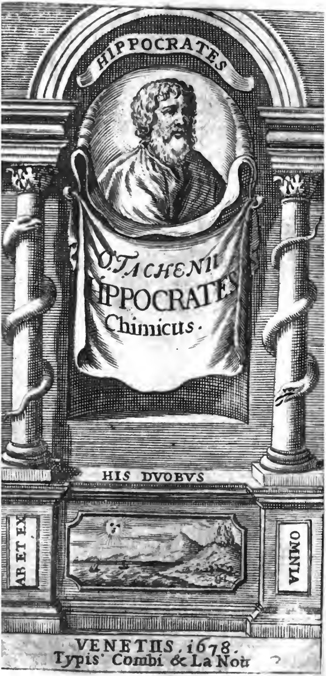

HIPPOCRATES
O. TACHENII
HIPPOCRATES
Chimicus.
HIS DVOBVS
AB ET EX
OMNIA
VENETIIS, 1678.
Typis Combi & La Noü

)TTONIS
ACHENII
IPPOCRATES
CHIMICVS,
ER IGNEM & AQVAM

Methodo inaudita

uissimi Salis Viperini antiquissima fundamenta ostendens.

ITIO SECVNDA

Auctior & Emendatior

Accessit eiusdem Authoris

MORBORVM PRINCIPE

TRACTATVS.

SENECA IN EPISTOLA

m melius torquebis inuidos quam virtuti & gloriæ inseruiendo.

NETIIS. M. DC. XCVII.

mptibus Combi & La-Nouij.

periorum Permissu, ac Priuilegio.

D LECTOREM
CANDIDVM
T ANTIQVISSIMÆ
ocraticæ Doctrinæ studiosum.

PRÆFATIO.

HIppocrates, (a) *fulgentissimum Medicinæ lumen, Diuina sua oracula, ęnigmatibus obuelauit, & præcepta, in omni- doctrinæ suæ operibus, laconi- etulit; adeò, vt obscura eius uitas, & eloquia, à scriptori- , in varios sensus distorta sint, rum quædam Galenus mirà ar- solertià, ac venusto ordine, in*

A 3 capi-

(a) *Veterum scripta ænigmatica & velut Apollinis oracula.*

capita disposuit; quædam vero, & præsertim AVREM LIBELLVM DE DIÆTA, mysteriis repletum, intacta reliquit. Diuinus enim Senex, hos solis chimiæ cultoribus delegauit, quæ ars olim, & fortasse Hippocratis sæculo, naturalis philosophia *appellabatur. Quis enim, Senis rarissima eloquia, aut ignem mollem ibidem, mente percipiet; nisi in occulta hac Hippocratica naturali doctrina sit exercitatus? Attestante id Raimundo (a)* Vt cunque, logicus *inquit*: habeat profundum ingenium *argumentabile, aut naturale*, de rebus extrinsecis, tamen nunquam per aliquam rationem, quæ venit ad sensum, poterit directè cognoscere, nec iudicare, quomodo semen, in terra pullulet, crescat, & colligat fructus: nisi cum doctrina exprimentalis, prius intrauertit in NOSTRAM PHILOSOPHIAM NATVRALEM, & non sophisticam sermocinalem illam, quæ nascitur logicis, per diuersas præsumptiones phantasticas: qui

cum

(a) *Testam. cap. 26.*

cum prognoſticationibus ſeque larum, contra vim naturæ, faciunt multos pertinaciter errare, in ſophiſticatione mentis. Quia per noſtram mechanicam ſcientiam, intellectus eſt rectificatus vi experientię, reſpectu oculi, & verę notitię mentalis, imò experientiæ noſtræ ſtant ſupra probationes phantaſticas concluſionum, ideòque nec eas tolerant: ſed omnes alias ſcientias, oſtendunt, viuaciter intrare in intellectum. Vndè deinceps intelligimus per naturam intus illud, quod eſt, & quale eſt. Quia per talem ſcientiam intellectus ſtat denudatus ſuperfluitatibus & erroribus, qui ipſum ordinariò remouent à veritate, propter præſumptiones, & præiudicata, credita in concluſionibus. Hinc enim noſtri ſe direxerunt ad intrandum per quam libet ſcientiam, in omnem experientiam, per artem, iuxta naturę curſum, in ſuis VNIVOCIS PRINCIPIIS.

Spagyria enim ſola eſt ſpeculum veri intellectus: monſtratque tan-

gere & videre veritates earum, in claro lumine. Ideoque habet tabula ſmaragdina. Per hoc genus demonſtrandi, fugiet à te, omnis obſcuritas, &c.

Huius antiquiſs. philoſophiæ fundamenta indigitat Hip. in ſupra citati libelli principio (a).

Conſtituuntur *inquit:* tùm animantia alis omnia; tùm homo ipſe ex duobus quidem facultate, concordibus verò, & commodis vſu, IGNE & AQVA. (b) Hæc ambo ſimul ſufficientia ſunt, tum alijs omnibus tum mutuo ſibi ipſis: vtrũuis vero ſeorſim, neque ſibi ipſi, neque vlli alteri ſufficiens eſt *&c.*

Hunc ignem, (a) Mollem nimirum, & aquam coagulabilem hactenus obſcura, nunc in hoc compendiolo, ad oculum oſtendere decreui, ſolius veritatis agnoſcendæ ſtudio, quæ hoc ſæculo, ab oſoribus Hippocraticæ doctrinæ, miſerè premitur, attamen opprimi illam impoſſibile,

adeò

(a) *lib. 1. de dieta* (b) *Gloria mundi fol 351. ANANIAS inquit. ignis eſt anima cuiuslibet rei, & Deus ipſe ignis eſt & anima.* (c) *aqua ignea vel ignis aqueus.*

adeò est potens, inexpugnabilis, ac triumphans supra res totius mundi omnes, quod etiam sacris (a) comprobatur. Zorobabel *enim ait* Forte est vinum, Fortior Rex, fortissimæ mulieres, sed supra omnia vincit veritas, omnis enim terra inuocat veritatem Cælum ipsam benedicit, hæc valet, vincit, & viuit in æternum &c.

Multi quidem, vt varia sunt hominum ingenia, variè æstimabunt, me in lucem proferre, quod Natura solis philosophis, labore, & studio sudantibus manifestum reddere decreuit, Raimundus enim (b) ait: quod Magistra & Domina Natura ei comparuit, & flendo dixit: Heu, quidnam modò faciam, quoniam instrumenta mea, mihi auferre, & tollere conantur, & secreta mea deprædari, & detegere volunt. *&c.* ob id mandatum suscepimus, quod sua instrumenta debeamus occultare, & custodire, à manibus inimicorum suorum *&c.* (*c*) *Hæc,*

(a) *Esdr. 3. c. 3 & 4.* (b) *Theor. cap. 1.* (c) *parmenides voti f. 194.*

Naturæ instrumenta, profundus Lullius, ab Hippoc. sic edoctus, profundè occultat, & duobus saltem dictionibus indicat: ENTIA REALIA.

Ità etiam Basilius Valentinus, ea abscondit sub vocibus barbaris: ASA nimirum & PHALAIA, imò Naturæ mechanica instrumenta, quæ Hippocrates ignem, & aquam: hic alibi GLADIATORES (a) appellat: & quemadmodum Hippoc. hæc sub variarum artium operatione, paucis saltem discipulis Pytagoricorum more indigitat; Sic Basilius magistrum sequutus sub cereuisiæ coctione (b) & alijs rusticis laboribus nota fieri voluit.

Paracelsus autem, vulgaria temnens, licet ab Ecclesia hęreseos damnatus, cum Hippoc. tamen in Antiquissima Doctrina consentit, dicta naturę instrumenta, sub diuersorum spiritum nominibus (c) in scenam produxit.

Reli-

(a) *clau. 12. clauis 2.* (b) *Vid. currum Trium. ph. Antim* (c) *spiritus alter trahit, alter protrudit, idem autem vterque facit, &c. Hip. lib. 1. de dieta.*

Reliqua turba antiquorum philoſophorum, dicta Architectonica inſtrumenta, ſub ficto nomine REBIS, (quaſi binas res oſtenderent) abſconderunt: hinc natum eſt illud.

Eſt rebis in dictis, rectiſſima norma figuris.

alij ſub alijs velaminibus &c.

Quibus reſpondeo, quod non ſolum hæc, ſed alia quam plurima perpendi, & alta mente reuolui, ab hoc autem meo inſtituto (ob rationem infra dicendam) auocari, nullo modo poſſe; præſertim dum Reipublicæ, cui omnes fortunarum noſtrarum maiorem partem debemus, prodeſſe puto: Hæc nimirum, naturæ inſtrumenta, dum in lucem profero, Methodum certam, & apertam, hactenus à paucis viſam, exploſis omnibus ambagibus, & fallacijs, ſimul oſtendo; adeò vt ALCHIMIA antiquiſſima, nobiliſſima & ars neceſſaria, ab ignaris & rudibus oſoribus, ſine calumnijs, tuta ſubſiſtere, & illiteratorum, flagitioſorumque hominum latratus, inpoſterum euitare poſſit.

(a) Quid enim frequentius à vastissimis illi gigantibus audiatur, non solum in prænominata mundi lumina, sed etiam in eos, qui libertatis & pietatis memores, difficultates, quas antiqui (Numinum instar mihi semper fuere colendi) posuerunt, laborum assiduitate, & meditatione, obscuritatesque aperire student; quàm desertores, Empiricos (ad experientiam tamen inuitè confugiunt) præstigiatores appellari? imò minas addunt, apud imperitos (quod miratus, tantam arrogantiam cadere posse in tantillum subiectum) se iam calamo, chimiæ vanitatem mundo manifestare; qui tamen, antiquissimam Dominam nunquàm cognouerunt, nec quidem in limine salutarunt. Proh! quàm male intelligimus nostrum Galenum, cuius sequaces se esse gloriantur, docentem (b) in omni re *inquit*: primum esse artificem oportere, tunc opus aggrediendum. *Discrimen sanè magnum est, inter*

peri-

(a) *Nullius viri boni famam hic lacesso.* (b) *in lib. Hip: de aliment: comment:* 3. *Text: pharmacia.*

peritiam faciendi experimenta, & inter habitum inania, cassaque verba profundendi. De his olìm Heraclitus: non præstat inscitiam suam abscondere, sed oportet eam (vt ait Plutarchus) in medium proferre, & medicinam ei adferre.

Longè aliter de ea viri eruditi, quibus animus præ conceptis, & vanis opinionibus obfuscatus non est, sentiunt. Scribit enim Mathiolus (a) ad Andream de Blau: Neminem medicum absolutum esse posse, imò ne mediocrem quidem, qui in CHIMIA non sit exercitatus. *Sed, quid vrget: Doctorum virorum testimonia hùc adducere? ipsa natura, pro ea pugnat, quæ ne quidem sine hac arte, seminis granum producere potest, vt demonstrabitur. Huius antiquissimæ doctrinæ Hippocrates erat callentissimus, vt patebit eamque commendat veris medicinæ cultoribus: imò sine hac hostes, & osores artis irrationalium animalium more, viuere deberent: domum enim, in qua ab aeris iniuria sese*

(a) *li. 4. Epi. dem:*

sese defenderent, non haberent; calx nimirum, & lateres deficerent pro ædificatione, nec vitrum pro fenestris, neque specula, neque perspicilla oculis senum tam necessaria auxilia. Sed ex quo lucellum sperarent? nisi per chimiam minerarum liquefactio, & metalli separatio inuenta fuisset? Hac arte deficiente, deficeret typographia, natura sponte nunquam linteamina producet, vt neque cartam, neque atramentum ad imprimendum aut scribendum, vt neque colores, quorum infinitum numerum, necessaria & nobilissima hæc ars produxit: vt cinnabarim, vltramarinum, minium, cerussam, purpuram, aurum musicum, aliorumque colorum temperatura, ab ea prodijt. Sed quis omnia beneficia pro humano vsu, ab hac arte exorta enarrare potest?

Tota septentrionalis plaga, vt & Patria mea, huic arti quam plurimum debent, conficitur ibidem potus ex hordeo, quem cereuisiam appellant: (a) Hordeum autem, vt docet

(a) *cereuisia;*

docet Galenus, parum coctum ventositates efficit, oppilationes, si meliusculè bullierit: Antiqui autem nostri, huius artis ope ab Hippocrate edocti, in ipso hordeo, naturæ instrumenta excitarunt, & in nouum semen transmutarunt, quod non amplius hordeum, sed maltham (a) nunc vocant: Maltban contritam coquunt, & iterum excitant interna instrumenta ad alterationem, hæc actio vocatur fermentatio, quià feruere videtur. Hac methodo, Hip: sic docente, fit ex eo saluberimus potus.

(b) Sed quid dico de cereuisia? vuarum succus, per se nunquàm fieret vinum, nisi ars concurreret, & instrumenta ad operandum in illo exitarentur. Sic neque (c) panis, hac arte deficiente, fieret vnquam, nisi instrumenta naturæ in farina, proportionato igne externo, & aqua, excitarentur; cum verò in inuicem agere incipiunt, ex nouæ materiæ defectu, massa primò acescit, & paulatim putrescit, tandem ver-

(a) *Brassin vocant Galli*. (b) *vinum*. (c) *panis*.

verminescit : Ars verò instrumentorum operationem retardat, vel impedit, vehementi calore aut frigore : opusque ab artifice ad vitam sustentandam mortalibus necessariam, ad finem conducitur.

At, non solum alimenta, sed neque medicamenta salubria & magnę virtutis hac arte carere possunt, quod inter alia Theriaca docet, nisi enim in eo composito, infinita naturæ instrumenta simplicium, per fermentationem in vnum coirent, & sic quiesceret, inutili planè reperiretur : ait enim Auicenna : (a) duplicatæ esse virtutis medicinam, quæ fermentationem sit passa. *Hac de causa, inuentor, in chimicis operationibus versatus, & doctus, addit vinum, vt promptius opus perficiatur : per fermentationem enim transmutantur naturalia quæque, vt de vuarum succo, cereuisia & pane notum est.*

Conuincit, aiunt, ratio, & ipsa veritas, hæc omnia ita se habere, sed nouitates in philosophia & medici-

(a) *lib. de viribus cordis tract. 2. cap. 4.*

dicina, (a) quas agitatis, mineralia & metallica remedia humanæ naturæ admodum contraria, quæ tractatis, antiquitati ignota, hoc est, quod impuguamus.

(b) Mundo introducere nouitates, impossibile est, sed introducta à creatore, perficere, alterare, permiscere & componere, docuit Hipp: (c) & arci concessum est. Sic linum, fit per varias alterationes carta: gramen per varias alterationes fit chiroteca; & etiam gluten; succus florum per alterationes fit mel, & hoc per alterationes hydromel, Lituanis potus suauissimus, vino Hispanico nil cedens; & tandem acetum, quod dein facilè in aquam elementalem reuertitur. Frumentum, per alterationem fit aqua ardens: varia simplicia, in vnum congesta permixta & per fermentum alterata, fiunt Theriaca. Sic post Hippocratem, cassia, sena, mechoacanna, cremor tartari, & infinita alia sunt re-

(a) *Obiectio.* (b) *Responsio.* (c(*nihil fit quod prius non erat, verum permixta & discrete alteruntur lib 1. de dieta.*

reperta, quorum ille non meminit; non autem noua, (a) studio saltem & longa experientia, in usum, non sine fructu vocata sunt; adeò vt, cum sapiente exclamare audeamus: nihil noui sub sole. *Quicquid ergò Hippocraticus inuenit, & obstetricia manu perficit, illud à principio fuit; oculi autem vestri non ità erant aperti, vt cognoscerent ea.*

Sed huic obiectioni, admodum eleganter respondere Estienne Pasquier.

Dicitur esse nouus nobis Paracelsu: ob idque
Crimen, in obscurum pellitur exilium.
At nouus Hippocrates, nouus est Chrisipp us, & ipsi
Romæ Asclepiades, tempore quisque suo.
Qui noua damnetis, veteres damnetis oportet.
Aut ista, nihil est, in nouitate, noui.

Quo

(a) *Nihil pub sole nouum nes valet quisqaam dcere: Ecce hoc recens ast Eccles: ca. 1, v, 10.*

Quoad mineralia & metallica remedia neque hæc nouiter in medicinam sunt introducta, sed ab antiquis. Theriaca enim compositum antiquissimum absque calcitide planè inefficax eßet. (a) Al Kermes, recipit lapidens lazuli, & aurum, metallorum perfectissimum. Idem Mesue, composuit pillulas ex eodem lapide, in melancholia, insania non inutiles, quas etiam recentiores, auro vel argento obducunt.

(b) Apud Lithuanos in Metropoli Vilna, noui Argentifabrum hominem robustum, cælibem, illiteratum, adeò tamen fælicis memoriæ, vt in lingua sibi vsitata, quicquid semel audiuerat, de verbo ad verbum ferè recitare nosset. Hic à iuuene, vsque ad 47. annum tunc temporis, quotidiè (ab assuetudine eximio) sumpserat parum de argenti limatura, inter laborandum, sibique firmiter persuadebat huius vsum sibi memoriam auxiße.

(c) Smaragdi, rubini t hyacinhi, nonne intrant in varias compositiones,

(a) *Aurum*, (b) *Argentum*. (c *Gemma*.

nes, quas cordiales nominamus?

(a) Sulphur in pulmonum affectibus quotidiè præscribitur à Dioscoride, scriptore antiquissimo, laudatum.

(b) Ferrum ab antiquis celebratur in splenis affectibus, quo & hodie non sine fructu vtimur. Apud antiquos aquæ minerales, in magua fuerunt veneratione, & nos quoque in casibus desperatis annuatim ad eas confugimus.

(c) Sed quid de sale dicent? absque quo vita humana degere nequit: & quo in condiendis cibis vtimur quotidiè, est ne nouum inuentum? aut habuerunt ne antiqui eius notitiam? At, non solum è mari, & fontibus excoquitur; sed insuper sunt montes & mineræ natiui salis soli, marmoris instar, in quibus lapidicinarum modo cæditur renascens: quas in Valachia, & prope Cracouiam ipsus vidi, maiusque Regum vectigal, quàm vllius rei, quod tamen neque vegetabile, neque animale dici potest: Erit ergò minerale.

Sic

(a) *Sulphur.* (b) *Ferrum.* (c) *Sal.*

Sic ad externa : antiqui vnguenta, Emplastra, collyria & similia, non sine mineralibus, & metallis composuerint. (a) Ex plumbo chimica arte cum aceto, composuerunt cerussam, pro vnguento, & Emplastro, quod album appellatur. Ex plumbo fit lithargyrum, ex quo fit Emplastrum triapharmacum, omnia hæc ab antiquis excogitata.

(b) Ex cupro & aceto, eadem arte, fit Ærugo, hæc intrat in vnguentum ægyptiacum, à fusco colore sic dictum, etiam veterum inuentum. Sed quid in his recitandis tempus consumo: vetula quæque in Italia deridet huius artis persecutores, quòd sine ea nil quicquam inuenire illis possibile est ad capillum tingendum. Vnico verbo, quicquid prȩclari, & pulchri arte perficitur, ab huius antiquissimæ philosophiæ fundamento procedit, videntes hoc, vident, at tamen non cognoscunt. Hanc stupiditatem admiratus senex dici (submissa voce ridendo, se conuertens ad suos) (c) Diuina mens edo-

(a) Plumbum. (b) cuprum, (c) libr. 1. de diæta.

edocuit, sua opera imitari, cognoscentes, quæ faciunt, sed ignorantes, quæ imitantur: *Verba Hippocratis. Non igitur noua producere tentant Hippocratici chimici; sed antiquitate probatissima ab interitu reuocant.*

Validissima autem remedia, (a) *obijcere pergunt, ex mercurio, & antimonio, denotant ignorantiam chimicorum, quorum vsus abominabilis, & plerùmque per os non assumuntur absque vitæ periculo.*

Ergo verò ignorantiam non miror, hanc obseruo in omnibus professionibus, & præsertim in medicina, quam ab hac antiquissima arte, originem sumpsisse paulò post demonstrabo. Hinc motus Hippocrates (b) *quod* Medicinam vocat omnium artium nobilissimam, sed propter ignorantiam eorum, qui eam malè exercent, esse omnium vilissimam.

Ignorantiæ itaque est omne malum in medicina generare: hinc nullibì maior inuidia, quàm inter hos,

ab

(a) *quasi lapis armenus, lazuli, & argenti viui inunctio banignæ essent?* (b) *de lege.*

ab Hippocrate alienos, & dissectas, quorum facies eo crimine plerùmque liuet, ad eò vt medicus nunc passim ludibrio expositus, comicis infacetias, & mundo in prouerbium iuerit Proh! vbi maiestas, qua fulgebant olìm apud suos Æsculapij? vbi decor, vbi existimatio & δελφαι quam tantoperè committit, & commendat Hippocrates (a)? Nostro sæculo, vnus vilipendit alterum, dicta & facta taxat, rixatur, à tergo contradicit, quæ non intelligit, se ipsum apud ignarum plebem extollit, sordida spe lucelli. Si enim chimiæ principia: (b) id est naturæ instrumneta cum Hippocrate, ex nostris furnis, pro medicina fundamento didicissent, in tot errores, & sectas medicina non abiisset, neque hodie cessat diuisio: assurgit enim secta eula, duplicem medicinam statuens, chimicam scil. & Galenicam, contra Senis decreta, qui vnam saltem docuit: neque Galenus huius sectę meminit; huic, Hippocratis & [illegible] *Gale-*

(a) *de decenti ornatu.* (b) *Superflua discunt necessaria ignorant.*

Galeni dogmata nimis videntur prolixa: Huiusmodi paucis regulis contenti, instrumenta medicinæ ignorantes, & canonici à plebeis & mulierculis audire volunt, & guadent: quos tamen Galenus, qui nulli sectæ erat addictus, doctrina verò, & prudentia ornatissimus, seruos appellat: omnes enim addiscere volebat piscatores, & infimæ sortis alios homines, & plebeos, & imperitos aliquandò consuluit (a) & quarè Paracelso id vitio vertitur à Sennerto de consensu cap. 4. ? non solùm, vt Hippocratis sententiam (quem quoque non piguit, ea plebeis sciscitari, præceptionum libri princip.) ignorantiam scil. aufugeret, sed vt verum à falso discernere posset. Cognoscebat enim solertissimus hic vir, ægroto nihil calamitosius accidere posse, quàm medicinæ fundamentis substruere credulitatem, cogitationem, opinionem, incertitudinem, arenam, paludem, syrtem. Et licet Galeni tempore philosophia naturalis, quam nunc chimiam di-

(a) 11. simpl. medic. fac.

dicunt, inter paucos, ſub ſilentij iuramento occultabatur, huius cauſa tamen, totam Aegyptum perluſtrauit, vbi ars illa tempeſtate floruit: id confirmat ſummam viri curioſitatem, & diligentiam redux nimirum in patriam, diuerſa rara pharmaca ibidem accepta, inter amicos medicos diſtribuit, vt experientia confirmarentur; Sic de ignis mira efficacia ſcripſit, de Theriaca (a) ad Piſonem lectu dignam; Summis laudibus extollit Aeſchiron Epirium eius præceptorem, à quo cancros vtere didicit (b).

Manebit itàque Galeno, viro perſpicaciſſimo ſua gloria, cui non minus quàm Hippocrati, reuerentia, vt rerum bonarum omnium cauſis, ac principijs, debetur.

(c) Naturalis itaque philoſophia Hippocrati, quam nunc chimiam vocant, ex antiquiſſima, deriuatur nimirum à Greco nomine, ἁλς Hals, & χέω cheo: id ſonat ſalis fuſio, ſeu liquefactio. hinc ſurrexit nomen

(a) *Cap.* 8. (b *De ſimpl. m. f.* 18, *Gale. laur.*
(c) *Alchimia.*

Alchimia, quasi diceretur ars fundendi salia; & rectè. (a) *Natura enim ipsa fructum producere non potest, nisi seminum salia interna (quæ ostendam ad oculum) in terra liquescaut; semel autem liquefacta, vicissim agunt in inuicem, & in plantam assurgunt, ad suos fines; & tunc à lobore cessant:* Spiritus enim inquit Hippocr. (b) alter trahit, alter protrudit idem autem vterque facit, & in vtramque partem tendit (crescit & vegetatur) & sic naturam hominis imitantur.

Semina autem iam à natura ad maturitatem deducta accipit philosophus chimicus, ab Hippocrate edoctus, & in illis considerat bina (salia) naturæ instrumenta, ignem scil. & aquam: hæc, arte, ad agendum compellit, liquando salia, iuxta naturæ legem, vt alchimia docet, fitque aliquid noui, quod prius non erat, vt exempli gratia PANIS; *in illo rursus considerat* Hippocraticus *Philos. & chimicus naturæ instrumen-*

(a) *Erasmi errorem notat Ioani Fr. Mirand. de Auro ca. 1.* (b) *De dieta.*

menta, quæ porro compellit obstetricia manu, & salia liquat, naturam scil. imitando, & iterum producit aliquid noui, quod prius non erat, idque vocamus ACETVM, in illo notat chimicus philosophus, ignem superare aquam, sic enim præceptore iubente (*a*) quod nullus sapor propria facultate præpollere debeat: *acidum tunc suum contrarium absumit, & rursus diuidet, ignem ab aqua, fitque noua productio & est AQVA ARDENS quæ postmodum occulta artis ope in alcali fixatur. Et sic pergit curiosus Hippocraticus, permiscendo, & alterando, donec intentum assequatur. Tandem ambo instrumenta, aut facultates, per repetitus salium fusiones ad orcum reducit. Et licèt ignoranti videatur Hippocraticus hic noua produxisse, verum non est, sunt enim antiquissima; salia saltem toties refundit, quoties illi Natura concedit, quæ tamen vltra quartam reuolutionem repetere non permittit, doctorum virorum testimonio, & ra-*

(a) *Despric. medicina.*

tione ſic dictante: (a) *de quo nunc ſatis.*

Hanc ſalium, repetitam fuſionem, liquationem, & exaltationem, ab antiquis Alchimiæ nomine, dotatam: non ſolùm in vegetabili, ſed etiam in Minerali (b) *regno, locum habere, indicat* Hippocrates (c) *hac doctrina*. Aurum operantes *inquit:* tundunt, lauant, molli igne liquant, forti enim non conflatur, &c. *quo oſtendit Hippo.* (d) *ignorantiam, & inſciam eorum, qui ſcribunt chimiam exerceri, circa vilem metallorum, & minerarum fuſionem, quaſi hæc molli igne liqueſcerent: contrarium fatebitur; qui vnquam vidit mineralia, metalla, & aurum fundi, aut liquari, quod ſanè non requirit mollem, ſed fortiſſimum ignem. Non itaque philoſophus hic intelligit rudem hanc mineruam, licet originem ab ea deſumpſit: quod ſtatim indicat claro & in-*

(a) *Ioh. Dec. Theor.* 23. *Iſac. Hollan. & alij.*
(b) *Quæ ortus ſui parentem nullum alium agnoſcunt præter Deum & aſtra.* (c) *Lib* 1. *de dieta.*
(d) *Galenus è contra, metallorum notitiam non habuit, argentum viuum non cognouit.*

intelligibili exemplo. Homo *ait*: Frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur, & forti quidem igne in corpore (a) non conflatur, verùm molli, ac lento.

Mollis itàque erit philosophorum chimicorum ignis in extractione ex animalium, mineralium, & vegetabilium familia (Elixiria parua (b) neotericis): Omnia similia esse *docet Hip*: (c) dissimilia existentia. *Quam primum autem ignis mollitudinis gradum excedit: non amplius est philosophorum, sed artium; tunc enim res, non promouentur, obstetricia manu, sed alterantur, docente id Magistro, citato libro*.

Quicumque igitur salia fundunt, aut molli, aut forti igne liquant, omnes dependent ab antiquissima hac chimica philosophia: ignorantiam itàque crassam produnt, grauiterque impingunt, iuxta Hip: qui Pharmacopœum ab hac arte excludunt: Cum enim vegetabilia tundit,

(a) *Ignis in corpore*, (b) *Isac*, *Bacho*, *Riple*, &c.
(c) *De dieta*.

succum exprimit, tunc profectò salia fundit: peregrina verò, & aliena, non eosdem mores habentia à regione protrudit (*verba Hippoc.*) *cum verò liquata salia condensat cum sacchar in syrupum, tunc permiscet, & alterat*: Sic & hominis natura, *inquit Senex*, & omnes artes cum humana natura communicant.

Si itàque natura precedit omnem artem, & ars imitatur eam, homo non erit sub Sole (a) *qui chimicam, & salis fusoriam officinam in se non contineat, solus saltem Medicus Canonicus, qui Hippocratis dogmata, propter huius antiquissimæ artis ignorantiam odit, sese excipit, ignarissimus enim est huius diuinitùs datæ scientiæ, adeòque propter hunc ignorantem* (b) Medicina reputatur inter omnes professiones vilissima *fundamentum enim, quæ pedem figat, non habet*: *de quo ait Seneca*, Semper discens, at nunquam ad veritatem perueniens.

Hinc factum est, quòd Galenis nobis

(a) *Vide cap. 13. huius libelli*. (b) *Hipp. de lege*.

(a) *nobis Hippocratem, omnium bonorum Ducem, locupletissimis scriptis confirmat, & toties bonorum autorem suis rescriptis proclamat, imò ad nominis æternitatem commendat, consecratque. Hæc iusta Galeni sententia me mouit, vt nunquam, donèc vixero, aliam in medicina adhibendam, quàm Hippocratis doctrinam, non nisi cum ipsa natura interituram, censeam.*

Addo si quis querat ex nostris, cur antiquissimam Hippocraticam doctrinam à magnificis dominis decanis eiectam, & tãquam nefandum quoddam, reprobatam, rursus recudendam curem: atque pretiosam margaritam dictis dominis proijciam? Huic ità respondeo, licet enim latrans, stolidum, atque ignarum vulgus vetustissimam hanc doctrinam à veneranda antiquitate pluribus triumphis nobilitatam non intelligat, neque intellecturum sit: nihilominus à prudentibus doctis, atque eruditis ità fuit desiderata, vt

(a) *Ad Glauconem initio. & lib. de vene sect. aduersus Erasistrat.*

OCCASIO SCRIBENDI.

CAPVT I.

TAm ardua *a* omnium scientiarum perfecta cognitio est, vt prius tota hominis vita deficiat, quam vel vnius disciplinę radicalem rationem, quæ disputabilis non foret ex libris tantum cartaceis in vestigare queamus. *b* Socrates cum omnes ferme disciplinas sic perscrutatus esset, tunc primum ab oraculo sapientissimus omnium iudicatus, est cum se nihil scire palam fateretur: quod mihi videtur Ecclesiastes confirmare *Cap.* 8. *V.* 17. *Intellexi* inquit: *quod omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum, quæ fiunt sub Sole: & quanto plus laborauerit ad*

---

a Tantum scit homo quantum ipsi operando mente ac manu certè innotuit.

b Non sunt tamen rejciendi.

quærendum, *tanto minus inueniat etiamsi dixerit sapiens se nosce, non poterit reperire*. Hanc sciendi difficultatem cognouit etiam diuinus Hippocrates *in Epist.* in nostra medicina, vt eam veritus non sit Democrito per literas ingenuè confiteri: *Neque enim quantumuis* inquit *iam senex ad artis medicæ summam peruenit*. Et idem 1. *Aphor.* 1. *vitam nimis breuem* pro vnica saltem scientia ex fundamento addiscenda agnouit. Hinc motus est *lib.* 1. *de diæta* vt honorari atque laudari iusserit omnes, *qui inuestigare conati sint sapientis Naturæ opera*, abditque, *quod immerito vllus aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quod hæc inuenire non potuerit*. Aliter sentit scriptor, qui Augustanam Pharmacopœam reformare somniat; hic liber excusus est Goudæ, apud Guilielmum Vorhouen. Anno Domini 1657. Huius libri occasione elapsis diebus, amicus meus spectatissimus, Ioannes De Lanou bibliopola celeberrimus vrbis petiji à me, vtrum operæ pretium iudicarem, vt hic prælo subijceretur? &c. Ego quidem titulum audiueram, at scriptum hactenus non videram, otij enim tanti non fuit, vt in similibus tempus fallerem, hac occasionem inquam, succisiuis horis, dictum volumen non sine admiratione euolui, & in hoc prauam illam notaui consuetudinem quibusdam admodum familiarem, & contra Hippocratis de-

cre-

cretum, vt quicquid probè quisquam magno labore, & studio inuenerit, posteritati & publico bono scriptis tradiderit, illud statim non quidem ratione & experientia, sed monstruosis calumnijs & conuitijs apud ignarum vulgus traducant, lacerent & vilipendant, vt famam aliquam (Herostrato similes) ex alieni nominis ruina aucupari possint. His vestigijs incedit etiam Reformator Augustanæ Pharmacopeæ, qui non solum in veteres, sed etiam in modernos Hippocratis & Galeni sequaces ita debachatur, vt nullum ferè conuitium excogitari possit, quo hos non aspergat: *a* Cui cum olim perficiendi modum viperini salis sub metaphora porrexissem (apertè negassem (nunc pro fuco proclamat, imò *impostura impedire, ne publici iuris fiat. Pharm. fol.* 487. De quo ingenuæ fateor scribam veritatem dicere, quicquid enim olim medicos laboris amantes illustres reddidit, illud ipsum impostores dolosè adulterant. Hos timuit meus Hippocrates, ea de causa medicamentum antipestilentiale, quo senex sibi honores acquisiuit, subticuit, eò quòd fæliciter, & securè curauerat, vt testantur epistolę.

Impostores timuit Paracelsus, qui insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit, vt sonat Epitaphium quod Sa-

a. *Idem & nos responsi loco expectamus.*

lisburgi in Nosocomio apud San. Sebastianum lapidi insculptum spectatur.

Imposturam timuit nostris temporibus Lazarus Riuerius ea de causa Febrifugum sub metaphora edidit.

Sic prudentissimè abscondit Helmont liquorem, quem cum Paracelso Alcahest appellat, qui tamen ab impostoribus tutus non est, pro eo enim à Reformatore acetum substituitur *in app.* 72. Hinc malo meo edoctus, meique pædagogus factus animo reuolui sæpius istud Eschen reuteri ad Grataroluin: *Leuiori iure scis Bononiæ latam sententiam, eum proditorem patriæ appellatum furca dignum proclamatum, qui primus filatorium* (est machina, qua sericum bombicinum fusis artificiosis in fila trahitur) *in Germania Tridenti scil: præparauit.*

Vnde non sine causa timui, ne præ torpore, & ignauia mea ad manus impostorum dimanaret, ideoque abscondi hactenus, quod medicum nobilitat, & precipuè ne dignus atque indignus eandem subirent sortem: importuna autem scribæ efflagitatio *phar. fol.* 487. effecit vt ex magno experimentorum & obseruationum mearum cumulo excerperim, quæ (vt adagio fertur) mihi canerem, inque mei ipsius vsum destinarem, ad publicam vtilitatem nunc protulerim; seruato tamen Hermetis præcepto lib. Radic. quod nimirum sapientia Authoris maior debeat

beat esse suo libro. *a* Pergo itaque gaudens quo me fata ineuitabilia vocant, huncque laborem assumo libentibus; quo errantibus viam rectam demonstrem, & in eandem si forte aberrauerint, reuocem, vt etiam qui antiquissimam *b* Hippocraticam artem ex ignorãtia hactenus persecuti, errores quandoque emendent, ac sapere incipiant; vt & qui eam exercent naturæ fundamentis firmatam intellexerint, vt ab impostorum, & suphistarum dolis, & fraudibus in futurum tuti sint. In hoc autem labore potius causæ veritatem, quam locutionis ornatum quæsiui, veritatis enim sermo, ait Euripides, simplex existit, nec interest in dicendis veris quali sermone vtamur, & ipse Cicero eloquentiam in Philosopho non desiderat, multo minus Celsus eam in medico, nam cum de re agitur, inquit *c* Plato, frustrà elegantiam aut ruditatem verborum attendimus, saltem vt rebus, & doctrinæ satisfiat. Nec in amœnas disputationes, aut odiosas altercationes me diffundam, sed quicquid sensibus occultius se obtulit, illud vestibus denudabo, & veritatem rerum planè nudam ante oculos conspicientium exponam,

a *Soli illi docent qui per causas & principia certa docent.* b *Arist: in proœmio metaphisic.* c *Iustam ad causam, tria verba sufficiunt ait Pindarus.*

ponam, adeò vt singulis omnino, & omnibus innotescat: hæc breuitatem optat, nec disputat, id ego seruabo.

Huc ergò adeste veritatem sitientes, studiosi, vos admiranda & iucunda vestris oculis aspicietis manibusque tractabis, quę absconsa, & occulta longè à sensibus hactenus stetere. Nunc ipsum opus aggredior.

Qui nimirum properat serius absoluit.

Cap. 2.

REformator incipit elato supercilio. a Nunc ait *phar. fol. 481. nos conuertimus ad examinãdum salem Theriacalem antiquorũ, cuius præparatio tam infantilis & absurda est, vt nullibi veterum simplicitas dilucidius atque in illa appareat* &c. & paulo post: b *Animalia duntaxat gaudent sale volatili, & ferè nil præter solam terram mortuam in violenta calcinatione post se relinquunt, imò reliqua absurda silentio non inuoluenda, quod loco salis communis armoniacũm substituerunt, re profectò vt video ne tantillum intellecta, quia sal armoniacus totus, in auras pulsus est, & sic non de viperis nec de suo addito sale quicquam illis remansit*: hæc ille.

Mihi

a *Dificiles aditus omnis impetus habet.*
b *Nolite præcipiti iudicio, & causa non satis excussa insontes damnare.*

Mihi autem non videntur veteres hoc loco inculpandi absurditatis & simplicitatis, adeò vt scribæ immaturam reprehensionem perferre debeant: *a* sed priusquam, iudicentur audire oportet & alteram partem, & indagare quid sit sal armoniacus veterum? & qua ratione loco cõmunis illud substituerint? & in quẽ finem? & vbi denique peccarint, vt reformatoris præcocem iram & acerbam contemptionem perferre mereantur?

b Sed hæc omnia vt clari ora fiant necesse est salium quorundam intima subire, & exactè horum naturam & differentiam, ex accidentibus proprijs; & sensibus cognitis non syllogismo logicali & conuertibili, vel imaginarijs non entibus, sed plane experimentali, & naturali historia examinare.

c Dico itaque & confirmo, animalia non solum sal volatile possidere, sed prę ter scribæ opinionem & vegetabilia omnia non habere à natura neque granum quidem salis fixi, nisi arte illud acquirant, & primo à notioribus ordiar, & paulatim ad occultiora progrediar.

d Naturalem salem armoniacum, vete-

a *Redarguere ea quæ non rectæ dicta sunt. minime institui Hippoc: de dieta l.* 1.
b *Imaginaria hic non tractantur.* c *Nec si quid nescis, reliquis id scire negatum est.*
d *Sal armoniacum.*

veteribus magno in vsu fuisse testatur Plinius lib. 1. c. 7. *Reperitur* inquit: *in Africa in regione Cirenaica ad Hammonis templum vsque, oblongi glebis & sub arenis.* Id confirmat Dioscorides, quod sal armoniacus natione laudatur. Hic sal est constans in igne suo modo, sapore multo sal acidiore nostro sale communi cibario, vt ostendam, & ob id medicinis vtiliorem inuenerunt, ea propter hunc commendarunt veteres pro hac re.

Sal autem illud quod ad nos adfertur, non est in oblongis glebis, vt neque est naturale, sed componitur arte, ex naturali scil: sale, & alcali volatili animalium, id docet eius resolutio iuxta Aristotelis axioma. *a* Diuiditur nimirum in acidum salis spiritum, & etiam in alcali volatile (omnia salsa in duas diuidūtur substantias; in alcali nimirum & acidum, vt paulatim mechanicè ostendam) quæ ambo separata, & rursus reconiuncta, fiunt sal armoniacum quod erat ante diuisionem. Acida pars habet omnes proprietates, vt illa, quæ è sale communi distillatur: Alcali verò eiusdem est conditionis cum illo, quod ex humana vrina sublimatur, minus tamen fætulentum: Vnde suspicari licet, quod non humanam sed Camelorum vrinam ad illud

---

a *In quod quid resolui potest ex illo necessario debet constare.*

lud compositum elegerint nam Camelorum vrina vt notat Plinius *a* fullonibus vtilior, quam reliquorum animalium, vnde alcali ditior sit necesse est, fortasse, quia vt reliqua animalia sal non comedant: Commune enim sal non abluit. *Nausica enim, Alcinoi filia lauabat lintea ex fonte in littore maris, vt scribit Homerus* Odyss. lib. 6. à versus 85. vsque 96.

b Fit autem sal armoniacum artificiale, eodem modo sicut sapo, vitrum &c. Natura enim imitatur artem & hæc naturam docet Hippoc. lib. de diæt. ex acida nimirum parte salis armoniaci, & alcali vrinæ camelorum (ex alcali fuliginis, & spiritu salis acido communis simile sali armoniaco præparari potest) vrina enim per macerationem dissoluit sal, & alcali vrinæ, quod aliac dierum cursu, in auras abiret, combibit acidam salis partem, atque sic aciditas salis & alcali vrinæ vniuntur & in neutram creaturam conuertuntur, quæ massa dicitur & est sal armoniacum artificiale. *Quod autem similes mores non habet Hip. cit. loco neque cum nouo creato sale concordat*, sponte segregatur ad fundum: supernatantem salsum liquorem clarum coquunt, & despumant, iterumque feces subsidere sinunt, deinde coagulant in placentem: quæ est sal armoniacum, quod ad nos adfertur.

Hu-

a *lib.* 28. *c.* 8. b *Artificiale*.

a Huius factitij salis armoniaci vires sunt mirabiles, præsertim quando per artem ad summam puritatem deducitur, nam vtero affectis cum croco magno cum fructu propinant.

b In aqua spermatis rauarum resolutum, & tepidè applicatum podagræ vehementissimum cruciatum confestim tollit, vt de podagra alibi.

c Renum intollerabilem dolorem in aqua sambuci solutum tepideque in petijs applicatum. vtilissimum esse deprehendi.

Vnguentum componitur contra nodos & molles excrescentias, quas *d* Nattas vocant, quod recipit sal: armoniaci vnciam, Cerussæ drach. tres Camporæ dr. 1. olei rosati q. s. applicatum resoluit & attenuat materiam, deinde imponitur folium raphani coctum instar cataplasmatis, & pereunt totaliter consumunturque insensibiliter.

Nattæ vero palpebris adnatæ loci ratione sal armoniacum non conuenit, sed oppodeldoch Crollij satisfacit.

e Oculorum pariter vngues nubeculasque discurrit, in simplici aqua solutum, & instillatum, semel aut bis in die.

Fixatur cum calce viua, & per aquam cali-

---

a *Vires* b *In podagra*. c *Renum dolor*. d *Natta*. e *Oculorum vnguis*.

calidam rurſus à calce ſeparatur atque in ſal coagulatur, quod rurſus in humido loco facile in liquorem fluit, in quo mercurium ſublimatum diſſoluunt, ſolutum carta Emporetica excipiunt, globulos formant, exſiccant & ex arena per retortam in *a* Mercurij ſpiritum diſtillare promittunt, operatio quidem ſuccedit at Mercurius aſcendit ſub ſublimati forma, ſicut erat ante diſſolutionem.

Idem ſal armoniacum alcali fixo æquali parte comiſtum, & ex retorta ſabulo impoſita leui calore pulſum edit purum vrinæ ſpiritum, vt de podagra clariore ſermone oſtendi.

Adeòque hoc ſal artificiale non eſt illud, quod veteres pro ſale theriacali elegerunt, ſed accipiebant illud naturale, quod ſub arenis (ἀμμος) reperitur: vt docet Plinius citato loco, quod ſuo modo igni reſiſtit, & non euolat, vt factitium illud ſupra dictum quemadmodum reformator exiſtimat, quod tamen in progreſſu clarius patebit. Nunc priuſquam progrediar, dilucidius, quid ſit alcali? explicandum eſt.

Alcali

a *Kesleri ſpiritus mercurij.*

Alcali sal quid sit?
Cap. 3.

a INstituti mei non est hic, vt dicitur, rem ab ouo, aut ab elementis arcescere, sed de rebus naturalibus, physicis, materialibus, & sensu notis demonstrationem aggredi.

b Fit itaque sal kali ex herba kali, magna copia in Ægypto prouenientе, quæ ibidem viridis exuritur, & ad nos transfertur, à quibusdam vocatur etiam soda, alumen Catinum, at vero nomine sal kali appellatur, non reperitur tamen sal kali in Natura, nec in omnibus tribus regnis, nisi ab artifice ignis ope, producatur, hinc tres habere patres hanc Virginem antiqui scripserunt: Naturam scil. ignem, & Philosophum.

c Est etiam sal kali compositi pars, vt reliqua salia virtutibus tamen seminalibus magna ex parte orbatum, habet saltem manifeste absterfiuam, saponariam & resolutiuam proprietatem: huius inanitionis gratia quasi informe absorbet combibitque omnis generis acida (impregnationem dixerunt patres) hinc omnia salsa, quæ acida mortificant, vnico & gene-

a *Sensu ductores vitæ & omnium actionum voce.* b *Sal kali.* c *Alcali sal est inane & vacuum.*

generali nomine Alcali appellantur, reperiunturque non solum in vegetabili, sed insuper in Animali, & minerali familia, sunt etiam in his tribus multiplicia, fixa nimirum, volatilia, manifesta, occulta, mediæ naturæ, & ex animalium partibus desumpta; quæ ad oculum sunt demonstranda Et primò à notiori incipiam, quod reperitur in silice, qui quatenus silex consideratur, ab imperito quasi vnico freno regeretur, vitrarij autem periti a Muranenses obseruarunt eundem licet ab vtero aut natali loco exemptum ad centum libras annuatim decem plus minusue acquirere. Inde discit Hippocraticus *Iouis omnia plena*, & etiam in ambiente nutrimentum accipere: sed quamprimum ignis externus & artificialis accedit, mox vel in vitrum liquatur, vel mox in calcem vertitur.

In silice itàque deprehendit Hippocr. Philosophus duas differentes facultates, à magistro & doctore IGNEN ET AQVAM *lib.* 1. *de diæta* suis de causis ita appellatas, quæ silicem constituerunt quas per ignem debitum alterat chimicus transmutatque in calcem, quæ alteratio vocatur incineratio siue calcinatio: in puluerem enim sponte abit; vndè

---

a *In aere est occultus vitę cibus docet Cosmopolita.*

vnde communi nomine calx appellatur.

a Hoc in cinere vel calce rursus supra nominatas duas facultates deprehensas nunc semel & in posterum semper pro maiore intelligentia ACIDVM & ALCALI vbique nominabimus ab affectu.

b Calx itaque habet in se duo salia, Hippoc. duas facultates acidum nimirum & alcali, ambo in igne constantissima, & vnam alteri contrariam: cumque irrigatur calx tunc salia soluuntur agunt. que in inuicem: *c* Alcali absorbet agitque in acidum, & hoc vicissim assumit alcali non quidem in destructionem sed ad nouam generationem, *d* & quicquid in illa actione apprehendunt non procul recedens ab eorum natura indurant secum vna in lapidem duritiem, coagulaturque contrarium à contrario.

e Sic Mosaicum aut vermiculatum opus ex quo huius Regiæ splendidissimum & inæstimabile Diui Marci vetustissimum templum constructum est, non alio quam ex calcis contrarietate & mucilagine seminis lini composito luto in constans & perenne cœmentum colligatur.

Simi-

---

a *Acidum & Alcali Naturæ principia.*
b *Ignem acidum & aquam alcali esse suis in loco ostendam.* c *Homines ex manifestis obscura considerare non nouerunt.*
d *Hip.lib.1. de diæta.* e *Mosaicum opus.*

a Similiter ex calcis contrarietate, & caseo toties lauato, donec aqua defluat limpida, vnà celeriter contritis fit gluten adeo tenax vt etiam rupta vitrea vasa vniri possint Statuarijs, Anaglypticis, alijsque artibus familiarissimum.

Calcis viuæ frusto parui oui magnitudine, in viginti plus minus *b* aquæ bullientis libras proiecto, acquirit aqua ab alcali calcis refrigerandi & mundificandi vim mirabilem, promouet enim omnium ferre vlcerum etiam in secretis locis præsertim gallicarum celerrimam incarnationem, si tepide & frequenter in petijs lineis applicetur.

c Huic alcalizatæ aquæ si addatur tantillum salis armoniaci atque in vase ęneo detineatur per noctem, induit cælestinum colorem, estq; multis aqua ophtalmica secretissima.

Hanc de calce notitiam, si ex Hippocrate didicisset reformator, non instituisset miseram alcali viperini cum calce fixationem, vt lamentabili voce, in discursu de sale Theriacali declarat pharmac. fol. 485.

Postquam Hippocraticus iuxta leges naturę ex contrarijs facultatibus notasset

calcem

---

a *Ex calce & melle fit mixt. quæ callos pedum mortificat quod non facit Emplast. de cicuta vt ait Hildanus.*

b *Aqua refrigerans.* c *Aqua optalmica.*

tem aquæ quantitatem extrahunt alcali lixiuiale potentiſſimum, & igneum (igneum dico: conſumpſit enim in momento bulliens hoc lixiuium ebrium hominem cum laneis veſtibus vt nil eius repertum fuerit *a* præter lineum induſium, & duriora oſſa, vt accepi à fide digno huius artis profeſſore) quod igneum lixiuium Magiſtram vocant, tanto alcali ſaturatam, vt ouum impoſitum non ſubmergatur. Ex eadem mixtura fit & aliud lixiuium minus ſaturatum, quod ouum non ſuſtinet, cum vltimo hoc oleum ſeu pinguedinem (alcali contrarium, acidum enim occultum continet, vt paulatim apparebit) primo commiſcent (propter ſuas cauſas) dum ſaponem coquunt: inquam lento igne, donec albeſcant, tunc adijciunt magiſtram in tripla olei, *b* vel pinguedinis proportione oleum autem bulliendo coagulat alcali, donec in vnum corpus coeant, vt contraria & permixta, *nunquam enim ſimul in eodem conſiſtunt, ſed ſemper alterantur* Hipp. *ibid.* *Neceſſarium eſt etiam quæ ab ipſis ſecernuntur ac producuntur diſſimilia fieri*: Ex alcali nimirum manifeſto, & acido occulto in

C oleo

a *In magiſtra ſi bullit lytargyrium tingit capillum nigro colore, conſule cuti, quia adurit & cauſticat.*

b *Et augeſcit maius à minore Hipp. lib. 1. de diæta.*

oleo fit aliquid neutrum salsi saporis: lingua quandoque explorant si sapor dulcis sentiunt addunt magistram, si mordax, coquunt; donec mordax alcali ab oleo sit absorptum & consumptum docente sic Hippoc. *alter trahit, alter protrudit, idem autem vterque facit, & in vtramque partem tendunt, & sic hominis naturam imitantur.*

a Post plurima adhibita remedia Sapo remolliuit pertinacissimam durumque mesenterij tumorem, cum Hypochondriorum flatibus æruginoso vomitu & ructibus, alui stipticitate, excessiuis doloribus concomitantibus, omnia dicta accidentia ab huius applicatione paucis ab inde horis mitigata sunt.

b Podagrico dolori non inutilliter in spiritu vini dissolutus applicatur.

Est etiam Emplastrum ex sapone ad plurium incommoda aptissimum, vt de podagra alibi, pedum callos etiam mirabiliter mollificat omnemque dolorem tollit.

c Cum autem in Sapone versamur. Curiosis iniucunda non erit instructio quid sit SAPO NEAPOLITANVS qui conficitur ibidem à Religiosis montis olineti.

Coquitur ex animalium seuo, per ignem

---

a *Mesenterij tumor*. b *Podagricum emplastrum*. c *Sapo Tuscane nonnullis*.

ignem prius diligenter à pelliculis mundato, quamuis ex oliuarum oleo non minus excellat.

Accipiunt huius mundati seui exempli gr. lib.x. lixiuij supra dicti lib.L. (notandum, lixiuium ita temperandum esse vt ouum recens natum placide descendat ad fundum vasis, leuiter solummodo tangat, quod facile aduertitur, si oui filo alligati atque è fundo extracti pondus non percipiatur tum est pro opere aptum, ac ita temperatum, Magistram vocant) lixiuium & seuum supra ignem bulliant, continuaque agitatione ligno paxillo ducantur ne fundo adhereant, donec inspissata & cocta sint, sub initium per horæ spatium damnum non infert ignis maiusculus, quia materia aquosior, postea vero ignem remittere expedit tali gradu, vt saltem bullas emittat, interim incessanter manu ducatur materia tam in fundo quam circum latera per duas horas, tertia hora adherebunt agitaculo fila longa subtiliaque, deinde transparentia cum bullis citrino colore apparentibus, estque maturationis signum, poterisque ignem subducere: at exercitatus in arte detineat quo diutius eo melius(caute tamen ne aduratur) in illo calore, id enim semper maiori lucro est, donec fila longiuscula rotunda & subtilia trahantur & sic coctura perfecta est.

Hunc per 2. 3. vel plures annos rursus

soluunt & coagulant, quam operationem purgationem vocant, hoc modo.

Concidunt in subtiles, bracteas siue rasuras, exponuntque sublimi aeri aprico, vbi Sol, Venti, nebulæ & pruinæ libere peruagantur, à pluuia cauent. Puluerem exsiccatum aqua humectant puteali (non salsa) in largo ligneo & ita humili vase vt vasis labia saponis massam non superet, iterumque Solis ardore siccatum, & in puluerem redactum humectant singulis diebus agitarit, exsiccant, & vt prius in puluerem terunt, repetunt eundem laborem soluendi sc: & coagulandi, donec fætor plane pereat, pastaque nobilior fiat.

Ita præparatus tandem in saxi duritiem exsiccant, in puluerem reducunt, affunduntque aquam distillatam, & insolatam per annum, sic odoratior fiet, de meliloto odorato (quam aquam de Tripolo vocant, id est, de trifolio odorato) & rursus exsiccant, in puluerem reducunt & humectant vt prius, donec alcali & seui seu olei odor plane ablatus sit, quod fit quinta vel sexta coagulatione.

Si verò in tam diuturno temporis spatio saponis massa folijs, festucis, muscis deturpata esset, tunc affundunt tantam aquæ meliloti copiam vt quasi spisso oleo similis fit ad Solis calorem (non ad ignem) & percolant raro laneo panno, quem burattum dicunt, stringunt, comprimunt,

do-

donec per colum purus transeat, & ita exsiccant, rursusque in puluerem comminuunt, quem denuo aqua rosarum, aut alia odorata humectant, linteo cooperiũt ne labefactetur à volitantibus per aera & hunc laborem bis ter vel quater repetunt.

Tandem addunt portioni huius massæ nobilissimæ moscum, ambram, zibetum (horum elegantem proportionem vide in claui sub finem Cap. 9.) huius mixturæ accipiunt granum vnum, saccari albissimi gra. decem dissoluti in mortariolo cum aqua rosarum & guttam succi citri, atque massæ adijciunt: vascula implent obturantque carta pergamena fericio panno superuestita, estque magnatibus atque delicatis gratissima merx.

Quod si Sapo temporis diuturnitate in vasis exsiccaretur repetito superadicto labore humectandus scil: & denuo exsiccandus est ad consistentiam melle paulo duriorem.

Notandum Saponem annorum 5. perfectiorem fore 4. & hunc meliorem trium. Item inter affundendam aquam odoriferam, non statim agitatione pinsandum, sed in quiete sinendum per diem & noctem, vt paulatim inter humor non secus quam si cretam humido emollire velles.

Sal Maris, quia non est corpus vacuum vt sunt alcalia salia, cum pinguedine in

a Saponem non coagulatur, habet enim ambas facultates difficulter separabiles vt in Clauis capite quarto ex professo demonstrauit.

Vitrum componitur & dissoluitur.

Cap. 5.

VItrum fit ex eodem Silice, & eodem Sale alcali, regula contraria, & non via humida vt sapo, sed sicca & ignea fusione vel liquatione. Miscentur autem tres aliquando duæ saltem partes pulueris silicum, cum parte vna salis alcali (& non cibarij acidi) quod rodendo liquat silicem, & in fusionis igne absorbet, alcali inquam pars absorbet acidum illud quod silex pro calce continet, supernatatque interim fuso silici quod vocatur à vitrarijs axungia aut fel vitri. b Altera pars alcali coit cum silice saturaturque de eo, & quia in eodem consistere nequeunt, vt docet Hippoc. euadunt ambo in pellucidam massam, aiuntque artifices vitrum esse coctum.

Alcali autem supernatans acido saturatum ferreo cochleari deponunt, illudque vitri fel dicunt, id proijciunt, tanquam pro vitro inutile, in falsum enim com-

a *Sal marinum non fit sapo.* b *Anatron Crollio, in lapide medicamentoso.*

commutatum eſt à permixtione, ideò paſtores pecoribus illud ad lingendum porrigunt, præcipuè in locis vbi Sal carius venditur. Hoc humido Cœlo facile in liquorem abit, & Silicum puluis ab eo ſponte excidit, liquor calore coagulatur in verum ſal commune, quod probat eius granulatio, & deinde diſtillatio. Fundus vero vel fæx in vrinæ difficultatibus eſt medicamentum non contemnendum, non ſecus quam ſilex ignitus & in aqua vel vino extinctus vt docet Hartmanus in praxi, vt & keslerus Centuria quarta titulo Hydropicum.

Hæc autem aqua aliquando fruſtra propinata fuit, præſertim quando ſilex minore vel maiore quam par ſit calore excandeſcit, & diuretica illa vis perit, perit autem cum ignis calor ſilicem alcalizat, id eſt quando ambæ facultates in vnum coeunt, tunc ad vrinæ loca non pertingit ratione fixitatis, imò & alia vrinam mouentia tunc temporis retardat, quatenus ſtomachi digeſtionem, quæ eſt ex acido, perturbat, ſibique appropriat. Et ideo veteres cæperunt vitrum in ſilicum puluerem reducere per extinctionem in acidum ſalem cum felici ſucceſſu.

Hanc reductionem, & præparationem plane Hippocraticam & ingenioſiſſimam vocat reformator more ſuo fol. 732. phar. *leuidenſem inutilem, ineptam, &*

omni iure explodendam. a *Videant* inquit *quam turpiter se dent tales Philosophi putatitij, & sermocinales, qui vera philosophia destituuntur, & in quantos ruant errores, vt non solum illis, qui penitus naturam, eiusque penetralia scrutantur, sed & rusticis ipsis, imò lippis & tonsoribus, nec non vetulis & anis se deridendos propinent. Vitrum hoc modo præparatum* (pergit scriba aculeis pungere b) *sine periculo, aut detrimento, ægroto, licet illud protinus non senserit exhiberi minime potest.*

Ego vero probabo contra reformatoris friuola fundamenta eum qui docuit vitri vstionem, rectè sensisse, illumque à calumnijs quibus illum scriba aspersit, vindicabo, & præcipuè contra illud: *Quod vitrum hoc modo præparatum sine periculo aut detrimento ægrotis exhiberi non possit.*

c Accipe ergo vitrum clarum, pellucidum, illudque cum pluri, & vitro simili alcali liquato, postea aeri humido illud expone & reperies mox totum vitrum resolui in aquam, huic affunde sufficiens acidum, ideſt alcali contrarium, & cadit silicum puluis. Hic puluis amplius vitrum

a *Monstruosus sermo, monstruosi ingenij est index ait Galenus.* b *Tantum non est ab re tua otij tibi aliena vt curei? Terent.*

c *Vitrum vnde habet suum componi, in id per idem suum habet resolui puluis silicum.*

vitrum non eſt ſed puluis inquam ipſius ſilicis, à quo ſcriba abhorret, & ſine detrimento ægrotis non exhiberi aſſerit: immemor, ſe ſilicum puluerem Reginis commendare ad lactis generationem in Append. Regia fol. 136.

Veteres ſeparandi artem mortalibus diuinitus conceſſam ita exacte non habebant, vt in hoc ſeculo, per diſcurſum tamen eam cognoſcebant, extinguere id eſt fundere itaque cæperunt vitri pollinem, in cineribus ſtipticum fabarum, quorum ſal ex acido ſalſus eſt, vt ſuo loco oſtendam, *a* fuſionem repetebant ſemper nouo cum cinere, pulueremque vitri aqua abluebant, ita vt quælibet fuſio fuerit vitri vel eius alcali deſtructio, illudque abluebant, & rurſus fuſioni committebant, donec fabarum cinerum ſal omne alcali deſtruxerant, & impalpabilem puluerem relinquebat. Hic puluis ſilicum eſt, non ſecus quam ille, qui ſupra cum alcali liquatus, & acido præcipitatus, quem ſcriba plebeis per os tutò exhiberi poſſe non putat & vt dixi Reginis lac generare promittit.

b Hac in pręparatione quam reforma-

C 5 tor

a *Curioſulus reformator qui in veterum pectore oculum geſtant, ſuos interim errores non videns.* b *Simplicium vera præparatio & cognitio totius hominis vitam propemodum ſibi requirit.*

tor ex ignauia & inscitia *leuidensem* appellitat, latet profunda naturalium rerum notitia, vt paulatim apparebit, & nullo modo eius assumptio est timenda, vt falsè docet scriba. Sed plurimum ignorantes plurima timere necesse est.

Sed cum curiosis oculis nil iucundius quam vitrum rubini colore tinctum spectare, mechanicam sic habe.

Accipe Aurichalci limati vnc. I. salis armoniaci vnc. iiss. Mercurij sublimati vncias duas, misce, inde phiolæ rotundi ventris, hæc erecta non stet, sed prona decumbat in arena, & quando videris sublimatum ascendisse, verte phiolam in calore continuo, donec tota materia rubescat, quod fit 8. horas circiter Refrigerata & fracta phiola, ablue salia tepida aqua acidum pulverem sparge supra vitrum seu bulliens seu ignitum & intrat, & tingit pulcherrimè.

Sic quoque possumus literas seu figuras polito marmori calefacto cum sanguine draconis inscribere, cuius acida pinguedo penetrat lapidis porositatem, vt denuo poliri possit, ignari vero existimant miraculum & naturæ opus. Idem fieri potest cum Gutta Gemu.

Rumor sine Capite. Cap. 6.

Circumfertur modus eliciendi ex calcinato silice diureticam vim per alcali

cali destructionem, id est per regulam alcali contrariam cum acidis spiritibus hoc modo. In spiritum salis frustulatim inijciunt calcem viuam, qui statim magno impetu & vehementi ebullitione ab alcali calcis combibitur, phlegma insipidum euocant, & calcem acido saturatam, in triquetro seu crucibulo leui igne liquant, liquefactam in frigidum mortarium fundunt, frigefactam materiam tundunt (igneas scintillas tunc spargit) in puluerem, ex quo aqua calida salsedinem eliciunt, purificant, coagulant, & rursus sponte in liquorem salsum defluere sinunt non inutilem.

Reperiuntur autem sophistæ & impostores, qui promittunt hunc liquorem per retortam distillari, miscent nimirum prædictum liquorem cum calcinatis silicibus & puluerizatis in quadrupla proportione, & distillant aperto igne in acidum spiritum, quem spiritum calcis viuæ Basilij peruerso nomine appellant.

Sed videamus cuius sit filius dictus distillatus spiritus, primo nimirum absorptus fuit spiritus salis ab alcali vitrificante, & in igne constantissimo.

Deinde acida pars silicis per aquam fuit separata & reiecta sub fæcum larua.

Tertio Alcali fixum silicis vel calcis hausit acidum salis spiritum, nil inde fieri potest, quam materia salsa, est enim composita ex acido & alcali.

Quarto, miſcent hoc ſal cum calcinatis ſilicibus, id eſt cum calce viua, alcali fixo prædominante.

Hanc mixturam vrgent igne validiſſimo, ſed reuera aliud nil extillat neque extillari poteſt quam acidum volatile quod affudiſti, id eſt, idem ſpiritus ſalis, quem alcali abſorpſerat.

Hunc ſpiritum, celeberrimi viri plurimi æſtimarunt in podagra & lithiaſi tanquam quid ſingulare, euentus autem docet nil aliud quam ſalis ſimplicem ſpiritum eſſe.

Adeoque Baſilius male intellectus, non ſcripſit impoſtoribus licet ab his inique pro falſario proclamatus. Quadrat hic Comici dictum: Si ſapis, quod ſcis, neſcis.

Adde huic examini.

QVod hac methodo quilibet proceſſus, tam chimicus quam medicus, poſſit ingenio & diſcurſu probari, *a* & verus à falſo diſcerni, ſine expenſis vllis temporis perditione, poſtquam imbutus fueris hac Hippocratica doctrina, quam breui compendiolo hic trado, nec amplius poſſis

a *Natura nil quicquam habet oculti in hoc ſublunari globo, quod medicinam ſpectat, vt Hippocratico hac methodo manifeſtum non fiat.*

possis ab impostoribus, sophistis & deceptoribus circumueniri: imò hac methodo operando, & libros scribendo per omnia tria regna, animale scil. minerale & vegetabile, in hac naturali Hippocratica vera & antiquissima philosophia recto tramite progredi sine errore vllo, nec seduci in progressu fateberis.

Qui benè distinguit benè docet. Cap. 7.

PRO maiore lumine & intelligentia, operæ pretium erit alcalium differentiam, & quid sit contrarietas vel acidorum absorptio & imbibitio, priusquam progrediar, ad oculum demonstrare *segnius* ait poeta *irritant animos demissa per aures quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus*.

Sunt autem vt dixi varij gradus & species salis alcali fixi, quæ ex vegetabilium cineribus acri flamma reuerberatis per lixiuiationem a educuntur *vt cap.* 21. declarabo, vt tartari singularis priuilegij, tiliæ, coryli, ex omniumque quercuum generibus, & ex ijs vegetabilibus, quæ per Noruegiam, Lituaniam & Muscouiam in desertis viridia in cineris alcalizatos exuruntur, imo ex qualibet herba & ligno fit per reuerberationem longam (id

a *Alcalizatus cinis proiectus vbi cimices regnant, omnes moriuntur, non secus quam à rutæ decocto.*

(id est quando viua flamma cineres quasi liquefacit) alcali fixum.

Item ex omnibus herbis calidis & oleosis vt rosmarino, lauendula, ruta &c. licet à principio harum alcali sit volatilius, omnia inquam huiusmodi salia vnico verbo acidis sunt contraria, illorumque destructiua quorum differentiam ostendit sequens tabella.

Dissolue semunciam Mercurij sublimati (qui acidis spiritibus cum Mercurio vt alcali compositus *à permixtione* in salsum est mutatus) in aqua communi distillata vncijs quinquaginta, in particulam huius claræ solutionis, guttatim, sed celeri lapsu stilla alcali tartari fixum (est namque liquor tartari sponte resolutus) quod in momento diuidit compositum, absorbet acidum, & Mercurio illicò petit fundum obscure rubens.

a Ex aceti fæcibus calcinatis elicitur per aquam, tartari alcali, & licet ex eadem vite cum vino sit productum, mercurium tamen præcipitat rutilantem & splendentem.

Cum vero idem alcali ad rubedinem calcinatum fuerit tunc præcipiat Mercurium cinnabaris contritæ coloris.

Tartaro exusto si calcem superaddis & alcali per lixiuiationem extrahis præcipitat Mercurium rutilum.

Ex

a *Alcalium fixorum mira differentia.*

Ex herba kali extractum præcipitat Mercurium multo obſcuriorem priore.

Lixiuium quod ſaponarij magiſtram vocant, conſtans ex calce & alcali quercuum edit Mercurium obſcure rubētem.

Ex Hiſpania adfertur alcali incertum vtrum ſimplex an compoſitum, Mercurium tamen præcipitat fului coloris.

Cum vero idem Mercurius præcipitatur alcalibus ex herbis cephalicis vt roſmarini, lauendulæ &c. modeſtè calcinatis, hæc quidem ſunt alcalia, ſed non cinerum reuerberatorum, vt priora ideo multo volatiliora, deijciunt tamen Mercurium rubidum lucentem.

Sic chelidonia habet Alcali mirabile (vt non ſine myſterio laudetur à Paracelſo & Lullio eius quinta eſſentia, & vt Cæli donum doctrinaliter admodum & præclare laudetur ab *a* Iſac Hollando dicente: *qui hoc ſal non nouit nihil vnquam in arte præſtabit*) quod deijcit mercurium rubicundiſſimum: vaſculum cum hoc præcipitato ex incuria neglexi, neque liquorem abijci iuſſi, poſt menſem circiter in liquoris ſummitate effloruit color aureus chelidonij flore non abſimilis (ſtriarum more nitri colauit) non ſine ſpectantium admiratione.

b Exemplа hæc docent Alcalia vt talia

---

a *Verucas tollit ſuccus chelidoniæ.*
b *Geber fol. mihi 222.*

lia retinere proprietates cæcas rei, à qua desumpta sunt ex Gebri doctrina & alcali quo ignea facultate virtuteque ditius eò promptius acida bibere & rubicundiorem detrudere mercurium. *Hinc Rosarij Autor. Qui non gustauerit salium sapores, nunquam perueniet adoptatum fermentum fermenti.*

a Sal fuliginis & volatilia omnia mercurium candidum & niuei coloris ex dicta solutione præcipitant quod notãdum.

b Ex Tartari tintura quo perfectiore tanto candidior cadit mercurius, ex viliore flauus, & ex sale Tartari obscure rubens vt ostendi. Secretum curiosis aperui, quod paucis permissum est.

Salsa autem cuiuscumque sunt generis mercurium non præcipitant, & quo salsis viciniora tanto minus acidis nocent.

In exempla.

SAl commune cibarium, mercurium ex dicta solutione non præcipitat, & licet longum tempus & acri flamma concremaretur, nunquam fit alcali, vt neque sub digestione mutat naturam: *c* est ergo ex omnibus perfectissimum, & non sine prærogatiua singulari vocatur ab Helmonte *salium summum*.

Mulier

a *Sal fuliginis.* b *Tartari tinctura.*
c *Salis marini constantia.*

Mulier quædam deiecit vermem quinque vlnarum globi formem, cui datus fuit haustus aquæ in qua tantum salis marini solutum fuit quantum soluere aqua potuit, bina habebat capita, vnum in globi medio.

a Alcali salis petræ, licet eius prima origo sit ex alcali vrinæ, cum sulphure autem in alcali fixatum, quod fit cum fusum ex iniecto per vices sulphure non amplius ardet ideo quodammodo tunc salsum sapit, quare mercurium sic solutum non præcipitat.

b Huius salis, per solutionem & coagulationem mundati datur sem. vncia in sufficienti aqua dissoluta ptissando in colicis doloribus ex calida causa, dolores minuit expurgat, & sitim sedat atque vrinam potenter mouet, sic quoque in febribus omnibus ardentibus est remedium nobile, non ingrati saporis.

Sic Alcalia quocunq; modo in salsum mutata mercurium non amplius præcipitant vt docet sequens mechanica.

c Accipe nitri partes iij Alcali tartari exsiccati partes ij. sulphuris part. j, pulueriza ac misce. Huius compositi drachma circiter in cochleare vel æneo vel ferreo supra carbones accensos teneatur donec massa acidum spirare incipiat, Acidum

---

a *Alcali salis petræ.* b *Purgans ex nitro.*
c *Sal fulminans.*

dum hunc ſumum amplectitur alcali inuicem ſaturata ambo in ſalſum conuertuntur, in hac ſalſa maſſa bullit vtrumque ſulphur igneqne perſeuerante flamma concipitur quæ ſub ſalina cuticula locum anguſtum non preferens, ideo cum magno fragore & ſtrepitu in auras erumpit, non ſecusquam *a* puluis pyrius anguſto loco incluſus, cuius granum incenſum occupat ſpatium centum & viginti quinque milibus granorum maius Vvillebordio Snellio teſte. Materiam verò in margine cochleari plano relictam ex alcali in verum ſalſum transmutatam eſſe deprehendimus, quia mercurium ex dicta ſolutione amplius non præcipitat.

Hoc ex fundamento etiam Ceraunochryſon ſtrepitum edit cuius præparatio ita ſe habet.

b AVrum ſoluitur in aqua regia (ita dicta, quod Aurum metallorum regem in aquam viſu tenus reducat) conficitur ex aluminis vſti lib. ij. & nitri clari lib. j. apertoque igne in aquam aciſſimam diſtillatur: cum autem nulla ſit acidorum actio in pinguia & ſulphurea in progreſſu mechanicè monſtrabitur, ideò in huius aquæ vncijs iv. vncia vna ſalis armoniaci ſub marmore contriti liquan-

a *Puluis pyrius*. b *Aureum fulminant*.

liquanda est, fitque aqua salsis saporis.

In salsa hac aqua dissoluitur laminatum Aurum leui calore, dissoluto guttatim,& paulatim instillatur Alcali tartari seu liquoris salis tartari (dic vt lubet) tantum vt aqua appareat clara, id est tantum vt acidum nitri spiritum alcali sit absorbendo, factaque nitri & auri sulphurei regeneratio noua, noua coniunctio & vnio, præceps in fundum eadem opera cadit flaui coloris, hæc autem fæx seu fundus omni salsedine tepida communi aqua abluta exsiccetur admodum caute, facile enim accenditur, & impetu aerem ferit, validissimumque strepitum edit non sine adstantium periculo, instar enim pulueris pyrij in orbem diffunditur, maioreque violentia, vtpote ex notabiliori sulphure & nitro miscella validior, non autem deorsum versus præcipitatur vt inexperti scriptore existimant.

Accensionis autem ratio non prouenit ex salis armoniaci & tartari incompatibilitate vt putant, sed quia spiritus nitri in alcali tartari reassumit corpus & nitri naturam (vt suo loco, & in clauis sexto capite ex professo ad oculum demonstrauimus). Nitrum illud, cum auri sulphure acido & pingui iunctum, vnitum & exsiccatum per æquè ac puluis pyrius flammam concipit. Ex nitro namque & sulphure pariformiter vterque puluis com-

componitur: ideoque similes mores habent, vt apparet etiam in croci metallorum præparatione: vbi sulphur Antimonij cum nitro simili modo accenditur.

a Cum vero maior quantitas alcali instillatur, vt nitri spiritum superet, tunc fit in salsum mutatio, ideoque nulla amplius accensio; sicut & puluis pyrius, cui nisi aderit proportio iusta, accensus non dilatatur in orbem sed flaccescit.

Aurum hoc fulminans potest sublimari in flores pulcherrimos hunc in modum.

Fiat vitreum vas spheri-formæ, quod recipiens dicunt decem vel duodecim plus minus librarum aquæ capax, habeatque foramen in medio ventris magnitudine scriptorij calami os recipientis non sit admodum amplum, sed iuste formatum, ori adaptetur cooperculum ex argento aut cupro instar pyxidum, igne incalescat cooperculum & per foramen calamo intrudatur tantillum auri fulminantis quartam nimirum partem grani circiter sic vt cadat in cooperculum, ita accenditur, foramen digito clau-

a *Sic aurum in spiritu salis solutum & alcali tartari præcipitatum non accenditur redit enim in sal quod flammæ resistit.*

to claude, & parieti recipientis adhæret, puluiſculus, qui ſpiritum vini tartariſatum in aureum colorem tingit in cordiale non contemnendum.

Ferrum non fit fulminans in aqua regia ſolutum vt ſomniat Hartmanni commentarius in Crollij cordiale, quia ſulphur ferri neque acidum neque pingue eſt ſicut Auri, ſed terreſtris materiæ, quare Horazio ſterilis vocatur rubigo, vt clauis cap. 8. oſtendit. Nunc vnde digreſſus redeo.

a Fel vitri (ſuin de verre Gallice) compoſitum ex acido ſilicis & alcali vegetabili in ſalſum, mercurium non præcipitat.

Sic Talci liquor (non oleum, vt vult ignara turba flammam enim non concipit) mercurium ex dicta ſolutione, non præcipitat, ideo ſalſus fit neceſſe eſt.

b Salis ex herbis diureticis omnibus, vt ſtipitum fabarum, geniſtæ Hypericonis, Herniariæ, vrticæ &c. omnia inquam ſunt ex acido ſalſi ſaporis, & ideo mercurium ex dicta ſolutione non præcipitant, cum vero acri flamma alcalizantur, tunc cadit rubicundus.

Hinc liquet, quod veterum ille doctiſſimus, qui vitrum ignitum in cineribus ſtipi-

---

a *Anatron colligo in lap. medicamentoſo.*
b *Sal ex diureticis.*

ſtipitum fabarum liquari iuſſit & non in alcalizatis, rectè vitri vſtionem intuerit contra reformatoris opinionem. De quo capite 5.

a Cineres, ex claſſe vulnerariarum, vt Betonicæ, Agrimoniæ, pyrolæ, Veronicæ, Stellariæ, Alchimillæ &c. omnes fundunt plane ſalſum ſalem, ob id ad vitrificationem inepti, & mercurium non præcipitant, qui & ipſe eiuſmodi eſt vt dicetur ſuo loco. Omnia autem dicta ſalia per ignem fuſionis, mutant naturam, fiunt alcalia, vitrificantur, & mercurium deijciunt rutilum. Hinc Zoar ſuper Exodum notat quod ex quouis cinere vitrum paratur, id eſt quando in alcali cineres reducuntur.

b Sal abſinthij eſt ex acido ſalſus & mercurium non præcipitat, vt neque ſpiritum vitrioli abſorbet, vt docet reformator fol. 788. ſub titulo *ſpiritus vitrioli coagulatus*, cum vero per colliquationem alcalizatur, tunc vitrificatur & mercurium præcipitat flauum, ſpiritumque vitrioli alcalium more abſorbet.

Hinc elicitur multa fortiori igne quam eorum natura fert, fixari & in neutrum verti. Fiunt itaque quam plurima ſolo ignis regimine, non quod ex orco in lucem actuum generentur, vt credit vulgus Hippoc. doctrinæ ignarus, ſed ſaltem ſim-

---

a *Sal ex vulnerarijs*. b *Sal Abſinthij*.

ſimplici alteratione ſublecti vt docet magiſter *de diet:* illique ſciunt, qui internum cum externo harmonicè coniungere norunt.

Vnde erudimini, quod herbæ oleoſæ omnes, & quæ calidæ dicuntur atque pingues ſunt, leui & ſimplici incineratione ſal alcali edunt ſuo modo volatile; cui ſi Hippocraticus propriam reddit pinguedinem cum ſpiritu vini dilutam, conuertuntur arcana coctione in ſalſum admirabile, quod tunc *a* Elixir paruum vocatur à noſtris magnarum virium in medicina.

Aliquando peritis manibus, non tamen ſine Herculeo labore ignis ope magnaque diligentia, *b* aſcendit alcali volatile gratis odoris; adeo rarum leueque, vt vix tangenti digito ſentiatur, aliquando griſei, aliquando niuei coloris, ſalini ſaporis, linguam ferientis, & penetrantis ita ſubtile, vt citra ignis irritamentum tum ab aperto vaſe ſponte in auras abripiatur cum per ſe ipſum in igne conſtans perſiſtat per huius alcali proprietatem inquam fiunt plurima vere potabilia, ita vt non ſolum in corpora redire ſit impoſſibile, ſed inſuper ſic à vinculis coagulationum liberantur, vt libere nobiſcum colludere queant.

Ex

a *Vide Ripleum Bacconem &c.* b *Alcali volatile.*

a Ex lilij conualiij floribus aſcendit brunni coloris in capitis affectibus promptiſſimum remedium.

Ex lauendula in rubedinem vrgens paraliticis non iniucundum.

Sic ex corticibus nucum iuglandium viridibus ſe manifeſtat limpidiſſimus liquor, non ſecus quam rectificatur fuliginis ſpiritus camphoræ odorem ſpirans, horum omnium virtus eſt illuſtrare ſpiritus vitales, & inter cordialia medicamenta adnumerantur, & mercurium præcipitant leuem ſpongioſum & candidiſſimum.

b Salia etiam in diuerſa tranſmutantur ex ſimplici & ruſtica. Commiſtione: quod ſic probo: Confunde ex. gr. liquorem ſalis abſinthij, quem ſalſacidum oſtendi cum roſmarini qui ſuo modo alcali volatile eſt, liquor fit lacteus & granulatur in ſal neutrum, acquiritque vires longe diuerſas à priore mercurijque li-

quo-

---

a *Ex nucum ingulandum corticibus & oleo fit vnguentum contra Scrofulas excellentiſs. idem oleum tingit capillum nigri coloris ſed ex integris nucibus menſe Iunio decerptis.* b *Ab ol. diſtil. roſmarini per plures menſes per os ſumpto paraliticum reſtitutum vidi, ſicut & ab vnctione oppobalſami contractum etiam balneis vtebatur ex capitibus veruecum.*

quorem turbat solùm, & non præcipitat.

a Curiosulus quærit, ad quid medico tam operosus labor? cui respondet magister, *quod simili prorsus modo hominis natura operatur, cum qua omnes artes omniaque artificia communicant*, & medico huius doctrina ignarus defraudat quandoque suam intentionem, *propter attributa circumstantias & varias mutationes, quæ in multiplicibus humani corporis ventriculis contingunt*. Verba Hippocratis.

Fusoria ars, alcalibus acida absorbi docet. Cap. 8.

OMnia mineralia cuiuscumque sunt generis, quæ metallica corpora absconsa gerunt, associata sunt acidis (sulphuri nimirum vario) quæ impediunt quo minus metallum ab impuritate fodinarum segregari possit. In hac angustia necesse est confugere ad alcalia, quæ celerem præstant opem.

In puluerem itaque reducunt minerale, idque alcali commiscent ac in crucibulo fundunt, fusionem nitro accelerant, *b* quod cum dicto sulphure accenditur, sic pro parte deflagrat, pars vero cum tartaro in alcali vertitur. Hoc alcali absorbet &

 com-

a *Vnum rosm. asimate præseruat*.
b *Metalli præcipitatio per Alcali*.

combibit omne acidum, quod *metallum in fugam vertere potis esset*, sed hac via fundum in fusione petit, quem artistæ REGVLVM, id est purum metallum sulphuribus priuum appellant: quod rursus sub cupella probatoria cum plumbo ad puritatem vlterius deducunt: de quo vide docimasticos, mei saltem est intentio de salium natura loqui.

a Dixi, metalla etiam perfecta ab acidis mineralibus in fumum verti, quod in argento cum plumbo fuso in testa, quam cupellam vocant, facta ex Cinere lauato manifestum fit: in hoc frustulatim sulphur inijce, cuius aciditas cum fugit, etiam metallum in fugam vertit, quod recolligere licet madido linteo panno in camino expanso.

b Aliud experimentum quo probantur metalla perfecta ab acido minerali in fugam verti, est Cementum illud quod Regale vocant, & componitur ex commune marino sale & laterum puluere, quo cum stratificant aureas monetas cupro ligatas, in hoc cemento aurum sine fusione dimittit cuprum quod cum acido salis spiritu in fumum abit, spiritus tamen etiam de auro non nihil secum aufert: sed cum spiritus acidus auro grauatus coopercula testacea transuolare tentat

a *Argentum fugit cum acido minerali.*
b *Aurum fugit cum acido minerali.*

tat terreum alcali sorbet acidum fumum, & aurum irretitur seu præcipitatur cooperculisque inhæret, dum spiritus hæc rodit, quæ postea conteruntur, cum argento viuo & aqua, in hac contritione, mercurius bibit aurum, illudque hero suo reddit, quando per corium ab illo separatur.

a Quemadmodum mineralia metalla ferentia in REGVLVM funduntur, eadem via etiam ex Antimonio Regulus præcipitatur: scilic. Antimonij Tartari ana lib. i. Nitri lib. ſ. in puluerem contere, & commisce, & per vices hanc mixturam accende in crucibulo candefacto ad totius materiæ accensionem, tunc addito igne fusionis alcali bibit aciditatem antimonij, regulique puri segregantur 4. vnciæ.

Sunt qui loco nitri sal marinum accipiunt, sed vt dixi non fit alcali cum sulphure, ideo Antimonium ab eius aciditate roditur & in ignis tortura eleuatur in bullas minusque cadit reguli. Hæc exempla de præcipitatione per fusionem cum alcali in via sicca satis esse iudico.

Est & alius pręcipitandi modus via humida dictus cuius exemplum sit: Alcali quoddam in aqua solutum, vel commune purum lixiuium idem erit sicut semper vt dixi acida absorbet, & sic mundifi-

---

a *Regulus Antimonij.*

cat etiam sal petre seu a Nitrum ab omni acido, quod ideo emunctiores medici in angina pro summo refrigerante elegerunt, ob id sal prunellæ vocari cœpit (quidam ex ignauis patribus, cum forte laudari à nostris audiuisset sal prunellæ, accessit noctu ad pharmacopolam, & de sale prunellæ quæsiuit num paretur ex prunis siluestribus vel domesticis? Hi tamen à vulgo idiotis & mulierculis canonici vocari amant) coquunt inquam nitrum in lixiuio alcalizato, donec gutta in frigido ferro vt seuum constet, tunc in frigidum locum se ponunt, sine effusione in aliud vas, & per noctem in strias concrescere permittunt nitidissimas & purissimas, quas sequente mane abluunt. Alcali enim omne acidum nocuum & impurum ab illo absorpsit, *sicut in humano corpore etiam contingit* Hippoc. sic docente lib. 1. de diæta.

Nitri sic mundificati vires sunt diuinæ & innumerabiles in omnibus fere morbis, qui refrigerationis indigent.

In alui stipticitate cum febrili calore coniuncta fit potus humectans, refrigerans & lubricans oculis & palato gratus ex nitro, Manna & aqua, proportione pro indicantis exigentia.

Idem potus confert Astmaticis, febricitanti-

---

a *Nitrum cum sulphure combustum fit salsum, & angina plus nocet quam prodest.*

tantibus, & ructibus ex accensis Hypochondrijs.

Vrinæ ardori nitrum licet mundificatum non prodest, quòd salsorum more vrinæ loca pertransit, quod alcalibus non licet ob rationes vbique explicatas, & mercurium non præcipitat, ideo salis naturam hoc loco sequitur.

Hactenus de acido & alcali in genere, nunc specialiter de Tartari alcali aliquid dicendum.

Priuilegiatum Alcali Tartari.

Cap. 9.

DIxi quod inter fixiora alcalia sal tartari gaudeat singulari priuilegio, & licet sit corpus graue, terrestre, a impurum, & sordibus inquinatum, digestum tamen cum quocumque metallo per debitum tempus id conuertit in mercurium currentem, quod expertus, incredulis pro veritate affirmo, id vero si qui credere nolint, parum solicitum me reddit.

Ingeniosus autem Helmont paucis illud curiosis indicat Tract. Potest: medicaminum, parag. 40. his verbis *Sensi* inquit *cruditatem Saturni pinguedine fixorum* D 3 *sa-*

a *Aurum cum sit fere totum sulfur minimum dat mercurij.*

falium solubilem, sicque diuidi partes compositi, vt crudum argentum (ideſt mercurium) *currere permittit*.

Quod autem pingue ſal id eſt Alcali, calcinata metalla diſſoluat docent vrbis vetulæ, quæ coquunt litargyrum ideſt plumbum calcinatum in forti lixiuio ad denigrandos capillos, quod habet etiam Porta in Magia Naturali, cui lixiuio inſtillatus vitrioli ſpiritus lixiuiale alcali in ſal conuertit, & ſtatim cadit litargyrum ſub albi pulueris forma, quem leni igne reduc in plumbum, & ſecurus eris alcalia abſcondere in ſuo ventre metalla, apta eſſe.

Ideo pergit Helmont: *Calcinata acerrima cum ſale armoniaco reſoluto & tartaro putrefacto dulcurantur*. Id eſt, vertuntur in mercurium currentem non amplius acrem vel mordacem, vt calcinata, ſed linguæ inſipidum.

Accipe ergo Argenti in aqua forti ſoluti & cupro præcipitati (de quo poſtea dicetur) vncias quatuor ſalis armoniaci purificati per ſublimationem repetitam vncias tres alcali Tartari puri vncias quatuor, miſce exacte cum tanta aquæ quantitate vt fiant inſtar pultis liquidæ, quæ per 3. & plures menſes relinquenda eſt in tepido loco, vaſa bene clauſo rurſus exſiccari debet in Solis calore aut lentiſſimo igne in puluerem, quem inde humili vitreo vaſi largum fundum haben-

habenti, *a* vt puluis æqualiter distendi possit, cui adapta alembicum vitreum, in summitate foraminatum, vt humiditas exhalet, & supposito carbonum igne sublimabitur griseus puluis, qui refrigeratis vasis digito tactus fluit in currentem mercurium.

Hinc Basilius de Tartaro lib. de magno mundi miraculo.

Durch meinen geist, das sie sich rechen
vnd alle metalle ganiz zerbrechen.

Quemadmodum omnia sublunaria, experientia teste & antiquissima Hippocratica doctrina suffulciente ex duobus ACIDO nimirum & ALCALI constare (vt in hoc spirito) mechanicè ostendam: id etiam de argento omnibusque alijs metallis intelligendum volo. Huic enim nostro argento affusum alcali tantum acidi sulphuris per digestionem & coctionem absorbsit, quantum mercurio in argenti statu pro sui constantia satis erat. *b* In Mercurio locum successit alcali (adulterium vocant Philosophi) quod ab argenti acido sulphure amplectitur, perdit ideo formam & pulcritudinem, mutaturque in naturam neutram, idcirco liquatur lentissimo igne sicut plumbum, vel sicut sal armoniacum cum

D 4 fili-

a. *Mercurius Argenti.* b *Diana nuda.*

ſilicum viua calce commiſtum (de quo ſupra) vocaturque à Crollio *a* Luna cornea quod cornuum inſtar cultro ſciſſile ſit.

b Cornea hæc luna licet centies aqua calida ablueretur, liquareturque celeri fluxu ex tartaro & nitro, ſeparari tamen ab inuicem poſſibile non eſſet, niſi in Saturni balneo, in quo quicquid argenti ſupereſt, redit in integrum: Salia verò cum plumbo in ſcoriam & litargyrum, quod etiam rurſus ſimplici fuſione in plumbum reducitur. Scoria vero quæ ſalia erant in elementa rapiuntur ſimul cum Argenti acido ſulphure, quod abſorpſerant.

Sal Tartari itaque eſt medium in quo reuiuiſcunt metalla & mineralia, licet per artem validumque ignem videantur plane deſtructa.

Simili modo cum Alcali fit Mercurius currens, ex Antimonio.

ACcipe mineram Antimonij reduc in puluerem ſubtilem hunc laua communi aqua donec aqua decurrat clara, exſicca puluerem, huius recipe ex.gr. lib. vi. Alcali tartari puri libr. iii. ſalis armoniaci libr. iſ. miſce & cum vrina veteri

a *Luna cornea.* b *vt de auro fulminante alibi dixi.*

teri clara pone in vitreum vas clausum per tres menses in tepido loco, vt putrescant, elapso tempore, adde Aluminis crudi puluerizati vnc.iiii.calcis viuæ puluerizatæ libr. iiii. aceti distillati libr. ii. misce fac globulos, quos in aere modice exsicca, distilla ex retorta in magnum vas recipiens, & decurret viuus mercurius in recipientem, pars adhærebit collo retortæ, quam aceto ablue, hunc serua & pro Helmontis secreta cinnabari vtere, de qua postea.

Alcali tartari itaque videtur quodammodo typum repræsentare philosophorum chaos, in quo aiunt reuiuiscere eorum mercurium, de quo Paracelsus *lib. de Natura rerum*.

Regeneratio, inquit, & renouatio metallorum fit ita: quemadmodum homo redit in terram, ex qua primo fuit desumptus, & ita rursus in die nouissimo regenerabitur, sic & metalla iterum possunt in mercurium (ex quo primo nata sunt) abire, & cum illo solui & mercurius fieri, & iterum per ignem (qui etiam iudicabit mundum) renasci & clarificari. Hac via, inquit, generantur lapides, & tincturæ speciales argenti vel auri. Hactenus Paracelsus.

Interea nemini Auctor ero vt sibi persuadeat sal Tartari quocumque modo præparatum Chaos Catholicon Philosophorum esse! licet metalla per illud in-

currentem mercurium redant, id paucis admonuisse visum fuit.

Huc quadrat elegans & simplex vtilissima tamen Argenti Calcinatio.

ARgentum folliatum cum sulphuris flore commixtum in crucibulo ignito calcinatum abit in puluerem granulatum, rursusque subtiliter contritum cum sulphure vt prius calcinatur, repetatur labor calcinationis ter, quaterue, omneque exhalet sulphur, huius solubilis argenti granum in vitreum scyphum aquæ plenum proiectum, descendit paulatim ad fundum cærulei quasi coloris iucundo spectaculo: per os assumptum in capitis morbis es præstat, quæ Autores argento potabili ascribunt.

Vacua esse Alcalium Corpora ostendit.
Cap. 10.

LIquoris salis Tartari affunde guttatim spiritum vitrioli donec strepitus cesset, mixturam reduc in Cristallos, vel totam exsicca, & reperies sal vitrioli naturam habens, vomitus mouens drachmæ pondere per os datum, & quando quid superbibitur, purgans per inferiora, non secus quam crudum album vitriolum.

Albicans mucilago, quæ in coniun-
ctio-

ctione amborum liquorum subsidet, est similis nigro sedimini ex vitriolo crudo affuso alcali cadenti, constansque in igne sicut colcotar, & fusioni resistens, adeoque non ex tartari sale, sed vitrioli spiritu procedit.

Hoc sal miscetur cum nitro & mercurio, eleuatur sublimatio rubra, cui si sal marinum addideris fit sublimatus corrosiuus.

Potest distillari per se sine additione sicut vitriolum naturale, licet segnius acidum emittat.

Si itaque hoc sal, quod tartarum vitriolatum dicunt, possidet vitrioli proprietates, & ideo regeneratum dicatur, oportet ergo alcali vacuum fuisse corpus, si spiritus ex illo proprium sibi domicilium formare potuerit.

a Multo præstantior, & perfectior fit Tartarus vitriolatus ex vitriolo crudo, in aqua soluto, & ex liquore tartari affuso, donec solutio non amplius turbetur, quod punctum saturationis cum tædio reperitur, vnica nimirum guttula superantis vertit mistnram aut in vitriolum, aut in alcali. De quo Hippocr. de diæt. *Nunquam simul in eodem consistunt*. Clarum liquorem coagula secundum artem in cristallos splendentes. Tartarus hic vitriolatus multò nobilior est priore, eo quod

a *Tartari vitriolati facilior præparatio.*

in distillatione per violentum ignē, è vitriolo cupri liquamen eleuatur, spirituique commiscetur, stomachoque molestum est. In hac autem simplici via, alcali saltem bibit simplicissimum illud naturale acidum, quod embrionatum metallum perfluendo erodit. Estque hoc acidum illud simplex (de quo cap.9. clauis) naturæ nostræ amicum in acidis fontibus, refocillans naturam bibentis, ventriculo gratissimum, licet quoque in magna copia haustum. De hoc breuissimè differere decreui: Paracelsus tamen narrat *de morbis Tartareis*, quod in Pagulo Veltin Heluetiæ sit fons, cuius similem totius mundi ambitum non continere.

Si ergo ex simplici affusione vacuum alcali induit vitrioli naturam, oportet vt spiritus penes se habet animam, quæ aptum domicilium sibi ex alcali formare possit.

Acida itaque sit seminalis virtus necesse est, imò in acido consistere fermentum vniuersale rerum, & acida omnia esse diaphoretica vlterius demonstrabo, estque illud, quod olim sanxit Magister: *Semina* scilicet *abducere materiam, quò volunt*.

a Sic spiritus nitri guttatim fusus in alcali Tartari in momento sibi fabricat aptum

---

a *Nitri regeneratio*.

aptum domicilium ex eo, fitque Nitrum naturale frigidum flammam concipiens, & anginæ remedium, quæ ambo alias separata caustica erant, vt in auro fulminante ostendi.

a Eidem vacuo alcali tartari si addideris spiritum salis, post coagulationem fit sal commune, quod erat, priusquam per validum ignem in spiritum prosiliret.

Idem vacuum sal Tartari si combibit acetum ex vino, distillatum, b fit tartarus vini vulgaris omnes tartari proprietates habens, excepto quod in humido facilius colliquescit ex terræ ablutione. Hunc tartarum regeneratum, quem nonnulli vocant inepte satis terram foliatam philosophorum,) per solutionem & coagulationem mundificatum ab omni impuritate, per retortam vitream in arena positam, valido igne vrge; & elicies oleum, & liquorem amarum, similem illi, qui ex crudo tartaro elicitur, refert tamen oleum vini bonitatem, ex quo acetum factum fuit. Incredibile dictu, quod acetum distillatum in suo sinu pinguedinem absconditam habeat, & tamen verum est, sal tartari hanc non habuisse constat, est enim fixum, & per ignem probatum.

Romæ ex libra vna huius regenerati tar-

a *Salis marini regeneratio.*
b. *Tartari vini regeneratio.*

tartari olei drachmas sex elicui citrini coloris gratique odoris, sed Venetijs libra vix drachmam dedit, & nigri coloris graueque olentis. Incredibile inquam, quod in aceto distillato eluceat non solum vini, sed etiam Regionis qualitas.

Experientia ergo patet, spiritum esse vehiculum, & domicilium animæ, atque vinculum coniungens animam cum corpore, quod porro de Podagra cap. 6. potentiori argumento mechanicè demonstrabo.

Ex dictis elucet, nihil iucundius esse generoso Medico, quam ea nosce, & sub amico silentio oculis cernere, manuque tractare, quæ sensus communis plane non comprehendit, & à Natura procul posita sunt. Non autem vt ignarum vulgus deblaterat, illos sc. qui arte diuina, & antiquissima Hippoc: scientia, & veritate delectantur, centrumque rerum cognoscere student, Mammonæ inseruire, atque nil aliud intendere, quam aurum & argentum conficere, dum interim ipsi diu, noctuque continuo motu inquietudine molestijs, & rixis agitantur & circumducuntur contradicentes, atque à tergo quæ non intelligunt taxantes, se ipsos apud ignarum vulgus extollunt, miseri lucelli spe, atque sic propriam auri, & argenti auaritiam turpiter ostendunt, manifestant, & publicant.

Concludens dico, quod quicquid osten-

di

di de acidis ſpiritibus alcali tartari tranſmutantibus in eorum naturam, illud ipſum de omnibus reliquis acidis ſuccis intelligendum eſſe, in acido enim conſiſtit fermenti vis atque propagationis poteſtas, vt in progreſſu patebit; in acido conſiſtit eleuatio atque attenuatio, tam rerum, quam morborum: & per conſequens acidi ope res perficiuntur, & morbi depelluntur. a *Ructus acidos niderosis ſuperuenientes ſanitatem accelerare*: docet Magiſter.

Supereſt oſtendere quomodo ipſum Tartari alcali, & quicquid illi copulari poteſt in aquæ elementum per artem reducatur. Miſce ex. gr. oleum vel diſtillatum, vel expreſſum iuſta proportione id eſt ad ſatietatem (vt de ſapone dixi) cum alcali tartari, mixturam diſtilla ex arena per vitream retortam, b & redibit medietas olei, altera medietas aqua erit: egreſſum oleum rurſus miſce cum nouo alcali vt ſupra, & repete diſtillationem, donec totum oleum conuerſum videbis in aquam relicta paucula terra cum tartaro id à pondere aucto cognoſces. Oleum igitur quod alias totum inflammabile hic conuerſum videbis in aquam odoriferam, ſi oleum ex aromatum familia fuit. c Hanc aquam rurſus ex alta phiola diſtilla,

a *Aphor.* b *Oleum fit aqua.* c *Oleum fit aqua ardens.*

la, & elicies aquam ardentem: quæ denuo cum alcali tartari in aquam elementalem reuertitur.

Caput mortuum seu remanens sal tartari in retorta, ferreæ tabulæ imposui, & in pellucidum liquorem fluebat, quem ex retorta in arenam posita distillaui ad siccitatem, & rupto vase remanens sal iterum in aere humido dissolui supra lamina ferrea (quæ quicquam non patitur) quod fit circiter 40. horis, & nil restat in tabula præterquam tantillum limosæ fæcis: liquorem iterato distillaui acuto igne vt prius, donec nil amplius neque stillans, neque fumans exibat, & rursus idem sal fracta retorta super ferrea lamina resolui, hasque operationes duodecies reiteraui, *a* & totum sal tartari conuersum fuit in aquæ elementum: à fœcibus in lamina relictis singulis vicibus collectis per aquam distillatam omnem salsedinem extraxi, qua cum eundem processum vt supra habui, ita vt totum sal tartari sicut acetum, oleum, & aqua ardens in aquam insipidam, & terram mortuam nullius saporis, aut odoris sunt conuersa, quæ terra, & aqua paulo antè sub salis forma erant, & causticum referebant. *b* Mirum dictu! quorsum abijt ignea vitalis vis, & caustica potestas salis tartari ace-

a *Sal Tartari fit aqua*. b *Memento quod ventus est vita mea. Iob. c.7.*

aceti, olei, & aquæ ardentis? Hæc tamen virtus vel forma in igne constans persistebat vsque ad reductionem in elementa. Hanc formam filium Solis vocat Anonimus philosophus, & in Genesi legitur *Lumen Corpus assumpsisse*: quem filium Solis ego hìc pro maiori intelligentia RECTOREM voco, tu vero voca vt lubet, ignem, formam, Archeum mihi perinde nunc est, nominum enim diuersitas rem esse diuersam non efficit: omnia similia esse concludo cum Hippoc.

Reformator si alcalium fixorum notitiam habuisset podagricis *oleum Saponis Veneti* non promisisset: nam quicquid olei à sapone stillat, laterino simile est, & nil de alcali vt podagrico appropriato anodino continet. In Append. fol. 84.

Similiter, & magnifici domini decani ridiculaq; inepta societas non surripuissent, de verbo ad verbum prædictum reductionis processum alcali in aquam, hancque pro sale tartari volatili subdole, & fraudulenter mundo per imposturam, & in medicinæ contumelia non venditassent, si rustico saltem more alcalium notitiam habuissent. Vt ex professo ostenditur cap. 4. clauis.

Nunc Harpocrates de tartari sale fixo me silere iubet, ne in doctorum virorum curiosas inuestigationes sim iniurius, qui multum laboris sumpserunt ad huius plenariam cognitionem, quod profecto me-

dium

dium eſt viuificatiuum multarum rerum, id notarunt Baſilius, Paracelſus, Ripleus, Lullius & alij, qui illud veſtibus ſpoliarunt, & pro ſoluente elegerunt; quando quidem obiecta ſua illuminat, & viuificat, eodem ferè modo, vt alcali fixum herbarum extrahit è calcinato ſilice aliud & ſimile alcali, quod quidem nullo alio ſapore elicere ſit poſſibile, quam ſuo ſimili, illudque multo potentius efficit, & verè in igneam naturam conuertit: ſic à notis ad ignota fieri debet progreſſus vt Ariſtoteles rectè docuit.

Hoc eſt de quo exclamat Ioh: Baptiſta van Helmont de Febrib. cap. 15. §. 25. *Diſcite* inquit: *diſſoluens aliquod, quod ſit ſemper idem & nactus eris intimas rerum eſſentias*, quod probat exemplo dum quærit Tractat. de verbis, herbis, & lapidibus; *lapis oſſifragus, fixus, non calcinabilis, curat os fractum aſſumptum per os, & quare non lithiaſin & podagram?* Reſpondeo viro incomparabili, reformatoris ridiculum ALCAHEST & ſecretum ſoluens nil aliud eſſe quam ACETVM DISTILLATVM App. fol. 72. ex ærugine, & licet rodat oſtiocollam lapidem, rodendo tamen nil acquirit lapis præter proprietates aceti, vnde non pergit ad vrinæ loca, ſed in ſtomacho illico præcipitatur, vt paulo poſt ad oculum demonſtrabitur.

Sal Tartari itàque hactenus vilibus veſtibus

ſtibus ſuam ſcenam luſit, cum vero philoſophi manu ſpoliatur, vt compareat in forma nuda, & lucida tunc res, quæ illi committuntur, reducit in eandem, & ſimilem ſui materiam, & quoniam informe vt omne alcali, accipit ideo formam eius, quo cum vnitur (eſt nimirum ſal tartari medium quoddam inter minerale, & vegetabile, ob id facile amborum naturam amplectitur) & ſic pergit &c. Hic memoria ſubit, me olim lapillos cancrorum, ſic ſolutos in longa quotidiana febri proponentem mulieri à poculis medicis abhorrenti, interpellatum fuiſſe à timidulo medico canonico tunc præſente eſſe, ſcilicet id minerale, & periculo plenum. Sed hæc de differentia alcalium fixorum indigitaſſe ſufficit.

Pergit ad Alcalia Animalium volatilia.
Cap. II.

QVemadmodum alcalia fixa acida omnis generis abſorbent, & iuxta acidi naturam in ſalſum vertuntur, vt in præcedentibus oſtendi. Sic etiam alcalia volatilia omnium animalium ex quibuſcumque partibus per retortam nudo igne in magnum vas recipiens gradatim elicita acidi, quod affuderis, feminalem proprietatem imitantur. Vt ſi vitrioli ſpiritum affundes, fit illud volatile ſalſum, & vitrioli naturam ſequitur. Si Nitri.

Nitri ſpiritum, fit nitrum eiuſque naturam induit, & ſic de reliquis acidis intelligendum.

a Et quemadmodum vrina continet alcali volatile per fermentum putredinis ſic ſudor ſanguis caro, oſſa, cornua, & carnes particularum animalium omnium ex diuerſo fermento, quodlibet iuxta virtutem loco innatam Gebri teſtimonio.

Et ſicut de alcalibus fixis differentiam intrinſecam per mercurium ſublimatum ſolutum, ſic & volatilium eſſe ſuam rempublicam in progreſſu oſtendam.

b Omnium animalium alcali vrinæ, ſanguinis, ſudoris (etiam calculorum omnium animalium) ſerpentum, ranarum &c. Mercurio ex ſupradicta ſolutione præcipitant candidi coloris, ita vt nullam differentiam hac mechanica cernere licuit: adeoque dicta alcalia non ſunt ſaporis ſalſi, vt ſcriba ſola opinione docere præſumit: Salſa enim vt oſtendi Mercurio ex dicta ſolutione non præcipitant. Recipiunt autem dicta alcalia formam iuxta acidi affuſi proprietatem vt dixi, & in progreſſu clarius patebit.

Mumialem autem vel ſpecificam differentiam (quam occultam vocant) notarunt

---

a *Quid ſit fermentum paulo poſt oſtendam.*

b *Alcalia omnium animalium facie, ſunt ſimilia vacuaque corpora.*

tarunt veteres in alcalibus, & insuper notarunt quod acidis saturantur, & in aliqualem quodammodo constantiam firmantur. Obseruarunt inquam alcali volatile tantum de sale cireniaco amplecti, & absorbere, quantam pro sui constantia, & saturitate sufficit pro sale armoniaco artificiali, ita nimirum alcali vrinæ, *a* & acida pars dicti salis, tam strictè se ipsa amplexata sunt, vt per se diuortium non patiantur: Sal enim vrinæ in ignis tortura fugam tentans rapit secum acidam partem, quam sorbet, & simul sublimantur in sal armoniacum vt cap. 2. mechanicè ostendi.

Quod autem sal commune, cibarium, vel marinum, voca vt lubet, vel cireniacum, seu ammoniacum veterum habeat acidam partem extra ignem alcalibus communicabilem, id probat sequens mechanica.

In sal marinum resolutum in aqua, stilla liquorem tartari & paucis ab indè momentis videbis terream partem separatam paulatim fundum petere, & alcali acidam salis partem amplecti, fierique nouam salis marini regenerationem post coagulationem.

Veteres itaque his fundamentis suffulti cœperunt stratificare viperas cum sale cireniaco, seu armoniaco naturali, quod cap.

a *Sal armoniacum artificiale.*

cap. ſecundo demonſtraui, eo fine vt viperarum alcali combiberet tantum de acido ſale, quantum ſufficeret, ne ſponte in fugam abiret.

Hanc compoſitionem non ſine leui coniectura ſal theriacale appellarunt, eò quod didicerant viperarum carnes multa venena ſuperare (imo ingenioſo viperino decocto non ſemel Gallicam luem in delicatulis extinxi) conſequenter ratione mumialis fermenti eandem facultatem alcali viperinum continere dedere. Gebri autoritate.

Hæc veterum contemplatio non tam *infantilis*, *&* *abſurda*, videtur, vt reformator *fol*.481. in textu ſcribillat; ipſius ſane abſurdior multo quòd auorum memorandas excogitationes non intellexerit.

Quod vero obijcit *non habuiſſe purificandi artem!* verum quidem eſt, non propterea ſunt illis calumniæ ſtruendæ, neque honor detrahendus, multo minus cachinno exponendi: ſic enim iubet. Doctor meus: fortaſſe poſt multa ſæcula deridebitur, & reformator, quod tam abſurda ſuo tempore ſcripſerit, nunquam enim deerit occaſio poſt mille milia annorum noua, & meliora inueniendi, & addiſcendi, a eò *quod rerum natura ſacra ſua non ſimul tradat: illius arcana non promiſcuè*

a *Seneca lib.7. qu. natur. c.*31.

miscuè, nec omnibus patent, reducta, & in interiore sacrario clausa: ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ post nos subibit accipiet. Audi Hippocratem meum multo modestius de hac re loquentem: *lib. 1. diæt. immerito vllus ipsorum reprehendatur*, inquit: *propterea quòd inuenire non poterat; imò laudandi potius omnes, quod inuestigare conati sunt.*

His intellectis videamus nunc qualem prærogatiuam, & præcellentiam habet sal viperinum reformatoris præ veterum inuentis, nam quod illi præpararunt facili operatione, hìc magno sumptu, operoso labore, pomposa, & solenni ostentatione ac triumpho.

a Distillato viperino alcali ex retorta sub titulo proprio *fol.* 586. *Pharm.* affundit spiritum salis acidum ad satietatem, compositum ex acido, & alcali fit salsum, quod lege artis in vitreo vase coagulat in sal marinum, ex quo spiritus proiectus erat. Istud sal commune seu marinum igne arenæ si presseris, eleuatur in sal armoniacum artificiale, omnes eius proprietas habens, quod probat sequens mechanica.

Commisce puluerem salis tartari (id est alcali tartari fixum) cum æquali parte salis viperini Reformatoris, hanc mixturam

a *Sal viperinum reformatoris, est sal commune.*

mixturam diſtilla per retortam ex arena, & videbis ſtatim alcali ex viperis per collum aſcendere, quia fixum alcali tartari apprehendit ſalem acidum, *a* & alcali ab acido liberatum caloris impatiens in fugam abit, quod in recipiente & collo retortæ purum, & ſplendidum inuenies.

Fac idem cum ſale armoniaco vulgari, miſce nimirum cum æquali parte alcali fixi tartari, ſtilla vt dixi, & nullam differentiam deprehendes.

Adeoque quod veteres cum ſalis corpore, & ſubſtantia, illud ipſum reformator cum ſalis ſpiritu maiore cum labore expenſis, & ſumptu perficit: & ſi veterum ſal viperinum erat inutile vt ſcribillat, reformatoris eandem habet prærogatiuam, ac inutile pariter erit.

Cum vero iſtud Alcali ex ſale armoniaco vulgari, & alcali tartari commixtis vt dixi, fuerit eleuatum, tunc habebis ſpiritum *b* ſeu alcali vrinæ purum, & ſiccum, quem ſcriba ineptiſſimè *ſpiritum ſalis armoniaci ſalſum*. Sicut & eadem ſtupiditate illud acetum, quod ex farina cum ſale armoniaco commixta ex retorta diſtillat, *ſpiritum ſalis armoniaci acidum* appellat *in appendice ad animaduerſ. fol.* 73. & 74. Additque hanc ſeſquipedalem craſſitiem: *hi ambo ſpiritus ex ſale armo-*

niaco

---

a *Alcali viperinum purum.*
b *Alcali vrinæ purum.*

niaco acidus & salsus (& tamen ambo ne guttam quidem de sale armoniaco continent) *ex vno subiecto licet producti; sibi inuicem tamen contrarij sint, ac simul iuncti, sese mutuò destruunt: propterea pharmacopæi salsa, & acida distinguere sciant.*

Sed reformator pharmacopœos admodum rusticè de saporibus informat, imò docere alios præsumit, quod ipse ignorat. Inter alia autem, & infinita mihi testis a est aqua Mindereri ad auditum.

Hæc aqua pro fundamento habet vrinam, & acetum: hanc mixtionem non solum reprobat scriba, quatenus rustico modo credit, sine vlteriore inquisitione *salsum, & acidum, inter se planè destrui*: ignorans quod destructio vnius sit generatio alterius, sic opiniones suas, vt simia catulos suos amplectitur, sed insuper conuitijs, opprobrijs, & calumnijs aspergit virum optimum, qui experientiam candide, & sine fuco publico bono communicauit.

His non obstantibus more suo *in appendice fol. 336.* sic scribilat: *præter plurima absurda video acetum & vrinam affundi, quæ inuicem plane contraria sunt: nam vrina animalis destillata præbet spiritum salinum acrem, acetosorum spirituum omnium destructorem.* Hæc ille.

Hactenus autem demonstrauimus, E vri-

a *Aqua ad auditum.*

vrinæ ſal volatile nullo modo eſſe ſalſum, ſed alcalizatum, & ob id acido commiſtum fieri ex his duobus ſaporem ſalſum: ex commiſtione igitur alcali volatilis vrinæ, & aceti diſtillati itidem volatilis, quæ ambo nunquam concreſcunt, neque coagulantur, fit diſtillabilis, ſalſus, & penetrantiſſimus liquor, a vt dubitem an in natura ſit aliquid ſubtilius (à ſimplici commiſtione) in antiqua oppilatione, ea de cauſa Mindererus ingenioſiſſimus recte, & ſincero iudicio hunc in obauditione & auditus difficultate laudat, & proponit, eò quod ſalſus ſit ſudor & volatilis naturali ordine, & inſtinctu, vt euolando ſecum raperet excrementa à ſanguine degenerato hinc inde detenta ſub humorum vocabulo: non ſecus quam ſal armoniacum (quod ſalſum oſtendi, & volatile) cuicunque rei copulari poteſt, & ſublimando ſecum rapit, vt probabitur. Propter ſymbolum: ergo hæc diſtillata ſalſa & volatilis aqua membranam tympani peruadit imò lubenter admittitur. Salſum dixi, hunc ſpiritum & experientia demonſtrabitur, Mercurium enim ex ſæpius nominata ſolutione non præcipitat, ſicut & reliqua ſalſa, quæ iuxta

a *Sine læſione, & dolore corneam tunicam peruadit, & maculas albos in pupilla à variolis ibidem relictas niſi inueteratas diſſoluit.*

iuxta Galeni sententiam incidunt, attenuant, discutiunt excrementa, *a* siccant, virtutem colligunt, & roborant, & id in rudi salis mole, quid ni spiritus hìc subtilissimus salsus?

Indicent nunc periti, non ne indignè, perstringitur hìc ab impostorum turba Mindererus ille doctissimus, qui experimentum candide, & sine fuco posteritati non sine graui fundamento reliquit? Scriba Hippocratem male intellexit. *Medicum* inquit *præceptio: libello ratione vtentem alterum nunquam inuidiosè calumniaturum sic enim animi impotentiam prodet.*

Nunc redeo vnde calamum declinauerat aqua Mindereri, nimirum ad fecem ex qua sal viperinum reformatoris fuit distillatum, quam caput mortuum dicunt (sed indigne) præsertim illud à sale armoniaco vulgari, è quo spiritus vrinæ prolectus est: istud caput mortuum ex acido & alcali est compositum, eritque sine dubio salsi saporis, sicut sal viperinum reformatoris, vt & vulgare sal armoniacum, vt sæpius dictum, & ostensum est.

Dissolue dictum caput mortuum in sufficienti quantitate aquæ communis, fac vt feces fundum petant, clarum liquorem leui calore coagula ad siccitatem in sal album: Hoc sal cum bolo communi

a *Inscius quæ non capit carpit.*

muni commiſce quadrupla proportione in ſubtiliſſimum puluerem, quem ex retorta vitrea luto obducta nudo igne vrge in magnum vas recipiens in ſpiritum acido ſalſum, qui cum ſit generationis artificialis, mercurium ex ſupradicta ſolutione non præcipitat: quare medicinis per ſe, vt & mineralibus quibuſdam deſtruendis non inutilis: peracta autem hac vnica operatione, pars tartari in aquæ elementum redit, *a* & ſalis armoniaci aciditas ſibi nouum corpus reinduit ex eadem ſalis tartari parte, quæ rurſus ſublimari & ſeparari poteſt vt in ſui principio.

Quærit curioſulus, quare hoc loco elicitur ſpiritus ex alcali tartari fixo iuncto cum acido, & ſupra itidem ex alcali ſilicum fixo iuncto cum acido ſalis ſpiritu non ſuccedit? cui reſpondeo alcali tartari per vehementem ignem plane in nihilum abire, vt alibi oſtendi, ea de cauſa facile cum ſocio in ſpiritum rapi: Sed ſilicum alcali quia conſtans in igne, potius cum adiuncto in vitrum verti.

a *Sp. ſalis armoniaci reaſſumit corpus in tartaro.*

Alca-

Alcali volatile quomodo ab animali & eorum partibus ſeparetur. Cap. 12.

a DIxi in examine aquæ Mindereri ſudorem à naturali protochimico, ſalſum fieri, ſicut etiam omnia alia compoſita ex acido & alcali conſtare, ipſa vrina non excepta: probatur hac mechanica.

Accipe lixiuium iſtud, in quo ſordida induſia fuerint ſolummodo macerata, & abluta (non coctum, neque calefactum) hoc lixiuium inde phiolæ longi & ſtricti colli & æqualis, appone alembicum negligenter ſaltem, & in digeſtionis calore loca, & videbis aſcendere alcali ſudoris odore, & ſapore ſimile illi, quod ex vrina non putrefacta ſublimatur.

Hoc alcali non ſeparatur à ſudore, quem ſalſum oſtendi, niſi eius ſapor diuidatur, *b* qui conſtat ex acido & alcali ambobus volatilibus, ſicut in aqua Mindereri non ſolum, ſed vbique oſtendi. Lixiuium igitur fixum eſt alcali & liquidum, quod ſicut à proprietate vacuum eſt, & acida ſorbet, ſic & hic acidam ſudoris partem, & ideò alcali fugax ab aci-

 dodi-

a *Sudorem voco aut inſenſibiliter tranſpirantem aut ablutum, hic perinde eſt, vnde dicitur quod non facit ſudor præſtat id tenuis vdor.* b. *Alcali ſudoris.*

do diuisum altum petit, & frigidum locum.

a Sudorem salsum, volatilem & pinguem, & propterea penetrantem & resoluentem obseruaui iter faciens currilibus equis (quos postam vocant) & licet crura defendi ocreis ex selectissimo corio consutis, & cera perunctis, neque pluuiam, neque aquam admittentibus, equorum tamen sudor vaporis modo exhalans eas penetrauerat, ita etiam euenisse notaui magnæ conditionis comitibus. Ad euitandum autem huiusmodi incommodum, vnguentum excogitaui instár vernicis, quod alias aquis fortibus resistit: tunc in secundo itinere minus quidem incommodi primis diebus sensi: subsequentibus verò sudor non solum vernicem penetrauerat, sed quam partem vapor retigerat, plane dissoluerat. Hinc didici sudorem ob id à natura salsum esse debere, vt resolueret sordes in viuentibus hinc inde coagulum suscipientes.

b Ne autem quid omittatur in gratiam viatorum, & iter facientium, priusquam progrediar, describam supra nominatam vernicem, quæ sic paratur.

Oleum lini coquitur in cupreo vase donec ex libra 12. vnciarum remaneant circiter 5. vnciæ. Recipe huius partem vnam

a *Sudor salsus & pinguis.* b *Vernix.*

vnam & duas partes lixiuij ordinarij non fortis, misce & ad ignem calefac, sic linimen acquirit lactis formam, quo adhuc fumante & calido cum penicillo ocreæ 3. vel ad summum quater obliniri debent. Facile admodum est, sed iter facientibus nihil commodius.

Quomodo autem omnium animalium sudor, & quicquid in sensibiliter exhalat & expirat, imò id ex quo animal constat salsedinem acquirat, non nihil dilucidus explanabo solius salis viperini gratia. Huius inuentorem me esse profiteor, vt crepent illa momo: Et licet propter paruum lucellum in hoc theatro multi homines imperiti, homines naturæ instrumentorum & Hippocraticæ scientiæ rudes, ignauique consederint, qui non sine nominis mei detrimento, nescio quid improuidis & inexpertis obtruderint, sciant tamen lectores me ante Clauis (vbi integer habetur processus) publicationem, nulli mortalium claro sermone exposuisse: in cuius confirmationem addam sequentem amicam Epistolam.

Naturæ & artis Hermeticæ studiosissimo.

Ottoni Tachenio Marcus Aurelius Seuerinus rem bene agere.

QVam beneuolentiæ tuæ, ante hac habui fiduciam, eam mihi præsen-

tem in te ipsa comperi. Quapropter & salis tui viperini desiderio meo vix significato, continuo satisfecisti: de quo, quam plurimas, humanitati tuæ gratias ago. O vtinam, si liberet forte fortuna vadosam Hadriam cum florentissima Parthenope comutare, non equidem ab re & emolumento tuo putarim. Accedit quod lectissima Matrona, quam caligantem Neapoli visitasti, ab ea te die semper auit ab instituta tua peregrinatione præreptum. Quoniam verò vipereum mihi donum tradidisti, & vipereum ipse reddam: volumen inquam, de viperæ natura, veneno, medicina Patauinis à me formis editum, quod à magnifico Typorum magistro Paulo Frambotto, meis hisostensis literis quæsibis meo nomine. Impertiet autem liberius, si quidem obseruatione multæ frugis, quam ex vsu viperino feceris diu, communicaturus, te receperis, correctori clarissimo Ioanni Rhodio amico meo spectatissimo, qui si res ferat, addere valebit operis calci. Vtinam autem & aliquam præparationem salis viperei descriptionem coagmentare de tuo possis. Salis ego volatilis apparatum, ex Ioanne Vepsero posui, quam quantum ipse probes, indicato, & me cæterum vehementius deinceps amato, qui te non obscure colo, ac Neapoli, si quid aliud exopto, sed quam, aut quando eius mihi fælicitati: spem exhibes?

hibes? neque enim hæc tua foret infructuosa seges. Optime vale: Neapoli idibus Maij Anno 1650.

Saluere te iubet illustrissima Matrona, Capicij Regentis vxor, cui viperinum ad iumentum obtulisti.

Sed ad quid Doctorum virorum testimonia adduco? Scriptum præsens satis denotat eiusmodi sal cum omnibus requisitis eius ne quidem per somnium ante me reformatori in mentem venisse, possem proprijs eius literis ad me datis ostendere, nisi honori eius parcerem, & nisi alia quam hactenus naturæ & artis fundamenta produxerit ad huius saliscognitionem nunquam perueniet: Et non solum ille, sed ne quidem alij quicquid insolenter, ambitiose, glorioso vano sermone iactitent.

a Digressus eram ab alcali separatione. Dictis itaque adiungendum quod sicut vrina & sudor, sic & sanguinis cum adhuc calet potest lixiuio commisceri, & inde sublimari alcali. Cum vero idem sanguis absque lixiuio exsiccatus igne valido ex retorta distillatur, tunc in capite mortuo relinquit multum salis aliquantulum fixi. Volatile alcali præcipitat mercurium ex sæpius nominata solutione in album puluerem sal vero mi-

a *Alcali sanguinis volatile parum mercurium præcipitat candidum.*

nime. Hinc liquet, nisi per lixiuiale & fixum alcali acidum ex sanguine combibatur; alcali volatile sanguinis propriam aciditatem quoque volatilem arripit, & in ignis regimine fixantur in salsum, vt hæc mechanica demonstrat.

Ne autem noua veritas nouum mihi odium pariat, operæ pretium esse puto, priusquam progrediar, etiam ostendere huius salis fundamenta Hippocratem non latuisse: is enim in aureis istis libellis de diæta dicit.

a Constituuntur quidem tum animantia alia omnia tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate concordibus verò & commodis vsu IGNE & AQVA. Hæc ambo sufficientia sunt, tum alijs omnibus, tum mutuo sibi ipsis, vtrumque vero seorsim neque sibi ipsi, neque vlli alteri sufficiēs est. Hęc ille.

Has duas facultates IGNEM & AQVAM adduxit Philosophus & doctor meus in quorum sinu omnia illa continentur, quæcunque necessaria sint ad generationem & transmutationem absoluendam.

Subdit autem paulo post, IGNEM hunc nō esse culinarium sed ex multo nobiliore familia: dum sic loquitur: *b Homo fru-*

a *Cum ego me reduxi ad principia naturalia cognoui tunc artem esse veram ait Auicenna.* b *Qua nullus explanare tentauit ea qualia sint demonstrabo. Hip.*

frumentum tundit, lauat, molit, & vbi igne coxit, vtitur & forti quidem IGNE in corpore non conflatur; verum MOLLI ac LENTO. Quis autem sit mollis ignis in rebus omnibus in progressu apparebit, vide etiam cap. 9. Clauis.

Acidum occultum fit manifestum.

Cap. 13.

a SAno in ventriculo habitat acidum volatile nunquam deficiens, cuius benefitio alimenta, quæ omnia nullo excepto alcali volatili sunt referta (vt paulo post ostendam) in chilum vel succum primo acescentem & paulatim in salsum id est maturum vertuntur, & transmutantur: Hoc acidum habeatne ventriculus ex se, aut aliunde, non est huius loci, alibi tamen satis lucidè indigitabo: hoc loco satis est, vt aciditatem ad oculum demonstrem, primo autoritate & deinde experientia.

Hippocrates inquit: 6. *Ap. 1. in longis leuitatibus intestinorum si ructus acidi superueniant, qui prius non erant, bonum*: Quia nimirum rediјt stomacho aciditas, qua cibus in chilum vel succum vitalem transmu-

E 6

a *Acidum Hippocr. vocat ignem & sibi soli non sufficit: hinc appetitus alimentalium, quæ alcalia sunt vt apparebit.*

mutatur, tunc necessario redit etiam sanitas. Hinc salsaturæ omnes atque ciborum condimenta ad acuendum appetitum acida sunt, vt succus citri, granati, aurantij, omphacij, tartarus, pampina vitis & similia, quæ tamen omnia inter se magnam habent differentiam, de quibus nunc differere ad euitandam prolixitatem supersedeo. Videatur tamen cap. 10.

Huius acidi amissi restituendi gratia in morbis, instituerunt veteres syrupos acidos, oxisaccara, acetum aqua mixtum, & similia, quorum beneficio stomachus reficeretur, ne alimentum vt vt parcè assumptum simplici tẽpore putresceret, quod tamen à paucis animaduertitur, præsertim qui putrefactionem & chilificationem idem esse sibi persuadent. Nunc memoriæ occurrit quidam ex noua secta, qui non infimus sibi videbatur febricitanti acida valde appetenti, sub pœna mortis succum limonum, vt crudum, prohibuit, cui præscripsit syrupum acetosum simplicem: mirabar quod acetum cum saccaro coctum pro alterante concesserat, succum vero limonum, quem appetebat, non: qui respondit eleuata voce: quod iulebacetosus ex aqua & saccaro conficeretur. De quo Medico loquitur meus Hippocrates lib. 1. de diæta: *Si constitutionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore dominatur, non poterit*

rit ea, quæ homini conducunt, offerre. Redit autem stomacho acidum à longo morbo presso, aut sponte, aut ingeniosi Medici arte.

a Sic vidimus Atrophiam vniuersalem in quadragenario viro cum deiecta appetentia sanari solo tartaro crudo, quem sumpsit singulo mane, reliqua acida odio habebat, argumento ex alcali prouenisse.

Item per plures menses decumbentem fæminam vidi cum prostrato appetitu & cibi nausea, quæ inter infinita acida succum aurantiorum desiderabat, sed quia illi à curante & assistentibus denegatus fuit, præ timore ab eo abstinuit, tandem licentiam adepta quotidie diuersa comedens, paucis diebus sana euasit. Horum exempla in praxi plurima occurrunt. Memini me visitasse nobilem fæminam febricitantem, quæ acida omnia fugiebat, piper saltem flagitans, cuius ori ventriculi applicari iussi cataplasma ex piperis puluere & melle compositum optatissimo successu.

b Vt autem ab experientia dictum acidum cognoscamus: bibat sanus quispiam ieiune lactis haustum, & illico istud reuomat, tunc acidum non solum lingua percipiet, sed insuper videbit lac in redi-

a *Atrophia*. b *Acidum stomachi demonstratur*.

reditu semicaseatum, quasi acetum illi insupersum fuisset (simile ferè acidum reperitur in natura, quod in vitro omne alimentum iniectum 4. vel 5. horarum spatio admoto simplici debitoque calore in lacteum chilum ex acido salsum transmutat iucundo spectaculo, quod ad oculum demonstrare possum) *a* huius obscuri gratissimi tamen acidi ope coercetur viperinum alcali ad suos fines.

Sed nullus sapor coagulat lac acidus, qui in triplici est genere.

Primo in ventriculo sano omnium animalium viuentium latet aciditas, quæ tamen non solum simpliciter coagulat, sed in ipsa coagulatione imprimit specificam vitalem vim ipsius animalis, quæ quamuis in acido consistat, differt tamen à quouis acido, cum alibi, in vniuerso mundo similis non reperiatur, continetque in se quicquid indiuidui animal habet & in futurum quamdiu viuet, habebit: cum hoc acido inquam chilificatur lac, & in alimentum recipitur: *b* in cane nimirum induit canis naturam & hęc tamen Hippocratica doctrina cum non sit huius loci, indigitasse sufficit, alibi enim mechanicè ostendi acidum spiritum

a *Principia naturalia qui ignorat non habet scientiam veram super quam intentionem suam fundat Geb.*

b *Res admiranda.*

tum vbique esse vehiculum, & vinculum animæ, cuius beneficio corpori alligatur atque coniungitur.

Secundo in stomacho animalium ęgrotorum acescit quidem lac, sed non imprimitur vitalis caracter, quia impeditur à morbo, propterea aciditas fit putrefactiua, quæ non nutrit, sed malum auget: Hac ratione Hippocrates meus 5. Aphor. 6. lactis vsum prohibet.

Tertio coagulatur lac tum manifestis, tum omnibus acidis vel *ex minerale classe* vt sunt fontes aciduli, vitriolum in substantia, spiritus vitrioli, sulphuris, salis, nitri: Vel coagulatur in animalium parte vncia & sola, *Ventriculo* inquam omnium, & nulla alia in parte, manifesto argumento, quod perceptibile acidum in reliquis animalium partibus non admittitur, & si casu irrepserit, fit statim morbosum & exitiale. Sanis itaque solis ventriculis inhabitat acidum, quod quia lac generaliter coagulat à Dioscoride, *a* *Coagulum* & à vulgo in Italia *Conaglio* appellatur. Imò omnium auium ventriculi habent dictum acidum ita abundans, & ita potens, vt nisi frequenter arenulas vel laterum fragmenta comedant, quibus illud refrænant, superabundans acidum elabens ex illorum stomacho, reliquas digestiones turbat: vnde

a *Coagulum quid.*

vnde Atrophiam patiuntur:& nunquam pinguefcunt. Vel coagulatur *vegetabilium fuccis* vt limonum, aurantiorum, berberum, aceto, & quibufcumque acidum fpirantibus.

Lac etiam fponte acefcit (ficut reliqui fucci tam vegetabilium quam animalium cum in putrefactionem tendunt: *a* imò nil putrere neque generari poteft noui, nifi præcedat aciditas) & tunc etiam coagulatur, ferumque feparatur, quod occultum gerit alcali volatile, cuius ratione refrigerat, aluumque fubducit, diftillatum vero nil horum, fed opinione potius quam ratione propinatur: & non fecus fe habet quam fuccus rofarum expreffus, qui aluum foluit, aqua vero diftillata non: quia plurimis odore grata, & intima confolatur, ideo inter cordialia enumeratur.

Ambæ hæ facultates in lacte fano & integro latent occultæ, ideoque occultum etiam falfum in lacte conficiunt, & eft caufa qua fal cuiufcunque fit generis aut naturale, *b* aut artificiale, lacti noxiam non adfert: imo ipfe mercurius fublimatus compofitus ex acidis mineralibus fupra dictis vitriolo nimirum nitro & fale, quorum acidum ab argento viuo vt alcali abforptum in excellens falfum muta-

a *Acidum & alcali in lacte.* b *Salfa lac non conftringunt.*

mutatur, lacti nullum damnum infert. Hinc patet, salsa quidem attenuare mucilaginosa composita, acida vero licet occulta dissoluere res, & vbique tam in macro quam microcosmo per fermentationis actum in neutra transire.

Calculum resoluit, & componit.

Cap. 14.

Dixi praecedente capitulo, perceptibile, vel manifestè acidum extra stomachum esse morbosum, hancque assertionem calculi compositio docet, *a* quem pro maiore lumine mechanice resoluam & iterum componam.

Accipe calculum vesica excisum vel sponte renibus elapsum drachmae vnius vel alterius pondere, perinde est, hunc inde vitreae retortae nouae ac mundae (calculus non sit in puluerem contritus, sed ea magnitudine, vt in retortae collo non haereat) retortam in arena locato, cui appone receptaculum mundum ac nouum, vrge moderato igne, sic primo extillabit alcali simile alcali vrinae, nullius tamen odoris, & paulo post sublimatur siccior pars, quae retortae collo adhaerebit, ambos spiritus liquidum scil. & solidum misce, ac diligenter vasculo vitreo

vera

a *Calculi analysis.*

cera obturato serua, alias in aperto in auras fugax abiret, de quo Hippoc. de diæt. *seorsim neque sibi, neque vlli alteri sufficiens est.*

In frigefacta retorta reperies calculi frustula eadem forma, qua posita fuerint, adeò tamen leuia spongiosa & friabilia, vt si digito leuiter saltem tetigeris in puluerem concidant, sicut cadauera in subterranea Roma: Quibus frustulis integris si rursus affuderis abstractum & reseruatum alcali, corpus pristinum non assumunt, eò quod proprium acidum coagulatorem inuisibilem, quem alibi RECTOREM vocaui, amiserint, vt in salis tartari examine mechanicè etiam demonstraui: at humecta spongiosam materiam in retorta restitantem cum spiritu vitrioli rectificato & omni aqueo humido priuo, statimque alcali affunde, sic eodem momento illicò coagulatur calculus similis illi, quem in examen traxisti, non quod spiritus vitrioli sit calculi faber, sed quod sine acido calculos non coagulari, ostendere volui visibili argumento, nisi alcali, inquam, in dicto cadauere reperiat acidum specificum, quod illud liget, aut vinciat, simul concordent ait magister, calculus coagulari nequit, solum enim non persistit, sed iuxta eius naturam in auras auolat: *seorsim enim neque sibi, neque vlli alteri sufficere* docuit Magister.

Hinc

Hinc discitur, quod calculus non coagulatur, neque in vesica, neque in renibus, nisi ab vrinæ alcali, aut alcali loci, & particulari acido indebitè, impertinenter, aut per errorem ibidem degenerante, & sese immiscente, ideo necessario in massam coeunt, & coagulantur, vt vbique in amborum coniunctione ostensum est, & quicquid non procul recedens ab eorum natura, illud apprehendunt atque secum coagulant, vt de calce soluta & coagulata supra dixi, & experientia firmat: hinc calculi ruffi coagulati sunt vna cum pauculo sanguine ibidem ex ærosa vena ab acido loci defluente, suntque ideo friabiliores, alij candidiores, eo quod mucilaginem associatam habeant, & propterea duriores. Hoc est quod admiratur senex & peritissimus chimista Hippocrates lib. 1. de diæta. *Hæc ita fiunt per diuinam necessitatem, nesciunt tamen quid faciunt: vnumquodque fatum destinatam explet*. Id sonat ambos dictos spiritus aut facultates in quocunque loco coniunctas necessario concrescere, & coagulari, at seiunctas in natura nihil efficere, cum persistere nequeant *ideo neque sibi, neque alijs sufficientes esse*. Acidum itaque manifestum extra stomachum in quocunque loco extiterit, morbosum & naturæ humanæ odiosum est.

Hae doctrina Senis est verissima, quotidie enim in praxi obseruantur calculi in omni-

omnibus corporis vacuitatibus concrescere, quocunque acidum per errorem cum alcali concurrerit, vt in pulmonibus, in iecore, venna porta, vreteribus, intestino colo, in bilis quoque vesicula: contra acutissimum Galenum, qui docet: *lapidem in vesica & renibus duntaxat à calore nasci*, lib. 1. de locis affectis. Calculus itaque omnium animalium (de quo hic sermo) non habet in sua compositione nisi acidum coagulatorem & alcali ambo volatilia, vt & sanguinem aut mucilaginem. Cum vero in vesica fellea coagulatur, apprehendit loci succum ibidem repertum, & amarescit, estque illud, quod voluit *magister lib.* 1. *de diæta Accedentibus illis huc, his vero illuc, & inter se permixtis*, &c.

Hinc erudimur quantum valere possit in morbis periculosis aqua lapidi porcino affusa in felle histricis inuento? quem tamen summis laudibus extollunt medicinæ instrumenta ignorantes, mirum autem quod hunc lapidem vt igneum non timeant, cum à felle amarescat, quod hactenus non animaduerterunt. Sed huius lapidis ablutio si quicquam prodesset, profecto vncja fellis guttula cuiuscumque vilissimi pisciculi multo præstantior esset, quam 20. lapillorum ablutiones, eò quod piscis sicut de Histrice dicitur, nunquam ægrotat. Susurrantes audio, si lapis præter amarorem alias vires non obti-

obtinet, quare hunc ægrotis oblatum probo? Respondeo cum magistro, cum nimirum acutis non sit certa prædictio, ideo si ab alijs suggestum ratione, experientia, & autorirate reijciem, & æger moreretur, viliorem me medicum terram nunquam, & nusquam esse passuram.

Ex coagulatione itaque calculi nunc elucet quid lithontribon, cantharides, sanguis leporis, vulpis, & similia in lithiasi profecerint hactenus?

Propterea rectè sentit Paracelsus calculum (& nodosam podagram) instar tartari coagulari binis facultatibus iuxta Hippocratis doctrinam ACIDO nimirum & ALCALI, secumque coagulare feces quasdam ibidem casu repertas: *Et Galenus lib.7. Method.* contra se suosque testatur, *cognita causa facilè esse remedium inuenire*: Sed quicquid lapidum cancrorum, iudaici, silicum, ciprinorum, percarum & similium puluere tenus, vel aceto saltem aut imaginario veneris spiritu solutorum ad calculum per os sumitur; combibit quidem coaguli antecedentem causam id est acidum errans, quod ostendi, coagulatum aut calculum non minuit.

Sic etiam salsa, pro acida parte sui impediunt quidem calculi concretionem, quatenus alcali vrinæ absumunt & absorbent, ita vt errans acidum in corpore

pore non inueniat alcali, *a* quo cum se constringere & coagulare possit, ipsum tamen concretum calculum salsa non dissoluunt.

Quod autem sal commune seu marinum vrinę & reliqua alcalia animalium in se combibat & absorbeat, supra in salis armoniaci præparatione ostendi, & nunc alia mechanica demonstrabo.

Notum est, quod carnes quorumcunque sint animalium conseruantur ad tempus communi sale: paucis abinde diebus in liquorem salsum sanguineum defluente hunc liquorem coque & despuma, hujus libram circiter inde retortæ vitreę & blando igne omne humidum euoca, vltimo obrue retortam arena; & ignem auge, tunc eleuabitur in retortæ collum alcali carnis volatile, vrinæ alcali admodum simile, quod sal commune ratione suæ aciditatis ex carne attraxit, & absorpsit, sola maceratione paucorum dierum. Eodem modo sal, quod in cibis comedimus, quotidie absumere & combibere superfluum alcali in cauitatibus seu ventriculis *b* (vt ait Hippoc.) hinc inde collectis transpirationi ineptum, necesse est, & ratio suadet; imo & ex-

---

a *Nihil naturalius esse docent sapientes, quam solui rem aliquam per id, à quo suum habet componi.*

b *Salis dignitas.*

& experientia rerum magiſtra id confirmat: ex vrina enim facili methodo ſublimatur alcali, & ſal maris ſicuti comeſtum manet in fundo eadem via, vt iam de ſalſo carnis liquore oſtendi, qui per coagulationem & ſolutionem in purum ſal marinum reduci poteſt, vt non ſine ratione ab Helmonte ſalium ſummum appelletur, quia nunquam tranſmutatur, ſed vbique conſtans permanet. Vnde colligere licet, quod ſal mortalibus datum ſit tanquam neceſſarium ſanitatis & vitæ ſuſtentaculum: quare Baſilius hoc ſal neceſſarium aroma vocauit.

Ex dictis & oſtenſis nunc liquet mechanica neceſſitate, quod acidum naturale & digeſtionibus præſidens in ſolo habitat primario ſtomacho ſcil. in reliquis autem viſceribus per errorem aut lapſum aut ibidem degeneratum continuo morboſum fieri, vnde magiſter de medicinis purgantibus: Acidos cibos ſi quis citra delectum ac inconſideratè exhibeat, nihil commodi perficiet.

Calculus ergò non diſſoluitur niſi medio ſapore inter acidum & alcali, eo quod is ſapor mutatur in vrinam integris viribus intimis gratus, vt dictum eſt, debetque eſſe ſubtilis, adeo vt libere cuncta peruadat. Hanc ſoluendi methodum voca à contrario, vel à ſimili non errabis, *per ſimilia enim morbus oritur & per ſimilia oblata ex morbis ſanatur, ſanxiuit olim*

Hip-

Hippocrates de locis in Homine. Alcali enim si trahit acidum, a seu acidum si destruit alcali à simili & contrario eiusmodi actio perpetuò procedit: Ecquis alius cuius vis sectæ quam Hippocrat. hunc nodum nobis dissolueret? Hippocratem itaq; in medicina directorem, & in reliquo vitæ cursu egregium præceptorem non sine causa commendat nobis Galenus ad Glauconem.

Alibi ostendi, Aurum, Antimonium &c. quia pingua, & sulphurea ab acidis non dissolui sed solummodo à salsis: Sic etiam in calculum quia coagulum quia coagulatum cum fecibus, quæ pingues atque sulphureæ sunt, ob id acida vulgaria agere nequeunt. At spiritus salis marini vltimo reuerberij igne expulsus qui neque pure acidus sed salsus quodammodo existit, hic, inquam, non solum aurum, & antimonium, sed etiam calculum in vitro dissoluit; quod nullus alius distillatus spiritus, quod sciam efficit. At calculosi, vt plurimum incurij negligunt in principio remedia, donec calculus organa continuo motu eroserit, & inflammarit, ideo impossibile est, dictum salis spiritum illis propinare, qui cum salsus sit, organa erosa pertranseundo vrinam solito mordaciorem facit, quare in hoc statu nil nisi insipida alca-

lia,

---

a *Magnetica vi id contingit.*

lia, a quæ acida loci refrænare possint, adhibenda, vt lapidum supra nominatorum pulueres, atque strutionum ouorum cortices, mucilaginosa & oleosa omnia, quæ subindè cum cicerum decocto sunt propinanda, inter omnia tamen nil promptius quam nympheæ semen deprehendi, quod non solum vreterum contracturam relaxat, sed insuper dolorem admirabiliter placat.

Dissolui olim strutionum ouorum cortices in supradicto salis spiritu, huncque peregrini saporis liquorem multoties in parua dosi ingenti cum fructu non solum calculosis, sed etiam hydropicis propinaui.

Generosus eques septuagenarius calculosus, atque podagricus vtebatur sequenti fætidissimo oleo, quod tamen in secretis habuit. ℞ olei iuniperi, Terebinti ana dr.i. succini, & seminis petroselini ana vnc. ſ.

Hoc affundebat super myrrhæ vnc. ij. masticheſ & aloes ana vnc. j. sulphuris drach. ij. pulueriz ata rursus ex retorta in arenam posita distillabat, in extillatum infundebat, margar. præp. dr. vi. croci drach. iij. cubebar drach. ij.

De hoc oleo de tertio in tertium diem

F in ci-

a *Calculus puluere tenus assumptus calculum dissoluere potest à Paraceludus vocatur.*

in cicerum decocto sumebat 6. ad xij. guttas: calculos vidi eiectos per plurimos cicerum magnitudine, & sine vllo incommodo, vt ipse affirmabat.

Sic vidimus in hydrope & vrinæ penuria non sine minore fætore sed cum fructu bibi quotidie infusum spiritum vini ex rafani taleolis. Vt & in vrinæ totali suppressione rafanum contusum alligari sub axilis, & subter genubus bono successu.

Est & specificum remedium vitriolatum, quod iunioribus calculum vesicæ plane tollit sine recidiua, eodem remedio sanatur etiam Astma perfecte, vt & Epilepsia ex inferis ortum ducentia.

Res inaudita & admirabilis tamen antiquissima.

Cap. 15.

OStendi in stomacho acidum, ostendi etiam calculum, vrinam sudorem & sanguinem, carnemque salsa esse: sic etiam ostendi, quomodo salsus sapor ab alcali fixo diuidatur, vt nimirum alcalia volatilia ab acido liberentur. Nunc meum erit demonstrare, quomodo vrina sudor sanguis &c. salsum saporem acquirant?

Alimenta omnia, & quicquid nutrit, parum habent acidi, & plurimum alcali vola-

volatilis, tantum ſcil. acidi vt alcali colligat, ne euaneſcat (*ſibi enim ſoli ſufficiens non eſt*) in dictum alcali agit ſtomachi aciditas, fitque ſalſus ſuccus, qui eodem opere impreſſus vitali ſpecifico caractere illius animalis vocatur chilus: hic non tranſit meſeraica, *a* imò non admittitur niſi ſalſum ſaporem (id eſt maturum) induat, alias fieret intimis odioſus atque moleſtus, adeoque ſtomachi aciditas viuificat chilum, vt nutritioni fiat aptus: Hinc Hippoc. de humoribus: *b Vt in animantibus ſtomachus alit, calefacit, refrigerat ſic in vegetabilibus terra*. Id ſonat, ſtomachum eſſe omnium actionum præſidem, quæ in corpore contingunt ſolius acidi vitalis gratia ibidem latentis.

c Potatorum & helluonum vrinam (propter copiã potus, quem ingurgitant, mingunt ſingulis horis, præſertim à vino Rhenano aquoſo) non exiſtimo per omnes venarum ductus tranſire, alias tincta decurreret, huiuſmodi vrina colore licet aquæ ſimplicis ſimilis, attamen ſalſa eſt ſicut illa, quæ tincta à moderato potu generatur, quod probat lixiuium alcalizatum, vt de ſudore oſtendi.

E contra morientes licet paucum at-

F 2 que

a *Sic cibus in ſtomacho fomentum ſuſcipit Lullius in Teſtamento*.

b *Stomachi dotes*.

c *Vrina ſanorum ſalſa*.

que tinctum mingant, salsedine tamen omnino caret eorum vrina *a* (præter commune sal, si eius quid in cibis assumpserit) necesse est itaque salsum generari debere ab impressione acidi vitalis in stomacho sedentis, quod morientes deserit paulatim.

Hac ex obseruatione luce meridiana clarius patet, vitale instrumentum in sanis, quo alimentum imprimitur ac veluti balsamatur, priusquam pyloro, elabitur, ne putrescat, vt dixi ex Hippoc. esse ACIDVM, *b* quo cum in *ipso stomaco chilus* (ouum aut seminis granum representans) debet salsus fieri. Vnico verbo, ex acido stomachi & alimento fit salsus chilus, salsa vrina (etiam in ijs, qui in Alpibus solo lacte viuunt nunquam sal degustantes) salsus sudor, sanguis carnes & ossa, imò ipsa alui excrementa: Quorum tamen alcali licet centies rectificaretur, paucis abindè horis iterum induit fetorem pristinum fermenti loci vel oculi acidi ratione in cæco intestino latentis, *c* Vnde verificantur quæ cap. præcedente dixi, quod alcali cuiuscunque rei habeat, conseruetque in se occultum acidum sensibus in perceptibile to-

a *Vrina morientium caret sale.*

b *Protochimicus habitat in stomacho.*

c *Salia conseruare proprietatem rei ex qua desumpta sunt docet Geber.*

le totius animalis vel partis, ex qua desumitur: Quare Paracelsus antiquissima Hippcratica scientia illuminatus liquorem pro calculo soluendo, ludo specificat propter symbolum, vel propter loci fermentum, id quod nobis reuelare licet.

Cum vero stomachi acidium ità potens sit, vt alimenti alcali superet, & in salsum ambo non transmutentur, aciditate casu intro recepta & ad sanguinem perreptante, statim fiunt febres pleuritides, sanguis enim tunc temporis amissus in grumos concrescit, eò quod superans acidum alcali cogit non secus quam acetum lac, vt suo loco ostendi, coagulat: Hoc in casu veteres nostri indagarunt pleuritidis specifica remedia, stomacho familiarissima, a & quæ abundant alcali volatili, quo acidum errans confestim absumere possent: ex illorum classe sunt sanguis hirci, succus cichorei siluestris, priapus cerui vel tauri, semina carduorum, & similia.

Non omittendus spiritus vini saturatus camphora & croci tinctura, cuius 20. plus minus guttis in vncijs duabus olei lini recenter expressi datis indubitate sanantur omnes pleuritici, imò & quos anima iam iam expirare timebatur. Suntqui etiam in syr. florum papau. erratici, vel oleo amygdalino propinant, sed ol.

a *Pleuritidis remedia.*

lini ſpem nunquam feſellit, etiam ſanguine non euacuato, camphora nimirum eſt alcali volatile, quod ſtatim acidum putrefactiuum & erodens abſorbet, vt ſuo loco de camphora dicturus ſum. Vnica ergo guttula acidi in ſanguinem ſi perreptat, ſtatim morbus in promptu eſt, vt mechanice patuit.

Vnde liquet auguſtiſſimum punctum, in quo ſanitas conſiſtit, eſtque iſtud punctum Galeni temperamentum ad iuſtitiam vel ad pondus *lib. 1. de temperamentis* quod abſque Hippocratica doctrina potius imaginamur, quam quod reuera exiſtat. Hinc Hippoc. *Corpora ad ſummum vigorem progreſſa non perſiſtunt, ſed velut aqua lance librata in contrarium ruunt*.

Inſtrumentum itaque vitale, aut ſeminalis virtus (voca vt lubet) omnibus tribus regnis imò eorum particulis & muſculis ineſt, ſpeciale ſcil. fermentum acidum, quod ſtomacho manifeſte, reliquis autem particulis omnibus occulte inhabitat, atteſtante id Hippoc. lib. de arte: *Homo* inquit *non habet vnum ventriculum ſed plures, & omnes muſculis ſuum ventriculum habent*. Ventriculi autem proprietas eſt in aliud ens tranſmutare duarum facultatum ope, acido nimirum innato, & alcali acquiſito, ſic etiam intelligendum hoc loco iubet meus Hippoc. inquiens lib. 1. de diæta. *Secant homines lignum per ſerram, alter trahit, alter protrudit*.

trudit, sic & hominis natura. Acidum itaque dictum, tam occultum quam manifestum in ventriculis, assumens alcali, quod alimenti modo illabitur, trahit & trahitur, idemque facit vtrumque: & quicquid eorum naturæ non repugnat, *a* cum ijs coagulatur, crescit in molem, quæ actio vulgariter nutritio: magistro vero NATVRALIS LABOR dicitur lib. 1. de diæta. *Homo* inquit *sanus esse non potest, nisi etiam laboret, oportet autem, velut par est, Medicum laborum vim pernoscere, tum NATVRALIVM, tum eorum, qui per vin fiunt & qui ex ipsis carnes in augmentum præparant*: vt de sapone, vitro & calce rudibus exemplis Hippoc. auctoritate narraui.

Sed cum vsitatæ dictiones Hippocratis obscuritatem breuitate præseferant, in subsequentibus capitulis copiosius clariusque proponentur, dum particulatim resecabimus, quæ hic vniuersim proposuimus, quibus cognosces *naturam in omni re similem* vt docet cum Magistro & Doctore meo in Aureo carmine venerabilis Pytagoras.

Cum itaque in stomacho omne ingestum in salsum volatile transmutari debeat, chilus autem propter errorem vel intus genitum, vel ac extra aduentitium,

a *Naturalis labor, nutritio est Hippocrati*.

vel nimis, vel minus acescat, *a* vt in potatoribus vidimus, qui assumpta quandoque per vomitum reijciunt acidum redolentia, & non proportionatur, tunc fit alimoniæ & subsequentibus ventriculis ineptus, & importuna aciditate per meseraica pereptante, tunc totum corpus inæqualiter calet, & quoniam alimentum disproportionatum est, fieri etiam ineptum exlationi est necesse. *Necessarium est* docet Magister præcitato libro, *quæ ab ipso secernuntur ac producuntur dissimilia fieri* &c. Vnde ex vsu dicimus poros esse obstructos, ideoque transpiratione prohibita, necessario sequi febrim vel morbum. *b* Hinc omnis morbus iuxta Hippocrat. de Natura hominis consistit generaliter vel in materia coagulata vel soluta magis vel minus, differtque iuxta qualitatem saporum, quorum numerum infinitum recenset de veteri medicina & in 6. Aphor. 1. *Ructum acidum, qui prius non erat, nidrosis superueuientem, bonum pronunciare*: Quod sonat, non in omni morbo soluto ex. gr. alui fluxu totaliter deesse stomacho acidum vitale fermentum, sed quandoque degenerare, & salis

---

a *Si importune, & violenter cogatur, omni successu priuabitur Hip. de diæta.*

b *Coagulata soluere, & soluta coagulare in his duobus consistit medendi methodus Hippocr.*

lis erodentis naturam induere, stomachi pylorum stimulare, atque sic *concreta soluere*. Ideoque eiusmodi fluxus solo lacte superantur, eo quod lac facilime salsis commiscetur (vt supra de lacte mechanice ostendi) visque erosiua eluitur, & sic *soluta rursus coagulari* Magistri sensus est. Vnde sequitur, si proportionatum acidum & alcali cum debito calore omnibus in ventriculis conueniant *concordem* ait magister de dieta *concordi adhærere ac assidere sine pugna & dissidio*: NATVRALEM LABOREM perfici, & carnes in augmentum crescere vocaturque à Galeno hæc actio temperamentum ad iustitiam: Pariformiter quoque perficitur & *coagulatur* smegma, quod & ipsum si quandoque disproportionatur, fit crudum atque morbosum, debetque suo simili *resolui*, ac rursum suo contrario, vt suo loco ostendi, ad sanitatem reduci, recoqui, & in salsum *coagulari*.

Hæc pro salium volatilium ortu & generatione, in animalium familia ad hanc rem spectantia indigitasse sufficiant, nisi quis obijcere vellet, quod nobis salsa comedentibus exinde fieri salsa volatilia, quod tamen supra impossibile ostendi ratione salis constantissimæ naturæ: cum sal sicut comeditur, ita reperitur in vrina, forma atque natura immutata citraque vllam sui alterationem, quod cuicunque facilime experiri licet, ex vrinæ

F 5 nimi-

nimirum inspissatione, calcinatione, solutione, & coagulatione reperitur sal granulatum, & purum, sicut in culina quotidie vtimur.

Viuunt etiam homines in alpibus ex simplici lacte, quorum tamen vrina acido & alcali non caret, & licet eius sal in salis forma concrescat, non tamen granulatur, vt sal marinum, sed cubiforme, neque est in igne constans, sed leui calore fugit ab igne, vt experientia declarat.

Generatio vnius alterius destructio.

Cap. 16.

OStendi ex sudore, vrina, sanguine, carnibus &c. modum alcali eliciendi, dixi etiam, quod alcali in commestibilibus in stomacho in salsum volatile mutari debeat, sicut in subsequentibus ventriculis omnibus, quorum numerus multiplex esse confirmatur Hippoc. lib. de arte, cumque istud salsum pensum suum perfecerit tunc simul *cum dissidente, aut pugnante, ait Magister de diata* id est cum vnctuoso excremento transpirat, & in elementa abripitur, non secus quam reliqua omnis sublunaria, quorum exempla dedi supra de fixo sale tartari, oleo, sapone &c. quæ postquam per artem in salsum perfectum reducta fuerint,

rint, ac ità vſui inſeruiuerint in aquam & terram rurſus redeunt; quæ tamen generatio & deſtructio manifeſtius apparebit.

Bibatur, vel leuiter voluatur in ore tantillum vitrioli martis (cuius præparationem Tyrocinij ſcriptores luculenter docent) & paruo temporis ſpatio nigreſcit lingua, ita vt nigro veſtita videatur holoſerico, cuius quia pori ſemper turgent exhalationibus occulte ſalſis, quæ vel cum ſaliua permiſcentur, vel in auras abripiuntur. Ideo vitrioli martis aciditas ſtatim atque arripit ſalſam in lingua, tunc diuiditur & alcali ſaliuæ bibit acidum vitrioli, colcotar ferri cadit in linguæ poros, his inhæret, linguamque nigricantem reddit.

Ne autem credas, me tibi fabulas narraſſe, en rurſus ad ocularem demonſtrationem accedo.

Diſſolue vitriolum martis in aqua limpida, claramque in ſolutionem guttatim ſtilla alcali vrinæ, vel ſudoris, quæ cum ſaliuæ alcali idem ſunt, in momento colcotar ferri cadit in nigrum fundum quem linguæ hærentem oſtendi.

Sic cuncta alcalia diuerſo tamen colore vitriolum præcipitant, atque in ſalia à priore diuerſa commutant, vt in Tartaro vitriolato manifeſtaui, & nunc paucis oſtendam.

Alcali.	Chelidoniæ.	præcipitat vitriolum martis solutum in fundum coloris.	Flaui.
	Lauendulæ.		Viridis.
	Absinthij.		Citrinantis.
	Rosmarini.		Obscurioris.
	Tartari.		Atri.
	Sanguinis.		virid. obscuri.
	Viperinum.		virid. marini.

Sal stipitum fabarum in flauedinem illud conturbat, & post horæ quietem ocra ex imo eleuatur.

Sal commune vt perfectissimum sallum, in quo aciditas præualet, miscetur cum vitriolo, hocque non destruit.

Vt neque mercurio sublimatus, qui est sal artificiale, vt & acida quæque vitriolum non turbant.

Sola itaque alcalia vitriolum præcipitant in varij coloris fundos, qui tamen omnes in atrum deflectunt, & quia fixa alcalia in animali viuenti non reperiuntur, erunt itaque alcalia volatilia, quæ in viuis vitriolum in obscurum seu nigrum præcipitant colorem, hæcque indesinenter sub salina forma, postquam vsui inseruierint, è nobis continue transpirant, exhalantque, docente id Magistro de morbis popularibus.

Quam diu inquit *viuitur*, *hominis totum corpus est expirabile*, *& conspirabile*, & quicquid expirat occulte salsum esse docet mechanica supra ad oculum demonstrata,

ſtrata, illud autem ſalſum non ſolum ad externum corporis habitum euaporat, ſed maior pars ad inteſtina procumbit, quod ſic probatur.

Bibito vitriolum martis in aqua ſolutum, & videbis alui excrementa vel nigra vel virida &c. tincta eodem modo ab alcali diuerſo præcipitata, vt in tabella paulo ante mechanice oſtendi. *Simili prorſus modo operatur hominis natura, cum qua omnes artes omniaque artificia communicant: docet Hippoc. de diæta*. Sed in externo corporis habitu vitriolum ſolutum in præcipitatur ab effluuijs ſalſis, ad inteſtina itaque maior erit confluxus.

Vrina vero non tingitur nigra à vitrioli martis vſu: quia colcotar præcipitatur, priuſquam liquor ad meſeraica rapiatur, ita vt de neceſſitate per inteſtina fluere cogatur.

Si itaque ad inteſtina confluit excrementorum maxima pars à natura in exilium proſcripta, & aliquando per errorem à vinculis coagulationum in locis indebitis detinentur illa, vel vt cum Fernelio loquar, in prima corporis regione, neceſſe eſt omnino, vt medicamento ſoluente ad exitum promoueantur: quare mihi non videtur, *a* omne ſolutiuum medicamentum in omnibus morbis reprobandum vel abdicandum, vt quidam exi-

---

a *Purgantia quando adhibenda*.

existimarunt: *neque ad conualescentiam* vt credit practicorum medicorum maior pars, *Sola satis sunt* vt habet Hippoc. lib. de arte.

Nunc ad acidula vitriolata, quæ ab indigentibus potanda sunt in ipsa rosionis actione, id est haurienda sunt aquæ ab ipso viuifico fonte, nam si paululum defluxerint, tunc actio cessat, spiritus acidus à ferro immaturo absorptus satiscit, & cum soluto præcipitatur in ocram, quæ non obscurum (cum ab alcali non sit præcipitatum) sed flauescentem fundum exhibet, sicut omni vitriolo ferrum ferenti contingit.

Fons autem licet in magna copia potaretur, à stomacho tamen auide abripitur, & tunc alcali ex mesenterij morbosis glandulis confestim, *a* & quasi magnetica vi per poros (stante perspirabilitate Hippoc.) ad acidum fontem in stomachum confluit, ibidem colcotar præcipitatur in nigri vel viridis &c. coloris fundum iuxta ibidem latentis alcali morbosi seminalem proprietatem, vt in tabella ostendi.

Quando vero glandulæ non alcali, sed aciditate morbosa turgent, vt in Hypochondriacis, hæc similiter ruit ad ferrum immaturum, sicut acida quæque, & tunc cadit colcotar nigri coloris, quod alui excre-

a *Oppilatio quid?*

crementa teſtantur. Notandum autem, quod acidulę diaphragma nō trāſcendunt, ideo morbis thoracis ac pectoris niſi ab inferis foueantur, nullo modo conferunt.

Medicus canonicæ ſectæ litigandi inſtrumentis ab Ariſtotile diues, Nobili patritio vrbis Hypochondriaco ad portandum curabat paucis abhinc annis fontem ferri venam rodentem, ex tridentino agro, qui ſpiritum rodentem expirare timens, iuſſit fonte impletis vitreis lagenis longo collo oleum ſuper addi, oſculumque cum cera obſignari, & deſuper veſicam bouinam ligari, ſuccutiebatque togam gaudens quod ſubtili argumentatione fontis ſpiritum irretiuiſſet, quem vt ſpiritum vini conſiderabat (ideo exclamat audax at ingenioſus Helmont. tractatu de catharri deliramentis. Rarum eſſe Medicum in Europa) Hic ſi Hippocraticam veram ſcolam coluiſſet, & naturæ librum verſaſſet, non tam turpiter lapſus eſſet; *vt neque medicina omnium artium viliſſima æſtimaretur Hipp. de lege*: cognouiſſet, inquam, acidum non expirare, ſed ab actione in ferrum tandem deficere, neque tunc exhalare, ſed ſub forma fecis ambo fundum petere, quem ochram appellant.

a Non ſatis quoque mirari poſſum oſten-

a *Claud in. de ingreſſu ad infimos de natura aquarum.*

ostentatorum quorundam garrulorum nugas, qui fontem distillare & ex fundo hariolati eadem stupiditate apud ignaros promittunt. Sed diuites sic dimittuntur inanes.

Spadana est multo acidior, & licet roserit venam ferri, illi superest tamen quædam aciditas, propterea se asportari aliorsum permittit.

Huius fontis fama per celebris mouebat ante decennium circiter Nobilem Vicentinum, vt curiosè fontis naturam propriæ sanitatis ratione perquireret, cui breuiter proprietates, & quibus morbis conferret, descripsit, tunc temporis cum serenissimo Georgio Guilielmo Duce Brunsuico Luneburgensi de hinc iter in Germaniam inferiorem institui. Nobilis domum reuersus forte retulit Ciuitatis medico, quæ de fonte diximus: *a* hic longam exarabat epistolam sub forma consilij ad clarissimum ad præstantissimum virum Dominum Theodorum Konerdingium doctissimum Ducis Archiatrum, quam tamen apertam direxit ad manus ipsius Ducis ac in margine positum erat nomen meum vt intuenti statim se offerret: Legens Dux indignatus contra hunc Malam Cretam; Nostin inquit huius epistolę scriptorem iniquum? Quod

a *Parum firmamenti & virium habet falsitas.*

Quod cum negauissem: bonum, inquit, omen, quod à vulgo contemneris, & conuitijs laceraris. a Legito inquit ac porrige Domino Konerdingio, vt & illi scriptor innotescat. Incomparabilis Princeps calumniatori aures non præbuit: sed ac si nunquam legisset, se gessit. Totum autem folium nil nisi conuitia, & calumnias continebat, me accusans, quod nouam Philosophiam introducerem, quæ tamen cum nil aliud nisi malignum animum & stupidam ignorantiam manifestent, redierunt ad ortum. Sed ad rem.

Quemadmodum vitriolum & aquæ omnes, quæ ferrum solutum continent præcipitantur per alcali in obscure nigrum fundum: sic & ipse vitrioli spiritus acidissimus vt rectificatus metalli tamen immaturi liquamen continet, quod probat alcali instillatio, statim enim istud liquamen, vt colcotar in fundum obscurum cadit, supernatans vero clarus liquor coagulatur in Tartarum vitriolatum, vt supra ostendi suo loco.

Quapropter qui vitrioli spiritu in dentbus dealbandis vtuntur, valde errant, roborat quidem debiles gingiuas, sed dentes inficit tenacissiam flauedine, sicut vitrio-

a *Semper praeclari & sapientis hominis esse indicarunt antiqui imperitorum calumnias magno animo paruifacere.*

triolum ipſum hos nigricantes reddit propter colcotar, quod alcali manifeſtat: ratio eſt, quod indeſinenter ac neceſſario aliquid è nobis exhalat madoris ſpecie alcali repletum, quod mechanice cap. ſuo oſtendi, idem expirans alcali etiam circa dentium alueoles colcotar ex dicto ſpiritu ſeparat, quod dentibus firmiſſime adhæret, eoſque flauos reddit. *a* Quare ſciant, qui munditiei, vt decet, ſtudent ad id præſtare ſalis ſpiritus, in momento enim vnicoque fricṫu dentes candidiſſimos efficit. Ita etiam eburneæ imagines vetuſtate defædatæ nitidiſſmæ fieri poſſunt dicto ſalis ſpiritu, ſtatimque aqua abluendum eſt, ne ærugo contrahatur.

Quomodo autem fiat ſpiritus vitrioli, abunde docent Tyrocinij ſcriptores, & nunc omnibus notiſſimum eſt, ille vero qui per 6. dies & noctes continua flamma expellitur, & deinde ex vacua cupella rectificatur, reliquis pręferendus eſt.

Vſum tam internum quam externum docet Angelus Sala admodum eleganter, cui addo ardentes veſicas *b* quę aliquando tam virorum quam fęminarum labra oris defœdant, cum in ſui ortu prurire incipiunt, ſi leuiter ſaltem tetigeris ſpiritu vitrio-

---

a *Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt Mart.* b *Spir. vitrioli.*

vitrioli acidissimo licet non rectificato, & quando percipitur morsus simplici aqua ablueris, cessabit progressus illarum, aciditas enim bibit & absumit alcali in labris vrens.

a Sic etiam in turpissima capitis furfuratione sine pruritu, nil prestantius quam si humectetur caput semel aut bis cum tantillo spiritu vitrioli rosarum aqua vel alia diluto, vt vix aciditas percipiatur. Cum pruritu vero coniuncta, album recentis oui per concussionem in aquam conuersum, & prurienti loco inunctum celerrime sanat.

b Ambustorum priusquam vesica eleuetur, statim extinguit ardorem, & deinde aciditas simplici abluitur aqua. Succus autem Cæpæ mirabilis est in hoc casu, vidi puerum, cuius tota facies à puluere pyrio accenso fuit combusta, solo succo cæpæ ad perfectam salutem reduci citra cicatrices.

Vtimur etiam spiritu vitrioli rectificato in spasmo quotidie ad 4. guttulas in appropriata quadam aquam optimo successu. *c* Mercator amicus à spasmo fuit valde tentatus vt quoties somnum capere incipiebat ex conuulsiuis motibus expergiscebatur, cui rustica aperuit hoc amuletum: ducatur *inquit* filum cannabinum

---

a *Furfuratio capitis.* b *Ambusta.*
c *Spasmus.*

binum à viragine (seu mala fæmina vt dicitur) hoc circumliga nudum corpus, vt os stomachi attingat, alioque filo vtrasque tibias: ex quo nunquam hactenus per plures annos spasmum passus est, quam primum autem deponit filum, statim redit spasmus rationem addere non libet, huius loci enim non est, legatur autem Helmont de magnetica vulnerum curatione.

Sic & pruritus oculorum lucubratoribus valdè molestum malum, extinguitur vnica gutta spir. vitrioli diluta in aquæ simplicis claræ sem. vncia, atque oculis bis vel ter instillata.

a Phlegma non minus vtilissimum plurimos & præstantissimos vsus habet, à scriptoribus vero neglectum, eius potus plurimum confert omnibus dissolutis morbis, dysenteriæ diarrhœæ sanguinis sputo febri coniuncto, etiam podagricis doloribus tam intra quam extra. Sic vlceribus omnibus, vulneribusque in petiis tepide applicatum vt & hæmorroidum dolori fædoque inflammatione, tam intus quam extra miro modo, refrigerat enim & dolorem lenit. Sunt qui in secreto habent amuletum in hæmorroidum insolentijs gestatum, Crassulæ scilicet seu fabariæ radicem non sine fructu. Alij fomentum ex floribus sambuci instituunt,

a *Phlegma vitrioli*.

unt, quod miro modo extollunt.

a Aridum Colcotar, quod ex aere nihil humidi attraxerit, quod caput mortuum vitrioli inepte vocat ſcriba, etiam infinitos habet & egregios vſus. Cecidit è lecto, fæmina generoſo vino ebria, quæ dexterum carpum alliſit ad vrinale de maiolica ſic dicto, illoque ictu amputatis loci venis ſanguineque copioſe exſiliente animo defecit, & pro mortua attollebatur, non potuit ſiſti ſanguis, niſi dicti capitis mortui affatim applicato pulueres & obligato, ſanguis illicò ſtetit, chirurgicis dein remedijs ſanata.

Eidem capiti mortuo ſeu arido colcotari affunde ſpiritum vini dephlegmatum, qui cum ſit pinguis *b* & ſulphureus bibit ſpatio 24. horarum neſcio quid inuiſibilis vitrioli ſulphuris anodini, fitque remedium apoplecticum excellens.

Ablutum autem colcotar ſiue terra vitrioli dulcis in chirurgia infinitos habet vſus, eſtque baſis vnguenti ſclopetarij Fælicis Wvrzij, modum autem parandi hanc terram ſtudio abſcondit, fit autem facillime hoc modo: vitriolum nimirum in ſole exſiccatum vel Romanum, vel aliud, quod ferro ſit diues *c* inditum ollæ terreæ cum ſuo cooperculo commiſſuris oblutatis, ponatur ad ignem rotæ, vt paula-

---

a *Colcotar*. b *Apoplecticum*. c *Vitrioli terra pictoribus gratiſſima merx*.

paulatim candeat, deinde obrue carbonibus, ac ita permitte in igne, donec non amplius naribus percipias sulphureum odorem, frigefacta olla, reperies vitriolum tuum, vt sanguis rubrum, cui affunde, aquam; & ablue vitriolatum saporem omnem, vsque dum puluis plane insipidus sit, quem exsicca, estque terra vitrioli dulcis, quam Wvrzius in secreto habuit, omnibus vlceribus accommodatum remedium, applicatur diuersimode iuxta indigentiam. Intrat quoque in Crollij oppodeldoch.

Aquam ablutionis rursus in vitriolum coagulare potes, & ad idem aut ad aliud opus reseruare.

Tantillum vitrioli in phlegmate vel aquæ communis quantitate dilutum, vt dulcem quasi saporem linguæ referat duplicatis petijs lineis exceptum, & tepide secundum artem, & cum iudicio applicatum ingentia vlcera, & vulnera paruo temporis spatio mundificat, & incarnat.

Vitrioli occasione, pergit reformatoris imposturas detegere.

Cap. 17.

FErrum seu chalybem, inquit in Mantissa *nullo alio menstruo quam vitrioli & sulphuris spi. ingenuinum vitriolum solui posse.*

Vbi

a Vbi notandum Mantissam Tusca lingua additamentum dici, quod sine vllo vsu est. Sic sane reformatoris Mantissa, in qua nil aliud quam receptula hinc inde excerpta male intellecta, nugas, vana atque inania promissa reperies.

Ferrum dissoluit in spir. vitrioli, & in vitriolum coagulat, quod sine iudicio vocat naturale, atque in spiritum distillari iubet, gratissimi saporis, ignorans hunc spir. nil aliud esse, & nil aliud esse posse, quam eundem vitrioli spir. quem affudit, & quem post distillationem à ferro rectificauit: in hoc labore non solum nil acquirit, sed repetita distillatione tandem in aquam insipidam atque elementalem reuertitur, vt de sale tartari suo loco ostendi, & ideo alias vires illi adscribere non audet, quam vulgares, scil. esse gratis saporis: adeoq; hic labor præter imposturam inutilis est, & mantissæ nomen confirmat. Tinctoribus vero magno vsui esse nunc ostendam, & hac occasione, etiam ad vegetabilium alcalia paulatim procedam.

Dixi, neque acidum, neque salsum, neque vllum alium saporem vitriolum destruere nisi alcali: sed succus ex gallis immaturis coit cum vitriolo in nigrum, quia destruit, & assumit eius acidum, adeoque hunc succum esse ex alcalibus patet.

Hoc

a *Mantissa dicitur inane pondus.*

a Hoc modo fiunt attramenta, & omnes tincturæ nigræ, imò quando vitrioli aciditas gallarum alcali ad sufficientiam non combibit (quod fit quando ex gallis nimis maturis pluuiaque ablutis alcali expirat, vt omnibus vegetabilibus contingit (salsedo enim exhalat in aere exsiccatis, vt suo loco) tunc vitrioli aciditas erodit pannos, vt quasi marcidi fiant, & vulgus clamitat, *la robba e bruggiada nella tinta*.

Sic etiam literæ scriptę atramento ex dictis gallis cocto pallescunt, quia prępualens aciditas vitrioli gallarum debile alcali à pluuia & aere semiconsumptum debellat, simili prorsus modo: vt acidus spiritus quilibet mineralis scripturę oblitus statim nigrum colorem (id est alcali) destruit & absumit, quem rursus aliud alcali potentius reducit.

b Sic scribito cum aqua, in qua vitriolum ferreum sit solutum, cumque exaruit, nullum scripturę vestigium apparebit, obline scriptum gallarum simplici infusione, & momento harum álcali acidum bibit, scripturamque nigricantem reddit, quę acido potenti vel aqua forti statim deletur, alcali nimirum ab acido consumpto.

Rursus imbue cartam cum alcali fixo, quod

a *Atramentum*.

b *Criptographiæ fundamentum*.

quod iterum absumit acidum, iterumque apparebit scriptura.

Ex dictis nunc patet, quod vitriolum non tingit, nisi acidum eius ab alcali quodam sit absumptum.

Vt autem gallarum alcali fiat perfectius, perunge saltem gallas pinguedine, vel oleo quodam, quod in lento cinerum calore cum alcali coeat, relinque ibidem in ollula, donec videris gallas quidem nigriores factas, non autem in carbones redactas, tunc alcali harum erit tingendo promptius & huiusmodi vstarum vncia plus tingit, quam alias libra, imò per se sine vitriolo tingunt, eo quod pinguedo earum alcali per ignis calorem moturauit.

a Simili alcali volatili & occulto abundant quam plurima vegetabilia, vt semper viuum maius, saluia, granatorum, atque iuglandium viridium cortices &c. (ficos, antequam maturi fiant, macerant feminę in oleo in solis calore, hocque oleo tingunt capillum nigrum) hęc omnia vitrioli acidum absument, & ab eo colcotar pręcipitant plus minus nigrum iuxta alcali naturam.

Non omittendum quod magni nominis vir naturę mysteria anxiè perquirens mirabatur, cum audiuisset, quod domicella ex Gyneceo in aula sumpsisset per

G osgra-

a *Capillum nigrum tingunt.*

os granatorum cortices, qui adstringere vniuersaliter iudicantur, nihilominus illi menses per multum tempus deficientes prouocauerant, *a* non secus quam siluestris ruta, seu creticus dictamnus &c. cui cum ostendissem copiosum alcali, quo scatent dicti cortices, & etiam mensium obstructionem originem traxisse ex acido morboso, quod alcali corticum absorserat, mirari desiuit.

b Notandum vitriolum artificiale lazureum, quod Cypricum inepte appellant, cum gallis licet tostis non nigrescere, sed cum corticibus granatorum tingere in obscure flauum.

Fit autem ex cupri bracteis per spiritum vitrioli aut sulphuris: post solutionem in frigido coagulatur in lapillos oblongos, angulares, difficile resolubiles, ac distillationibus inutiles, nihil enim exprimitur, quam flagma, quod affudisti, sicut est illud, quod reformator ex ferro componere docet in capitis principio, eo quod immaturo sulphure plane destituitur. Hoc cum vrina viridescit, & cum alcali eiusdem vrinæ præcipitatur in fundum lazureum per fusionem in cuprum rediens.

Sic & ærugo (quatenus ex maturo cupro

a *Permixta, & discreta alterantur Hipp. de diæta*. b *Cypricum salsum sic ex cupro*.

pro & aceto) non nigrescit cum gallis, sed fit spadicei coloris, *a* sub pace reformatoris scio atque comperio exinde nil nisi acetum distillari posse, eò quod remanens caput mortuum post distillationem in purum cuprum per fusionis ignem reducitur, de quo suo loco plura.

· Vnde liquet, quod neque ęs vstum cum tostis gallis nigram tincturam producit, *b* vt Alexius Pedemontanus mulierculis promittit, quod cum tamen se anxię torquent his oris ad capillos denigrandos, quicquid enim illiusmodi compositio tingit, solis gallis adscribendum, & non vsto ęri.

c Vitriolum autem cypricum est vere Hermaphroditicum, & naturalis acidi & ferrei, & cuprei sulphuris ditissimum, ob id semper humidum, & nunquam per se in lapillos concrescit, promptissime ob id cum gallis nigrescit, argumento, quod Veneris, & Martis naturę fit particeps (vitriolum enim veneris sine Marte cum gallis non nigrescit, vt ostendi) *Ferrum enim & cuprum sanguine & natiuitate sunt coniuncta, vt mas & fœmina, hoc arcanum,* inquit Basilius de vitriolo, *debetis tacere, & tamen notare, plurimum enim interest.*

G 2 Hoc

---

a *Ærugo distillata dat acetum acerrimum.*
b *Alexij secretum.* c *Hic metaphora de veneris, & martis concubitu non ineptè quadrare videtur.*

Hoc vitriolum in aqua dissolutum fului est coloris, in illo si dissoluitur ęs vstum, vel cupri lamina, vel ferrum antiquum, tunc in lapillos concrescit, fitque vendibile, medicinis tamen inferius.

a Album illud de Gossaria, vt & illud de Carinthia participant quidem Martem & Venerem non tamen sunt opulenta immaturo sulphure ferri, ob id admodum pigrè nigrescunt cum gallis: huius soluti guttula cum gallarum succo mixta supra cartam cadens facit iridem varij coloris, postquam exaruit. Istud album nobile est vomitorum, de quo vide Crollium.

b Vitriolum vero Romanum, quod ferro est ditissimum, licet pauper spiritu, seu naturali acido, tingit promptè immaturi ferri ratione.

c Sic vitriolum artificiale, quod fit ex ferri limatura cum spiritu vitrioli, vel sulphuris, eadem promptitudine tingit, & ideo tinctores in defectu vitrioli dulcis, addunt vitriolo mordaci ferri limaturam, quę plane ab isto mordaci, & humido vitriolo dissoluitur, & sic dulcescit, fitque ad tingendum aptius.

d Crocus martis (qui fit ex artificiato vitriolo, in cooperto crucibulo ignito, donec

---

a *Gilla Paracelsi vomitus mouet faciliores quam viride vitriolo*. b *Romanum*.
c *Artificiale vitriolum*. d *Crocus martis*.

donec rubeſcat) ſolutus in ſalis ſpiritu, ac digeſtus cum vini ſpiritu acquirit aureum colorem, fitque medicamentum nobile in colica, ictero, antiquis oppilationibus, hernia &c. Herniarum plures ſunt ſpecies; naſcuntur in hoc affectu plerumque flatus à propria partis indiſpoſitione, quorum generatio niſi hoc, aut ſimili remedio per os aſſumpto impediatur, nunquam ſanatur hernia.

Huius ſoluti croci martis gutta ſaltem in ſem-vnica decocti, vel extracti gallarum completiſſimum fit nigrum: effunde liquorem, & aqua clara elue vaſculum, hęc ablutio tibi dabit ametiſti colorem. Guttula prioris in cartam cadens, poſt ſpontaneam exſiccationem edit colores varios, vt pauonis caudam, curioſis oculis valde delectabiles.

a His periucundis experimentis olim cum non ſine fructu inſudarem, vidi digitos colore purpureo tinctos, ſicut contingit ex auro ſoluto in regia aqua, perſeuerauitque tintura per aliquot dies, hanc Baſilius *ſanguinem veneris & martis* appellat, & non ſine ratione, eandem accuratè obſeruare, & tacere iubet.

b Aurum aqua regia corroſum, ac in vitrioli formam coagulatum, tingit, vt dixi, digitos purpureo colore, & cum gallarum infuſione fit inſtar ſuccini flaui

a *Sanguis veneris, & martis.* b *Aurum.*

liquor, quo cum larga manu obline cartam, in qua post exsiccationem tinctura lucet vt vernix.

a Si ergo auri, vel prenominati croci martis solutio, tingit equaliter, magnam conuenientiam intrinsecè vt habeant, necesse est, coniunctis ergo his duobus per colliquationem, fit subiectum mirabile, ex quo Poterius suum puluerem scil. sulphur metallorum, vel aurum diaphoreticum, sic placuit appellare, preparauit. Cuius actio est, non aluum laxare, non vires labefactare, vt Scammonea, Elaterium &c. verum incidendo, separando, atque natiuum calorem adiuuando. Operatur istud remedium in nobis Solis instar crudos humores coquendo, & superfluos insensibiliter exsiccando; sic fluxiones omnes tollit, partibus nobilioribus robur conciliat, ac demum reparat vires, fessaque membra leuat. Videatur de hoc puluere Centur. j. Poterij curationum insignum.

Dolore, atque animi mestitia languentem noui virum, qui post cœnam bina auri folia cum borraginis conserua deglutiebat, & breui animum, & somnum cum alacritate, & virium robore recepit.

Priusquam autem per os assumitur, oportet vt splendor per excandescentiam ab auro tollatur, nisi enim hoc fiat, non

a *Poterij puluis.*

non solum tunc negatur acido, & molli igni in stomacho sedenti ingressus, sed etiam ipsis sals-acidis, & corrosiuis regalibus aquis.

Hanc Hippocraticę scientię notitiam, & cognitionem prius addiscere debuisset reformator; priusquam in aurum, tam ludicrè, & iniquè, contra veteres rustico modo debacaretur.

a Argentum in aqua forti ex nitro, & alumine corrosum à gallarum infuso non mutat naturam: hac mistura si liniatur carta, post biduum quęlibet litera nigra argenteo splendenti filo circundata visitur, quod sine alcali non contingit. Hinc rarus ille intelliget, quare metaphoricè aurum masculum, & argentum fęminam vocarunt veteres nostri: gutta huius soluti, si larga manu in cartam cadit, ducit vltra argenteum filum, aliud castanei coloris, quasi studio ita depictum esset amęno spectaculo.

b Scorpionis, aut cuiusuis insecti venenosi morsus, aut punctura, licet in tumorem eleuata per lamellam, aut monetam argenteam superligatam statim cedit, vt & tumor, & ardor.

Sunt qui ante tempus deformantur canitie, cuius vitium fęmineo sexui valdè incommodat, possunt autem dictum

a *Argentum.*

b *Scorpionis ictui medetur argentum.*

peratis, perungitur vbique, & post horam abluitur non lixiuio, sed sapone.

In Fuluum pariter cum rhabarbaro eodem modo aqua salis armoniaci extracto. Postea abluendum est.

a Ex stanno, & plumbo in salis formam cum acidis redactis cum gallarum succos, vt & omnibus alijs alcalibus cadit niueus fundus, id est, alcali combibunt acidum, & metallum petit fundum immutato colore, adeoque non possunt dici vitriola, vt reformator existimat.

b Ex stanno, mercurio, sulphure, & sale armoniaco fit aureus color, qui dicitur aurum musaicum, seu scriptorium hoc modo. Ex mercurio, & stanno fit à malgama, istud lauant cum sale, & aqua calida in mortario lapideo cum pistillo ligneo, donec aqua effluat clara.

Postea liquefaciunt sulphur, liquato addunt sal armoniacum in puluerem contritum, mouent continue spatula ferrea, donec refrixerint, massam in puluerem conterunt in eodem lapideo mortario, & addunt amalgama, hanc mixturam optime mixtam sublimant in cucurbita vitrea optime lutata nudo igne, vt cinnabaris, ori adaptatur cooperculum ferreum in medio foraminatum, quod stilo ferreo aperiri, & claudi pro exigen-

a *Stannum, & plumbum.*
b *Aurum scriptorum.*

tia possit, paulatim crescat ignis, & vsque ad brunitatem incandescat cucurbita, aliquando extrahere clauum, seu stilum, si fumat, perge tali calore, si non, obtura foramen luto, & perge dicto calore sublimare. Tandem aperi vas, si color placet aufer ignem, si non, perge per mediam horam donec perfectum acquirat colorem, cooperculum sit bene lutatum, ne species euanescant.

a Quę de stanno, & plumbo fieri possunt remedia ab alijs dicta, & scripta sunt, ea repetere mihi nauseę sunt, vnum saltem monendum eos, qui sal saturni distillant in spiritum & oleum, existimantes ex plumbo hęc prouenire, longe falli, ab aceto enim illa exoriuntur, non secus quam alcali tartari aceto impręgnato contingere supra ostendi.

b Mercurius cum acidis solutus, & recoagulatus, cum dicto gallarum succo, segniter flauescit aurum imitans, quod ab ijs notandum, quorum interest.

Memoraui tunc temporis Cosmopolitę verba, Tractatu de sulphure: *ex mercurio*, inquit, *omnia perficere poteris, qui habet in se sulphur suum proprium bonum secundum magis, & minus depuratum, & decoctum à natura*. Quare alcali rari, & excellentis ope, cuius supra mentionem feci,

---

a *Ex Ioue non fit sal, vt turba existimat.*
b *Mercurius.*

ci, mercurium mundificaui in calore solis sub finem mensis Maij. Accidit vt chirurgus amicus petijt præcipitatum, quem Hartmannus in notis ad Crollium Arcanum Corallinum vocat, sed cum huius vsum, tam intus, quam ab extra minimi semper faciens, ideo in promptu non habui, attamen petitori, satisfacere volens dissolui prędicti purgati mercurij sem-vnciam in nitri spiritu; in noua vitrea, & mundissima retorta. Post eius dissolutionem vidi in fundo facem nigram, vndè indignatu quasi negligenter omnia inspexissem, commoui retortam, sed fex tardum motum ostendebat, quare effundi liquorem, in aliam retortam, puluerem in fundo grauem ablui, & supra carbone cum fistula fusoria (vt aiunt) in granum purissimi auri colliquaui. Condimentum hoc, sapidum fore saltem prudentibus licet delassatis non dubito.

Igitur ex septem metallis in acido solutis ferrum, & argentum cum gallarum succo tingunt colore nigro, imò argentum etiam sine gallis, eiusque nigredo apparet, tunc cum iam acidi spiritus euanuerint. Reliqua metalla licet soluta, & recoagulata vitrioli facie ludunt, vitrioli tamen actiones non edunt, vt reformator existimat: causam perpende si potes, eam enim scire iniucundum non est.

Vnde liquet, quod sal volatile siue

alcali gallarum, corticum granatorum, vel herbarum vulnerariarum non tingunt nigro colore, nisi cum ferro in minerali acido soluto.

Aliud notabile, quod naturalis acidus spiritus purus, non à quoque acquiri, aut haberi potest, nam distillatus ex vitriolo, & vtrunque rectificatus, nunquam deserit metalli liquamen, neque ab eo precipitari potest vllo alcali vulgari modo, in his nimirum rursus se vestit nouo corpore, reditque in vitriolum, quod erat, vt suo loco ostendi. Paracelsus tamen quodammodo purum laudat illum prope pagulum Veltin in Heluetia, vt supra dixi.

a Rerum examen pertransiui, vt Medicine Senatui patefiat, quam ignoranter scriba calamum in veteres nostros strinxit, & quam indignè sibi reformatoris titulum arrogauit, qui nescit suum *magisterium seminis Kermes* nil aliud esse, quam terram aluminis, que ipsis granis metu vacui acidum occultum sorpsit, quatenus proprium acidum in alcali tartari perdidit.

---

a *Impostura in Regia pharmac.*

Vege-

Vegetabilium mechanica instrumenta ostendit in genere.

Cap. 18.

VEgetabilia omnia non minus, quam animalia habent instrumenta sua vitalia, quibus vtuntur ad horum incrementum, & propagationem. In semine igitur tanquam ouo, vel stomacho dormit specificum acidum cum pusillo alcali pro sui sustentatione: duę scil. facultates IGNIS & AQVA, vt ait Magister.

Cum vero in terram proijcitur, tunc humido soluitur, & calido excitatur à somno, acidum vt igneum, incipit agere in alcali, seu aquam, illud Rector caloris ope informat, & sic inuisibiliter acidum assumit alcali, a & alcali vicissim sorbet acidum, *in vtramque partem tenduut* fermenti modo: imò non cessant, donec cursum prefixum ad fines suos absoluerint, *Spiritus ait* senex *alter trahit*, *alter protrudit* &c.

Humidum cuiuscunque vegetabilis continet acidum, & alcali, in alijs prędominatur alcali, in alijs acidum, acidũ est notissimum, alcali vero hactenus paucis cognitum, quod in expresso vuarum dulci suc-

a *Fermenti mysterium olim studio occultatum fuit.*

ei ſucco vt notiſſimo ad oculum nunc oſtendam, in quo primis quidem diebus RECTOR dormit, ſed paulo poſt admouet mechanica inſtrumenta, acidum incipit rodere alcali, hoc abſorbet acidum, fitque actio, & pugna vehemens, a quam à ſeruendo fermentationem appellamus, & in illa pugna perſeuerant, donec acidum vt maſculum vicerit alcali, in illa pugna ambę facultates ſapores ſcilicet, inſtrumenta mechanica, vel architethonica (voca vt lubet), vel etiam Archeus, calidum innatum &c. patiuntur ingentem cladem, fitque internecio vigoroſa acidi ab alcali abſorpti, & peſſundati, ac tandem fatiſcentia ambo cadunt mutuo amplexit in cadauer, (vini reſpectu) quod Tartarus appellatur. De hoc ait Baſilius, *quia ſe ſegregauit, ſequitur hinç meliorem partem in vino reliquiſſe.*

Tartarum hunc ex retorta ſi diſtillaueris, acidum excitatur à calore, & rurſus incipit agere in alcali, illud viciſſim in acidum, fitque noua fermentatio, ob id lentiſſimo igne agendum eſt, & licet recipiens vas vt ingens, & maximum, fermentationis tamen incondenſabilis odor (Gas vocat Helmont) percipitur à longè, non ſecus, quam in ipſius vini fermentatione, vicit tandem alcali acidum, illudque planè abſorbet, & ambo pro-

a *Fermentum feruendo creſcit.*

pro maiore parte fixantur, quorum RECTOR sub incondensabili odore ad suum chaos redijt.

Liquor, & oleum in receptaculo saturata sunt alcali volatili egregij vsus per se à paucis tamen cogniti.

a Distillatum hunc liquorem vnà cum oleo fætido, si rursus capiti mortuo reaffuderis, tunc alcali volatile, quod liquor, & oleum continebant, absorbetur ab acido in capite mortuo, & fixatur: quod autem rursus tunc extillat, erit aquę elemento vicinius, & minoris efficacię, non secus quam spiritus vitrioli vulgaris supra ferrum distillatus, vt supra notaui.

Reformator vero in suo inutili additamento *Mantissa Hermetica dicto fol.* 745. vt vbique sic etiam hìc grauiter impingit: ait enim. *Vulgaris spiritus tartari, qui à suo relicto capite mortuo non rectificatus, nulla ratione pro puro spiritu tartari haberi debet.*

Ex hoc suo rectificato spiritu Tartari componit medicamentum profectò commiserabile, quod vocat in *Mantissa fol.* 750. *mixturam de tribus ex mineralibus spiritibus.*

Primo, alcali volatile in Tartaro saturat cum acido sulphuris antimonij, idque vocat *spiritum antimonij tartarisatum*, si for-

---

a *Spiritus Tartari.*

si forte fortuna aliquid alcali volatilis adhuc superesset, en, quid agit? illud deinde mortificat cum aceto ex ęrugine, & acido vitrioli: vnde hęc dispendiosa, sed artificiosa & inutilis compositio constat ex aqua elementali, & aceto: Hanc mixturam antiqui *Poscam* nominarunt, huic reformator nil nisi fętorem tartari addit.

Spiritus autem tartari à prudenti Hippocratico distillatus non est acidus, sed subamarus, & alcali volatili saturatus, qui à spiritu vitrioli sibi affuso ità incalescit, vt lagena vix manibus contineri possit, euidenti argumento, quod acidum vitrioli agat, & alcali tartari absorbeat, non secusquam calci viuę si aqua affundatur contingit, nam quemadmodum in calcis calefactione salia moriuntur, & in neutrum degenerant; sic quoque de spiritu tartari cum acido quocunque commisto intelligendum esse docet Hippocrates de dieta, *permixta alterantur*.

Redeo nunc vnde digressus ad chimicam id est sapientissimam vini fermentationem, cuius NATVRÆ LABORIS (verba Hipp.) causa, tartarus se fegregauit, atque in fundum vt cadauer cecidit. Huius vini aciditas per vniuersum liquorem diffusa palato, est admodum grata respectu alcali, quo cum amicitiam iniuit, acidumque temperat in suauissimum saporem, quare in virium restitutione omnibus reliquis cordialibus

prę-

prefertur, atque à veneranda antiquitate senum lac appellatum fuit.

Tandem acidum sicut vbique masculi arma gerit, rursus insensibilem pugnam instituit, paulatim alcali superat, & liquor magis magisque gustantem linguam pungit, donec alcali plane superatur, & tunc acetum communi nomine vocari cępit.

Cuius ad 2. vel 3. vncias puri haustus in nauseoso febris accessu; non solum per superiora, & inferiora euacuat, sed insuper acuit oppressum stomachi fermentum, vt alcalizatum morbum vinciat, & superet.

A quo per alembicum si separatur subtile à spisso, acetum dicitur distillatum. Spissum vero seu fundus in alembico, si adhuc per ignem nudum concrematur, tibi dabit per elixiuiationem, & mundificationem alcali tartari purum, non secus quam prębet ex ipso vino tartarus combustus & mundificatus, multi credere noluerunt vt impossibile in tanto scil. acido alcali superesse: estque id quod voluit philosophus, *impossibile dari materiam, cui non subsit aliqua forma*. Et Hippoc. sine arte non reperiri in natura acidum purum sine alcali mixtum, & vice versa. 1. de dięta, sępius inculcat.

Huic alcali puro superadde toties acetum distillatum, & euoca insipidem phlegma, donec acetum eiusdem saporis di-

distil-

stillando egrediatur, argumento alcali aceto saturatum esse, & nil aliud esse, quam tartarum vini regeneratum, cum omnes tartari actiones edat, per retortam enim distillatus dat oleum pingue, & aquam amaram, non secus, quam tartarus communis, vt supra cap. 10. & in clauis cap. 6. de canos edocui.

Nihilominus putatitij magnifici Domini hunc tartarum. *Pro sale essentiali vini secretissimo*, contra omnem veritatem, post posito decore in perpetuum crimen posteritati in proximi detrimentum laudare, subscribere, & approbare non erubescunt. *Tartarus enim*, inquit *Basilius*, *quia se segregauit meliorem partem in vino reliquit*. Sic quoque acetum, quo alcali tartari saturatur, amplius vinum dici nequit, *quia* inquit idem Basilius *contrariam habet facultatem cum vino*, quod cuilibet pharmaceutices tyroni notissimum, à vino enim per distillationem separatur spiritus primo, phlegma remanet in fundo: acetum autem primo dimittit phlegma, & spiritus vltimo ascendit. Quare hoc sal plures annos ante decanorum nimiam sapientiam, foliatam tartari terram, & non sal essentiale vini vocarunt scriptore.

a Hunc tartarum in additamento inutili, quod mantissam volunt, vltima edit.

a *Decanorum impostura è Tartaro.*

edit. fol. 337. *Sal nostrum essentiale vini*, vocant vacui, & alcalizati doctores: adduntque *è solo vino lege artis, nulla prorsus re peregrina adiecta paratum*: proh iupiter! quot verba, tot mendacia. *Sal nostrum!* quomodo vestrum cum Crollius ante seculum fere in Basilica Chimica idem prorsus pręparare docet, vocatque sal tartari aceto imprępnatum, vtiturque in florum antimonij correctione? *neque fit ex vino*, vt ostendi.

Et insuper huius tartari ope promittũt *veram martis tincturam* Martigeni Scarabæi, quę tamen sicut pręcedens cum mero aceto paratur, & ideo nihil aliud esse, quam terram aceto corrosam, sic probo.

Accipe ergo vitrioli martis vti docent in Sole. *a* vel leni calore in album pulverem exsiccati, & tartari regenerati (quem ante dicti Doctores approbant, & *Sal nostrum essentiale vini è solo vino lege artis, nulla prorsus re peregrina adiecta*, credunt) ana. Tartarum hunc aceto saturatum, & bene exsiccatum, in mortario reduc in puluerem, cui adde vitrioli martis pulverem, hanc mixturam expande in largo fundo vitrei vasis (quadratę verbi gratia lagenæ) os vasis claude cera, ne humidus aer intret, & paucis diebus in rubicundissimum colorem pręcipitatum videbis.

Hunc

a *Risum tenete amici.*

Hunc antiquissimum præcipitandi modum, scriba cum omnibus suis Magistris, & approbatoribus nunquam intellexit, vulgatissimus tamen est, & omnibus pharmaceutices discipulis notissimus in præparatione Magisteriorum crustaceorum, exempli gr. coraliorum in aceto solutorum, in cuius claram solutionem instillant spiritum vitrioli, vel sulphuris, qui cum potentiores, & nobiliores aceto sint, illud de possessione deijciunt, & sibi coralia appropriant, quod ex pondere post exsiccationem cognoscuntur: liquor vero supernatans nil aliud est, quam vitrioli phlegma, & acetum, quod eius distillatio probat.

Simili prorsus modo, ait meus Hippoc. *in tinctura vera martis* imperitorum Doctorum contingit: spiritus enim vitrioli, qui ferrum corrosit, a cum sit potentior aceto, deijcit illum *ex sale nostro essentiale vini*, & tartarum sibi associat vtpote facilioris molis. Aceto autem vt alteri parti, *salis nostri essentialis vini*, nil superest, quam ferrum, quo cum re associat, & ab ipso rubescit, *eò quod soli esse nequeunt*: concludit Hippoc. de diæta.

En extorris societatis *vera martis tinctura*, *cum vero illorum sale essentia vini præparata*; quam suis saltem in aureum clanculum susurrant, quid ni! montes.

a *Anima vnius, intrat alterius*. Epit.

tes .n. parturiunt, sed detecta impostura, & larua denudata nascitur ridiculus mus ferrum scil. in aceto solutum fabris ferrarijs notissimum.

a Ex reseruato phlegmate aceti à sale tartari abstracto per phiolam longi colli euoca pingue, & sulphureum ardens aquosum, quod vulgo aqua vitæ dicitur, viridis est coloris, b attamen cum reliquis spiritibus ex vino distillatis in virtute concordat: vnico verbo balsamum est incomparabile vulnerum putridarum, aliorumque affectuum.

Viuit septuagenarius negociator aquę vitæ, hic patiebatur plures anni iam sunt elapsi, ingens frigus in sinistro fæmore, vt puncturas non setiret, frigus paulatim descendebat versus genu tandem sentire cępit nescio quid currere instar pisi rotundi, & ilico intumuit crus, ceciditque ictu oculi in terram. Hic vnctus fuit aqua vitę rectificatę (quę ad manus erat) apud ignem carbonum fortî frictione asperis linteis, vt tres vncię consumerentur, die sequente surrexit, & sanus, & vegetus hodie per plateas obambulat.

Noui militem qui in obsidione Crętę vulnus in brachio accepit, quod per incuriã ita exasperatum erat, vt brachium depo-

---

a *Spir. vini.*

b *Spir. vini rectificatus magna virtutis.*

deponere chirurgi instituerent, hic autem potius mori mallens, quam sine brachio viuere, dolens, & grangrena tumefactum brachium perguttabat spiritu vini rectificati, donec tumor, & dolor cessaret, hodieque viuit cum brachio sospes.

Quomodo autem spiritus vini cum colcotare fiat Apoplecticum medicamentum supra enarraui.

a Viridis ante nominatus vini spiritus, redit quoque in aquam elementalem, quando aliquoties per cohobia ab alcali tartari euocatur, & tandem alcali fixum quoque in aquam simplicem repetita distillatione, totaque vini substantia in aquam, & terram elementalem, omni sapore, & odore priuam transit. Sic rector paulatim à sensibus nostris externis in nihilum recidit, ita *vt homo non inueniat opus, quod operatus est Deus: a* Eccles. c. 3. v. 11. Patet hinc, quod vuarum succus, alcali & acidum, in quibus RECTOR habitat, conseruauit per varios casus, multaque discrimina vsque ad vltimam sui annihilationem. Hinc canit sacer Poeta: ablato spiritu omnia *a* puluerem suum abeunt, & euanecunt Psal. 104. v. 29.

Hoc

a *Spir. vini fit aqua.*

b *Domine spiritus tuus in omnibus sapientia cap. 12.*

a Hoc addam pro corollario huius capitis: Quod sal tartari exsiccatum separat aqueam partem à spiritu vini, si in illum proijcitur: & purissimus euadit.

Desertam & incultam viam explanat.

Cap. 19.

QVod pręcedente capitulo in vuarum succo ostendi, illud ipsum de omnium vegetabilium succis intelligendum est, omnibus siquidem inest acidum, *b* & alcali magis, & minus, vt Hippoc. experientia docent, ea tamen differentia, quod in illis, quę frigida appellamus, prędominatur alcali, & non sunt fermentabilia, nisi externo acido, aut calore excitentur: quę vero calida dicimus, in ijs acidum pręualet, & ob id facile fermentescunt, vt in progressu apparebit.

Quorundam etiam vegetabilium succus est vicinior fixo alcali, & ideo cum acidis mineralibus coit, sicut ostendi in gallarum succo, semper viuo maiore, granatorum corticibus, semine sumach, myrobalanis nigris, citrinis &c. quare inter-

a *Sal tartari separat aquam à spiritu vini*. b *Corruptio omnibus mutuo inter se est, maiori à minore, & minor à maiore. Hippoc. de diæta.*

internis erosionibus vt dysenterijs conducunt.

Quorundam est multo delicatius alcali, ea propter acida mineralia illud confestim absumunt, quatenus sunt nutritiua, & animalium digestione accomodata, id enim consistit in mitiori, *a* & subtilissimo spirituali acido, horum census sunt pyrola, alchimilla, betonica, farfara &c. quę vulneraria ob id vocari cęperunt, quorum alcali obortam iniustam aciditatem in stomacho, vt & in vulnere minuunt, inhibent, atque arcent, quia aciditas omnis extra stomachum noxia est morbosa, atque putredinis comes, quam vulgus ab effectu calorem dicit, febres enim excitat, & vulnera putrefacit.

Acidum illud vt caloris, & putrefactionis initium obseruarunt, quamplurimi periti chirurgi in vulneratis: ea de causa illos prohibent vini vsu, & recte, ne subtilis, & vaporabilis vini aciditas malum augeat.

Dictarum herbarum vulnerariarum alcali non fit manifestum cum acidis mineralibus, quę id propter adnatam gracilitatem absumunt: sed quoniam dicta vulneraria sunt nutritiua, *b* idcirco eorum alcali sui similibus nutritiuis, & mitio-

a *Vulneraria.*

b *Natura gaudet sua natura.*

mitioribus acidis se associat.

Vtimur enim sale saturni facto cum aceto distillato, qui animalium digestioni non reluctatur, *a* ideo propinatur in Tussi sicca, in accensis, humidisque hipochondriacis passionibus &c. præparandi modum docent Tyrocinij scriptores, nunquam ex lytargyro parari debet, cuprum enim admistum habet, & ideo per os datum vomitum mouet. Externe etiam vtimur in omnibus inflammationibus cum pruritu coniunctis, vt serpentibus vlceribus, & scabiei, tam in facie, quam alibi diuersimodè applicato, vel simpliciter drachmā in lib. vna aquę plātaginis soluta, vel etiam mixta cum oleo rosato, quantum scil. olei potest dissolui, &c.

Huius salis saturni drachma dissoluitur in tribus vncijs circiter aquæ distillatæ, quæ alcali volatile non habeat (de quibus postea) rosmarini scil. lauendulæ, rutæ, vel rosarum &c. permitte vt feces sidant, hæc solutio sapore dulcis est, & plumbum absconsum continet.

In hoc solutum sal saturni, & pellucidum liquorem stilla succum clarum dictarum herbarum vulnerariarum, & illicò lactescit, argumento, quod alcali herbæ absorbet acidum ex plumbo, quod paulatim ad vasis fundum descendit.

H Supra

a *Sal saturni fieri debet ex minio.*

Supra ostendi alcali fixum ex cineribus præcipitare mercurium in acidis mineralibus per artem solutum.

Et alcali, vel succum Gallarum, corticumque granatorum &c. quia cinerum alcali vicinius, præcipitare vitriolum.

Sic etiam in vulneribus obbortum acidum, mitissimum alcali requirit, & ideo mitius examen.

a Paracelsus, occultum illud herbarum alcali primus obseruauit, qui harum gradus minutissime, & fortasse simili examine didicit, obseruauitque in vulneribus putredines ex acido prouenire, quas sequebatur febrilis calor, & vulnerum corruptio, ea de causa primus, inquam, potiones vulnerarias præscripsit, & fæliciter dictam aciditatem, & putredinem coercuit, vocauitque ideò eas vulnerarias herbas.

Et licet Iohannes Tagaultius Gallus, & Gabriel Fallopius Italus Medici clarissimi, & Chirurgi excellentissimi in vulnerum curatione potiones vulnerarias damnent, & explodere conentur, asserentes eas suo calore sanguinem in corpore inflammare, extenuare, eiusque eruptionem è vulnere excitare.

Tamen cum simplicia vulneraria non cuilibet chirurgo nota, & sine distinctione, & alcali gradus cognitione præscribantur

a *Paracelsi scientia Analytica corporum.*

bantur (omnibus enim adire Corinthum non contingit) *a* experientia etiam dictæ potiones comprobatæ sint, quibus Paracelsus etiam pulmonum vlcera fæliciter sanauit, vt historiæ testantur, non minus & hæcticas febres (vt nos quoque experti sumus, vt postea dicetur) oriundas ex vniuersali, & solidarum partium inepta aciditate, vnico verbo caloris nomine appellata, quam dicta alcalia longe promptius lacte absumunt, & absorbent, vt suo loco ostendi, & ipsa sanatio docet, nos ideò potiones vulnerarias, in curatione vulnerum merito retinebimus, & vsurpabimus.

Aciditatem esse caloris, & doloris causam obseruarunt cum chirurgis quamplurimi emunctiores medici. Crustaceaque omnia, magis, & minus promptè vel tardè iuxta proprietatem acida combibere, & absumere. Et est ratio, quare cornu Cerui vstum à sem-vncia ad integram in aquis refrigerantibus felici cum successu febricitantibus propinatur. Nam sicut cornu Cerui reliquaque crustacea

H 2 ex

a *Pedis vel femoris, vlcera, & vulnera sanantur potionibus, pulmonum vulnera quoque, vlcera vero non ratio dicetur alibi.* b *Specificum morborum acidum, quia à priore demonstrabile non est, ideo ab affectu saltem cognoscitur. Vide cap.* 21.

ex aceto absorbent, & combibunt acidum volatilem salem, sic aciditatem in febribus tollere, & absumere non sine magno animi gaudio animaduertunt: *nam simili prorsus modo operatur hominis natura*, concludit summus Hippoc. de diæta.

a Præter vulneraria sunt, & occultiora, & volatiliora alcalia in vegetabilibus, quæ refrigerantia nominamus, vt lactuca, portulaca, farfara, intyborum genera, quorum alcali valde est fugitiuum, & reperitur solum in earum succis, & aquis distillatis, vnde elicitur: huiusmodi herbas exsiccatas nullius esse valoris quia earum alcali expirauit.

b Sic & aqua distillata ex ranarum spermate (totum sperma si patientia vteris ex balneo eleuatur in puram aquam relictis granulis nigris, & aridis, quę non sunt reiicienda) abundat occulto volatili alcali, quo plumbum ex dicta solutione illico præcipitat; imò promptius, & copiosius, quam vlla aqua alia refrigerans, quare magni est æstimanda in plurimis affectibus calidis sic dictis ex peculiari acido obortis: desperatam vteri hæmorrhagiam feliciter huius aquæ potu sanatam noui, quatenus appropriatam aciditatem sanguinis absorbet, postea inhibet, & arcet.

Hæc

---

a *Occulta alcalia.*

b *Aquæ refrigerantes alcali continent.*

a Hæc etiam aqua parti podagra dolenti applicata, miro modo placando auxiliatur, quatenus aciditatem attrahit, mortificat, & alterat. Cum vero dolor vehementior sentitur, tunc aciditas est in maiori copia, & vigore, ideoque alcali mortificante manifestiore opus est, vt tractatu de podagra mechanice ostendam.

Vnde erudimini, podagrici doloris causam non ex catarrho descendente, sed ex acido prouenire, *si alias à iuuantibus, & nocentibus sumenda sit principalis indicatio*, vt Auicenna docet.

Quare hanc aquam antiquissimę Hippocraticæ medicinæ interpretes semper in maxima veneratione habent, & habuerunt Crollius, Sennertus, Salam, Tentselius, Hartmanus, Riuerius, atque alii quamplurimi celeberrimi doctissimi viri, & maximæ famæ practici, qui tamen omnes nequitiæ titulo asperguntur à defide, & ignaua decanorum turba, quasi hæc aqua catarrhum (vt aiunt) qui ad articulos defluxit, repelleret.

Sed cum valida, & manifesta ratio in promptu sit, hanc sc. aquam catarrhum, si quis est, non turbare, sed acidum podagricum magno ægrotorum solamine, mortificare, & transmutare præter experientiam rationem confirmatorum,

H 3 sub-

---

a *Spermatis ranarum aqua.*

ſubſcribit clariſſimorum virorum auctoritas, ideò contumelioſum nequitiæ titulum, quo Auſtriaca, & Norica decanorum ſocietas aſpergit prænominatos nobiliſſimos Medicinæ profeſſores, ad ortum remittimus.

At non ſolum aquæ ex refrigerantibus herbis diſtillatæ alcali occultum continent, ſed etiam aqua communis, putealis, vel fluminis, cuius ratione nutrit animalia plantaſque omnes, a *Aqua ſimplex nutrit, & in aqua eſt magnum* ſecretum, ait Hermes. Nutrit autem non poteſt aqua, niſi habeat alcali nutritiuum quod probat Hipp. mechanicè 1. lib. de diæta; his verbis.

b *Ferrum*, inquit, *ignitum, & in aqua extinctum acquirit robur*. Ferreum enim habet nimium volatilis acidi, quo ſponte in ſcorriam, & ferruginem abit, cum vero acidum ferri ab alcali aquæ combibitur, tunc magis reſiſtit.

Sic fabri cultrarij, & gladiorum perungunt opus cornuum raſura, cum illa candefaciunt laminas in igne, donec raſura colliqueſcat, & alcali ferro communicetur, fitque ideò robuſtius. Hęc eſt cauſa, vt tranſeuntes iuxta eorum officinas, nonnunquam cornuum vſtorum fętorem percipiant.

Facile autem probatur ineſſe aquę com-

---

a *Aqua nutrit*. b *Ferrum acidum*.

communi a alcali occultum per supradictam salis saturni solutionem, quæ ab aquæ instillatione illicò lactescit, argumento, quod alcali aceto (quod plumbum solutum erat) iungitur, plumbumque deseritur.

Simili prorsus modo contingit argento in aqua forti soluto, nam addita aqua communi statim lactescit, cum vero eadem aqua distillata fuerit, argenti solutionem amplius non turbat: argumento, alcali per distillationem iam separatum esse.

Qua de causa Ioan. Baptista Porta *lib. 5. magiæ naturalis cap. 5.* iubet aquam bis, vel ter distillari pro arbore ex argento, & mercurio, quam vulgus sat ineptè philosophorum appellat. Quare enim distillatæ aquæ ex cephalicis sic dictis, neque argentum, neque plumbum ex supra nominata solutione præcipitant, quas dixi etiam in succis alcali non continere.

Adeoque illa solum aqua ex refrigerantibus distillata, & communis non distillata continent alcali volatile, huiusque ratione aqua nutriat necesse est. Hinc *Lactantius lib. 1. cap. 1. à qua sunt omnia*: Quod ante Hippoc. Thales Milesius fortassis antiquissima hac arte etiam cognouit teste Laertio in Talete. Sic Hermes antiquissimus: *Aqua*, inquit, *est suscepti-*

a *Aqua alcali continet*.

bilis nutrimenti in hominibus, & alijs: & sine aqua non operatur natura.

Quoniam de aquis refrigerantibus est sermo, non prætereundus abusus aquæ rosarum, quam refrigerare vniuersaliter dicunt, quæ tamen opinio hac mechanica reprobatur.

Venetijs hæc, vt & omnes ferè aquæ, distillantur ex cupreo instrumento (nonnunquam stanno intus oblinito, quandoque ob vetustatem stannum est consumptum) hanc aquam propinat pueris, quia vermes enecat, & expellit, nonnunquam etiam vomitum mouet, hanc operationem, & virtutem aquæ rosarum vulgus adscribit.

a At aqua rosarum non est frigidæ naturæ planè, sed temperatæ, habet enim occultam, & insensibilem aciditatem inseparabilem, qua nunquam destituitur vsque ad sui annihilationem: cum ergo per cupreum alembicum fluit, occulta eius aciditas abradit de cupro quasdam atomo, quæ commiscentur: vis ne vdere cuprum? Stilla in portiunculam hiuius aquæ vnam vel alteram guttam alcali vrinæ, & illico tota aqua viridescit, eo quod subtilissima aciditas aquæ auidius arripit subtilissimum alcali sibi magis simile, quam metallum, quod ideo paulatim

a *Aqua rosarum non est frigida nisi per plumbea vasa sit distillata.*

latim in viridem fundum cadit, & aqua à cupro separata vomitum amplius non mouet, neque vermes necat, eritque similis illi, quæ per vitrea vasa distillatur. Fundum autem viridem exsicca, atque liqua cum borrace, redibitque in cuprum.

a Non solum autem herbæ vulnerariæ, & refrigerantes habent occultum alcali nutritiuum, sed etiam olera omnia, ob id expetuntur à stomachi acido excedente; Estque hoc alcali causa, quà raro inebriantur, qui ante strenuam potationem brassicam coctam comedunt, alcali enim harum herbarum sicut temperat acidum vini inebriatiuum in stomacho, ita etiam acidum vulneribus obortum absorbet, & absumit.

Quare autem quædam simplicia, vt mille folij succus Hęmorrhoidibus, Fumariæ ictero, Brusci vrinę, *b* Guaiacum lui venereę, aliaque quamplurima alijs specialiter conferant, vt & in quo consistat purgantium facultas, ea nunc hic enarrare nimis operosum esset, lampada tradidisse sat est; hoc scripto saltem occulta hactenus salia manifestare inuita minerua coacti sumus.

a *Olera omnia alcali volatile continent: acida errantia absorbent: nutricibus lac generant. Acida enim lactis impedimento sunt.* b. *Specifica media.*

a Susurrones hìc audio, eò quòd per plumbum solutum vegetabilium alcalia volatilia demonstrare contendam, cum etiam salsa queque plumbum ex hac solutione precipitent (id nimirum est, quod integro capitulo antea confessi sumus) hac tamen cum differentia, quod plumbum cum sale deiectum cadit pulueris forma, clarum supernatans distilla, & habebis acetum, quod plumbum solutum tenebat, cadit autem ex aceto, quia sal aceto affinius, & leuius pondere, quam plumbum.

Sed misce alcali herbarum, vel potius stilla succum dictarum herbarum in illud solutum plumbi, *b* & videbis plumbum non precipitanter cadere pulueris forma, sed fieri instar pultis: distilla autem supernatantem liquorem, qui tibi non acetum, sed aquam insipidam dabit: manifesto argumento, quod herbarum alcali aciditatem absorpsit.

Quantum luminis Hippocratica hec doctrina addat medico, tam in componendis medicamentis, ne vnum alteri obsit (imò simplicium virtus miro modo. Hac scientia exaltari possit) quam etiam in morbis sanandis, iudicent illi, qui sapores distinguere, & modestè inuertere norunt, quod adhuc vnico vrtice exemplo ostendere satis erit.

Hec

a *Obiectio.* b *Solutio.*

a Hęc recens, & madida vrit, & veſicat, ſiccata adſtringit, & ſanguinem ſiſtit. Succus eiuſdem coagulatur in ſoluto plumbo in offam nigram, quę rurſus in alcali fixo confeſtim diluitur in obſcurum penetrabilem tamen colorem: inde diſcitur vrticam arefactam, & coctam in lixiuio alcalizato (dulci tamen, ſicut fęminę dicunt) canitiem impedire ſi quoque die capilli cum eo pectantur. Succus cum vitriolo in grumos concreſcit flaueſcentes, qui cum ſpiritu eiuſdem vitrioli iterum diſſoluuntur in pellucidum liquorem.

Huiuſmodi examen, aut non valde diſſimile forſan inſtituit Salomon *ſapient. libro cap* 7. *v.* 21. inquiens, *abſcanſæ virtutes radicum, & virgultorum differentias didici à Sapientiam omnium artifice*. Sic edoctus *diſputauit à cedro libani, vſque ad hyſſopum, quæ de pariete egreditur* 3. *Reg.* 4. *v.* 33. Non enim eſt credibile, quod vir grauis, & in omni ſcientia illuminatus verba funderent de qualitatibus, & gradibus imaginarijs, quos lingua metiri promittunt noſtri Botanici, hęc inquam dici non poſſunt abſconſę virtutes.

Hoc eſt, quod voluit Arnaldus de Villa noua licet ob alias cauſas eius opera correctione indigeant *in aphor. vbi in promptu habentur ſimplicia*, in-

H 6 quit,

a *Vrticæ analyſis*.

quit, *dolum esse, si quis compositis vtatur.*

Spiritualis plantarum repræsentatio.

Cap. 20.

EX dictis, & ostensis emergit fundamentum, quo procedere debeat plantarum spiritualis repręsentatio, de qua Quercetanus in libello contra Anonymum *cap.* 23. se enim vidisse ait apud *Medicum quendam Cracouiensem, qui adeo eleganter cineres cuiusuis plantæ apparare norat, earumque spiritus omnium facultatum autores exactissime conseruare, quarum supra triginta vasculis diuersis vitreis. hermetico sigillo obsignatis habebat; vt si quis rogaret sibi rosam, aut calendulam demonstrare, tunc cinerem illius cum vasculo, cuius speciem esset editurus, vasculo rosæ titulo insignito, vasis fundum lucernæ admouit, vt aliquantulum intepesceret, tunc tenuissimus ac impalpabilis ille cinis ex se apertam rosæ speciem emittebat, quam sensim crescere, vegetari, ac formam penitus totius rosæ floridæ vmbram, ac figuram exprimere videbat. Hæc autem vmbratilis figura, vase ab igne remoto, rursus in suos cineres relabebatur: Hoc arcanum summo studio perquisiui, nunquam tamen assequi potui.* Hęc ille.

Hippocratico Philosopho hęc plantarum spiritualis resuscitatio non vsque adeo

adeo difficilis videtur, *a* prȩsertim quando non violento, sed molli igne procedit, naturam imitando vt magister docet. Modum curiosis hìc apponam, quem tamen hactenus experientia nondum confirmare potui, propter huius loci incommoditatem.

Ostendi ex Hippocrate ad oculum ACIDVM, & ALCALI antiquissima naturȩ principia omnibus sublunaribus inesse, hȩc cum artificis manu non destructa iaceant, sed solius naturȩ regimini subijciantur, tunc istud subiectum crescit, & vegetatur, vt testatur abiectissimus silex, de quo suo loco dixi. Hoc ergo si crescit, & vegetatur, necesse est vt acidum, & alcali habeant quoddam, quod operationes ad suos fines dirigat.

Istud autem est quod Magister lib. de carnibus immortale pronunciat, & cuncta intelligere &c. & de diȩta animam vocat, suo (igni idest) acido spiritui inseparabiliter vsque ad sui annihilationem iunctam, imo spiritum esse vehiculum animȩ, atque vinculum, cuius beneficio corpori coniungitur, & alligatur.

Illud immortale vel diuinum Hippocratis, *b* Rectorem alibi vocaui, tu voca,

a *Vulgus cremat per ignem, Hippocraticus per aquam.* b *Naturam in omni re similem docuerunt. Hermes, Pytagoras &c. posteaque Hippocrat.*

ca, vt lubet, modo rem percipiamus, nam de verbis nemini litem mouebo. Hos tres Hermes antiquissimus Philosophus vocauit corpus, spiritum, & animam, & hęc tria necesse est vt lateant vnita in terreno illo corpore, quod figuram seminis nobis repręsentat.

Huius seminis ex. gr. papaueris flore pleni colligatur libra semis cœlo sereno, quod temperato loco conseruari debet in futurum ver: tunc vesperi obseruanda cœli claritas, quę promittit serenam noctem, qua semen exponendum est larga vitrea eleuata crepidine tabula, ne decidere possit, & locanda in pratum, aut hortum variorum florum, & herbarum feracem a (nisi enim terra fuerit fertilis, sterilem colliges rorem) mane ante solis ortum rore madidum semen curiosè de tabula vitrea demere, & in phiolam huic rei aptam osculo cera bene obsignato seruare debes, ne ros expiret, sed à semine combibatur, ros enim adeo leuis est à spiritibus (quos occulte acidos, & volatiles in cap. sequenti imo occultum vitæ cibum, vt Cosmopolitę verbis vtar, ostendam) in aere impręgnatus, vt cum inclusus in oui testa fuerit, & appositus hastę obliquè positę, tunc ouum à Solis calore eleuatur ad summitatem hastę, vt docet Hildebrandus in Magia naturali.

Dein-

---

a *Vascula fuerunt ait Quercet.*

Deinde rursus serena nocte tabulam cum seminibus exponere debes in dicto prato, vt rorem semina hauriant, quę iterum ante solis ortum in phiolam dictam obsignabis, ne fugiat ros, sic semina paulatim à rore hausto turgere incipient, acidum, & alcali à rore, & superum influxu vires acquirere, rectore dirigente; sic expositio & repositio tamdiu repetantur, donec germinationis, & vitalitatis signa edant.

Interim dum hæc fiunt, oportet in eodem prato cum mundis linteis supra ligneis baculis expansis, rorem colligere, & in vase vitreo optime clauso custodire, qui dum quiescit, deponit suas feces (à puluisculo per aera volitante) huius puri roris tantum superfunde seminibus, vt digitum transuersum plus minus ferè supereminеat, & sic colloca in balneum vaporosum. Raimundus enim in Testamento docet *cap. 24. illud quod facit Natura, Solis, & stellarum calore, hoc idem facit ars per calorem ignis, dum taliter temperetur, vt non superet virtutem motiuam, & informatiuam, quæ est in materia influxa desuper*. Quare ignis admodum caute regendus, nam, inquit Turba: *si compositum, plusquam oportet, regatur, lumen eius à pelago desumptum extinguitur*.

Priusquam vero in balneum collocetur, claude phiolæ osculum liquato cum sulphure, acidum & alcali, humido & calido,

calido, fota tunc inuicem agere incipiunt, liberabunturque à terreo feminis corpore; quo includuntur, & dierum curriculo hæc naturalis compositio in summitate viridescet, sicut aquis stagnantibus per ambientem æstatis calorem, & in vmbra latentibus contingit: sub viridi ista pelle perficitur tunc vnio facultatum, quas & volatiles, & vna cum rectore ab acido inseparabiles (per se mori nescientes ait Hippoc. de diæta) ostendi, quam vnionem confermentationem appellare licet.

Domicilium, seu seminis corpus, mortua substantia erit, quæ viriditatem, idest fermentationis bullas cum liquore superfluo in se, dierum cursu absorbet (vt videmus), vertiturque paulatim in puluerem subtilissimum cineri similem, postquam maturitatem acquisiuit.

Hoc vasculum cum intepuerit, vt vidit Quercetanus sine dubio roris leuitas confermentata cum rectore, & facultatibus seminum eleuabit papaueris iconem.

Vasis osculum si vitro colliquatum fuerint nunquam peritum iri existimo: & si fortasse practica de verbo ad verbum speculationem non sequatur, ob id requiro solertem, & ingeniosum experimentatorem. Hactenus vt dixi mihi periculum faciendi locus commodus Venetijs non est, neque erit, propter defectum

fœcun-

fœcundi, & puri roris qui turbatur *a* ab halinitro indesinenter hic spirante, vt muri omnium ædium testantur; ros enim ipse perpetuo halinitro commistus infectus recidit.

Huiusmodi spiritualis rerum regeneratio à Paracelso in naturali Hippocratica doctrina illuminato sub *Homunculi* generatione occultata fuit. *b* Nam *spiritus rerum, sophorum Homunculus est*, ait *Conrad. in Amphit. fol.* 211. quem Senertus *de consens. & discens. cap.* 4. vt & alij medicinæ satrapæ huius doctrinæ ignari secundum literam intellexerunt, atque virum vt impium blasphemarunt, & in exilium proscripserunt.

Addo, quod in vniuersa philosophantium schola etiam magno cum labore nihil reperiatur, quod mysterium resurrectionis clarius nobis ad oculum demonstrare possit, quam naturæ propria instrumenta ab Hippocratico à quisquilijs mundata, rursusque reconiuncta, reunita, & regenerata: si mysterium per huiusmodi naturalia demonstrabile esset.

Dicta

a *Hali nitrum fit ab exhalatione putrida vrina, & varijs sibi commixtis.*
b *Homunculus. Paracelsi.*

Dicta in summam contrahit.

Cap. 21.

ALcali & acidum volatile in vegetabilium familia per ignem concremantur in sal fixum, vel in plane alcalizatum. Modum quidem verbis magnificis promittit reformator in *Mantissa Hermetica fol.* 788. nullibi tamen reperibilem.

Interim vituperat salia, quorum cineres cum sulphure comburuntur, reprehenditque Hartmannum *in appendice fol.* 101. vt *pessimum scriptorem*, *nilque ineptius doceri*, inquit, *quam salia alcali acidis miscere.* (quasi ipse non docuisset alcali viperinum cum acido spiritu salis miscere: vt etiam spiritum vitrioli cum sale absinthij alcalizato sub titulo *spiritu vitrioli coagulatus in mantissa fol.* 788. & rursus *fol.* 100. *in Appendice* summis laudibus iterum extollit huiusmodi mixta salia) & paulo post iterum admittit cineres cum sulphure calcinari. Inscius sub incertitudine domina, quid eligendum?

a Sciendum est, nullum vegetabile habere sal fixum, cuiuscunque sit generis, nisi comburatur actuali igne: ità vt acidum vrendo in alcali, & viciffim alcali-

---

a *Aer volatizat.*

cali in acidum agere, & apprehendere queat, vt in vini succo, & eius tartaro ostendi. Testis mihi erit lignum putridum, licet hoc summo studio in cineres redegeris quocunque igne, sal tamen ex inde non elicies, acidum enim, & alcali ambo volatilia ab aere sunt absumpta, & nil nisi cadauer inutile reliquere: sin vero comburantur ante putrefactionem, tunc habebis intentum.

Principale studium, & labor itaque erit in hoc opere, vt herbæ sint recentes, & minime flaccidæ, tunc nimirum concremando, innata humiditas cum bullit, soluit acidum (& alcali, quæ soluta agunt in inuicem, vnum apprehendit aliud, & ambo fixantur iuxta concreti proprietatem, pars autem quę cum flamma effugit, & ab acido non arripitur in tetram *a* fuliginem coagulatur, & camini spiramento adhæret, ex qua facili methodo volatile alcali elicies, nunquam autem sal fixum.

Quomodo autem fuligo per distillationem in volatile alcali reducatur, quod per os assumptum acidos vapores in melancholicis, & vterinis affectibus animalem spiritum in suis cellulis perturbantes illicò refrænat, docet Keslerus Hartmannus, & alij.

Vegetabilium concremationis actus fermen-

a *Fuliginis generatio.*

a fermentatio vocari meretur; transmutantur nimirum ambo principia naturæ in vnum artificiale; vt in saponaria, & vitraria arte rudibus exemplis supra ostendi. *Simili prorsus modo, ait Magister de diæta, operatur hominis natura* &c.

b Exemplum sit absinthium viride, istud viride sub camino, vel loco aperto accenditur, flamma impedienda est summo studio, satisque erit in cineres conuerti, qui post concremationem in larga olla terrea, & humili, vel supra ferrea elatæ oræ tabula, vel lamina, accensis subtus carconibus in fornacula venti, vt portula claudi, & aperiri pro necessitate queat, spatula ferrea semper mouendi sunt, donec optimè albescant, quos sacco lineo acuminato, vel si pauci sunt cartæ acuminatæ impone, & aquam communem persunde, quæ indè transcurrens sale prægnans, lixiuium vocatur.

Hoc percolatum lixiuium in sartagine ferrea (non vncta in culina) celeri ebullitione coagula, & constringe in massam, & quando instar mellis spissescit, assidue spatula moueto, & exsiccabitur in puluere griseum, quem statim ollæ non vitreatæ, super fornacula venti, clausoostiolo, impone, ac obrue carbonibus minutis, vt scensim incalescat sal ad brunitatem vsque, non autem liquescat, refrige-

a *Fermentatio quid sit.* b *Sal absinthii.*

frigerata olla, *a* proijce ſal in vitreum vas, vt ſufficienti aqua diſſoluatur, moue baculo ligneo aliquoties, & ſolutum quieſcere permitte 2. vel 3. dies: clarum liquorem à fæcibus ſine vehementi motione effunde, & in plumbeo, vel vitreo vaſe in arena poſito aquam exhalare ſine bullis permitte, donec ſalina cuticula ſupercreſcat.

Tunc remoueto vaſculum, & ſequenti mane collige ſplendentia grana ſalis, quæ aqua limpida celeri motu abluenda, & exſiccanda ſunt.

Remanens lixiuium irerum arenæ impone, vt aqua exhalet vt pridem ad cuticulam: ambo hæc ſalia coniunctim in vno vaſculo vitreo ſunt aſſeruanda, quæ dicto modo parata referunt ſui concreti craſin.

Vltimo hoc lixiuio vrinacei ſaporis, & fætulenti odoris vtuntur plurimi pro pedum lotione contra podagræ dolores, quod acidum morboſum trahat optimo ſucceſſu: alij pro vitris abluendis reſeruant.

Hæc eſt facilis, & naturalis ratio parandi vegetabilium ſalia, quæ nunquam liqueſcunt per ſe, neque ingrati ſunt ſaporis. Libra huius cineris fundet fere vncias quatuor ſalis duriſſimi, ſed aridarum

rum

a *Sint ſalis vncia 4. aqua libra circiter, ſic optimè depoſitio ſit.*

rum herbarum cinerum lib. quatuor vix dabunt salis vnciam. Vbi igitur obseruandum, quod succulentæ, vt cochlearia, fumaria &c. in candente furno bene obturato incinerari debent, vt & fabaria, seu crassula: huius succus recens expressus confestim sanat serpigines in facie obortas.

Alcalia fiunt ex vegetabilium incineratione simili modo, quorum tamen quędam facile in liquorem vertuntur; eò quod vacua sint, ob id ex aere, quo inest occultus vitæ cibus, exsatiari optant, vt supra oculariter ostendi, quare eiusmodi non coagulantur nisi calore ignis aut solis: quadrat hìc *Cosmopolita sententia tract.* 5. *Congelatur omnis aqua (alcali) calore, si est sine spiritu: congelatur frigore, si habet spiritum (acidum)* & licet de nobiliore coagulatione inquatur, natura tamen in omni re similiter operatur Pytag. sententia.

Reformator cineres coquendos & lixiuium inspissandum ad siccitatem, & postea fusionis igni sine discretione committendum, docet *Mantissæ fol.* 789. sic loco salis vegetabilis, semper inane, & causticum alcali euadit: sal enim absinthij fundamentali suo puncto est acido salsum, & non planè in igne constans, vt ostendi; sin vero fusionem patiatur, tunc agunt in inuicem ambæ facultates, & in alcali fixantur, sicut omnibus arte paratis salibus contingit.

Igitur

a Igitur ex solo ignis regimine alterantur res, mutant nomen, virtutem, & efficaciam. Et hæc est causa, quòd vires salium ab ignaro præparatorum nunquam sint æquales, quando nimirum alcalizantur, laudantur ab imperito (ex. gr. sal absinthij) in colicâ profuisse (quæ tunc ex acido erat, quod alcali combiberat) cum vero ex acido salsum, & suo modo volatile à perito præparatur, vt ostendi, stomacho, & pertinaci oppilationi prodest: estque basis pro cathectico puluere Quercetani, causam erroris, humoribus noxijs adscribunt.

Absinthij salis scrupulum dissoluunt in media vncia aquæ eiusdem, cui addunt sem-vnciam olei recentis amygd. dulcium, conquassant in vitreo vasculo, vt lactis colorem referat, hunc potum non inutiliter pueris contra vermes propinant.

Sic multa fiunt fixa, si debito calore, & iuxta subiecti perpessionem, & suis requisitis tractentur, quæ alias essent volatilia, alium nimirum calorem, & instrumenta requirit sanguinis fixatio: b aliud ingenium, quando nitrum, & arsenicum fixantur: aliud, quando totum nitrum in spiritum conuertitur: alia requisi-

a *Ignis professor publicus.*
b *Omnia ipsis fiunt per diuinam necessitatem. Hipp. de diæta.*

quiſita, quando antimonium, & ſulphur fixantur, ſic etiam alia eſt operatio ſalium, quæ priuſquam fixantur, omnia ſunt volatilia, vt in ligno putrido oſtendi.

Hæc eſt ratio, quare ligna, ex quibus componunt naues bellicas a Veneti ſapientiſſimi, & prudentiſſimi Patres aquis ſubmergi in ornatiſſimo, ac inſtructiſſimo armamentario verè mundi miraculo iubeant recentia per plures annos, ne ſcil. aer illa penetret, fiantque ſub aquis adeò conſtantia, & fixa, vt ſaxa æmulentur.

Sin vero in aere flacceſcere incipiant, priuſquam ſubmergantur, debent prius modeſtè aduri, vt acidum, & alcali in inuicem colliquentur, & quaſi incruſtentur, ſic per ſæcula non corrumpuntur, neque putreſcunt. Sic incruſtantur pali, qui in terram defiguntur pro fundamentis magnificorum ædificiorum, ne marceſcant.

Hortulani in vicinis inſulis in cineres reducunt herbas in aere arefactas, venduntque cineres pharmacopolis ſub bona fide, qui cum parum; aut nihil ſalis exinde eliciant reprehendunt horti cultores, quod ſc. cineres nullius vtilitatis fuerint! reſpondet, quod inter tranſportandum, à cineribus aqua marina ſal abſtulerit, facile id credunt plurimi aliam cauſam ignorantes.

Cum

a *Veneti ingenioſi.*

Cum autem vegetabilium recentium cineres acri flamma colliquantur, tunc sane in ignea ebullitione acidum, & alcali seinuicem apprehendunt, vt fit in Lituania, Scandia, & Muscouia, & fixantur in saponaria, vel vitrificantia, *vt Zoar super Exodum* notauit: non secus, quam reformator sal absinthij per colliquationem facultatum rustico modo (*in Mantissa fol.* 789. Medicinæ inutili) vitrificare docet, huiusmodi tamen alcalizatum sal absinthio, & concretis, priusquam à plebeo tractabantur, non infuit, vt ostendi.

Sin vero alcalia ex mere cephalicis sunt preparata, & cum proprijs oleis distillatis iusta proportione, debito requisito tempore, artificiosa, occultaque circulatione, idoneo vase coquantur, dant ens mirabile. Sic oleum cinnamomi absorptum proprio alcali (vestibus scilicet spoliatum) efficit in paralisi, similibusque morbis, quantum de illo speratur. Oleum Tartari volatile, & pingue cum proprio alcali iusta proportione spiscescit, vt sapo.

Hoc exemplum de tartaro cum reformator olim oretenus per modum informationis à me audiuisset, statim coxit alcali viperinum cum oleo tartari diuersæ naturæ rustico more, imo minore cum obseruatione: coctione enim in phiola longi colli cum alcali saponis consistentiam acquisiuit: hic tamen amicam infor-

mationem mihi vitio vertit in admodum longa epistola scribillans.

Oleum tartari quod affundere iussisti, piceam omninò naturam induit, eaque est spissitudine, dum refrixit; vt scindi possit, ita animaduerto, me penitus deceptum esse: verum quidem est, a me sæpius ex ore domin. vestræ audiuisse, quod huius salis præparatio ingens lumen in Chimia præbeat &c.

Debuerat oppidò, si tantum in cerebello habuisset salis, vt huius inspissationis necessariam causam perquisiuisset, sed statim illud, quod ignorat, *fucum, & impostŭram fol.* 487. *esse*, declamat. Quemadmodum autem animaduertit huius inspissationis causam vulgo, & saponem conficientibus notissimam, sic etiam animaduertit quæ reformare somniat.

b Arrige ergo aures, omne oleum, vt & pinguedines occultum habere acidum, in quod agunt alcalia, illudque absumunt, alias nunquam sapo fieret: oleum enim distillatum oliuarum, rodit, soluitque argentum insensibiliter, cum illi iniectum per breue tempus fuerit, quod nisi acidas illi inesset, non contingeret: remanens spissum, ferreum à rubigine melius præseruat, quatenus per distillationem præfatum acidum est ablatum: verti-

a *Qui amant, & si rustici sunt mirum in modum venusti euadunt.* b *Oleum laterinum est acidum, & calefacit.*

vertiturque tandem acuto igne in carbonem alcalizatum, quod probatur affusione acidi cuiusdam. Et est ratio, quare armamentarij vrbis nobilissimæ præfecti, priusquam arma perungenda curent, oleum ad medietatem ferè leni igne euaporare sinunt.

a Sic vulgus in acerbis doloribus (plerumque ex acidis) expetit oleo inungi, quod ardet coram imaginibus, idque dolorem mitigat, hanc gratiam superstitiosi Græciæ populi attribuunt imagini, antequam ardet lampas. Causa tamen est, quod illud spissum in lampade per flammam amisit subtiliorem acidam partem: spissum remanens non facile ardet, quia subtili acido est euacuatum, quare impatiens inanitionis nouo acido saturari rursus optat, illudque reperit in membro dolente, hoc extrahit, recipitque in se, & dolor cessat, aut saltem mitigatur.

b Oleum antiquissimum induere Balsami naturam, clamitat vulgus, quia oleum centum annorum in Brixiensi castello subleuat multos à doloribus ex acido: ob vetustatem enim alcali superauit acidum, hinc tandem rancescit: quare veneranda antiquitas in compositionibus pro externo vso oleum vetus instituit.

I 2 Eadem

a *Oleum oliuarum spissum, alcali refert.*
b *Oleum vetus quare rancescit.*

a Eadem ratione poma putrida magis refrigerant, quam cocta, quę ideo anodina appellamus, quia alcali oppressit acidum, nec in distillatione ardentem spiritum edunt, sicut fermentata.

b Butyrum recens, plus habet alcali, quam acidi, ideò magis refrigerat, quam oleum. Vndè contra ariditates, & fissuras, tam labiorum, quam manuum, quæ hyberno tempore plurimis magno sunt incommodo: fac hoc vnguentum.

Accipe ceræ nouæ sem-vnciam, liquefac leui igne, cui adde vnciam butyri recentis, post infunde 3. vel 4. circiter vncias vini generosi, & misce, vt vinum lauet mixturam: remoue ab igne, vt refrigescat, vinumque separatum sit: pinguem massam forma in globulos, & vtere. Hoc vnguentum etiam forunculorum ardorem, & dolorem miro modo mitigat, & refrigerat. Hinc schola Salernitana.

Lenit & humectat, soluit sine febre butyrum.

Nec butyrum coagulatur, nisi lac prius acescat, & si in butyri confectionem alcali fixum inijciatur, vt acidum impediat, non fit butyrum, acidum enim debet coagulare alcali. *Idest si spiritum habet, coagulatur frigido, ait Cosmopolita*, quasi diceret, si acidum habet.

Sic &

a *Poma putrida.* b *Vnguentũ refrigerans.*

Sic & salia alcalizata facilimè in aere aperto diffluunt, & soluuntur: sed quamprimum affunditur acidum, vt alcali superet, indurescunt & coagulantur.

a Sulphur in sua pinguedine occultum habet acidum, & ideo non solum in oleo, sed etiam in alcali promptissimè dissoluitur, nunquam autem in manifestè acido licet potentissimo, quod potius sulphuris pinguedo absorbet, & repetito cohobio in alcali vertitur, quod fumiuenduli tunc sulphur fixum vocant, & auaris imperitis illud philosophorum esse, verbis magnificis persuadere conantur, quia, sicut metallum in igne fluit, nec accenditur, in aperto autem aere cum pessimo fætore diffluit.

Cum vero accenditur ante fixationem sub vitrea magna cauitate, tunc occulta fumosa aciditas condensatur in succum acidissimum, quem sulphuris spiritum dicunt, qui est noua creatura toto cœlo diuersa à priore.

b Laudatur autem sulphur à Dioscoride in pulmonum affectibus, adduntque alij esse animam eiusdem: intellige cum ab Hippocratico euacuatur, & in terram insipidam lacteamque fixatur, tunc inanitionis fit impatiens, rursusque suo simi-

a *Sulphur.*

b *Sulphur in oleo lini coctum, fingit pulmonem, spiratque odorem putridum.*

li exſatiari deſiderat: auidè itaque combibit, & abſorbet pulmonum acida putrefactiua, quæ à capite deſcendere contendit vulgus. Ait ſine dicta præparatione dictis affectibus planè inutile reperitur, id quotidiè in praxi experimur. Hæc autem terra à peritis lac ſulphuris merito appellatur, perficitque plurima, quæ Crollius titulo eius ſubſcripſit.

In emplemate autem ſine febre poteſt exhiberi integra drachma pro doſi ſulphuris mundi quotidie bis, & apoſtema (vt vocant) maturatur celerrime. Sic quoque in tuſſi aliiſque ſine febre thoracis affectibus cum iride florentina, & ſaccaro in pulueris forma non ſine fructu propinant, febre enim abſente, abeſt etiam acidum erodens, & tunc ſulphur purum, quod occultè acidum, vel igneum oſtendi, audacter propinatur ad morbi maturationem vſque. Sic quoque ſulphuris externa inunctio ſcabien, quæ ex alcali frigido eſt, celerrimè exterminat: acidæ verò vel calidæ cum vehementi pruritu coniunctæ nil prodeſt.

Diſtilla quoque acetum (cui ineſſe oleum pingue, & aquam ardentem oſtendi) fæces aridas in cucurbita reſtitantes compelle ex retorta, & exibit acidum potentius priore, & oleum pingue: caput mortuum ex retorta reduc in cineres, ex his aqua communi alcali elicito, quod proprium acetum iterum combibit, & ab-

ſorbet:

ſorbet : ex phlegmate quod abſtrahis, fit aqua ardens ex alcali, & acido, habeſque tartarum regeneratum &c. *a Sic omnia in omnibus*, ideſt acidum, & alcali vbique deprehendes.

b Camphora (de qua acriter diſputatur, vtrum calida an frigida) eſt alcali volatile, & reſtrigerat potenter in oleo amygdalino dulci ſoluta, quantum fieri poteſt, vidi præputium tumidum, & inflammatum cum indicibili dolore confeſtim huius inunctione tolli: eſtque camphora ab ipſa natura propria pinguedine ſaturata, ſicut ab arte ſimilia fieri oſtendi. Fætentem enim, & rodentem aquæ fortis aciditatem, quæ odore ſolo ſuffocat quaſi, in ſe combibit, ac cum ea olei formam ludit, non autem cum acido benigno ſuaui, & grato (aceto ſcil. vt & reliquis ſuccis acidis) quod notandum. Eodem modo malignum venenoſum intimis fætens, & rodens ſuffocans illud acidum, quod in acutis per venas hinc inde fluctuat, & patientes ſine intermiſſione exanimat, camphora per os data paulatim in ſe abſorbet. Quare in deſperata pleuritide diſſoluitur in ſpiritu vini quantum poteſt, & in alio vaſculo habeas tantun-

---

a *Omnia in omnibus.*

b *Aquę fortis odor frequens, Atrophiam cum acerbiſſimis doloribus generat. Helmont de lithiaſi cap. 9. paragr. 71.*

dem vini ſpiritum croci tinctura ſaturatum, hos ſpiritus confunde, ac miſce: huius mixturæ ſcrupulus in oleo lini recentis exhibitæ nunquam fefellit, vel in oleo amygdalino, aut ſyr. flor. papaueris erratici à lini autem oleo vnica doſi ſemper felix ſequitur ſucceſſus: quia ſpiritus vitalis fit purior, & alacrior, acquiritque vigorem, quod inter præclaros practicos primus obſeruauit Auicenna, vnde rectè eam: *Theriacam contra venena calida appellat, celebratque. Spritus, inquit, vitalis acquirit ab ea ſubtilitatem, & luminoſitatem vehementem, & propterea lętificat, & confortat*. Addo non reſpondere vulgatum illud.

Camphora per nares, caſtrat odore mares.

a Nam quotquot noui, qui illam à ſordibus per ſublimationem purificant (Refinatores dicuntur) tam Venetijs, quam Amſterodami, quorum tota domus nil niſi camphoram ſpirat, ſunt falaciſſimi, & fæcundiſſimi, & ſi propriæ confeſſioni fides non habetur, in teſtimonium voca numeroſam eorum prolem.

Camphora ſic ſoluta in aqua forti, & cum aqua ſimplici præcipitata, vel potius reducta, fit ſapo, quo cum mulierum manus perungantur, & poſtea aqua abluuntur,

a *Si loquas abſque veritate erubeſcam*.

tur, absumit acredinem illam, quæ cutem exasperat, redditque eas molliculas lacteasque, ornamentum singulare muliebri sexui: *Quin & sanorum quoque curam venustatis causa suscipiendam esse*: docet Magister præcep. libello.

Insuper fit pasta familiaris, & domestica, ex mica panis candidi, & ex semine papaueris albi cum lacte contusis, qua cum manus, & brachia vesperi cubitum eundo perungunt, & sequente mane sine humida ablutione demunt, sic alabastri candorem referunt.

Quemadmodum camphoræ alcali volatile nullum trahit, & sorbet acidum, nisi eum quo concordat, sicut magnes nil aliud quam ferrum: sic etiam alia sexcenta, quę sola Chimia detexit, & ab Hippocrate appropriata vocari cęperunt, quò enim inquit; de prisca medicina acidum salsum &c. pluribus, & appropriatis permiscentur eò mitiora, & meliora euadere.

Hanc autem sacram scientiam non ex cartaceis, sed ex ingenti naturę libro didicit. In Elba enim parua insula 20. miliaria italica complectens ferro diues per plurima sęcula ferrum fuit erutum, & hodie quoque eruitur, semel enim educto ad 20. annos denuo nouum renascitur, quia mater trahit ex multi ventris spiritu in aere habitante, quo cum concordat filium solis ferreum, qui corpus dierum cursu assumit, & in nil aliud

quam in ferrum maturatur.

In Carinthia vitrioli mater, seu alcali, inanis, & vacua, trahens multi ventris spiritu, quo cum concordat, fit prægnans, & paucis abinde annis eruitur album vitriolum, non secus, quam in nitraria Patauina, vt in Clauis cap. 2. ex professo notaui: natura enim nouit ex aqua in terra fructus producere, & ex aere illis suppeditare vitam, ait Cosmopolita tract. 11.

Sic argentum viuum à sordibus mundum, & euacuatum, sic mater, & inane alcali, libero aeri expositum trahit ex multi ventris spiritu id quo cum concordat, vt cap. 17. narraui, illa enim trahit Regem non Rex ipsam ait Bernardus: distincta enim esse per ordines, & potestates sacræ literæ docent, & multiplex experientia omnium rerum magistra in macroscomo quotidie sine intermissione testatur, vnde Calid. in aere esse radices rerum non sine fundamento reliquit.

Ars imitatur naturam, in puluerem reducit partem vnam antimonij, & tres partes nitri puri, hos pulueres miscet, & per vices accendit, vt deflagret vnà cum nitro eius sulphur, massa alba abluitur, & erit Antimonium euacuatum, & inane alcali, vocaturque diaphorum. Istud euacuatum antimonium, nisi obturato vase conseruetur, dierum cursu iterum saturatur simili spiritu, quem perdidit,

didit, itaut quod pridem fuit hydroticum, rursus sit vomitiuum: adeoque nitri aciditas, quam in accensione hausit, non est illi propria, neque cum illo concordat.

a Simili prorsus modo, ait Hippoc. operatur hominis natura per os enim assumptum, cum reperit in microcos. multi ventris spiritum, quo-cum concordat, illud attrahit, pori tunc relaxantur, fitque diaphoreticum, vocaturque ab Hippocrate appropriatum: gaudet enim natura sua simili natura, illamque retinet, & in illa lætatur, magis quam, si in corpore humano hinc inde erraret.

Nullibi igitur Antimonium istud vacuum, & diaphoreticum vsui est, nisi in morbis, qui aliquid acidi veneni, aut occulti, aut manifesti præseferunt, vt est pestis, causones, petechiales, acaposte-mata interna varia, quocunque loco extiterint, horum enim venenosum acidum fabrum antimonium trahit, & sorbet: ideoque pori relaxantur, vrina vel sudor fluit, alias nunquam. *Hinc Basilius in repetitione antiquissimi lapidis fol. mihi* 80. *Pulvis iste, inquit, insignes posside vires, ad exterminandos veteratos multos, & ex vlceratos morbos &c.* Quorum nimirum aciditates sunt putræfactiuæ, & escaroticæ, eas nimirum hic puluis combibit, atque

I 6 consu-

a *Appropriatum quid sit Hippocrati.*

consumit, & vt dixi pororum contractura relaxatur. Hac ratione recipitur in emplastrum, quod barbaro nomine oppodeldoch vocat paracelsus.

Hanc naturæ actionem vulgus exsiccare vocat: insensibilem enim euacuationem, perspirationem, transpirationem, dissolutionem, & coagulationem ab Hippocrate toties inculcatam capere vix potest.

Quare veneranda antiquitas ea simplicia, quę acida illa irritatiua circum cor oborta absumunt, cardiaca appellauit ad distinctionem illorum, quæ in alijs corporis humani prouincijs alia absorbent: distincta enim sunt ordine, & potestate.

Aliud ergo acidum est, quod Antimonium alcalizatum combibit: aliud, quod perlæ in palpitatione cordis: aliud, quod lapilli cancrorum in vulneratis, & contusis: aliud quod cristallus in cholera, & diaphragmatis tensione, quo in rabiem vsque, infirmos perducuntur, absumit, & absorbet.

Falsum est, quod decanorum societas in vltima editione fol. 196. *a* subscripsit cristallum intestina erodere, & perforare, quæ nunquam per os datur, neque præscribitur nisi præparata i. e. actuali igne toties candefacta, & in frigida extincta, donec

a *Cristallus alcalizata tamen bibit mordax excrementum diapragmatis.*

donec friabilis fiat, deinde sub marmore subtilissimè contrita, tunc sane acida quæque sub artificis manu bibit, sic quoque in microcosmo, si propinatur, acidum, quod cum illo concordat, auidissimè arripit, & à rabioso dolore potatorem liberat, non secus, quam infans plorans tacet à re delectabili sibi.

Aliud acidum, quod ferrum maturum in obstructis, & laxis: aliud, quod immaturum in hypochondriacis quibusdam affectibus trahit, & educit.

Aliud, quod sanguinis hirci, dens apri, priapus cerui in pleuriticis, peripneumoniacis, & tussientibus: aliud quod vegetabilium alcali volatilia in hecticis: aliud, quod lapis bezoar in opulentorum animi deliquio.

Bezoar si cum tantillo cinere teritur manu imposita, & cinis viridescit optimus, & naturalis est, contra, factitius. Sic illi, qui ingentis molis, & pretij ostenduntur, reperiuntur in vacca Indica, & nullam comparationem cum bezoar habent.

a In opulentorum, dixi, animi deliquio, nisi enim eximio pretio lapidis respondens sit proportio ad acidum illud exosum, & morbosum frustra propinatur. Hinc Crato, se nullam opem ab eius fre-

a *Edoardo Regi, data fuit drachma. Vide Monardum, & Conciliatorem.*

frequenti exhibitione animaduertere potuisse, quod verum esse facile mihi persuadeo, præsertim dum grana tenus propinatur, vt libri suadent.

Notarunt hunc defectum cum Cratone plures emunctiores vrbis practici, qui occidentalem præscribunt, non quod præstantior sit orientale, sed quod vilior sit pretio; & ideò maiori dosi exhibetur.

Communis namque opinio est, sudorem vrinamque propellere, quod tamen non contingit nisi ea quantitate propinetur, vt acidum morbosum, quod cum illo concordare debet, plane absumpserit, vt notauit Hercules Saxonia *cap. de febribus pestiferis* maximæ famæ practicus.

Vulgus enim considerat, hunc lapidem (vt & quamplurima simplicia) agere in corpore, sicut cuneus à malleo compulsus, non animaduertens, quod extraneo sapore per lapillum (aut eius compar) absumpto, pororum contracturam relaxari, & tunc totum corpus per se transpirare, vt Hippocrates docuit.

Aliud inquam acidum, quod alcali tartari tam fixum, quam volatile in obdurato mesenterio bibit: aliud quod ostiocolla in ossium fracturis: aliud quod coralia ab vtero laxo, & saluiæ decoctum absumunt, & absorbent.

Sed nimis operosum esset, atque nimiam in molem excresceret scriptura, si

appro-

appropriatorem catalogum hic ennarrare vellem: quare concludo *cum Hippoc. 1. de diæta*: *nisi concors concordi assidet*, *& adhæret*, frustra horum potestas indistinctè, & sine ordine in morbis offeruntur, quia *vnumquodque locum suum seruat*, adeoque suo modo intelligentiam, vt habeant, necessa est, eò quod stomachi insitum proprium, & manifestum acidum, quod mechanicè ostendi, quo cibus in vitalem succum coquitur, & transmutatur, dicta alcalia non combibunt, imò non intrant, sed potius acuunt, fortificant, & augent, quod admiratione dignum.

a Hinc liquet, quod quęlibet aciditas, vel aura (voca vt lubet) expectat, sequiturque lubens, & cum patientia suum cõueniẽs compar (sicut vitrioli euacuata terra in Carinthia suam impręgnationem, vt supra notaui) cum quo alterari, transmutari, & adhærere gaudet, neque alterum alterius familiam perturbat: hac ratione Microcosmi nomen homo adeptus est. Et Hermes in tabula, quæ superis, hæc & inferioribus insunt.

Hęc sunt medicinę fundamenta, *iuxta hominis naturam*: *vt primi inuentores eam in-*

uene-

---

a *Macrocosmi rerum semina esse acida, per alcalia supra ostendi. Sic in microcos. tam sano, quam morboso natura hunc consensum studiosissimè obseruare docet quotidiana praxis.*

uenerunt, iudicaruntque artem dignam, quę DEO adſcriberetur; quemadmodum eſt receptum, vt docet Senex veteri medicina: *Non enim*, inquit, citato libro ſiccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum &c. ſed ſapores, quos recenſet ibidem cauitatibus, & ventriculis ineſſe, oſtendit *lib. de arte*, inquiens, *corpus humanum plures habet ventriculos* (i. e. ſapores) *quos norunt illi, quibus hæc res curæ erit*.

Et paulo poſt. Ex prędictis omnibus, nullum eſt, quod oculis conſpicienti videre, ac cognoſcere contingit; quapropter etiam *a* OBSCVRA mihi appellata ſunt; non tamen quod obſcura permaneant, & nos vincant, ſed quantum poſſibile eſt, cognoſcantur, & ſuperentur: poſſibile autem eſt Hippocratico Philoſopho, quantum ęgrorum naturæ ad conſiderandum conferunt, & quantum eorum, qui perſcrutati ſunt, naturæ ad perſcrutandum aptæ ſunt. CVM MVLTO ENIM LABORE, ET NON MODICO TEMPORE PRÆ OCVLIS VIDENTVR, ET COGNOSCVNTVR; Quęcumque enim oculorum conſpectum effugiunt, ea MENTIS OCVLIS obtinentur, & ſuperantur.

Harum

a Hæc ſunt attributa circumſtantia, & mutationes variæ propter quas diuturniore mora affectus aſſident, præcep. libro.

Harum abſconſarum virtutum (Sapientis verba) tam in macro , quam microcoſmo , quam plurima Hippocratis auctoritate,quantum compendij breuitas permittit,luce clarius ad oculum demonſtraui : non tamen eo fine vt Hippocraticus quiſdam hanc doctrinam coram idiotis exerceat , atque oſtentet , MAGISTRO id admodum grauiter prohibente de priſca medicina .

Mihi quidem , *inquit* , maximè videtur , qui de hac arte differere inſtituit , quæ plebeis nota ſunt , dicere debere , cum de nullo alio , vel quærere , vel dicere conueniat , quam de morbis , quibus ipſi tentantur .

Id ſonat ſi alia memineris , quam excrementitios quatuor humores pro morborum cauſa , & hos ſuis miniſtris , & ſatellitibus victos non educere promittis (his nimirum gaudent) eris deſertor , empiricus , paracelſiſta &c. cum igitur MAGISTER ignaros hos ſocios & plebeos timuerit ! iuuat Hippocraticum illud Comici frequenter ruminare *quod ſcis neſcis* : quare loquendum vt plures , & ſentiendum vt pauci *Ariſt. indicat 1. Topic.*

Ex dictis nunc concludere licet , ne longius , quam par eſt , vagemur : Alcalia omnia eſſe corpora inania , & vacua : nam fixum alcali ex acido fixo ſilicis ſaturatum fit petra , vt in calce oſtendi .

Et

Et idem fixum alcali silicis cum fusionis ignem patitur, transit in vitrum.

Idem alcali fixum silicis, humida via cum occulto acido pingui ad maturitatem coctum mutatur in saponem, vt suo loco prolixè ostendi.

Vegetabile alcali, fixum tartari nimirum, saturatum salis spiritu fit sal commune, omnes eius proprietates habens. Inueteratæ Eburneæ sculpturæ, & imagines spiritu salis perunctæ, postea forti lixiuio abluenda est aciditas, deinde aquà detergendum lixiuium, tandem poliri pumice, & tripolo indigent, sic vetustatem deponunt.

Idem vegetabile alcali, acido vitrioli saturatum, coagulatur in vitriolum, quod tartarum appellant vitriolatum, & quamuis Reformatoris numerosa cohors subscribat, acidum sulphuris per campanam non differre ab acido vitrioli, verum non est, sed sicut acida omnia retinent, *a* & conseruant seminis proprietates ad elementa vsque, vt de vino ostendi, sic etiam hic acidus liquor: cum enim roserit naturale corpus, ex. gr. arenam, ignem nondum expertam, tunc ex eo naturale sulphur sublimatur.

Alcali vegetabile fixum acido spiritu nitri saturatum transmutatur in nitrum frigi-

a *Nihil in mundo mori, sed omnia transire. Trismeg. in pymandro.*

frigidum, flammam concipiens, & anginę remedium, quę ante coniunctionem valida caustica erant.

Idem alcali aceto vini saturatum, vertitur in tartarum, omnes eius proprietates habentem, distillatur in oleum pingue, & in aquam amarum. Estque illud, *quod sal vini essentiale nostrum nulla prorsus re peregrina adiecta* decanorum societas adorat.

Simili prorsus modo, docet, *meus Hippocrates procedere etiam hominis naturam*, quæ alimenta alcali volatili repleta per acidum ventriculi primum in acidum chilum, & in subsequentibus in salsum commutat iuxta proprietates acidi occulti, quod cauitates in se custodiunt, vt suis in locis claris verbis, & mechanicè demonstraui.

a Sic alcali ab alui fæcibus separatum, licet centies rectificetur, attamen sponte turbatur, & reinduit, quod perdidit.

Ab vrinæ alcali odor inseparabilis est, sic sudoris alcali ab homine sano, non fætet &c.

Sic aliud est acidum, quod calculum coagulat, vt in dissolutione ostendi.

Aliud est acidum, quod in ossibus alcali indurat, & sustentat, aliud in sanguine, aliud in venis, aliud in capillis, aliud inesse vnguibus necesse est, & ratio dictitat: alias nimi-

a *Fermenta loci, mumialia vocant.*

nimirũ generaretur quidlibet ex quolibet.

Omnes musculi *inquit Hippoc. lib. de arte* proprium suum ventriculum habent: indicare volens quamlibet coagulationem specificam requirere etiam specificum coagulatorem, qui quamuis occultus acidus tamen mechanica necessitate esse debet, vt in oleo, seuo, lacte &c. ostendi, alias nihil vnquam in vniuerso coagularetur. *Neque sane* subiungit citato libro Doctor *meus*, *quæ dicta sunt eorum quicquam oculis intuenti conspicere licet*, id sonat: nisi in Hippocratica arte sis exercitatus, scripta mea non intelliges.

Hippocrates itaque deprehendit ea, quæ naturæ, & artis imperio grato consensu subiecta sunt, in hoc cardine immobilia doctrinę fundamenta statuenda esse, ex his enim omnium mechanicarum progressus, & causarum explicationes adeò firmiter deduxit, vt si omnes cartacei libri cum eorum scriptoribus interirent, ex ingenti naturæ libro omnes artes rursus hac methodo addiscerentur.

Vnde liquet, quot fabulæ viro optimo sint adscriptæ! quæ ne quidem per somnium illi in mentem venerũt; imò quamplurima sub eius nomine, quæ non quadrant cum profunda eius sapientia, ita vt si iam reuiuisceret, non sine ratione ea legendo erubesceret.

Permixtionem, & alterationem, quam in alcalibus fixis cum acidis demon-

straui,

ſtraui, eam etiam de alcalibus omnium animalium intelligendam iubet meus Hippoc. *lib. 1. de diæta*. Alcali enim volatile cuiuſcunque animalis ſaturatum ex ſpiritu acido vitrioli, induit vitrioli naturam, verum cum non habeat colcotar ferri, præcipitatur cum gallarum ſucco in purpurei coloris fundum albo vitriolo ſimilimum.

Idem alcali volatile cum ſpir. ſalis fit ſal armoniacum, cum ſpiritu nitri fit naturale nitrum &c.

a Ex dictis nunc luce meridiana clarius patet, ſpiritum eſſe vehiculum animæ, & vinculum, cuius beneficio corpori coniungitur, nam ſine anima ſpiritus informare alcali non poſſet. Quare Lucreticus lib. 2. .... *quæque in ſua corpora rurſum diſſoluit natura, neque ad nihilum interimat res*.

Sic alcali volatile cum aceto volatili fit ſalſus liquor diſtillabilis penetrantiſſimus vt in aqua Mindereri oſtendi, & de reliquis acidis ſuccis omnibus idem intelligendum eſt: ſicut enim alcalia fixa ſunt vacua, & inania corpora, ſic etiam volatilia omnium animalium, quorum præparationem docet quidem reformator, & ſubſcribit numeroſa ſocietas, quę tamen, ſicut alcalia ipſa, admodum vacua eſt: vnde Hippoc. meus in dulcem riſum commo-

a *Spiritus vehiculum anima*.

commotus, inquit, *lib.* 1. *de diæta*. *Nesciunt quid faciunt, sed destinatum fatum explent.*

a Alcali itaque viperinum vacuum, & inane corpus saturatur etiam à vacua turba, & inani societate *Pharm. fol.* 486. magno labore, & sumptu acido salis spiritu: quid aliud, quam salis communis proles exinde generari potest? En fucus, & impostura, quam adulatrix societas *tanto labore tandem* inuenit, de qua ante victoriam triumphans scribit: *Nec velim tibi quisquis es, persuadeas aliam esse viam fixandi*. Hoc dicto metu torpens pallidoniam recanit inquiens (submissa voce) *si tamen quisquis esset, qui maiorem in hisce laboribus haberet experientiam, ipsi ansam præbeo vt boni publici causâ illa, quæ in hac re expertus est, secum commori non patiatur*. Meum corculum! meus molliculus caseu! quidni? Eia age, optemperemus fratres societatis cupiditati, benè ædepol narrat, ah quantum non meretur de republica medica: quod pharmacopæis acidum, & salsum *in append. fol.* 75. tam politulè discreuerit.

Puerilem

a *Sal viperarum, fit sal commune cibarum.*

Puerilem sententiam declarat.

Cap. 22.

a BReuirer nunc percurram acida, quæ ſocietas docet ſalſis eſſe contraria *in append. fol. 52.* quam tamen doctrinam cum reliquis ſuperius oſtenſis falſiſſimam, & ignorantiæ plenam inuenio, vt per ignem (qui profeſſor publicus, & iuſtus iudex vocatur: dialectica enim hanc diſcretionem non habet, ea ſaltem ſcientias repertas, & veras, in quouis ſcibili methodicè, rectè & clarè magna vtilitate proponere, & tractare nouit) ſeruatis vocibus vſu receptis, demonſtrabitur. Salium autem ſapores, quantum viſum fuit, pro intelligentia præſentis compendioli, ſupra diſtinxi.

Capenitri, & ſalis communis marini ana vncias quatuor, & alluminis vncias duas: fiat puluis, cui ſuperadde aquam ſimplicem, quantum ſatis pro ſalium ſolutione (quæ non agunt niſi ſoluta) & habebis liquorem ſalſum, cui adde auri foliorum duas ſaltem drachmas, miſce aurum cum ſalibus, & coque in olla vitreata

a *Ignis, tam internus, quam externus ordinarius creatoris profeſſor naturæ librum explicat, neque timet dialecticorum ERGO.*

treata ad ſiccitatem, ſub finem auge ignem, donec odorem aquæ fortis inſtar ſpiret, ſic mixturæ ſalſedo aurum erodit: albam maſſam in olla diſſolue aqua communi, ſolutum quieſcat vitreo in vaſe, donec ſalium fæces ſubſideant, clarum per inclinationem effunde: huic claræ ſolutioni guttatim inſtilla alcali quodam fixum reſolutum, ex. gr. liquorem tartari, qui ſtatim abſorbet ſubtiliores acidos ſpiritus, & illicò aurum cadit coloris purpurei.

Hac in operatione ſal non obfuit acidis ſpiritibus, vt docet approbatoria turba, ſed alcali tartari acidum abſorbens, compoſitum deſtruxit.

Eadem via ſed maiori impetu diſtillata aqua ex nitro, & alumine, quam fortem dicunt, in qua ſit ſolutum ſal marinum, aurum diſſoluit, niſi enim ſal in aqua forti acidiſſima diſſoluitur, aurum non corroderetur.

Non itaque deſtruit ſal acidam aquam fortem, neque in ſicca, neque in humida via, ſed ei vigorem addit ſale armoniaco ſimilem: Hinc Baſilius.

Was im ædler vvird gefunden Klaar.
Das ſteckt in mier auch gantz vnd gaar.

Hinc liquet, aurum non diſſoluit, vel potius corrodi, niſi à ſalſis liquoribus: quare autem acidus ſalis ſpiritus hoc ſoluit? dixi, & oſtendi ſuo loco, quod nimirum ſpiritus rodendo, redit in id, quod

quod erat à natiuitate, ideſt in ſal.

Aliud perincundum experimentum oculis obijciam, quo oſtendam ſalſa acidis non eſſe contraria.

Ex vitrioli exſiccati libris tribus, nitri libris duabus, communis ſulphuris florum vncijs ſex, & ſalis communis libris quinque, & laterum puluere, quantum ſatis, ne ſalia cum ſulphure fundantur, miſce exactè, & diſtilla aquam ex arena ſaltem, in hanc aquam ſine præmiſſa rectificatione impone aureos nummos, & intra breue tempus in tepido loco, videbis aquam aureo colore tinctam, quam effunde, & aliam ſuperadde, & iterum detine in loco calido, donec ſatis ſit tincta: aquas tinctas confunde in aliam phiolam, atque in illam aquam pone laminam argenti prius tamen cupellati, tunc aureo colore tincta aqua ſtatim nigreſcit, pauciſque momentis totum argentum inuiſibiliter diſſoluitur, caditque totum in calcem nigram, quam periti in arte ſine contradictione aurum dicunt.

Notandum, quod aqua ab auro non tincta, argentum non diſſoluit, imò ne tangit quidem: Hinc *Baſilius de argento, tract. de proprietatibus planetarum*.

Mein ſeel mein geiſt, vnd meinen leib.
Hab ich meim Konig zu geeigt &c.

Aureos nummos ablue, hos reperies aliquantulum pallidiores, ſed parum, aut nihil de pondere amiſiſſe, hoc experi-

mentum eſt conſideratione dignum.

Cum vero ſupradictas ſpecies igni nudo, & aperto diſtillaueris, addendo plus de farina laterum, tunc ſane non extrahit tincturam, ſed totum aurum plane diſſoluitur. Hoc inquam experimentum licet inutile prima fronte videatur, iucundum tamen, eſt, & magni momenti, ſine ſale non ſuccedit, adeoque ſal acidis his ſpiritibus nil nocuit, neque eos deſtruxit, vt inermis imbelliſque turba vociferat.

a Sic etiam aqua fortis communis acidiſſima ex nitro, & alumine, vel vitriolo, non rodit, neque diſſoluit antimonium crudum, ſed ſuperadde huic aquæ tantum ſalis fuſi, ideſt mundi, & puri puluerizati, quantum ſoluere poteſt; hanc aquam ſuperfunde antimonio, groſſo modo ſaltem contuſo, ad ſpeciem granorum milij circiter, & illicò leni calore agit in antimonium, cuius purum erodit, cui ſtatim aquam frigidam ſuperadde, & videbis ſulphur ſeparatum, quod aquæ forti inſtar picis ſupernatat. Adeoque ſal acidiſſimæ aque forti non obfuit, neque deſtrnctionis ſigna edit.

Notandum, quod ſingulis vicibus vltra dua drachmas antimonij ſoluere ne ten-

a *Antimonij mineræ, ex raucis montibus venis vel maculis rurbris, hoc modo ſoluta fundit aurum.*

tentes, nam in maiore quantitate non bene regi poteſt, ideò ſulphur ab aqua ſalſa quoque corroditur, & in fæces vertitur.

Hoc ſulphur ablue aqua frigida ab omni aciditate,& aſpectu ſimile erit communi, niſi quod parum virideſcit, *a* cuius granum vnum, vel alterum ſi diſſolueris in oleo ſcorpionum ſimplici, addito parum ſpiritus vini camphorati, atque cum hoc dorſi ſpinam, carpos manuum plantaſque pedum vnica hora ante paroxiſmum inunxeris, febres intermittentes tertianas omnes tolles.

Hoc eſt ſulphur illud antimonij, quod Helmont extrahi iubet, *tract. de verbis herbis, & lapidibus*, quod vix à vulgari diſcrepat viſu, niſi quod parum in viriditatem verga: *b fac cinnabarim*, inquit. Scio quod plurimi anxie, & magna inquietudine ſeſe torquent in hac operatione, quam curioſis claro ſermone nunc aperiam.

Funde hoc antimonij ſulphur leniſſimo igne in ferreo cochleari, fuſi ſulphuris ex. gr. ſem.vnciæ, adde mercurij drachmas ſex, plus minus non refert (ſulphur enim tantum recipit, quantum mortificare poteſt) miſce continuo ſpatula ferrea, donec refrixerint, maſſam reduc in pul-

a *Oleum febrifugum.*
b *Helmontij cinnabaris.*

uerem) quam accedunt carbone ignito, vt superfluum sulphur deflagret in communi Cinnabaris operatione) tu vero ne perdas prætiosum sulphur inde retortæ largo collo, largo, inquam, collo, ne obturetur à cinnabari ascendere, & pergradus ex arena pelle, tunc quod superfluum erit, aut de mercurio, aut de sulphure, id per retortę collum decurit, quod colligito, & auge ignem, vt cupella candeat & cinnabaris eleuabitur.

Frigefactis rebus, frange retortam, cinnabarim reduc in puluerem; quam septies adhuc sublimabis per se idoneo vitreo vase, vel retorta, & habebis intentum.

a Eadem via, & methodo, fit etiam cinnabaris vulgaris cum sulphure communi, sed sine repetitione sublimationis.

b Studio Helmont hìc subticuit, mercurium non vulgarem, sed ex ipso antimonij corpore desumptum esse debere, ad quid namque in aurem, *filijs nostris*, superflua hæc industria? cum eadem cinnabaris sublimatur post distillationem butyri antimonialis, nisi mercurius antimonij hìc requireretur?

CHRISTALLVS tingitur in rubini colo-

---

a *Cinnabaris vulgaris præpar.*

b *Operando deteguntur errores inuestigati prius, aliter non.*

colorem, si cum crudo antimonio rubris punctis notato, cum portiuncula auripigmenti commixto, & puluerizatis cementetur, ventum caueas, alias dehiscit, aut diffringitur.

Rulandus parauisse suum balsamum ex antimonij sulphure, non leuis est coniectura illi, qui huius sulphuris potestatem expertus est.

Non ommittendum hoc loco, quod Regulus antimonij non corrodditur ab acido sulphuris, vel vitrioli, & si cogatur aucto igne, sublimatur in tenuissimum sulphur. At spiritus nitri hunc regulum conuertit in candidissimum puluerem, qui in clauso vase primo lentissimo, & paulatim aucto igne fixatur in puluerem rubicundum. *a* Hic puluis à Paracelso vocatur ANTIMONII TINCTVRA, quæ post separationem à corpore, EXTRACTVM TINCTVRÆ appellari cæpit: vt docet cap. 5. lib. 2. Chirurgiæ magnæ. Quomodo ergo potest per acetum extrahi antimonij tinctura, quæ vitro nondum inest? vt inutilis societas in Mantissa inutili in perpetuum crimen, & proximi detrimentum subscribit, & approbat.

a *Extractum tinctura Antimonij*.

Quæ nocent docent.

Cap. 23.

a EX hactenus ostensis operationibus, quę omnes acidis, & salsis perficitur, nullibi apparuit alterius destructio, sed eamus ad Rapsodiam, quam scriba superbo titulo *Mantissam Hermeticam* vocat, vt propria doctrina erudiamini, vbi sese offert. *Mercurij sublimati corrosiui vera præparatio.*

Vinum vendibile (ait Poeta) Hedera non indiget, quare huic titulo addatur *vera præparatio* non video: Suspicor ne reformator more consueto hac vana promissione nobis dolosè imponat, eamus illi obuiam.

Mercurius, inquit, *rectè sublimatur cum sale, & vitriolo*, mirum quod non timeat acidi vitrioli destructionem à sale, sed quia sic ab alijs spiritum inuenit, saltem addit: *vitriolum caute calcinari debere, ne priuetur acido spiritu.* Sibi videtur hic aliquid magni momenti admonere: vt etiam *quod sublimatio bis terue reiteretur nouis speciebus sale, scil. & vitriolo*: sed ad quid hæc repetita sublimatio cum nouis speciebus? mercurius enim semel saturatus acidis

---

a *Quid Hermes de his nugis senserit ridicula societas planè ignorat.*

acidis spiritibus hos non deserit, vt nouos eiusdem naturæ, & essentiæ reinduat, adquid ergo reiteratur labor? præcipue si verum est, vt est verissimum, quod in natura omnia reguntur certis numeris, ponderibus, & mensuris iuxta illud Poetæ.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra, citraque nequit, consistere rectum.

Sic etiam mercurij natura acidis spiritibus semel saturata absorpsit, & combibit, quantum perfert, & quantum indiget à prima sublimatione, & licet centies deinde resublimetur, aut per se, aut cum nouit speciebus, semper manet idem sublimatus mercurius, adeoque reiterare laborem, est tempus, & species inutiliter perdere. Huc alludere videtur Sapientis illud in prouerbijs *cap.* 20. *vers.* 10. Abominabile apud Deum pondus, & pondus, mensura, & mensura.

Scio, à multis expeti modum sublimandi mercurium ob metum, ne venale hinc inde, admistum habeat arsenicum, quod tamen vt periculosa merx, mercurio in eius sublimatione addi nequit, propter subtile venenum, quod sublimando spirat, ac operatores suffocat: eiusmodi autem venenum subtile proprio periculo ostendam.

Olim cum arsenicum Iohannis Agri-

colæ ſuaſu toties ſublimare tentarem, vt tandem fixum in vaſis fundo permaneret, tunc enim temporis, ob ſciendi deſiderium, nec fumos, nec vapores, aut quicquam periculi timueram, poſt multas ſublimationes cum vas aperuiſſem, inſpiraui auram palato, adeò ſuauem, *a* dulcem, ac gratam, vt cum admiratione antea nunquam ſimilem expertus fuerim, ſed poſt ſemihorulam ſtomachum dolentem, & contractum ſenſi cum omnium membrorum conuulſione, reſpiraui difficulter, ſanguinem minxi cum indicibili ardore, ſubito poſt, colico dolore correptus, totuſque contractus euaſi per ſeſquihoræ ſpatium: lacte, & oleo reſtitutus, mediocriter me habui, febris tamen lenta hæcticæ ſimilis, per integram hymiem me afflixit, quam extinxi vulnerarium herbarum decoctis, & eſu cymarum braſſicæ, aqua bulliente tabefactarum, aurantiorum ſucco, oleo & modico ſale conditarum: imò extenuata natura appetebat hunc cibum, vt vix horam cenę expectare potuerim: biſque remedijs perfectè conualui.

b At non obſtante periculo, ſunt qui ſtan-

a *Mures delectantur cancris coctis, ideò ſunt qui. Arſen, exuijs inſpergunt, vt necentur.*

b *Geber de argento c. 18. & Baſilius de propriet. 7. metallorum de Ioue.*

ſtannum purum in puluerem exurunt, hic puluis nulla vulgari arte in ſtannum reduci poteſt, cum arſenico tamen fit ſcoria, ex qua ſingulari artificio purum argentum cum lucro eruitur.

Hanc ſeparationis artem ſciuit, & exercuit Sigiſmūdus Wanciues Wondſiedlenſis in Voitlandia cum ingenti emolumento, ità vt anno 1464. ibidem Hoſpitale ſplendidiſſimum ędificauerit, inſtitueritque, vt narrat Gaſparus Bruſchius, quod & hodie cum epitaphio dicti ciuis conſpicitur.

Quod ex ſtanno per arſenicum eliciatur argentum: confirmat Clauius in apologia contra Eraſtum *in 2. volum. theatri chimici fol. 39.* qui videatur.

Fixatur arſenicū cum tartaro vt docet Wurtz, qui liquor, ſi cum acido quodam in candidiſſimum puluerem præcipitatur, abluatur, & vnguentis idoneis permiſceatur, vlceribus maligis confert: ſunt qui huius pulueris quartum grani partem in hęmorroidum maximo dolore, non ſine fructu propinant.

Cum auripigmentum ſit arſenici ſpecies, hoc loco peraptè inſerendum putaui Turcarum Pſylotrum, *a* Ruſma illis dictum, quod italæ fęminę efflagitant, & perplurima ingenia hanctenus anxie torſit, ſub credulitate aliquid ſingularis

K 5 arcani

a *Ruſma.*

arcani subesse: ait enim Autor quidam.

In Turcarum dominio minerale quoddam Rusma illici dictum inuenitur, quod agendi prestantia omnibus psylotris iure debet anteponi: licet enim admodum sit temperatum, nec partem, cui adhibetur, vrat, pilos tamen celeriter, & sine dolore perdit, & loca leuia, glabraque reddit, nullo remanente pilorum vestigio.

Sed vt ad votum applicetur, debet in tenuissimum pollinem leuigari, & cum portione media calcis viuę in aqua dilui. Hanc mixturam Turcicę mulieres, paulo ante balnei, aut hypocausti ingressum partibus obscænis, & exillis adhibent, quas depilare, & perpetuo glabras manere desiderant.

Est autem rusma scorię ferri multum simile, sed leuius, nigrius, & quid piam exustum referens, vt ex Bellonij obseruationibus cap. 33. lib. 3. narratur. Hęc ille.

Ad instantiam cuiusdam personę, dictum Turcarum Rusma, per ignem, & aquam examinauimus, & deprehendimus huius basim auripigmentum esse, idem nimirum quo, & Italię Balneatores in Hypocaustis pro psylotro vtuntur.

Rusma enim cum calce viua commixrum, atque aqua perfusum, fœtorem spirat similem auripigmenti, & calcis mixturę.

Ruſ-

Rusma si sublimatur per se, ascendit rubinus veri auripigmenti.

Adeoque Rusma Turcarum, cum facit operationes auripigmenti, nil aliud est, quam auripigmentum concludit Aristoteles.

Terram autem, auripigmento, addunt pinguem, atram, atque cretosam Turcarum balneatores, pro medietate, ferè, vt caustica, & mordax, vis per mixturam refrenerunt, cautius, & cum maiore iudicio, quam Italię Balneatores, qui applicant auripigmentum cum calce mixtum inuicem, sine pingui terra, ita vt si nimis supra cutem moretur, vrit, & exvulcerat, non sine dolore, & cruciatur. Hęc de arsenico exposuisse, curiosis, sat est.

Nunc ad mercurium, vnde digressus, redeo, qui sublimatur hac proportione.

Mercurij, seu argenti viui, libras 280. tantum, n. pendei sarcina vnica, vt in ouinis pellibus ex Hydria aduehitur. Mercurij sublimati lib. 20. salis communis, & salis petrę ana lib. 200. capitis mortui reseruati lib. 50. vitrioli rubificati lib. 400. omnia separatim debent in puluerem reduci sub lapide molari calcante.

Mixtio fit hec modo.

MErcurius viuus, & sublimatus, portioque salis communis, & salis petræ, prius debent commisceri, & quantumuis salia sint arida facta per exsiccationem, ab hac mixtura tamen statim madefiunt propter mercurij, & nitri frigiditatem, quę illicò humidum in aere condensat, & est causa, vt madefiat materia, sic mercurius inter miscendum cum dictis speciebus moritur, & in puluerem vertitur, cui superadditur reliqua pars salium, perpe miscendo ligone ferreo donec mercurius nullibi viuus appareat.

Hęc mistura est humidissima, cui si addere velles vitriolum rubificatum aridissimum, combiberet in momento istam humiditatem, & in saxi duritiem conuerterentur. Oportet itaque loco rubificati vitrioli, commisceri caput mortuum, aut reseruatum de priore sublimatione, aut de aqua forti, perinde hìc est, si modicè siccatur mixtura, quam tunc debetis per cribrum agitare in puluerem non adeo minutum. Cribratus puluis tunc commode miscetur cum vitriolo rubificato.

Iam habes mixturam, qua cum impleri possunt 16. vasa vitrea magna, lagenę forma (quarta pars sit vacua) quę locentur in

tur in capitellis, & ſublimabis mercurium ex cineribus (minime vero aperto igne, vt nugatur ignata plebs in Mantiſſa) in 4. furnellis, quorum quilibet contineat 4. vaſa vitrea, quibus appone alembica, negligenter ſaltem cum ſuis receptaculis.

Ignis ſubiectus per 24. horas fit lentiſſimus, in illo tempore, ſalia diſſoluunt mercurium, ſpiratque in illa actione, odor aquę fortis, qui pulmoni valde nocet, imò inſpirantem ferè ſoffocat, ſicut Crriptę odor puteolis prope Neapolim canem. Poſt. 24. horas odor perijt, & tunc aſcendere, vel ſublimari incipit mercurius (aquam fortem collige, quę fortificatur cum alijs ſpeciebus, adhibeturque in mercurij pręcipitatione, non autem pro alijs vſibus) calore illo perſeuerandum eſt, donec mercurium in forma placentę à ſuo capite mortuo ſeparatum in ſummo videas, quod fit plerumque quinto die, ſi ignem bene rexeris.

Frigefactis rebus, propter graue pondus ſublimati, ſponte diffringuntur vitrea vaſa (fragmenta ſeparatim collige, habent enim aliquid ſublimati, quod abrade, quo cum alia vice mercurius currens, mortificari debet) caue à cinere, ne per rimas decidat ſupra placentas, quas curioſè ambabus manibus prehendunt, ac ſeponunt, panes vocant, quorum quilibet pendebit circiter 25. libras, plus minus

iuxta

iuxta capacitatem vasis, quod plus vel minus de mixtura capiebat, ita vt ex 280. pondo mercurij viui, & 20. sublimati colliges sublimati lib. tercentum, & octoginta. Creuit itaque in pondere mercurius viuus 80. libras, non quidem ex acido vitrioli rubificati, vt existimat scriba quod ob id *caute calcinandum* docet, sed solo sale communi, sic probo.

Sublimetur idem mercurius cum eadem proportione nitri, & vitrioli rubificati, absque sale communi, a & mercurius ascendet rubeus, nilque ponderis, neque corrosiui acquisiuit, idq; est *Crollij Arcanum corralium*.

Rursus adde huic rubro sublimato tantundem salis marini, quantum nitri erat, vrge moderato igne, & eleuatur in sublimatum corrosium, augeturque illud pondus, quod supra indicaui.

Adeoque vitriolum non addit pondus mercurius, sed saltem adiungitur, vt mixtura sit spongiosa, vt & ne salia fundantur: nitrum vero, vt dissoluatur, & hęc de sublimato sufficiunt, pergam ad præcipitata.

Miner-

a *Arcanum corallinum Crollij*.

Mineruæ manum mouet.

Cap. 24.

OStendi, quod vitriolum, & nitrum mercurio, nec corrosiuum, nec pondus, in eius sublimatione addant, idem etiam nunc in eius precipitatione demonstrabo.

Fiat ergo aperto igne aqua fortis ex vna parte nitri, & quatuor vitrioli rubificati, *a* vel *caute calcinati*, vt iubent incauti doctores, hęc aqua dissoluat argentum viuum, quantum soluere potest, solutionem euapora ad siccitatem, in fine augeatur ignis, vt fundus capitellę ferè candeat, sic in vasis fundo hęrebit puluis rubeus pręcipitatus splendens, nilque acquisiuit ponderis, neque quid corrosiuo sublimato simile.

Causa est, quod nitrum sulphureum, eleuat sulphur vitrioli, quę coniunctim agunt saltem in suum simile, idest in sulphur externum mercurij, adeòque crescere in pondere mercurius nequit, vt nec corrosiuam vim sublimato similem induere.

Quod autem mercurius vulgi habeat sulphur externum, & separabile de essentia mercurij vltra *Gebri lib. 2. summæ perfect.*

a *Mercurius præcipitatus.*

fect. aliorumque sapientum testimonia, docet etiam experientia, hìc & vbique certissima rerum magistra, sequente mechanica.

Mercurium mundum, & purum immittæ plani fundi, *a* vt æquè hunc cooperiat, oris augustissimi, coque in arena primo lento, & moderato igne, postea fortiori, eo gradu, vt mercurius ascendere nitatur, quod si id contingat, simplici motu fac, vt recidat, hac via sine vlla alia additione præter externum ignem, fit præcipitatus rubeus splendens, similis illi, qui cum aqua forti ex nitro, & vitriolo præcipitatus fuit. Hic præcipitatus, neque pondere diminuitur, neque augetur, quatenus proprium sulphur illum mortificauit, & rubefecit, non secus, quam aqua fortis ex nitro sulphureo, & vitriolo quoque sulphureo ostendi. Sulphuris nimirum proprium est rubificare mercurium, vt in cinnabaris præparatione manifestum fit, ideoque in pondere nihil augetur, id quod à nostris attentè considerandum: plurimum enim interest.

Hunc præcipitatum rubrum, vel per se, vel cum aqua forti factum, commisce cum marino sale, & vrge compositum moderato igne, tunc eleuabitur in ponderosum, & corrosiuum sublimatum. Adeo-

a *Præcipitatus proprio sulphure.*

Adeoque vitriolum *caute calcinatum*, præcipitatis dictis, nihil aliud quam sulphuris odorem contribuit.

Sic præcipitatus ille, quem Crollius Turbith minerale appellat, quatenus fit cum spiritu vitrioli, *a* vel sulphuris sine nitri additione, non rubescit, eo quod horum pinguedo sulphurea sine sulphureo nitro non manifestatur, sed propter symbolum, sulphureum, quod habent, agunt in mercurij sulphur, & ideo non rubescit, sed solum flauescit, neque pondus acquirit, postquam aluminosus sapor, aqua calida abtutus fuerit.

Vires omnium dictorum præcipitatorum, sunt æquales, vomitus mouent, gingiuas corrumpunt, & repetitis vicibus assumpti execrandum ptyalismum promouent. Hinc *Helmont. de febrib. c.* 15. *quam* diu mercurius vulgi reuificari potest, non est boni viri remedium. Nam sicut omnia pharmaca sunt venena respectu nostri, & non excrementorum, nosque potius, quam morbos ipsos adoriantur, sic & præcipitatus vulgaris mercurij. Quare Hippoc. meus *de medicam. purgantibus*: Nemo medentum per assumpta laxatiua spondere audet sanationem. Et licet inexperta, & ignara decanorum turba mercurio per se præcipitato adscribat vim sudoriferam, falsissimum tamen

a *Tubit mercur.*

tamen eſt, & fides eorum aſſertioni non adhibenda, quia per volatile ſulphur prę-cipitatus, & rubificatus eſt adeoque ſemper idem mercurius erit.

Sulphur verò externum per alcali quoddam nobile, magno ingenio, & arte ab eo licet ſequeſtratum fuit, vacui tamen impatiens rurſus paruo temporis ſpatio nouo; & ſimili reinduit ſe, *docente id Magiſtro de diæta*: ſeorſim, neque ſibi, neque vlli alij ſufficit imò præterea confirmat id Geber reliquorumque ſapientum turba: quare admodum eleganter *auri ſeculi Autor fol. 90. ſaturnus auus illius*, inquit, *illum ex mera ira in id, quod fuerat, iterum commutat*: *a* Et proinde polypoikilos hic igneus ſpiritus & mercurij nomen adeptus eſt. Hæc ita ſe habere norunt *illi, qui has tranſierunt ærumnas* ait Coſmopolita.

b Cum vero mercurius mundus, & purus pro turbith, præcipitatur cum acido vitrioli, quod per ſex dies, & noctes igne vehementiſſimo, & naturæ poſſibili diſtillatur, tunc ſane acquirit à dicto acido admirabilem conſtantiam, & præſtat quam plurima, quæ Crollius illi adſcribit: liquet ex dictis, quo perfectiore, ſulphure præcipitatur mercurius, eò maio-

a *Aqua ſuperat ignem* 1800 *gradus*.
b *Quantum non noxia corpora tardant*, *Virgil.*

maiorem acquirere constantiam.

Mercurius de argento resuscitatus, & in eodem momento perfecto sulphuri reconiunctus, & mundificatus, inter coquendum varios, & admirabiles colores in vitri pariete, & in ipsa materia ostēdit, eodem fere modo vt chalybi sulphureo contingit sub artificis manu pro lubitu: Aurora tamen philosophorum non est, neque credat quisquam, hunc præcipitatum esse panaceam illam, quam vidit Crollius apud Michaelem Sendiuoium, cuius nomen expressit in præfatione partis sextæ medio fere, literis maiusculis hinc inde sparsis sub his verbis *apud Magnum aliquem cui in æternum bene sit, Cum primis egregium Helioc' Antharum bor EaLem, nam in Christo quiescentem cuiuSmodi LENtis Denique cous Venerunt latitare temPOrum curr Ic VliS*, quia non est per materiam primam vniuersalem reductus in materiam primam:] quæ autem sit materiam philosophorum prima, *a* prçter Hippocr. indigitat nobis *Ouidius Metamorp. lib.* 15. tempus edax rerum, id sonat materiam prima, consumit in tempore quicquid ex ea productum fuit: Hinc Antiqui, Saturnum deuorare proprios filios, dixerunt, vt testatur Venerabilis Pytagoras: omne secretum, *inquit*, est in saturno, idest in antiquissima, &

prima

a *Materia prima edax rerum*.

prima materia, de qua nunc satis.

Sulphur itaque externum mercurij, esse causam vomitus, & saliuationis, non autem spiritus corrosiuos, quibus præcipitatur, docet acidum corrosiuum potentissimum ex vitriolo. Assertionem meam probat inunctio cum ipso mercurio viuo, qui gustum non afficit, nec eius quicquam sulphurei lingua percipitur, attamen externum mercurij sulphur acidissimum esse palam fit, quod in phiola plani fundi præcipitatur ruber non secus, quam si aqua forti acidissima, & sulphurea præcipitaretur, vt ostendi.

Pro vnctione itaque primo cutem penetrat acidorum more, deinde perreptat *ad ventriculos, seu cauitates musculorum in sanis spiritu turgidas. Hippoc. de arte*: tunc secundo statim, vel tertio die languescere incipiunt vncti, tam sani, quam ægri: mercurio enim perinde est, perseuerans tortor vnguendo, donec tandem *omnibus* in ventriculis acidum occultum, & alcali, vel facultates, vt loquitur meus Hippoc. quas ibidem ostendi *naturali labore* operantes destruat, distemperet, & alienet. Acidum illud sulphuris mercurij, absorbet ventriculorum alcali, & eius socium aliàs occultum acerrimo veneno acidius, & manifestum reddit, sic vna facultate extincta, acidum veneno auctum pergit operando retrogrado modo, resoluitque causticorum more, omne

ali-

alimentum in putridum liquamen, illud virtus vitalis, quæ supereſt, vel ipſa natura, vocat vt lubet, expellere tentans per loca commoda, & apta partim per ſudores diſſipat, partim purgatoria vi per aluum deturbat magnis torminibus.

Vnde liquet, quarè multi per ſaliuationem ſanati poſt longum temporis interuallum in priſtinum morbum, aut peiorem relabantur, maligna ſcil. diſpoſitione in corpore relicta.

Dentes autem, & gingiuas occulta, ac venenoſa mercurij aciditas primario lædit, ſicut reliqua acida putrefactiua ſcorbuto teſte, quæ gingiuas diſſoluunt, ac neruoſum genus accendunt, tunc ſanguis ibidem aceſcit, putreſcit omni fætore olentiùs tanto contagio, vt & labia eius contactu vlcus contrahant, & intus buccæ vlcerentur, idque non ſolum ab eius externa vnctione contingit, ſed etiam mercurius viuus in pauta quantitate repetitis vicibus per os aſſumptus idem præſtat, vt teſtatur experientia, notaruntque Rondeletius, atque Platerus. Huius cenſus ſunt pilulæ ex mercurio viuo Barbaroſſæ dictæ. Hìc quadrat verſus ille antiquus Matheſi in Serepta.

Terram mercur, producta metalla veneno,
Eſſe ferunt, verum eſt, nil niſi virus habet.

Hinc patet, quid ſentiendum ſit de hoc

hoc sulphure, quod hac tempestate, per quorumdam satraparum ora huius Regiæ, *a* sub credula, firmaque pollicitatione illustris, suauis, atque vitalis auręt tristen dirum, truculentum, fætidumque halitum spirat. Ince meus Hippoc. de lege. Imperiam malum thesaurum &c. alta voce exclamat.

Hic ratio reddi posset, quare in auratores, & qui mercurij fumum inspirant, plerumque temporum progressu, aut tremunt, aut artubus contrahuntur, sed cum non sit huius loci, ea hic prætereo.

Mercurius proinde ex Argento regeneratus, licet per integrum annum diuerso igne in supranominata phiola plani fundi coctus, nullo tamen gradu per se præcipitari posse notaui, adeoque regeneratum huiusmodi mercurium sulphure illo externo carere, mechanica necessitate patet, cuius absententia sudores mouet, blandeque actiones suas perficit.

b Naturalis ergo mercurius, magno ingenio in partes suas essentiales diuisus, & reconiunctus cum nouo, & perfecto sul-

a *Nolite timere dentes, quia, nec vanam, nec vacuam quidem eius vmbram cognoscunt.*

b *Separetur spirit. ab aqua vt putrescat, & appareat granum, postea reducat sp. exalto in aquam, & faciat iungere simul: verba Cosmopolita tract. 5.*

sulphure nascitur *subiectum omnis mirabilitatis* verba sunt. H. C. Agrip. in scala vnitatis; sed eo nunc pluribus agere mei instituti non est nisi quatenus vulgatæ medicinæ inseruire debeat, intra limites me continebo.

Patet ex dictis, quod nec vitriolum, nec sulphur, cuiuscunque sit generis, vel vim corrosiuam sublimato similem, vel pondus addat, vt nobis imponit turba scribillando ob id *vitriolum caute esse calcinandum*, *ne spiritus pereant*, his enim mercurius in sublimatione non indiget, sed saltem humido vitrioli sulphure, quod eleuatur, vt dixi, à spiritu nitri, amboque iuncta agunt solum in mercurij sulphur externum, assurgitque aucto igne in puluerem rubrum non corrosiuum, quem Huserus, & Crollius Paracelsi Arcanum corralinum crediderunt: hic autem eius mentem non intellexerunt, ideoque sunt in opinione falsi.

Cum vero vitriolo, & nitro supperadditur sal marinum, tunc mercurius albescit, fit corrosiuus sublimatus, crescitque in pondere, vt suo loco supra ostendi.

Corroditur, vt dixi, mercurius aqua forti ex vitriolo, & nitro, vel alumine, &, nitro, quæ aqua post mercurij dissolutionem euaporatur ad siccitatem, in fine igne forti adhibito, vt vasis fundus candeat, sic in matracio remanet puluis

rube-

rubeus ab inuentore mercurius præcipitatus dictus.

Hic puluis eſcharoticus eſt, quare craſſas ſordes vlcerum, & callos detrahit, hyperſarcoſin omnem ſtrenuè abſumit &c.

Mercurium hunc in aqua forti ſolutum, eſcaroticum nimirum, rodentem, & cauſticum iubet ſcriba miſceri cum emplaſtro de ranis anodino Vigonis fol. 681. quia nimirum abſurdum inuentum eſſe putat mercurium ſaliua mortificare, quaſi Ioan. de Vigo ignoraſſet modum ſoluendi in aqua forti, qui vulgaris præcipitati inuentor fuit, ea de cauſa, hodie vocatur Vigonis.

Hic poſtquam ex mercurio eſcharotiticum preparare docuiſſet, nunc quoque ex eodem mercurio anodinum emplaſtrum, ad mitigandos artuum dolores à virulenta lue obortos præparare docet. Commiſcuit autem mercutium viuum cum rebus dolorem mitigantibus: iuſſit itaque illum mortificari ſaliua, & oleo laurino: quod fit in momento quaſi, & poſtea reliquis ingredientibus ſuperaddi, & in emplaſtri formam reduci.

Hanc Vigonis mortificationem cachinno excipit reformator, euertitque textum, & ſentiam viri optimi: inſuper addit conuicia, & calumnias, locoque mercurij viui addit cauſticum ſine ablutione vlla, vel ignis intenſione pro ſpiri-

tuum

tuum acidorum fuga, sed dum adhuc liquor est, iubet axungiæ, oleoque misceri, & ad consistentiam emplastri concoqui.

Ex fructibus ergo cognoscetis, reformatorem Augustanæ pharmacopeæ carere omni distinguendi peritia, quia inter Escaroticum, & Anodinum, magnum est discrimen, ait enim mercurium corrosiuum in axungia coctum, dulcem fieri, attamen condylomata, atque callosas putridas carnes absumere: quæ contradictio responsum non meretur, quia propria confessio eam condemnat, opera enim ignis probant verum ignem, & mercurius condylomata absumens, est verus præcipitatus quia facit opera præcipitati, adeoque coctoris emplastrum escaroticum, Vigonis anodinum dici nequit, quia toto cælo aduersatur inuentoris sententiæ. Plura de hac materia c.7. in Clauis.

Cum in mercurio versamur, pergam eadem via ostendere salsum acido non contrariare, vt scribillant. Vbi sciendum mercurium, cum alcali representet, neque sublimari, neque præcipitari posse nisi acidis, quæ cum per alcali, non autem per sal ab eo separantur, tunc recurrit idem mercurius, qui erat antequam præcipitabatur, cuius exemplum quilibet, cui hæc res curæ est, ante oculos habet in mercurij vitæ sic dicti præparatione, quæ fit hoc modo.

Si cum mercurij ſublimati (quem ſalſum oſtendi) p. ij. commiſceatur pars vna antimonij pulueris forma, illico acidi ſalini ſpiritus deſerunt mercurium, & rodunt purum antimonij regulum, qui alcali eſt metallicum, & leuioris molis, quàm mercurius, & ex cauſa, quare, hunc deſerunt. Hæc miſtura cum ex retorta propellitur, decurrunt dicti ſpiritus acidi ſaturati regulo ſoluto in forma butyri, diciturque oleum antimonij corroſiuum, quod bis, vel ter, debet ad puritatem rectificari.

In hoc oleo rectificato macerant periti adamantes, qui ex accidenti in generatione maculas contraxerunt, & illuſtrantur pulcherrimè.

Hoc oleum ſola illinitione circulari eſt certiſſimum remedium gangrænę, quam arcet à ſana parte, vt docet Hartmannus in praxi, & notis in Crollium. Gangræna enim alcali vrens eſt, caretque acido vitali, quod hoc modo loco reſtituitur.

Cui oleo ſi aqua limpida affunditur, diluitur aciditas in ea, caditque puluis rarus, leuis, & candidiſſimus, qui toties noua aqua abluitur, vt guſtu inſipidus ſit, diciturque ineptè mercurius vitę, cuius 7. grana cum vino hauſta vomitum, atque ſeceſſum mouent, in difficili partu diuinum ſane refugium: vocatur etiam puluis Algerotti.

Mercurius autem, qui ab acidis, & corro-

corrosiuis spiritibus neglectus adoritur ab acido sulphure antimonij, a & iterum constituunt occultum salsum, quod in eadem retorta ab ignis intensione eleuatur in cinnabarim, quæ etiam bis, vel ter, per se sublimari potest, & fit medicamentum in epilepsia non contemnendum.

Cinnabaris hæc, si cum alcali quodam commiscetur, & ex retorta igne vehementiore pellitur, tunc alcali bibit sulphur antimonij, & mercurius redit currens sine perditione virium, vel facultatum.

Aurum itaque non soluitur sine sale in acidis, vt neque antimonium, imò neque ipse mercurius: ergo sal non destruit acida, vt nec vice versa. Misterium operosa minerua aperuit contemplatoribus naturæ arcanorum non iniucundum.

Tandem sal si cum acidis inimicitiam, aut occultam, aut apertam haberet, id sane fieret manifestum in solo butyro antimoniali adeo sensibili, vt si vnica saltem aquæ guttula inciderit in illud, statim acidi spiritus aquæ sese associant, & solutum antimonium albeseit. At in dictum butyrum inijce sal commune naturale, vel artificiale, vel alia salsa, etiam in quantitate, nil sane mouebitur: ne turbabitur quidem, tantum abest, vt illud destrueretur.

a *Cinnabaris antimonij*.

Dicta cum factis componit.

Cap. 25.

IN aqua ostendi alcali, nunc porro ignem acidum esse mechanicè demonstrabo. Reformatoria turba docet crocum martis, quem aperitiuum vocat, cum acidis præparare, quem probo: docet & alium crocum in sola flamma, quem adstringentem appellitat, ignorans quod, & ignis flamma sit acida, vnde & hic crocus similis erit priori: hunc voca, vel adstringentem, vel aperientem iuxta effectum, quem post se relinquit, & non à præparatione. Ferrum enim quocunque modo præparatum per os assumptum habet facultatem roborandi, quia combibit acida errantia, ex splene ortum ducentia, & idem ferrum reserat obstructiones hypochondriorum, atque mulierum menses promouet, adeoque ferrum per se aperit, & adstringit iuxta acidum, quod cum illo concordat. Plura vide in Clauis cap. 8.

Aciditatem communicant flammæ omnia combustibilia, quæ flammam edunt, vt ligna, frutices, herbæ &c. Hanc inflammabilem aciditatem diuenditat in Appendice fol.73. pro spiritu salis armoniaci acido & hoc loco illam plane ignorat.

Multis

Multis videbitur me, hoc loco paradoxa proferre, quòd ignis flammam acidam dictitem, imò repeto, *a* ignem accedere proximè ad salis naturam constantem ex alcali, & acido, ea propter est mordicans, acris, acetosus, incidens, subtilis, penetrans, purus, incorruptibilis, incombustibilis, & est illud, quod à corruptione præseruat: & sicut in sale acidam partem separaui, eam nunc etiam in flamma separabilem esse, hac mechanica ostendam.

Plumbum exuritur acidis lignis in minium, *b* plumbi lib. 100. postquam in minium conuertuntur, reperiuntur centum, & decem: quæritur vnde minium acquisiuit decem libras? profectò nil ei superadditum fuit, nisi sola flamma, hęc ergo assumpsit corpus in plumbo, hoc autem corpus, quod plumbum auxit, ex flamma est acidi saporis, id probat sequens mechanica.

Distilla ex retorta vitrea aperto igne illud ipsum lignum, quo cum plumbum exusseris, & extillabit liquor acidi saporis, qui si superfundatur plumbo laminato erodit ipsum, & rodendo coagulatur, ideoque pondere augetur plumbum. Hic acidus liquor flammæ forma plumbum lambit, eique commisce-

a *Natura in omni re similis.*
b *Plumbum fit minium.*

tur, fixaturque in alcali.

Refunde minium in plumbum, & habebis centum libras vt prius, adeoque decem libræ non erant, nec minium, nec plumbum, sed acidum ignis ope ligno expulsum. Hoc autem cum non sit de natura plumbi, cum eo non colliquescit, cum autem *sibi soli sufficiens non est*, vt ait Hippoc. fugit in plumbi reductione in elementa, vt de sale tartari, oleo, aceto, & reliquis supra ostendi.

Hoc alcali artificiatum ex plumbo in minium conuersum cum igne, & acido vegetabili.

a Vel idem plumbum cum acido minerali in lithargyrium, si cum oleo, vel pinguedine coxeris, tunc alcali sorbet occultum acidum pinguedinis, & nutritur, & acidum vicissim in alcali, & coagulantur in neutrum.

Sic fit emplastrum triapharmacon, vt, & de cerussa, reliquaque huius census, vt in sapone ostendi, cuius inspissationis causa, hactenus reformatori ignota fuit, vt testatur in epistola ad me, *b* quod nimirum oleum tartari pingue cum alcali picis inspissabatur (vt cap. 21.) & pharmacopeis hæc secundùm artem coquenda scribit.

Inter

---

a *Plumbum litargyr.*

b *Emplastra ex plumbo antiquissima, ebimicha arte parata.*

Inter metalla autem nil reperitur, quod cum acido quoquo promptius in amicitiam coeat, quam plumbum, iuxta acidi enim speciem mutat formam, non secus, quam vegetabilium alcali, vt suo loco ostendi.

Aceti vapor illud in candidam vertit cerussam: acidum in flamma, in rubrum minium, cum acido sulphuris in igne vertitur in nigrum, quod plumbum vstum dicimus, cum acidis mineralibus varijs commixtis in litargyrium duplex vertitur, cum acido argillæ flauæ in vitrum buxei coloris, cum acido argillæ nigræ in fuscum colorem vitreum vstulatur (adi Vitrarios) ea de causa, qui metallorum fusioni, & purificationi student, illud honorant, quod omnis generis acida absorbeat, & metallum ab omni macula purum, in probatoria cupella relinquat.

Non inopportunè hic soluitur quæstio expertissimi metallorum probandorum per Bohemiam Magistri *a* Lazari Erkeri, quam insolutam Philosophis discutiendam relinquit.

Cur nimirum cupella probatoria æris, vna cũ impositis ante operationẽ, & post ponderata à grauior sit post, quam prius?

Hanc soluo ex fundamento naturalis Hippocraticæ doctrinæ, quod nimirum

 cupel-

---

a *Lazari Erkeri quæstio.*

cupella probatoria paratur ex cinere loto, & omni salsedine priuo: a vel paratur ex ossibus combustis, quæ in cineribus nihil salis relinquunt, adeoque cupellæ, tam ex cineribus, quã ossibus factis alcali inane, & vacuum repræsentant, cum vero ex lege naturæ soli, & inanes esse nequeunt, antequam in vsum vocantur, replentur humido aere, vt de alcalibus ostendi. Cum autem ignis admouetur, huius potentior aciditas expellit debilem humidum aerem, sibique imperium, & possessionem arrogat, sic alcali saturatur ignis acido, coagulatur, fixatur, cupellisque pondus additur, non secus, quam aciditas ignis in plumbo coagulatur pro minio, illique pondus addi.

Ex eodem fundamento fiunt pilulæ plumbeæ, quibus vtuntur, qui auium venatione delectantur, plumbo liquefacto superaddunt auripigmentum sulphureum, & seui tantillum, & ex ferreo cochleari rostrato in aquam frigidam continuato filo effundunt, & totum plumbum vertitur in sphærulas maiores, & minores, quas cribro in classes diuidunt.

Quare autem auripigmentum, & non commune sulphur superaddunt? ratio est, quod hoc flammam edit, & plumbum combureret: illud autem fumum saltem sul-

---

a *soluitur*.

sulphureum emittit acidum, cui plumbum vt alcali auscultat, illoque saturari optat, ideo eleuatur quasi fermenti more in liquida forma :: vt autem in effusione liquidius fiat, addunt seuum.

Sic veteres notarunt ex acido inchoari in viuentibus omnes inflammationes, attestante id Hippocrate de prisca medicina. *In homine*, inquit, *inest acidum, acerbum, acidissimum, aliaque sexcenta: quæ pro copia, & viribus varias habent facultates*, excogitarunt propterea ex plumbo varia vnguenta, & emplastra, quo acidum illud absumerent, & quo sæpius dicta vnguina mutantur, tanto celerius acidum consumunt, malumque tollunt: hanc acidi absumptionem pro vulgi captu refrigerare vocamus, quatenus caloris causam mortificat.

Pro corollario huius capitis dico, quod ab imperioso ignis acido quam plurima veniunt in lucem, quæ alias oculis sepulta, & absconsa manerent, vt ostendit corallorum tinctura.

a Nudo igne reuerbera corallia integra ex. gr. vncias 12. per 6. dies, & noctes (peritius eodem vtitur igne pro sp. vitrioli distillat) & reperies vncias 15. idest tribus vncijs aucta, & in puluerem subtilissimum mutata. Hoc augmentum nil aliud est, nisi acidum ex flamma, quod

a *Corallorum tintura*.

corallia dissoluit, & cum ipsis coagulatur & fixatur acidorum more in salsum.

Huic salso puluері cum affuderis acetum distillatum, bullas non emittit, vt aliàs contingit in corallis non reuerberatis, acido enim ex igne sunt saturata, acetum dissoluit corallorum puluerem, in pellucidum, semiacidum liquorem, *a* qui licet pellucidus, vt simplex acetum distillatum, & sine colore, latentem tamen habet sanguineam rubedinem, quam affusio Spir. vitrioli, qui per 6. dies, & noctes, vltimo, & naturæ, possibili igne sit expulsus, in momento manifestam reddit.

Hanc rubedinem non introduxit, neque acetum, vt neque spiritus vitrioli, aliàs semper rubesceret mixtura, quando magisterium ex corallis, vulgari modo præparatur. Oportet ergo mechanica necessitate, vt hęc rubedo in corallis clam latitasset, & ignis ope ad maturitatem perducta fuisset, de qua nunc plura disserere, lubens supersedeo: satis est, quod contra somniatam doctrinam, acidum hoc corallorum salsum non destruxisse, horumque tincturam in igne constantem me ostendisse, quam porro ingenio sepa-

a *Tintura hæc rector est, vel archeus, qui cum corallorum vita pari passu ambulat, magnarum virium, mori nesciens, ne quidem in igne, vt in vino ostendi.*

ſeparabis , & ſeipſa laudabit .

Spiritus vini tartarizatus , etiam ex non vſtis tincturam extrahit.

a Sic quoque antimonij flores candidiſſimi ex regulo ſublimati Tychonis Brahe; quorum meminit Sennertus tractatu de peſte , in reuerberij igne , paulatim tamen admoto fixantur planè , & deinde rubidum acquirunt colorem , non ſecus , quam illud in ſpiritu nitri corroſum , cuius ſupra mentionem feci .

Similiter , & antimonium crudum fixatur eodem tractamento in candidiſſimum puluerem , non ſecus , quam illud, quod cum tribus nitri partibus in antimonium diaphoreticum exuſtum , & calcinatum eſt , de cuius recto vſu , & quid præſtare poſſit in medicina , ſuo loco oſtendi .

Acida itaque ignis flamma , non ſolum plumbum , antimonium , reliquaque alcalia diſſoluit , ſed & ipſum ferrum in ſubtiliſſimum puluerem , quem crocum martis appellamus , quod tamen ſicut reliqua metalla reducibile non eſt , propterea Horatius illud calcinatum , ſterilem vocat , rubiginem huius occaſione de eius proprietatibus quædam dicenda .

a *Antimonium fixum.*

Præcipitationis modos, & necessitates indicat.

Cap. 26.

DE Ferri proprietatibus, & actionibus, quas, & quomodo eas perficiat in humano corpore, multi multa dicunt scriptores, quorum catalogum recenset indefessus. *Sennertus lib. 3. p. 2. sec. 2. cap. 7.* pauci verò rem tetigerunt propter Hippocraticæ doctrinę inscitiam, dicam autem quomodo adstringat, vel quomodo laxet.

Ferrum adstringit manifestè, ideòque stomachum, & vicinia quæque roborat: conuenit itaque dysenteriæ, lienteriæ, diarrhœæ, omnibusque morbis laxis, & dissolutis &c. Quibus reclamari audio, quod ferrea medicamenta mulierum menses promoueant, restaurentque iecinoris, & lienis defectus; adeoque hinc potius laxare, quam adstringere.

Quibus respondeo in nobis nimirum, non rarò oberrare, sal quoddam resolutum, genitum ex acido, *a* & alcali minus inuicem concordantibus compositum, ob id diaphæresi, & transpirationi ineptam, neque medicamentis purgantibus auscultare, vt experientia docet,

voca

a *Ferrea medicamenta.*

voca hoc vt placet, humorem planè excrementitium, vel in prima, vel in vltima corporis regione existentem, cuius siue vterus, hepar, lien, renes, pancreas, mensenterium, vel stomachus sit productor, idem nunc est.

Sumpto itaque ferro, quod vt supra mechanicè ostendi, omnia acida facillimè combibit, illicò sal illud nouum liquidum, acetosum, ad ferrum præceps ruit, eique adhæret, vt illud dissoluat.

In dissolutionis actu dictum acetosum sal, vel acetosus humor excrementitius, dum ferro adhæret, illudque rodit, coagulatur iuxta saporis speciem, vel in nigrum, vel in viride liquamen, vt alui excreta testantur: non secus, quam si idem ferrum sub artificis manu dissoluitur in spiritu vitrioli fit viride, si in aceto, solutio rubescit: natura enim, tam in macro, quam microcosmo ijsdem instrumentis operatur, docet Magister.

Cum verò ferrum in acido naturali stomacho valde grato liquore dissoluitur, vt sunt huius censusaciduli ferro immaturo prægni, & potatur, penitus admittuntur ad intima huiusmodi liquores, & absumuntur, ferrum verò vt dixi alimoniæ ineptum ab acido separatur, alcali actione, à commisto, in qua segregatione confluunt dicti salf-acidi humores ad ferrum, illi adhærent, atque vnà per inferiora exturbantur.

Simili

Simili prorſus modo contingit argento in aqua forti ſoluto, in hanc ſolutionem, ſi cupri lamellæ inijciuntur, tunc ſtatim aciditas aquæ fortis deſerit argentum, & rodit cuprum.

Rurſus in illud ſolutum à cupro viride, lamine ferri mittam; ſic acidi ſpiritus aquæ, cupro ſaturati, confluunt ad ferrum, illudque rodunt, cuprumque deponunt, quia ferrum facilioris ſolutionis quam cuprum.

a Goslarienſes ruſtici in aquam vitrioli cuprei prægnam proijciunt, ferrum antiquum, illud ſuo tempore in cuprum mutatum, extrahunt, vendunt, quia per fuſionem cuprum euadit, hanc metamorphoſin, plurimi veram tranſmutationem eſſe crediderunt, vt & hodie creditur, vt ſcripta doctorum virorum teſtantur.

At penitius inſpiciendo, aqua naturali acido prægna, percurrit cupri mineram immaturam, quam rodit in vitriolatum cuprei ſuccum, cum vero acidus hic ſpiritus reperit ferrum, quod leuius eſt cupro, hoc rodit, & eodem modo vt ſupra oſtendi, in diſſoluti ferri locum ſuccedit cuprum, adeoque non eſt tranſmutatio, ſed neceſſaria præcipitatio.

Ita in humano corpore contingere mechanica ratio, & neceſſitas dictitat, præ-

ſertim

a. *Ferrum mutatur in cuprum.*

fertim cum natura in omni re similis existat, vt Senex docuit. Nisi enim excrementitius humor cuiusdam semiacidæ naturæ, & saporis esset, ferrum in corpore, non dissolueretur in viride, vel nigrum liquamen, vt quotidie oculis intuemur, & etiam cap. 16. manifesta mechanica ostendi: & nisi excrementa dicto colore tingantur, iam ferrum, ferreæque aquæ inconsideratè propinantur, non enim reperit humorem idoneum, à quo soluatur, tunc sanè ferrum adstringit, licet inclytæ facultatis medicæ Viennensis crocus martis aperiens assumptus per os fuisset. Curiosus videat in Clauis cap. 8.

a Idem intelligendum est, de acidis spiritibus, vt vitrioli, sulphuris, nitri, salis &c. hi nisi reperiant alcali errans in corpore humano à vitalitate proscriptum, & ob id morbosum, quod acidos spiritus in se combibat, & vna in salsam vrinam mutentur, plus nocent, quam prosunt, tunc enim proximum stomachi alimentum, nimia sua aciditate inficiunt, & alendo ineptum reddunt.

Medicus amicus Romæ anno 1656. pestis tempore, cuius quoque de podagra mentionem feci, præseruationis gratia vtebatur spiritu sulphuris in copia: hic Arthriticus euasit postmodum nonnisi alcali animalium restitutus. Alcali enim com-

a *Acidorum vsus & abusus.*

combibit acidum errans, per corpus dispersum, quod, ventriculis manifesta acida non perferentibus, dolorem, & morbum excitabat *docente id Hippoc. de medicinis purgantibus. Acidos cibos, siquis citrà delectum, ac inconsideratè exhibeat, nihil commodi perficient.*

Hac præcipitationis necessitate factus est magnæ Hetruriæ Ducis, clauus aureus, quem Ferdinandus Primus. P. M. sequenti testimonio, quod cum clauo Florentiæ spectatur, ornauit.

D. Leonardus Turneisser, clauum ferreum, me præsente, ac vidente igne calefactum, ac oleo immissum, in aurum conuertit. Romæ die 20. *Nouembr. post prandium.*

Huiusmodi clauos aliquoties ludendo propria manu parauimus. Qui verò metalla vulgari, & rustico modo tractant, illis videtur impossibilis ferri, & auri conglutinatio, *a* credunt itaque pro certo hunc clauum verè ex ferro in aurum transmutatum esse, huius opinionis caussam confirmant, quod aurum ferro non adhæreat, imò aurum liquatum illud in momento, sicut sulphur corrodat, & in rubiginem vertat.

Connectitur autem ferrum auro, per præcipitationis necessitatem, vt dixi, nimirum eo fundamento, quo fer-

a *Sicut sulphur commune, sic aurum ferrum in rubiginem vertit.*

ferrum cuprum præcipitat.

a Seca igitur clauum ferreum in duas partes, extremitatem humecta saltem saliua, & statim tange humidam partem cum cupreo vitriolo, & in ipso puncto ferri extremitas rubescit, acquiritque cupri naturam. Cupro autem facillimè aurum associatur.

Cupreo huic ferro adapta cuspidem ex auro puro factam, cumque borrace, & aurea solidatura (glutine auri) in carbonum commodo igne more solito colliquato, & habebis clauum aureum tantæ famæ.

Hunc Turneisserus tinxit ferrugine, sub qua aurum abscondit, ac magno Principi (sine dubio) manibus tractandum obtulit, qui ita laruatus, à peritissimo quoqud ferrum dijudicabatur, quem igne calefecit, ac in oleum quoddam (vt ait testimonium) intinxit, quo actu abluit ferruginem, & aurum apparuit. En artificium, si artificij nomine dignum.

Sed redeamus ad ferrum, quod assumptum per os, liberat ab obstructionibus à supradicto excremento obortis, & aperit per accidens, absorpto scil. coagulatore, acido errante, & à natura proscripto, non tamen quod per se proinde desinat esse constrictiuum, & roboratiuum.

Aperit

a *Gluten fit ex cuprea moneta, vel ex auro & argento colliquatis.*

a *Aperit ergo potestate specifica, & appropriata*, quatenus reperit acidum degeneratum, hypochondrijs morbosum, quod absorbet, vtpote illi gratum, & appropriatum, ac vnà per inferiora deturbantur.

Constringit verò qualitate secunda, dum scil. non soluitur à morboso Hypochondriorum acido, tunc sanè eius vsus valdè nocuus, & ab Auicenna rectè inter venena connumeratur, vt in Clauis cap. 8. ex professo notaui.

Notandum, quod vitriolum martis non sit offerendum in laxis, & dissolutis morbis febrem comitem habentibus.

Nux Cassa. Cap. 27.

CVprum, dixi, ab aceto verti in æruginem, hanc stillare iubet reformator. *Memini*, inquit, *in Appendice fol. 72. me mentionem fecisse,* b *cuiusdam menstrui secreti; hoc menstruum quanquam iubebat malignorum, ingratissimorumque cuculorum canina inuidia, inter secretiora arcanorum scrinia detineri, nec tam citò in meridianam lucem emitti; dum tamen omnem vindictam, ingratitudinis, & odij, vnde mihi pro beneficijs iniuriosè illatis, Deo relinquendum, suadet*.

---

a *Diapragma non ascendit.*
b *Tristis seueritas quidem inest in vultu: at verbis nulla fides: Terent. And.*

ſuadet rectè factorum conſcientia, vt bonitati publicæ, rem præſtem gratam, ſpiritum præ nominatum, publici iuris faciam, cui magna remediorum pars tanquam columnæ, non exiguæ innitetur.

Quid nunc docet Regius noſter Doctor? *ſpiritum veneris, & menſtruum ſecretum!* (Riſum tenete amici) quod propter indignos detinere decreuerat. Vah, impolita ruditas! ſed quis vnquam in hoc viro tantam liberalitatem, totque beneficia pro publico bono quæſiuiſſet, niſi ipſe ſe manifeſtaſſet?

O curas hominum, ò quantum eſt in rebus inane!

Centum, & plures anni ſunt elapſi, ex quo Baſilius Valentinus, hanc aceti diſtillationem in vulgus edidit (in libello quē inſcribit *Manuductionem medicinę* idiomate Germanico, & rurſus impreſſo *Francofurti apud Lucam Iennis anno* 1625. *in quarto*) ſub titulo: Vera Perlarum Solutio: Hunc reformator à Baſilio mutuauit, ſuppreſſo Auctoris nomine ibique, de verbo ad verbum habetur, & hunc non ſolum venditat, pro ſoluente vniuerſali, ſed (inſuper ſuum fingit eſſe inuentum, ſcribillatque: *Spiritus noſter veneris*) & pro LIQVORE ALKAHEST *in Pharmac. Regia fol.* 170. Adeo vt non ſine fatali prænuntiatione Iohannes Fredericus Bauz, reformatoris nomen digniſſimo Anagrammate Pharmacopæiæ

prę-

prefixit, quod ibidem videri poteſt.

a Addit autem reformator ſine erubeſcentia. *Hic laudatiſſimus ſpiritus in medicina, non ſolum magnarum virium eſt, cum Epilepticis, Apoplecticis, Hyſtericis, Hypochondriacis ſummè opituletur, legitimè, ac debitè, exhibitus: verum etiam tanquam LIQVOR ALKAHEST ſe habet, & non vt reliqui ſpiritus acidi, qui ſoluendo patiuntur, & deſtruuntur, inque aliud ens conuertuntur &c.*

Vtinam Baſilius, dum diſtillare docebat hoc acetum, impoſtores timuiſſet, ſicut Hippocrates, Paracelſus, & reliqui: reformator hoc pro LIQVORE ALKAHEST, nón venditaſſet, imò nec tot encomijs illud decantaſſet, vt nec mundo, tam fraudulenter impoſuiſſet. Hoc acetum quouis pretio redimendum ſuadet, additque ſequentia magnifica verba, quę proptereà albo notabis calculo, ſcilicet,

b *Hoc lector amice fruere ſecreto*, inquit, *& fauore mei, pro fideli communicatione beneuole perſeuera*.

Proh Iupiter: huc adeſte perſcrutatores acerrimi, vobis illuſtratum eſt ſecretum

tum

a *Ad quid inconcinnæ, ſumptuoſæ, laborioſæ, & nauſeoſæ Regiæ compoſitiones, ſi acetum omnibus gratum hanc habet poteſtatem*. b *Turpe eſt Doctori cum culpa redarguit ipſum*.

tum nusquam ab aliquo scriptis mandatum. Sed ridet natura, pro veritate nunc pudenda commenta docere: sunt, qui sine magno labore, tempore, & sumptu similem, imò potentiorem liquorem ex aceti matre in magnum vas, recipiens distillant, quem tamen pro Alkahest non proclamant.

Videamus nunc subiectum, ex quo reformator miserabile, mirabile volui dicere, soluens, & laudatissimum Alkahest distillat, dignoque nomine sibi appropriat, appellatque SPIRITVM NOSTRVM VENERIS.

Illud est ęrugo, vel ęs viride, quoad sic fit: cupri laminę cum vinaceis iam acescentibus conduntur: harum aciditas rodendo cuprum, cum eo coagulatur in sal, sicut omni acido rodendo contingit, vt de plumbo, & corallis ad oculum demonstraui. Istud viride cum aceto distillato mundificat reformator, indè sanè nil aliud, quam acetum extillare potest, vt Basilius candidè fatetur loco supra citato: non secus quam spiritui vitrioli euenit, qui rodendo cuprum vertitur in vitriolum, quod si distillatur, nil aliud, nisi idem vitrioli spiritus, seu stagma, quod affudisti, elicitur; iuxta illud, nemo dat, quod non habet.

Remanens caput mortuum, vel fęces funde in tigillo, addito pauxillo nitri, & tartari, & redit cuprum, quod fuit, priusquam

usquam cum aceto in ęs viride erosum esset.

En secreta, & arcana materia, quam Reformator superflua liberalitate, pro bono publico communicare voluit, *&* *quouis pretio redimendam suadet. Hoc secreto*, inquit, *fruere lector amice.*

Apage his cum imposturis, quas vulgus ridet, iisque fidem non habet, qui nouit secreta, non esse detegenda, nisi in parabolis, allegorijs, metaphoris, inuolucris, & similibus figuris in omnibus scientijs: sic iussit fecitque Pytagoras, Orpheus, Hippocrates, omnesque antiqui vates, & Philosophi, quorum studium semper fuit naturę secreta, varijs ęnigmatibus, & in volucris obtegere, in auribus insipientum ne loquaris, *inquit Sapiens*, quia despicient doctrinam eloquij tui. Sic Iohannes Picus, libro de dignitate hominis, Pytagoras, Plato, Boetius, Macrobius, Cornelius Tacitus &c. omnes vnico ore sanciunt, secreta non esse detegenda, eò vt dignè impediantur indigni.

Sed age nonne minore cum labore, & dispendio vti licet aceto simpliciter distillato, cum sit vna eademque res? Nonne Tyrocinij scriptores, sal perlarum, *a* & coralliorum pręparare docent cum aceto distil-

a *Spiritus veneris, acetum distilllatum est.*

distillato, & postea abluere? quę tamen ablutio inutilis reperitur, acida nimirum coagulantur cum soluto, vt vbique ostendi: vt autem paucis in summam contraham: acetum distillatum commune, & *spiritus veneris* reformatoris, non sunt nisi aqua impręgnata sale acido volatili, & si illud quicquam rodit, coagulatur confestim, quod postea per combustionem fixatur in alcali.

Qualem prerogatiuam habet, nunc magisterium corallorum, & perlarum reformatoris prę alijs, quę Tyrocinia ponunt? id sanè docet spiritus vitrioli, vel sulphuris, qui pręcipitat vtrumque: cuius ratio est, quod potentior aciditas apprehendit solutum, & in illo coagulum suscipit, & ob id etiam pondere crescit, quam exinde repetere non licet, nisi violento igne.

Nulla ergo differentia est inter spiritum fictum Veneris, & acetum communiter distillatum, nisi quod hoc dilutius, & aquosius sit, quod viginti argumentis in Clauis cap. 6. contra Inclytę facultatis Viennensis membra probaui, quę Pharmac. Regiam studiosè (notetur dictio studiosè) perlegerunt, attamen nihil de medicina, quam profitentur, inclyta illa membra virilia intellexerunt, vt testatur Decanus in censura.

Siccine *Deo proximo, & veritati*, satisfacit scriptor, vt pejerat in animaduersionibus?

nibus? *a* Hęccine *sunt adinuentiones ex vera ratione, & experientia conscriptæ, nemini tamen adhuc visæ, vel animaduersæ ad solatium generis humani, vt habet præfatio appendicis*. Itane fallendus, & deludendus Hęrus, cui promittitur in dedicatoria, quod ignoratur: *genuinam* scil. *componendorum medicamentorum methodum, & vsitatam ab erroribus mundare, ne populus in æris dispendium, b & valetudinis sæpè sepius præcipitetur, vt hac in parte, & subditi fælicius viuant*: venditare scil. acetum pro Alkahest? Hęccine sunt illa *quæ omissis negotijs necessarijs in vulgus, cum tanto labore profecta sunt?* vt loquitur epilogus.

Sed scriptor, aceto suo ebrius non cessat miranda cantare: *spiritus noster veneris*, inquit, *in append. fol.* 83. *extrahit ex chalybis limatura adstringentem tincturam*. Hem quid audio! noua res! quasi non quoduis acetum cum ferro limato non rubesceret? Fabris ferrarijs notissimum.

c Paulo ante fol. 798. in Hermetica mantissa inutili docet, quod *crocus adstrin-*

---

a *Quo semel quis peierauerit, ei credere postea non oportet Cic. pro Rabir. Posth.* 21. b *Chi dice il vero non s'affatica, & mi marauiglio del tuo sudare! disse Dante*. c *Acetum cum ferri limatura rubescit. Spir. autem vitrioli vel sulphur coagulatur cum ea in vitrioli.*

ſtringens ſola reuerberatione, nulla alia re admiſta, exactiſſimè preparari poteſt, nunc vt aceto fides adhibeatur, concedit vtrumque. Quid iſtud eſt aliud, quam impertinenter, & ignoranter nugari? imò docere ſalis, & aceti contrarietates, & vtrumque non cognoſcere.

Porro magnifici Domini Decani, inclytaque membra ſubſcripſerunt, acetum ſcil. ſeu fictum ſpiritum veneris inſignes, & ſaluberrimas vires à cupro mutuatas poſſidere: Hanc tamen aſſertionem hoc loco nunc eorum dux, magiſter, & ſocius apertè negat: inquiens *in animaduerſ. de Theriaca: Vitriolum venereum, ſaporem habet inſigniter adſtringentem, nauſeam, vomitumque in parua etiam quantitate commouens, vt ingens ſuſpicio ſit, venenum quoddam huic vitriolo commixtum eſſe, atque ob id hoc ipſum minimè aptum cenſeo, vt huic compoſitioni iungatur.*

Adeoque ſaluberrimas vires, quas cuprum pro ſpiritu veneris poſſidere peierat, hoc loco nunc retractat, & venenum eſſe contra ſtipatores iuſtè reclamat. Hac nimirum ratione à ſupremo Conditore, cautum eſt vt venenum, cupri in igne ſit conſtans, & cum volatile aceto non aſcendat, ne per ignaræ turbæ menſtruum ſecretum, totius Auſtriæ innocens populus, ſecretè iugularetur.

Quo titulo autem magnifica hæc ſocietas, miniſtri naturæ officium adminiſtra-

M   uerit,

uerit, hactenus paucis ex propria subscripta confessione, ad oculum ostendam, ex inde reliqua doctrina eorum, facilimè intelligitur.

Magistra natura, in artuum vehementissimis gallicis doloribus, indicat ministris, vnguentum mercuriale anodinum, in eorum mitigatione applicandum, hic verò ficti, pro indicato anodino afferunt *mercurium corrosiuum*, *a* toto cælo contrarium, interim à vili plebe tamen canonici audire volunt.

Languens Podagrica natura ex acido, afferri, & applicari sibi indicat insipidum alcali, acidum absumens, vt est aqua spermatis ranarum, & huiusmodi simile, dicti vero ministri indicatum negant, respondetque dolenti Dominę naturæ esse contra methodum, *b. & periculosę plenum opus aleæ, ancipitis scilicet euentus, repellentia admouere, & vesaniam, & nequitiam simul arbritrantur, huiusmodi simplicibus catarrhum, repellere*: vide, & cap. 19. huius libri.

Et rursus, natura peregrino acido, febrili accensa, indicat, esse illud acidum combibendum cornu Cerui, similibusque crustaceis, hic vero ministri (rationales scilicet) aiunt *c ad locum affectum talia pertingere non posse.*

Natu-

a *Pharmac. fol.* 682. b *Apol. fol.* 116. c *Apol. fol.* 12.

Natura, anodino apoplectico succumbens, sibi poscit auxilium ab aromatico spirituali odore: putatitij vero ministri afferunt fœtidum tartari, & saturni salis distillatum liquorem, *a* sub titulo *Aqua Apoplectica mineralis*. Non secus, quam stolidus seruos, cui sitiens, Herus indicaret, afferri sibi potum, hic verò obtusi, & asinini intellectus porrigeret fœtidã matulam: similes sunt isti sæpius nominati naturæ ficti ministri, vt per totum scriptum naturali sermone, atque mechanicè demonstraui.

Exitus acta probat.

Cap. 28.

SCiendi desiderio Pharmacopęam Regiam à reformatore ingenti gloriolæ pruritu conscriptum, multisque absurditatibus repletam euolui: promittit Regibus, *sulphur vitrioli narcoticum*, sub titulo, *Laudani fol.* 849. sed de hoc verè dici potest: Rex euasit fati ope, & non vitrioli sulphure narcotico, quod nullibi in toto receptatiorum volumine reperitur.

Sic etiam Reginis promittit ludum pręparatum ad generandum lac, quem nunquam vidit, aut agnouit; hinc vulgo in prouerbium cessit: *mentiris vt medicus*.

M 2 Hoc

a *Pharmaç. Regia fol.* 890.

Hoc eius sulphur, illiusque ludus pręparatus patriam non mutant, neque trans mare currunt, dulce illis natale solum, vbi nata sunt, in cerebro scil. reformatoris ibi perpetuò hærent.

In sumptuosissima appendice Regiæ Pharmacopæiæ, splendido apparatu decorata: non lego Rege digna, nisi meras imposturas, & in omnibus ferè compositionibus *Magisterium nostrum solubile*: quæ vana ostentatio, vel ipsi Heraclito risum mouendo esset, quod tamen nil aliud est, nisi perlæ, & coralia cum aceto corrosa, vt cuilibet pharmaceutices Tyroni satis notum est.

Ipsius autem deridet, & cachinno excipit *scriptorum longa recepta, in Append. ad Animad. fol.* 53. sed quis vnquam vidit, aut legit longiora, quam in hac Appendice? quis inconcinniora? Exemplum sit illud compositum, quod specioso titulo *Pilularum Regiarum inscribit fol.* 123. vbi sanè opium omnes effectus, quos promittit, solũ edit, ad quid ergo aurum corrosum? cuius simplicis nulla est cognatio cum opio, columna pilularũ. De his canit Homerus.

Pharmaca mixta, salubria multa, & noxia multa.

Profectò congressiones simplicium, ad ignari lubitum factæ, Reges infatuant, & exanimant, *occasioque medendi, in momento labilis incertis coniecturis præterire facit: docet Magister* 1. *Aph.* 1.

Vni-

Vnicum hoc addo: receptorum combinatores, tanquam ſortilegos conſulo fugiendos, & propellendos, qui ſuis prodigioſis compoſitionibus de malis noſtris negociantur, & ſuper vitam noſtram mittunt ſortes: impoſſibile eſt, inquam, vel ſaltem difficile, vt de ſola vrtica oſtendi, aliquid certi ſtatuere poſſe, niſi ſola opinione, planeque ignoratur, quodnam inter tot remedia proficuum fuerit.

Quotieſcunque autem ſingulæ res intentum non habent, tunc nimirum compoſitione indigent, vt de potionibus vulnerarijs, de tincturis, & atramentis, luculenter demonſtraui, & adhuc vnico exemplo oſtendam.

Sit ſalue ſucci pars vna, vitrioli martis pars media, hęc ambo commiſta, ſubito nigrigant: alcali enim occultum ſaluię, vitrioli acidum abſorbet: poſt horam acidum minerale, & nobilius ſuperat debile alcali vegetabile, & compoſitum virideſcit, cui adde adhuc tres partes vitrioli, tunc non induit nigrum colorem (vt ratio ſuaderet) ſed alcali ſe aſſociat volatili acido, & vitriolum in ocram vertit, ſicut contingit, quando ſpiritus ſubtilis ab aere conſumitur, & deficiunt: verum quò digredior, quum ſciam, ferrendum eſſe, quod mutari nequit.

Reformator tamen aſſiduè huiuſmodi compoſita cum ſuauitate commendat: *in Append. fol.* 38. *fælices ſane eſſent Medici,*

& ægroti, inquit, *si similia medicamenta illis ſuppeterent, quæ verò REGIA ſunt, & tam exiguo pretio, vt etiam in pauperum vſus diſpenſari* &c.

a Eia, age quidni? perſpicuum, rariſſimum, & inauditum impoſturę exemplum ſit, AQVA ANTAPOPLETICA, quam ipſis Regibus, & Regię Aulę Magnatibus, vnicè pręſcribit (minimè autem ciuibus Auguſtanis concedit) & cognomine MINERALIS appellat, quam tamen nil niſi acetum adaquatum, & nequidquam de aliqua minera continere: ſic probo.

Cremorem Tartari, & Antimonij mineram per retortam, igne moderato diſtillat, moderatus autem ignis ex hoc compoſito, tartari ſolum phlegma educere poteſt, eò quod antimonij aciditas, in eius ſulphure conſiſtit, vt cap. ſuo oſtendi: hoc ſulphur ab acido tartari, neque via humida, neque ſicca, vllo modo diſſoluitur, ſin verò vrgeatur paulo fortiore igne, nil aliud, quam flores inde colliges: quicquid ergo ex hoc compoſito ſtillat, nil aliud quam phlegma tartari eſt: *huius accipe vncias ſex*.

Spiritus veneris (quem præcedente capite, & in Claui viginti Argumentis, merum acetum diſtillatum eſſe, oſtendi) *vncias tres*.

Spi-

---

a *Aqua Antapoplectica mineralis*.

Spiritus saturni ardentis (hunc non solum cap. 17. sed etiam cap. 10. aceti inflammabilem, pinguedinem esse, luce clarius demonstraui) *vnciam vnam semis.*

Spiritus vitrioli volatilis sulphurei, ab acido suo spiritu rectificati, id est separati ab aciditate (est ergo vitrioli phlegma fætorem sulphuris habens) *vncias tres.*

Misceri, atque vsui adhiberi, iubet Endymion.

Totam hanc sumptuosam Regibus solis adscriptam compositionem nil aliud esse, quam acetum adaquatum, adeoque meram imposturam, patet per examen: nihilominus tamen Regibus ægris *admodum profuturam* subscribit magnificus dominus Decanus, *in censura.*

Hac ex aqua, similibusque ridiculis compositionibus elucet, reformatoris Augustanæ Pharmacopeæ mira simplicitas, & in medicina execranda credulitas: quicquid enim rudes, & ignaui socii insusurrarunt scribe, illud extemplo pro raro, & arcano remedio amplexus est, & exinde Regium scilicet opus ineptiarum plenum compilauit. Apparet hinc, hominem non ex malitia, sed ex mera ignorantia, & inscitia, innumerabiles errores scripsisse, quare potius est commiseratione, quam reprehensione dignus.

At inclyta illa medicæ facultatis Viennensis membra, quæ ab initio ad finem (id est omnia) *studiosè perlegerunt*, vt testatur vltimæ

editionis censura: Hęc inquam muliebria membra, si lecturam, seu textum intellexissent, non se tam turpiter, & euiratè gessissent: se doctores, & artis professores fingunt, attamen præter calumnias sese mundo inertes atque nil scientes manifestant, ad practicam itaque accedunt, sicut asinus ad fęnum, nesciens ad quid rostrum porrigat, nisi quantum sensus exteriores, sine intellectu per visum, & gustum ad pabulum deducunt. Hęc inquam immania, laxaque membra incudi sunt reddenda, Horatij suasu, aut ad pontem asininum ableganda.

Quare ad vos me conuerto, ingenui phermacopęi, vt indicetis, & calculũ faciatis, vtrum huiusmodi sumptuosa, inutilia, laboriosaque opera, ex mero aceto composita sint in officinis pręparanda, & permittenda? & vtrum huiusmodi imposturę Regibus, vel magnatibus, sed an ne pauperibus quidem sint pręscribendę? si enim vasa, instrumenta, artisque requisita cum tempore supputetis, & nil aliud quam acetum lucramini, vbinam quęso, reperitur pauper (vt ait) qui huiusmodi sumptus pro recocto, & pretio aucto aceto sit impendendo? Nonne præstat, tam Regi, quam pauperi in hoc casu, quem Deus auertat, obulum aceti vulgaris, quam hoc recoctum artificiatum, & magni pendens? sin vero exiguo pretio hęc, & similia absurda composita dispensabitis.

Tunc labor est in damno, crescitque mortalis egestas.

Sed si crassis, vanisque opinionibus, à reformatore hinc indè commissis, diutius immorari vellem, numerus dicendorum nimis cresceret, quod non solum expertus est eximius, *a* & eruditissimus DD. Lucas Schrockius, qui in examine animaduersionũ, in pristinam dignitatem fraudatam Augustanam Pharmacopęam, non sine magno labore, & industria restituit, sed etiam ex primo syrupo, satis manifestum fiet. Hic vt, & reliqui fuere ab antiquitate inuenti, vt cuique indiuiduo propinari possent, & etiam ad promptitudinem, & compendium officinę, sed cum perquamplurimi odores, pręsertim spicę, & rosę (rosę odor assumptus iugulauit virum nobilem Romę, febre tertiana intermittente, laborantem, eaque non periculosa: citat Sennertus noster, de indicatis lib. 5. par. 2. sect. 1. cap. 6. ex Horatio Eugenio) ęgrè concoquant, neque sine stomachi subuersione, & eructatione perferant, imò digestioni reluctentur, vt apparet in cibis nimio aromate conditis, *b* qui stomachi fermentum pessundant, hinc cibum

M 5

a *Lucas Schorkius restituit. Augustanam Pharmac.*

b *Homini cibus vtilissimus simplex: aceruatio saporum pestifera. Plin. lib. 11. c. 53.*

bum simplicem saluberrimum laudarunt veteres. Hanc ob causam, etiam pro hoc syrupo Absinthium ponticum, vt minus odorum elegerunt, atque simul cum spica, & rosa, in vino veteri coxerunt, vt vnà cum vini spiritu, cui odor facilimè associatur, penitus abscederet, quod probat suci cydoniorum additio: nisi enim hęc veterum intentio fuisset, huius syrupi loco, in vsum vocassent cydoniten, & absynthiten, vt in Dioscoride videre est lib. 5. cap. 49. Remanens cum sacssaro à cano situ defendebant, & in syrupum inspissabant.

Sic quoq; diuersa vina simul commixta, & potata, vt in sumptuosis conuiuijs fieri solet, non solum Rectori (quem cap. 15. in ore ventriculi sedentem *ex Hippoc. de humoribus* ostendi) magnum laborem, a & molestiam adferunt eorum vnione, sed insuper inebriant facillimè, & vt furiosa nonnunquam in delicatulis, & inassuetis per vomitum reijciuntur: cum verò earundem vuarum succi multiformes, & varij, per fermentationem coniuntur, tunc ex diuersis rectoribus fit vnicus salubris & stomachum non lędens potus: quemadmodũ ex diuersis simplicibus, per fermentationem coniuntis, fit Theriaca, cui vnicus Rector prędominatur, & ideo ab

a *Obseruauit idem Ioan: Boccatius 7. Nouell. 2. fabulæ.*

ab Auicenna eius virtus in decuplo augeri testatur.

Cum autem instituti mei non sit hic vt dici solet, lapillum in littore maris ostendere, *a* vbi numerum infinitum esse constat precipue, cum hoc scribendi genus nature, & genio repugnet, me tedet nugis diutius immorari, quapropter calamum iam repono.

Habes lector vetustissime Hippocratice medicine fundamenta, que scienticuli dicterijs, calumnijs, falsisque receptulis, & imposturis destruere tentarunt, quorum stupiditatem nullus sanare potest, cum eò arrogantie, & inscitie peruenissent, vt se Hippocratem superasse scriptitarunt: respondere illis adeò erat superfluum, ac si quis asino fabulam narraret: *Auctore Galen. lib. 3. Nat. facul. cap.* 10. Quare nullum his calumniantibus responsum prebendum esse, ait magister lib. de arte; qui turpe efferetur sine vllo profectu, multa verba facere, & maximè apud stultum vulgus, apud, & ipse Hippoc. ignarus fuit habitus, *vt lib. 1. de Arit. tex.* 3. sibi accidisse fateri non erubescit.

Antiquissimam hanc naturalem scientiam, in omni re similimam, comprehendit *magister de diæta*, his verbis: *semina &c. ducere materiam, quo volunt*, nos autem

a *Absite, quod nesciam, rem ignotam in vsus proximi demonstratam carere calumnia.*

pro maiore lumine, acidum informare alcali expressimus. His, inquam, paucis vetustissima medicinę Antiquissima fundamenta, si me intellexistis absoluta concordantia, similitudine perpetua, & immutabili, ex naturę decreto, & Hippocrate meo, harmonica, & mechanica ratione, summa necessitate inter se conuenire debere, ostendi.

a Hunc naturę, & artis consensum, cùm olim simiolus, fictusque noster amicus ab exemplis capere, neque percipere potuisset, insurgit vnà cũ putidula societate, & instar canis rabidi inuadit, mordet calumniatur, seseque alijs longe anteponit, vt per totum scriptum, ineptissimè approbatum apparet: sic quęlibet auis, iuxta modulamen rostri sui cantat, secundum illud *Terent. in Adelfis act. 1. scen. 2.* Homine imperito nunquam quicquam iniustius, qui nisi quod ipse facit, nil rectum putat.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

Ostende meliora si potes, & tunc carpe mea, tibique gratias habebo.

IN-

a *Quo fugiam linguas vt effugiam? Attamen caballus generosus non curat latratus insequentis catelli.*

INDEX

Capitum in Hippocrate Chimico contentorum.

OT-

OTTONIS
TACHENII
HIPPOCRATIS CHIMICI
Secundæ Partis.

OTTONIS TACHENII

Secundæ Partis.

HIPPOCRATIS CHIMICI

Prolegomena

MORBORVM PRINCEPS.

De fide eſt, in principio factam fuiſſe diuiſionem aquarum ſuperiorũ ab inferioribus, ſeparationem nimirum ſubtilis à ſpiſſo, lucis à tenebris, tenuem nimirum ſpiritum à fuliginoſo corpore: Hippocrati IGNEM ab AQVA, alijs purum ab impuro, & in terminis noſtris, acidum ab alcali.

a Hoc ſanè fuit omnium magiſtrorum Magiſtri opus, luminoſi ſcilicet ſpiritus, à Diuino verbo prodeuntis, ſolus enim igneus, & luminoſus ſpiritus, *Hippocrati cũcta ſciens* ſegregara heterogenea potuit, qui denſiores partes deorſum verſus præcipitauit: Homogeneam verò materiam, & ſpiritui proximiorem, in lumen immortale cõſtrinxit, atque coniunxit: denſio-

a *De carnibus.*

fiorem partem humidam, & aqueam esse, ratio exigebat, vt in corpus continuum diduci, ac extendi posset. Humor enim omnium rerum, corporumque gluten est, ac ferrumen. Ignis verò in humorem agens, calefaciendo hunc calefacit. Ignis enim instrumentum calor est, cuius ope duo opposita vno eodemque labore operatur: humidũ quippè naturã, dũ à terrestri separat, illam rarefaciendo, hanc condensat ita vt infinita ferè rerũ, & plãtarũ genera in lucem, & humanam suppellectilem produceret. *a* Optimè ergò Hippocrates, hęc duo elementa IGNEM, & AQVAM omnia posse, omnia illis inesse, affirmauit: à primo siquidem binę qualitates masculinę, calidi, & sicci, ab altero totidem fęmineę, frigidi, & humidi effluentes, in mixtorum generatione concurrunt, & commiscentur: ex parte nimirũ prioris motus ad generationẽ in mũdo elementali, vnde vita: ex parte posterioris motus ad corruptionem, vnde mors.

Quemadmodũ autem Opifex diuinus spiritus in principio separauit subtile à spisso, sic, & hodiè ipsa natura omnipotentis Creatoris ministra quotidiè, & indesinenter resoluit, & coagulat: cunctaque numero, pondere, & mensura ministrat: separat enim aquam à terra, resoluendo illam vaporis modo in nubium regio-

a lib. 1. de diæta.

regionem: & rursus ibidem illam condensat, vel coagulat in pluuiam, rorem, niuem, pruinam &c. fęcundę lucis turgida: soluit inquam terrę pinguedinem, vt spirituale pabulum radicibus suppeditet, quod depastum in caulem, corticem, ramos, fructus, substantiam denique corpoream condensando migrat. Idem artificium natura in animalibus exercet: nam cibus, & potus quos illa adhibet, resoluũtur in succum, deinde in carnem, & ossa &c. augentur, & condensantur, sicque labens indiuiduorũ reparatur structura. Itaque omnia confusa rerum semina, dictis duobus instrumentis rarefaciendo, sc. & condensando de potentia in actũ natura educit: educta per constantem alterationis rotam versans coagulando resoluta, & soluta coagulando, hęc inferiora tractat, & conseruat. Ars naturę ęmula in suis resolutionibus, & cõpositionibus, simile experitur inquit Philosophus.

Adeòq; separandi, ac diuidendi ars est, omniũ artium antiquissima, quam cum Deus ipse ab origine exercuit, naturalique instinctu hominibus implantauit, vt eam exercerent in hac mortalitate ad vitam, & sanitatem sustentandam, vt perquam necessariam: SACRAM ideò Antiqui Ægyptii CHYMIAM, & Gręci SPAGYRIAM, propter eius prętantiam, ac excellentiam vocauerunt, teste Berosio: Quę nomina nil aliud sonant,

quam cum prudentia soluere, & coagulare, sicut facit ipsa natura indesinenrer, tàm in Macro, quàm Microcosmo.

Quicquid ergò Natura ab initio produxit, & in posterum productura est, SRCRA hac PROTOCHYMICA arte producit: hac Methodo, ait Hermes, Mundus creatus est.

Cum autem creata cuncta suas patiātur infirmitates, quæ nil aliud esse possunt, quàm aut optimi dissolutio, aut pessimi coagulatio *a*. Inde nata est necessitas, quæ homines coegit inquirere, & inuenire Medicum, & Medicinam: nam ante separandi artem non etat medicinæ suppellex in terra, vt neque medicus iuxta Sacri Philosophi textum, ordini naturę, & humanæ imbecillitati accommodatum, aliàs enim scimus: *dixit, & facta sunt*: &c.

Verum enim verò cum ipsa Medicina in sui origine admodū rudis esset, vt singulorum morborum aduocarentur medici: vndè coaluerat multitudo medicorum, ita & errorum. Artis enim præcepta mutabantur quotidiè, & satis copiosè sine fundamento naturæ collecta erant. Plinio Auctore.

Medicamenta verò, quibus ætas illa vtebatur, licet non nisi ex lacte accerserentur, attamen neque eius coagulum, neque

a *Hipp. 1. de diæta.*

neque cremor, vt neque serum, non nisi per spagyricam, vel separatoriam artem, vllatenus habebantur: id quod, & in hodiernum diem, non solum in sero, sed etiam in omnibus rebus vsui humano destinatis, necessariò experimur.

Tandem Hippocrates Cous rarissimi doni vir, sincerioris medicinæ acerrimus vindex, Asclepiadum familiæ antesignanus: totiusque Græciæ lumen, sapientiæ singularis medicus, quem à veterũ scientissimis ita approbatum, summisque elatum preconijs legimus, vt Diuinum virum appellare non dubitauerint, hic inquam, cum per vetustissimã SACRAM separandi artem Nature instrumenta Rarefaciendi, & Condensandi didicisset, & quod SPAGYRIA sola vere Medicinæ mater esset, *a* impossibile *exclamat*, eum medicinam intelligere posse, qui Nature opera, eiusque instrumenta non cognouerit. Quare omni studio annitatur, vt cognoscat, si modo eorum aliquid, que fieri debent, rectè prestare velit, quia Nature cognitio Medico omninò necessario est. *b* Ideò medicus Nature minister, sua prudentia obuiam ire conuenit, morbis instantibus, & naturis, & anni temporidus, & etatibus COAGVLATA soluendo, & SOLVTA gulando, sicut

a *de veteri Medicina.*
b *Epidem.*

ſicut facit ipſa natura in omni re vbique ſimilis: *a* addit. Pytagor. Hac namque ratione, vel maximè quod moleſtiam exhibet, quieuerit. *b* Hęcque mihi curandi ratio videtur: indicare volens, ſibi in occultis reſeruaſſe, proprijs inſtrumentis metiri Naturam, & tantum ſolertibus per ſpagyriam patefacere, quę Mathematicis demonſtrationibus non obediunt. Hęcque pro generali methodo, prudenti ſatis dixiſſe, exiſtimat. Prudentia autem, *c* qua Hippocrates fuit dotatus, Galeno teſte, Naturę eſt intelligentia. Quare medendi ſcientiam omnium poſtremam (vt ex paucis eius genuinis ſcriptis conſtat) maximè occuluiſſe, omnes antiquiſſimę hiſtorię teſtantur, vt nulli in ijſdem verſato, dubium eſſe poſſit.

Spagyria itaque ſola eſt radix, & fundamentum Antiquiſſimę Hippocraticę (ſit veritati venia) hęc vna ſoluit, & coagulat, tàm in macro, quàm in microcoſmo, eſtque ſpeculum veri *intellectus*, monſtratque quomodo tãgatur, & videatur veritas in claro lumine, Lullio ſic atteſtante: *d* Huius ſolius ratione medici olim fuere illuſtres: idque vnum important, *e* & verbũ illud (*creauit illum Altiſſimus*) & additum mandatum illius, qui ſolus

a *in aureo carmine.* b *de Natura Humana.* c *l. M.C. 9.* d *Teſtam. c. 26.*
e *Helmont.*

solus est misericors. Iubet enim nos sub indictione pœnæ infernalis *obedire præpositis*: & id quidem præceptum est. *Sed honora parentes*, *honora medicum* augustius est, quàm obedire: cum cogamur etiam obedire minoribus. Medicus enim dicitur, quod sit mediator inter vitæ Principem, & morte. Nunc verò mater interempta, in sectas concisa nil abiectius, nil vilius: eò quod sectarij omninò aduersam, & contrariam Hippocratis legibus obseruantes disciplinam impunè, proterue, indecorè Sacrosanctam medicinam summum, & maximè venerandum Omnipotentis donum dicteriis, facetiis, & præposteris auxiliis infament, vt medendi puritas in controuersias, rixas, coniecturas, *a* & iactantias infandum! abierit. Hinc progerminata est illius infælicis monumento, conditi inscriptio: Turba se medicorum periisse.

Sanguineis ergò lachrymis deploranda esset calamitas hæc ab iis, qui Hippoc. & Galeni filios se esse gloriantur, & horum magistrorum sanissimam doctrinam non combibunt, sed quod nefas, alios siturientes abarcent. Falsum enim est quod scribilant sectarii, & stolidi contemptores Diuinæ gratiæ, SPAGYRIAM nouum inuentum esse, nihilque comercii cum medicina habere, cum tamen contrarium

a *de Lege*.

rium singulis momentis vbique *experimur*. Hæc namque etiam ruditer ministrata Naturæ instrumentis indesinenter vtitur: quid enim est euacuare, aperire, purgara &c. quàm SOLVERE? *hinc purgantia*, vt talia, solutiua dicuntur. Quid incrassare, corroborare, quàm COAGVLARE? sed abutuntur ignari Naturæ instrumentis, atque terminis *artis*, vt aliquando satis validis soluentibus repetitis contra magistri mentem, corporis substantiam soluant, atque putidis excrementis submergant. *a* Vtuntur singulis horis Naturæ instrumentis, atque per spagyricę artis fructus diuitijs, delicijs oppipara affluunt, & diffluunt, eandem tamen vilipendere, atq; calumnijs insectari apud vulgi plebem nūquā, & nusquā cessant. *Nesciunt quid faciunt:* ait magister, dant sine mente sonos, dant cassa, & inania verba. Quid enim sunt syrupi Apozemata potiones, decocta, distillatæ aquæ, & instrumenta medica quæque in *Myropolijs* prostantia, quàm soluta, & coagulata? Quid sacharum, mel, quid cera, & oleum, quàm per artem spagyricam separata à fæcibus, & terrestritate? Imò ipsa extracta cassia, tartari cremor, potio clara, quam magistralem dicunt, atque vulga remedia, quæ in vrbe vsu quotidiano tractant, & præscribunt, præparari nullo modo

a de Medic. Purgant.

modo queunt, nisi spagyricum artificium concurrat.

Nonne acetum, panis, vinum, & quicquid in humano cedit vsus eadem operatione continuè præparatur? quis est, qui pro siti sedanda non lætetur bibere limpidum haustum, atque à fæcibus separatum? In hunc finem non solum Magnates huius Regię, sed per totam Italiam vtuntur specie tophi, per quem aquas licet scaturientes, & limpidas rursum percolant, vt clariores, atque leuiores fiant, hi omnes vtuntur separatoria arte, atque spagyri titulum vix effugiunt.

Et licet vinum pucinum, atque Goslariensis cereuisia, pro generis excellentia semper turbida sint, per eandem tamen artem terrestreitate, & residentia semota, sint suauissimi, & saluberrimi potus: Estque rudis, & rustica horum præparatio Basilio Valentino Paradigma Naturalis philosophiæ, atque spagyrice artis.

Quid de sale dicent, cuius nemo ferè mortalium exors esse potest: paraturne alio modo, quam per spagyricam artem, idest, per humidi à sicco separationem?

Æternus rerum Parens primus artem exercuit Diuini Verbi virtute, nos verò inde edocuit, & iussit, Mineruę manum admouere: quare Hippoc. a *Diuina mens edocuit, sua opera imitari, cognoscentes quę*

N *faciunt*

a *Lib.* I. *de diæta*.

faciunt, & ignorantes quæ imitentur. Quid aliud ſonant prudentiſſimi chymico-Medici verba, quàm quod huius artis Auctor fuit ipſe omnipotens DEVS? qui omnibus ſublunaribus, tam animalibus, mineralibus, quàm vegetabilibus RESOLVTIONIS & CONDENSATIONIS inſtrumenta, pro eorum augmento, & decremento indidit. Ideò quoque eadem linea ſubiungit: *Omnia ſimilia ſunt omniaque per ſimilia inſtrumenta laborant, licet ignaris diſſimilia appareant.* Sic & ipſa Medicina, de qua nobis ſermo, cum Spagyriam pro fundamento habeat, nil aliud facit, quàm SOLVERE, & COAGVLARE, ſeu vt alibi docet Magiſter, addere & ſubtrahere, & qui hoc ignorat, *inquit*, Paracelſis ſe habet ad verum medicum, tanquam coquus porcorum, ad coquum Principum: ſic ne fruſtra excelſis ingenij Lullius reliquit: *Nunquam ſcientia erit, vel ars, niſi primo inchoetur, & incipiantur à ſuis certis principijs:* vt non immeritò Mathiolus ſcribere audeat: Neminem medicum abſolutum eſſe poſſe, imò ne mediocrem quidem, qui in ſpagyria non ſit exercitatus: nam hac vna Dianæ lampade prudens medicus plus cernit, quàm vulgaris aperto Sole: Patet id ex variorum præclariſſimorum virorum ſcriptis, qui Numinum inſtar ſemper mihi ſunt colendi, cum rationem alicuius obſcuræ rei red-

dere

dere conantur, ad ſpagyriam, quam non intelligunt, confugiunt. Vnicum oſtendam exemplum, quod cum ad medicinam ſpectet, minimè omittendum. Anſelmus Boetius de Boot, Rudolphi Secundi Imperatoris Medicus cap.193. lib. 2. de lapide Bezzaar hæc habet. *Qui id non capit, perpendat ſpiritus vitrioli, & ſpiritus tartari antipathiam, vterque enim iſtorum acidiſſimus, & acutiſſimus eſt, ſi miſceas, vtriuſque acrimonia perit, & liquor redditur inſipidus.*

Nobiliſſimus, & præſtantiſſimus hic vir, cum videret ſpirit. vitrioli ab alcali tartari abſorptum in vitriolum verti, credebat ambos liquores acidos ſpiritus eſſe, & ab inuicem in ſapore nihil differre: ſed ſpiritus tartari, quocunque modo diſtillatus, non acidus, ſed amarus exiſtit, neque inſipidus ab illo fit ſpir. vitrioli, ſed ſemper idem, adeoque cadit eius antipathiæ mechanica. Apparet exindè, vetuſtiſſimam dominam, ſacramque ſcientiam, ad quam appellat, nunquam ſalutaſſe, adeòque plurimas fabulas, ſub ſpagyriæ vmbra poſteritati narraſſe, neceſſe eſt: rectè ideò indicat Tabula ſmaragdina; *per hoc genus demonſtrandi fugiet à te omnis obſcuritas.*

His antiquiſſimis fundamentis timore depoſito ſuperſtruam infallibilem, & nũquam à ratione declinantem Hippocraticam Methodum, neque latum vnguem

à Naturæ operatione, veterumque firmissima doctrina discedam, vtilissimum enim semper mihi visum fuit, præsertim in qua de propria, & proximi salute agitur, Senecæ consilium sequi, vt prudens, & sanitatis conseruandę studiosus, relictis iuniorum riuulis, fontes sectetur & adeat, ex quibus limpidam, nõ cęnosam aquam scaturientem hauriet. Concludo me hoc compendiolo, nullum alium patronum, seu defensorem eligere, quam vos prudentes, paucos, & Hippocraticę medicinę Alumnos, improbis enim, & vetustissimę scientię ignaris, atque Decanis placere nunquam studui. Propterea ordinem hic non seruaui, scolastico more, sed quomodo fluit alterum ab altero. Vestra ergò interest, quam prudẽtes sitis, & arte Hippocratica digni, quæ hac methodo solius charitatis ergo tradidi, multa prosequi gratia. Quod si fortè aliqua prętermisimus, vel inconcinnè diximus, *optimè* scimus, nil esse tam ornatum, quod expoliri vlterius non possit, nec tam plenum, quod incrementum accipere nequeat.

His præmissis ipsum opus aggredi pergam: Antiquitatem enim, Nobilitatem, præstantiam, & necessitatem spagyricę artis, modestis ingeniis satis lucidè hucusque ostendisse, & confirmasse videor, atque paulatim in subsequentibus clariora euadent.

OT-

OTTONIS TACHENII

TRACTATVS de Morborum Principe.

CAPVT I.

POdagrę etymo, & si propriè pedũ exprimatur dolor, tamen membrorum ab vno appellatione desumpta, pro omni arthritide podagra vulgo intelligenda venit; inque fortasse cum fieri maximè soleat, vt ferè primò, ac frequentius pedes hoc morbo corripiantur, sintque ratò immunes, dum alii afficiuntur articuli. Hinc fit, vt quam plurimorum sim consuetudinem sequutus, qui arthritidis historiam enarraturi suos quoque tractatus podagrę inscripserunt.

Sunt qui causam humoribus incertis ductibus à capite defluentibus adscribunt. Alii cibis, & potibus salia tartarea inesse hariolantur licet viscera sint bene constituta, tartarea tamen excrementa ab articulos à Natura detrudi. Alii ab Hepate, & liene ataxia deprauatis in venis & arterii humorem podagricum gigini, huncq; descensu naturali labentem vix absq; periculo repelli posse, sed recta pro-

perare ad generationis viscera asseuerant. Alii tam intra, quam extra venas humorem arthriticum depluere: alii alia somniantes dicturiunt, quę hoc loci relatu digna non puto. Hę, aut eiusmodi fluxiones pro podagrę causa, à scriptoribus passim assignatę leguntur.

Huiusmodi inter medicos sectio, dissensio, atque recessio ab antiquissima Hippocratica doctrina, curationem non solū difficilem, sed planè impossibilem hactenus reddidere; *a* vbi enim de causa non satis constat, curatio rectè institui non potest.

Fernelius l.6. de partium morbis symp. C. 18. conqueritur ex huius rei ignoratione hactenus dolorem articularem, pro incurabili derelictum esse, nuncuparique medicorum opprobrium. Per plurimos interim curatos esse solius Naturę ope, sine vlla defluentium humorum manifesta euacuatione, vel tartari resolutione, sineque viscerum intemperatorum correctione, sed aliquando sola animi passione, terrore, gaudio &c. docemur historijs Hildani, Solenandri, Cardani, plurimorumque fide dignorum virorum, ac experientia.

Itaque singulorum de podagra scribentium, vniuersas singulatim hic enumerare opiniones, nil esset aliud, quàm multipli-

---

a Curationis initium est morbi cognitio.

tiplicium errorum cumulum, inutili pompa coaceruare: quin imò (absit verbis mendacium) non opiniones varias colligerem, sed Autorum diuersa nomina solummodo recenserem, ita nimirum sibi inuicem subscribẽtes vix dissimilia proferunt, vt vnum scriptorem qui perlustrauerit, mille imò omnes se perlustrasse, me pollicente, credat: tam pauci nempè sunt, qui aliquid noui de suo vtiliter moueant. Rectè ergo Hippocr. a. *Si quis omnia similia facit, nulla aderit delectatio*. Propterea de his parum sollicitus alijs quibuslibet, hanc arenam relinquo. Ab omnibus tamen generali vocabulo Arthritis appellatur. Vndè Galenus 6. Aphorism. 28. scribit eos, qui Arthritide, idest omnium articulorum doloribus corripiuntur, primò fieri podagricos.

b Articularis morbus, *inquit Magister*, cum detinet corporis articulos, ignis, & dolor inuadit, prehendit etiam acutus, & ad alium, atq; alium etiam articulum, vehementiores, & leuiores dolores decumbunt: pedum verò dolor his omnibus, quę circa articulos contingunt, violentior quidem existit, & maximè diuturnus, quique ęgerrimè soluitur: pręsertim, c *subiungit*, in senibus, aut qui circa articulos callos tophaceos concretos habent,

a *De diæta*. b *de affectionibus*.
c *Hippocr. prædictorum lib. 2. sect. 2.*

aut qui ęrumnosè viuunt, siccam aluum habentes: hi quidem sani fieri nequeunt, humana mente, quantum ego noui; a quicquid enim homini contigerit, quod medicinę instrumenta superet, id ne sperandum quidem est ab arte medica euinci posse.

Qui verò iuuenis est, & circa articulos nondum callos tophaceos habet concretos, & accuratè viuit, & laboris amans est, & animum bonum habet ad obediendum, pro studiorum ratione, hic sanè Medicum INTELLIGENTEM nactus sanari poterit. Hæc ille.

Sęua me necessitate cogente, multum diu, noctuque anxius inquisiui, quisnam ille intelligens medicus esset, qui saltem in iuuene crudelissimam, licet non hęreditariam podagram sanare posset; Essetne (dicebam mihi) forsitan ille, qui latiaæ lingue sermonis elegantiam ad vnguem callet? Num qui in aliqua secta consenuisset? Num qui chymicus, vel methodicus, vel dogmaticus, aut ille, qui à plebe Canonicus audire ambit, aut ille, qui plenus annorum, & experimentis, nummis, & sermonibus grauis, de domo in domum, cum sanitate venali discurrit? Mox illicò cognoui Morborum Principē podagram neutiquam requirere sectarium, aut rationalem medicum, sed Hippocra-

a *Hipp. de arte.*

pocraticum, qui INTELLECTVALIS dicatur, & sit: eò quòd omnes sapientiores veteres, iunioresque medici Hippocratem, totius Greciæ lumen, non solum Magistrum, sed insuper in naturali scientia, Diuinum semper honorarunt, & coluerunt; ratus sum ad hunc nodum soluendum interpretem nullum Hippocrate ipso clariorem, & sinceriorem inuentum iri.

Ad hunc autem inquirendi laborem me compulit ipsius morbi iniqua natura, quę non solum luxu dissolutos Veneri sc. & Baccho emancipatos? vt fert cõmunis friuola opinio, esse scilicet podagram veneris, & bacchi filiam, verum etiam fœminas virgines, & maximè abstemios, vt & religiosos Capucinos, atque operarios miserrimè viuentes frequentissimè excruciat, infestatque.

Et quamuis primò vt plurimum pedes inuadat: attamen crebrò in morbi insultu, plures prehendit articulos, resque eò sępè redit, vt vix vlla sit articulorum, ac ossium in corpore compages, quę à morbo hoc libera sit, vt merito Lucianus dicat, quod malum hoc, afflictum, & miserum corpus manibus ab extremis, in extremas pedum plantas excruciat, imò in progressu cretam, calcem, tophosq; à se producta profert, & in monstrũ petrosũ, quandoque tandem hominem ipsum deformat, hęc est, inquam, occasio, qua

multum solicitus, pluriesque insomnis huius mali causam, cum remedio perquirere decreuerim: & presertim dũ eius vehementes cruciatus, multoties Amicus noster fuerit expertus.

Itaque cum constet, podagram adolescentem, & nouelam sanabilem esse sine manifesta euacuatione, viriumque consternatione ex prꝫellegatis testibus; idcircò meam quoque experientiam vetustissima Hippocratica doctrina, ratione, & auctoritate suffultam è tenebris in lucem ac vsum nũc pro bono publico emittere volui.

Cum autem difficile sit iudicare de aliqua re, origine, & generatione ignota, oportet priusquam causa podagrę elucescat, naturę instrumenta operationes, atque operationum officionas enumerari, vt auxilium indigentibus, clara luce patefiat, quomodo scil. re in omni, ac labora podagra non excepta, natura sapientissima, sibi similis semper sit: *id nos in hos compendiolo adimplere proposuimus remotis in alios, obtrectatione, conuitijs, ac calumnijs, vt nuda protegatur veritas, & antiquissima Hippocratica medendi ratio, omnibus, prudentibus, & veritatem amantibus eniteat, quare de eius ortu progressu, cognitione, & curatione non indigna scitu proferre promittimus: *a* inquit*

a 1. *de diæta*.

quit enim Magister: Qui constitutionem ab initio non cognouerit, & id quod in corpore dominatur, non poterit ea, quę homini conducunt, offerre. Scito igitur (*pergit Senex*) pro fundamento, non solum animalia omnia sed etiam hominem ipsum ex duobus facultate quidem diuersis, vsu verò consentientibus constare IGNE nimirum, & AQVA: quę duo simul iuncta, tum sibi inuicem satis esse: Alterum verò seorsim, neque sibi, neque cuiquam alteri satis posse. Horum igitur vtrumque hanc obtinere facultatem, ignem siquidem omnia semper mouere, aquam verò omnia perpetuò nutrire.

Ignis primum Naturæ principium.
Cap. 2.

HIppocraticum hunc Naturę ignem nemo sibi à luce cęlesti alienum fingat. Sacer enim Philosophus in Genesi non ignis, sed lucis mentionem facit. Hunc duplicem esse quilibet prudens animus coniectare facilè potest, vniuersalem nimirum, & particularem, siue indiuiduum.

Ignis vniuersalis fontem in Sole esse testatur Hermes inquiens, omnium formarum naturalium pater est Sol. Exindè per omnes partes vniuersi vndique diffunditur. Et Hippoc. omnia in totum gubernat hęc, & illa, nec vnquam quiescit.

Alijque *a* Philoſophi illum tãquam Animam mundi, Naturæ Motorem, generandique facultatem inſpirantem admirati ſunt: eſtque Naturę perpetuus motor cognoſcitur ſolummodo ex eius operationibus atq; mutationibus: quarè oculis carneis viſibilis nullo pacto eſt, niſi ad placitum (vt vult Comoſpolita) artificis; attamen per Philoſophum corporum Cęleſtium propenſiones, ac virtutes ſuauiter mouet, globum hunc noſtrum rerum generationi deſtinatum pullifico ſemine, impręgnat, fouetque implicatas naturę vires, elementa miſcet, materiam informat, ac omnibus ſeminibus vires infundit; *b* ideòque ab Hippocr. hoc titulo vocatur calidum ſc. atque immortale, quod voluit cuncta intelligere, ornare, videre, & audire, ſentireque omnia tam pręſentia, quam futura. Et Orpheus cecinit in hymnis: *Nam tua rerum prudentia mutat*. Ex hac igitur vna re cuncta in Natura fluxiſſe cum Philoſophis credendum eſt, Itàque nemo miretur, cur Sol æternus præſtantiſſimam ſcil. ſui ipſius imaginem, cuius ipſe ſculptor eſt, Solem cæleſtem tantis dotibus condecorauit? in eo enim tabernaculum ſuum ſtabilire decreuit.

Admirandum ſanè arcanum naturæ, quæ vnico inſtrumento contrarias efficit opera-

---

a *lib. de carnibus*. b *libro de carnibus*.

operationes: generat scil. & corrumpit, soluit, & coagulat, vt in cancrorum lapidibus manifestè elucet: plumbum mollitie donat, quam ferro adimit. In summa, perficit, & destruit, cuius destructionis causam Poeta temporis edacitati deuouet. Hanc verò Hippocratici Philosophi ab vnico insensibili, ac inuisibili acido spiritu, vnico Solis filio proficisci, re ipsa cognoscunt; eiusmodi inuisibilis spiritus acidus summo in silentio cuncta componit, & ornat, perficit, & deuorat, ac consumit; idque non solum intelligendum est de animalibus, ac quibusuis vegetabilibus, verum etiam de solidissimi lapidibus, atque metallis, lentissima licet ruina; ideòque à Paracelso Heluetico idiomate fuit Al-gaist appellatus, a quę dictio totum spiritum sonat: hic post suam coagulationem melior est habendus per Cosmopolitam terra vniuersa. Helmont verò sibi persuasit, distillari ex mercurio aqueum liquorem, quo cum corpora omnia tangibilia reduci posse in primam materiam, huncque Paracelsum barbaro vocabulo more suo Alkahest vocasse. Si verò verbum stillari accipiatur in sensu mystico, tunc iuxta veterum sententiam non ineptè locutus est, nam (vt paucis multa conclu-

dam)

a *Lib. de viribus membrorum cap. de Hepate.*

dam) efficacem esse tradiderunt in fructus globi inferioris, nec non spiritus sublunares miraculosè, omnes : de quo plura proferre nostri instituti non est.

a Particularem autem hunc ignem cuilibet mixto, ac indiuiduo, inuisibiliter quidem non tamen imperceptibiliter inesse ac viuere, suamque particularem scientiam habere nobis fatendum est, *b* hicque est ille idem, qui ab Hippocrate spiritus, flatus, ventus, & aer est appellatus, cuius verba huc ad ponere minimè grauabor: fundamentum enim continet Antiquissimæ Medicinæ. Sic enim habent.

Spiritus quidem, qui in corporibus sunt, flatus vocantur, qui verò extra corpus sunt, aer, qui sanè maximus est in omnibus, quæ corpori accidunt, & Auctor, & dominus. Quare operæ pretium est eius potentiam diligentius perspicere. Ventus enim ipsius aeris fluctus, & vnda existit. Quando igitur multus aer fortis fluctus facit, tunc, & arbores radicitus euelluntur, & mare vndis exęstuat, spirituum potentia ita cogente, & naues onerariæ in altum iactantur ; talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minimè sit conspicuus, & tantum consideratione cognoscantur, & effectu suo fiat manifestus. *Quid autem sine hoc*

fit tan-

---

a *Ignis particularis*. b *Lib. de flatibus*.

sit tandem, aut cui rei non adest? Omne enim, quod inter Cælum, & terram est, spiritu repletum est. Hic & Hyemis, & æstatis causa est. In Hyeme quidem frigidus, & condensatus, in æstate autem mitis, & tranquillus. Quin, & Solis, & Lunę, & astrorum omnium cursus per hunc spiritum procedunt. Etenim igni spiritus nutrimentum præbet, quo si ignis priuetur, viuere non possit. Et Solis perpetuum cursum aer perpetuus, & tenuis conseruat. Verum neque mare ipsum, spiritus exsors esse omnibus manifestum esse puto, non enim viuere natantia animantia possent, si non spiritu participarent, si non per aquam, & ex aqua spiritum attraherent; Et Lunæ in eo sedes est, ac fundamentum, hicque terræ vehiculum, neque quicquam vsquam spiritu huius est vacuum. Atque hactenus quidem quantum aer alijs commodet, diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, solutis Auctor Hęc Hippocr.

Hic particularis spiritus veluti riuulus emanans ab illo vniuersali omnia ad amussim in sui Microcosmo peragit, quę Pater eius Sol in Macrocosmo operatur: vbi enim calor spontaneus, Motus naturalis, aut vita hospitatur, ibi suum ignem Naturam occultasse suademur, a quem Senex

a *De diecta*.

Senex clariores ſermone his ſequentibus verbis declarauit.

Homo, inquit, frumentum tundit, lauat, molit, eoque igne ſubacto vtitur: neque vehementi quidem igne in corpore conflatur, verum molli ac lento. Ex dictis igitur lucet Hippoc. non tantis laudibus extollere artificialem, comburentem, ac depredantem ignem, quem excelſi ingenij Lullius inter gygantes, & mundi tirannos connumerat, ſed igneum benigni caloris ſpiritum, qui luminis, caloriſque viuifici, non ſolum panem vel frumentum inſpiratione beat, ſed inſuper ipſius panis portionem in ſpirituale alimentum totius indiuidui præparat, atque tranſmutat.

Quemadmodum enim ignis vniuerſalis ex Sole in omnes vniuerſi partes diffunditur, iiſque vitam, actioneſque communicat, ac cōſeruat: ita etiam ignis particularis microcoſmi cuiuslibet (*licet hic* ſolum loquatur ſenex de Homine, vt abſoluto vniuerſi imagunculo) ex corde vt Sole humano, & vitę humanę ſede fluit per vniuerſum corpus, in illo enim reconditur ſemen omnium partium (vt paulatim enodabitur) tam ſolidarum, quam fluidarum: hic à principio ſtatim vt illa multiplicatiua à ſummo opifice, fuit dicatus, *a quam ſi non haberet non poſſet*

a *Hippoc.*

posset augere quicquam: In sano enim ventriculo se cibo sumpto immiscet, quem tandem peracta operatione in liquidam sequacem substantiam, vitalemque succum vulgato nomine chylum reducit, quo indiuiduum reficiendo multiplicat in vtero fętum, in ouo pullum effingit in oculis videt, in digitum extremitatibus tangit, in auribus audit, in lingua gustat, in hepate propter creditam ibi antiquitus sanguificationem, spiritum naturalem cudit, in renibus vrinam segregat, in vngue vnguificat, in capillis (qui non sunt vulgo ex excrementis Naturę, sed verę, prudentis, vitalisque accretionis productum, vt morbosa Polonica Plica testatur) capillificat (sit venia verbo) idem de cęteris succis concretis, organisque intelligendum est. *Quid tandem sine hoc fit, aut cui rei non inest, & adest?* Omne enim, quod inter Cœlum, & terram includitur acido spiritu hoc repletum est. Vel musculus quidem omnis suum ventriculum, seu insitum ignem, fermentum vitale, vel specialem operatorem (voca vt lubet) nactus est, *qui agenda intelligit, & intellecta peragit*, ideòque omnia iuxta suam prudentiam exornare potis est. a Ad summum ignis cuncta, quę sunt in corpore, suo modulo *ad vniuersi imitationem*, paruam cum magnis, & ma-

a *Hippocrat. lib. 1. de diæta.*

& magna cum paruis, disponit, atque componit: in hoc enim sita sunt prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, somnus, & vigilia &c. Hic vno verbo omnia in totum, & singulatim gubernat, & hęc, & illa, nec vnquam quiescit.

Proindè hunc igneum, gnarumque spiritum cuncta sibi agenda scientiam veteribus, vetustissimisque Philosophię principibus diuinum, atque cœlestem nominare in votis fuit. *a* Hinc *Senex: Nosce hominibus conuenit, non aliunde nobis voluptates, lætitias, risus, & iocos, quam hinc contingere*, nimirum quando spiritus dictus in suo primordiali statu, salina scilicet pinguique volatilitate permanet. *b Itemque dolores, molestias, tristitias, & eiulatus*: quando nimirum per feruoris excandescentiam in causticam naturam deflectit, non secus, quam supradictus Hippoc. ignis mollis in frumenti grano per artificiosam fermentationem exaltatus in flammeum sulphureum ardens, & causticum degenerat; Quem tamen magnifici domini tanquam nefandum, quod vel saxeus stupor excuderit, vel vesana ebrietas vomituriens reiecerit, & cantu, & risu ridiculo, & rustico deturpant, eijciunt, explodunt.

Horum

a *De morbo sacro*. b *Podagra: dolor ex acido exurente, & caustico.*

Horum conatus omnes me placidamente negligere hortatur Doctor meus, inquiens: *Obseruare maximè oportet, ne cum similibus plebeis, de rebus illis ignotis, sed tantum necessarijs confabuleris: submersi enim sunt in profundo ignorantię, prędicta minimè percipiunt;* *a* ita vt se medici nomine indignes re ipsa comprobent; Meritò igitur eorum mendacem, ac petulantem linguam vetustissima scientia refręnauimus: eoque ipso ostendimus diuinum hunc, atque cęlum ignem (timore abiecto) FILIVM iure dici SOLIS, atque vicarium, *b* & non tantum omnium rerum agendarum gnarum, sed insuper etiam acidum esse, ac pinguem Auctoritate, ratione, & manuali experientia in antiquissimę medicinę gloriam, & obtrectantium oblatrantiumque erubescentiam vsque intrepidè, in Claui nostra firmauimus, quò veritatis amantem lectorem remittimus, ne semel dicta sępius cum tędio repetamus: Itaque nisi in eius principio pinguis, *c* & acidus, rerumque agendarum gnarus esset, in subsequuturis fructibus, dictę virtutes, proprietatesq; palam non patefierent. Sed de igne satis, cui, dum seorsim, neque sibi, neque alijs prodest, ideò

---

a *Præceptio*: *libello*. b *Omnium rerum fermentum, est acidum inuisibile.*
c *diæta*.

& magna cum paruis, disponit, atque componit: in hoc enim sita sunt prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, somnus, & vigilia &c. Hic vno verbo omnia in totum, & singulatim gubernat, & hęc, & illa, nec vnquam quiescit.

Proindè hunc igneum, gnarumque spiritum cuncta sibi agenda scientiam veteribus, vetustissimisque Philosophię principibus diuinum, atque cœlestem nominare in votis fuit. a Hinc *Senex: Nosce hominibus conuenit, non aliunde nobis voluptates, lætitias, risus, & iocos, quam hinc contingere*, nimirum quando spiritus dictus in suo primordiali statu, salina scilicet pinguique volatilitate permanet. b *Itemque dolores, molestias, tristitias, & eiulatus*: quando nimirum per feruoris excandescentiam in causticam naturam deflectit, non secus, quam supradictus Hippoc. ignis mollis in frumenti grano per artificiosam fermentationem exaltatus in flammeum sulphureum ardens, & causticum degenerat: Quem tamen magnifici domini tanquam nefandum, quod vel saxeus stupor excuderit, vel vesana ebrietas vomituriens reiecerit, & cantu, & risu ridiculo, & rustico deturpant, eijciunt, explodunt.

Horum

a *De morbo sacro*. b *Podagra dolor ex acido exurente, & caustico.*

Horum conatus omnes me placida mente negligere hortatur Doctor meus, inquiens: Obseruare maximè oportet, ne cum similibus plebeis, de rebus illis ignotis, sed tantum necessarijs confabuleris: submersi enim sunt in profundo ignorantię, prędicta minimè percipiunt; *a* ita vt se medici nomine indignes re ipsa comprobent; Meritò igitur eorum mendacem, ac petulantem linguam vetustissima scientia refrenauimus: eoque ipso ostendimus diuinum hunc, atque cęlum ignem (timore abiecto) FILIVM iure dici SOLIS, atque vicarium, *b* & non tantum omnium rerum agendarum gnarum, sed insuper etiam acidum esse, ac pinguem Auctoritate, ratione, & manuali experientia in antiquissimę medicinę gloriam, & obtrectantium oblatrantiumque erubescentiam vsque intrepidè, in Claui nostra firmauimus, quò veritatis amantem lectorem remittimus, ne semel dicta sępius cum tędio repetamus: Itaque nisi in eius principio pinguis, *c* & acidus, rerumque agendarum gnarus esset, in subsequuturis fructibus, dictę virtutes, proprietatesq; palam non patefierent. Sed de igne satis, cui, dum seorsim, neque sibi, neque alijs prodest, ideò

---

a *Praeceptio: libello.* b *Omnium rerum fermentum, est acidum inuisibile.*
c *diaeta.*

ideò comes aqua est in auxilium adiungenda.

Aqua secundum Naturæ principium.

Cap. 3.

IGni obedit aqua, & est natura media inter densum, & tenue, inter terram, & aerem: menstruum naturæ, corpus volatile multiplicem induens figuram. Luna, *inquit* Hermes, est humorum domina, atque rerum mater.

O mirabilis Natura, *exclamat* Cosmopolita, quę nouit ex aqua in terra fructus producere mirabiles, & ex aere illis suppeditare vitam. Ecquis vnquam crederet simplicem nubis aquam in se continere omnia, quæ mundus habet, lapides duros, salia, terram, ignem, cum tamen per se simplex appareat aqua? Aqua inquam fœmineæ Naturæ, simplex, vacui impatiens, ab initio volatilis facta fuit, vt peruius aer eius eleuatos vapores in nubium regione exciperet, in illa (veluti in spongia) spirituale nectar FILII SOLIS, *quem ventus in ventre suo portat*, imbibitur, & vt masculum formale, vniuersaleque principium auidissimè, & magnetica quadam vi ad se trahit, quo suscepto, aquæ intumescunt, & prolifico semine mediante tēpore imprægnatæ rursus sub

aquæ,

aquæ, roris, pruinæque figura in terræ gremium relabuntur.

Hac naturali distillatione, & cohobatione, aqua in se absorbet opulentissimum illud nectar omnium rerum seminibus refertum, ideò menstruum mundi ab arcanorum Mystis vocatur. Nam dum hæc circulatur, rotantur pariter, suscepta contentaque semina, quæ vtpotè spiritualia, proprio menstruo indiuisim adhęrent, vt sic vaporis modò optimè commisceantur, ad generationem, nutritionemque corporum aptissima.

Hoc Diuinæ mentis artificio (vt Lullij verbis vtar) terræ vbertati consultum fuit, & siccitati, quæ sterilitatem minabatur, largo humore reparatum est. Sola itaque aqua ad irrigandum terræ gremium circulatur, aut verius in inferiori aeris regione, tanquam in alembico ascendit, descenditque, vt per cohobationes, & reiteratas distillationes exuberata superiorem, & inferiorum vires consequatur, cælestique imbuta nectare terræ sinum efficacius emolliat, ac prolifica virtute imprægnet.

Aqueus itaque vapor in aere, suscipit à Solis filio primum formæ sigillum: non posset autem aqua acidum dictum spiritum in ventrem suum recipere, & absorbere, nisi vacua foret, vimque in se haberet attratiuam, quam nos nunc, & in posterum cum alijs philosophis pro maiori lu-

ri lumine Alcali nominabimus. Quemadmodum autem igni à principio virtus informatiua, atque multiplicatiua indita est, vt supra dixi: sic etiam aqua à principio vitractiua, atque magnetica est dotata, nisi enim dicta facultas à principio illis inesset, eorum fructus in posterum eiusmodi facultatem non haberent, quam tamen inesse mechanicè paulatim demonstrabo; Impraegnatam itàque aquam ex acido spiritu salsam fieri necesse est, *a* licet à principio gustu non percipiatur. Hinc non abs re Scaliger ita concludit: Materia vna ab alia diuersa non est, nisi per aduenientem formam, quà fit hoc aliquid.

Aqua itaque Naturae subiectum primum, in quo primus labor impenditur, omniumità est qualitatum susceptibilis: vt sanguis, fel, atque per vomitum, quandoque reiectus amarus succus *b* (*quem bilem appellare solemus*) non nisi aquei humoris sint, sigillati specifico acido sulphureo, seu pingui spiritu, in simplici aquae elemento radicem habente, vt patet in aqua forti acidissima, caustica virtute praedita: in aqua ardenti oleis &c. quę cuncta frigidam aquam pro fundamento, & radice vnicè habent; vnde quoque facili negocio in illam remeant, acido ablato: vt docuit Hippoc. Chim. c. 8.

Est

a *Onerit.*6 b *Hippoc.*

Eſt ergo aqua potus vniuerſalis, quem animalia, vegetabilia, & mineralia quælibet ſuo modo bibunt, eaque nutriuntur. a Dextrè de hac Hippoc. Hæc duo elementa IGNEM & AQVAM omnia poſſe, omnia illis ineſſe affirmauit; ab igne ſiquidem primæ qualitates maſculinæ, calidi, & ſicci, ab aqua totidem fæmininæ frigidi, & humidi effluentes in mixtorum generatione concurrunt, & commiſcentur. Nullus igitur antiquiſſimæ veritatis Alumnus aquam nutrire negabit, niſi ineptiſſimi domini alibi notati, & iam dudum ab Hippocratica ſcola exploſi, quorum nomina ſcriptis noſtris interſerere, indigna ſemper arbitrati ſumus; videant linguaces iſti, ne in Creatorem rerum omnium vana ſua ſcurrilitate iniurij ſint, atque id, quod illi pulchrum, & bonum viſum fuit, vituperent, & calumnijs inſectentur contra Pſalm. 114. quo laudatur Deus, quòd omnia in ſapientia fecerit.

Ex ignis, & aquæ congreſſu, fit ſal Naturæ Fermentum vniuerſale, & humidum radicale. Cap. 4.

POſtquam ex Hippoc. doctrina demonſtraui aquam eſſe menſtruum Naturæ, in ſe complectens ſeminales, & for-

a *De diæta.*

formales virtutes, quas Sole tanquam à masculeo formali, vniuersalique principio mutuatur: Nunc porrò ex eadem ostendere pergam, ex ignis & aquæ congressu fieri sal Naturæ, cum seorsim, neque sibi, neque alijs sufficiunt.

Irrepit in hominem (pergit Senex) anima, ignis, & aquæ temperamentum habens: vbi notandum, Philosophum, non loqui de mente humana supra an naturali lucis radio Theologorum more, sed veterum consuetudine, a de vniuersali Naturę fermento: *Quandoquidem*, inquit, *Animus in omnibus animatis idem est, nunquam quiescit, diuiditur in plures, & maiores, & minores, & pauciores fiunt, ideòque quando in statu est TEMPERAMENTVM vocauit.*

Etenim postquam aqueus fæmineus vapor Cœlestia, seu spiritualia, & masculina rerum semina ex aere hauserit, statim incipit ignis in aquam agere, eamque ornare, atque mouere: & aqua ab illabente igne in alimentum absumi. Ex solenni hoc matrimonio Nobilissima proles generatur, quæ cum Hermaphrodita sit, participare de qualitate, dispositione, & proprietate, parentum necesse est, ea de causa vnico verbo IGNIS AQVA exprimitur. Cum verò omnia salia, tam naturalia, quam artificialia ex igne, & aqua,

a *Lib. 1. de victus ratione.*

aqua, seu acido, & alcali compositione coaleant, hinc fit vt hunc fætum SAL COMVNE Mystæ nominauerint, hac præcipua ratione, quòd vbique in montibus, vallibus, terræque marisque inquilinis reperiatur, quo sine, & homo ipse viuere; & aliquid in mundo subsistere non potest; in eo enim latet omnium rerum permanens humidum radicale. Hoc autem commune sal cum à vulgi cognitione remotum sit, atque in æternum ita sit mansurum, ideò insigniuere Philosophi decoro titulo SOLIS PHILOSOPHORVM, quo absente, & ars otiosa sileret, & ipsa natura inefficax quocunque ab opere feriaretur. Est insuper VNIVERSALE BALSAMVM, quo cuncta necessariò seruantur, & præseruantur. Et quià ex vna in aliam transit materiam, eamque in sui naturam transmutat, quod corpori non licet, ob id quoque ANIMAM MVNDI appellauere. Cum verò nunquam in eodem statu permaneat, neque vnquam quiescat, idcircò superat ignis, & tum masculi arma gerit, subindè fæmina, & tum FERMENTI VNIVERSALIS epigraphen sortitur, quandò verò tandem pacificam vnionem possidet HVMIDVM RADICALE apud scriptores audit. Hoc inquam defluens in hęc inferiora semina eis leges, vitam atque multiplicatiuam vim communicat: Estque ipsa for-

ma vel natura, quæ per Aristotelem describitur principium motus, quietis, actionis, & vitæ eius, in quo est, cui cura, directio, & conseruatio corporis sui, non secus ac Nautę commissæ puppis demandata est.

Hoc inuisibile Naturæ sal, vel sal commune, quod Hippocrates *a Calidum immortale, & omnia sciens, & ornans* appellat, per æteris plagam vndequaque constanter diffluens ad terræ centrum, absente etiam Sole per diem, & luna per noctem, per opacissimas vsque tenebras iugitur properat cuncta ditans dotibus, quas secum fert, ad generationem necessarijs: *Quid sine hoc fit tandem, aut cui rei non adest?* Rerum est mille artifex, corque omnium rerum: scit emendare metalla: mineras corrigere: *b animalia intellectum docere*: nouit tam diuersa florum genera in herbis, & arboribus vnus effingere: illisque præesse omnibus potens est aerem corrumpere, iterumque emendare, est omnium odorum in mundo artifex: omniumque est excolor pictor colorum &c. *c* in multas formas vertere nouit materiam sacram prudens, venerabilis, & cuncta sciens.

Defluit itaque in hęc inferiora fermentum vniuersale, ignis & aquæ temperamen-

a *De carnibus*. b *Cosmopol.*
c *In Hymnus Orpheus*.

mentum habens, vnde eius nutrix terra eſt, cuius corpus ideò inſtar ſpongiæ peruium non ſine cauſa natura plaſmauit, vt huic facilis pateret aditus, quo in illa aptior fieret ad pullificationem particularium ſeminum. Et quia ſubiectum vitæ eſt, & ſedes, ideò Humidum radicale vniuerſale dici meruit: id voluit Hippocrates quando inquit, *a ex paucis multa contingunt, quia vniuerſa terræ naſcentia copioſiorem virtutem ex terra attrahunt, quam ſecum à parentibus attulerunt*; ideò quoque SAL VEGETANS, & omnia fæcundans cognominarunt.

Hoc itaque tam maſculini, quam fæminini generis Naturæ ſal à ſolis calore in alcali reuerberatum (id autem quomodo fiat, in Clauis cap.3. mechanicè oſtendi) magis paſſiui, quam actiui vires agere, fungique ſapienter fæminæ munijs tunc deprehenditur, ideòque mutato maſculi officio delectabilis ſoror filij Solis, vel vnico nomine Alcali indigitatur à Myſtis: ea preſertim ratione, quòd in ſe, vt vacuum, immortale illud calidum, & acidum ex aere rurſus auidè excipiat; Ideò quoque SALIS SAPIENTIÆ elogio inſigniuere. Adeoque Naturæ primus labor nil aliud eſt quàm pinſere SAL, ac deinde ALCALI, quod primam omnium rerum materiam ſup-

O 2 pedi-

---

a *De natura pueri.*

peditat, multiplicatiuam vim in seipso habens atque scientiam, quà nouit Elephantum dentes eò præconceptæ destinationis adducere, & donare illiusmodi adamantes duritiæ, & quia huius salis origo deriuatur à Sole, ideò dixerunt antiqui SALE & SOLE nihil in mundo vtilius: sal istud naturæ à Solis calore, vt diximus, reuerberatur in alcali, eademque actiones istud fæcundat illiq; multiplicatiuam vim infundit. *a* Hinc discimus, res omnes in vniuerso non alio modo produci posse, nisi per acidum, & alcali, quæ coniuncta, humidum radicale constituunt, cuius compositionem sapientissima Natura vnico artificio in magno mundi laboratorio præparat.

His vestigijs incedit ars, imitaturque sapientissimam magistram: comburit leni igne vegetabilia, illaque in cineres, quos deinde acriore flamma exurit, donec aciditas, seu forma rei in alcali inuertatur: Alcali hoc tali labore magneticam vim trahendi nouum acidum, seu occultum, seu manifestum nanciscitur; vt puta oleum occultè acidum, iunctum alcali coquitur in saponem salsum; quod autem oleum acidum sit, ostendi mechanicè in Claui.

b Et idem alcali silicibus iunctum pro acida

---

a *Clauis c.9.* b *De ratio. victus in morbis acutis.*

acida salis parte beneficio fusionis ignis in vitrum vertitur, quod esse salsum Clauis cap. 3. ad oculum explicat. Vnde Hippocr. *Mihi placet, vt ad omnem artem animum attendamus*. Quare mihi quoque inglorium non existimo, si (Natura docente) per docimasticam artem digestionum officinas adiuerim, vt vt ineptissimi domini sine erubescentia obijciant, me scilicet falcem in alienam messem mittere: quibus respondet Magister in Epistola: *hi Artis imperitiam præseferentes, cum sint ignorantes, quod melius est, damnant*. Quomodo autem ars imitetur Naturam in salium, & alcalium præparatione, & vt viceuersa alcalia, rursus in varia salia transmutentur citate Clauis 3. 5. & 6. cap. satis lucidè demonstratur, quò veritatis amantem lectorem remittimus.

Alcali itaque, seu vim attractiuam in omnium seminum profundum demersit Omnipotens, vt eius attractu, more magnetico, superiorum virtutes hùc deducerentur: informationis actum actutum celebrarent: gliscerentque in sal vnicum Hermaphroditicum masculini, & fæminini generis sexu pollens, & hoc est illud vnum, de quo fatur Hermes, omnia ex RE VNA, fiuntque hæc duo vnum Homogeneum consentiens, sibiq. concordans; ideòque amicabiliter in opere generationis ita simul coeunt, vt inseparabiliter tandem vniantur, quo posteà

in segetes, & fructus paulatim erumpunt.

Resurgat nunc mercenaria, imbellisq; societas suis cum asseclis, & reprobet tanquam nefandum quoddam, cælestem hunc, atque diuinum spiritum à veterum antiquitate tot triumphis nobilitatum. Resurgat stupida illa reprobatoria, ridicula turba, pergatque Diuinum Numen vlterius calumnijs obscurare, quod tam à sacris, quam prophanis Philosophis in illorum monumentis tot laudum præconijs fuit semper debitè exornatum, atque celebratum. Audiant in vastissima Naturæ schola magnum Hippocratem naturali sermone docentem, ex hoc inuisibili diuino totum mundum, & quicquid sub cæli ambitu continetur, exortum esse. a *Ab hac vna re omnes res natæ sunt*, per vniuersalem scil. Acidi, & Alcali confermentationem. Ità quoque, & morbos omnes huius solius REI propaginem, & sobolem esse, & ab hac VNA RE modò quoque omnia exoriri doctrina, & Hippocrates auctoritate demonstrabo.

Ex

a *Hermes*.

Ex ignis, & aquæ congressu quocunque in loco seditionem, ventumque excitari.

Cap. 5.

IGnem acidum esse, in Clauis cap. 8. euici; quomodo autem acidum alcali coniunctum seditionem ac ventum excitet, tam in macro, quam microcosmo nunc demonstrabo. Ventus, *inqnit* Magister ipsius aeris fluctus atque vnda existit. Notandum rursus quod aer, flatus, ventus, spiritus, Hippocrati synonyma sint, vt supra pariter monui. Iubet autem nos ad omnem artem animum adhibere, omnes enim artes cum humana natura communicare docet. Prudens ergo Podagricus obseruet communem preparationem Tartari vitriolati, ex spiritu vitrioli, & alcali tartari, vt ex horum amborum coniunctione illicò seditio excitatur, & ventus, que angusto loco constringi nequeunt, propter, fortes fluctus, quos facit, ac nisi os vasis apertum hiaret, impetuoso aeris fluctu dissiliret, spiritus potentia ità cogente. Ventus ex his excitatus volatilis acidi affusi naturam sequitur; quarè frigidus omninò non est, zephiroque assimilari potest.

Cum verò idem spiritus volatili alcali vrinæ affunditur eodem motu ex ambobus seditio excitatur, & ventus ita frigi-

dus, vt hunc viribus cum Borea conferre possimus. a *Ventorum saluberrimus*, ait Hippoc. *est aquilo. Huic contraria auster efficit*, quem nobis exhibet spiritus salis calcem viuam impetu rodentis, hic tepidus, & humidus, vt auster, est.

Varijs excitantur venti cum varia acetum rodit alius cum soluit cancrorum lapillos, alius cum alia crustacea minuit, qui tamen omnes venti insalubres non sunt.

Alij planè pernitiosi sunt: si enim spiritus nitri guttatim, sed celeri lapsu in Antimonij butyrum decidat, iterumque mora interiecta subindè postea alernatim reaffundatur toties excitatur ventus, nedum suffocatiuus, quin imò (qualem Canis cripta propè Neapolim incessanter eructat) apoplexiam, attonitumque morbum causare potis sit.

Reperiuntur quoque venti, qui per nares hausti strangulant. Aqua fortis argentum rodens emittit ventum, qui attractus non solum pulmonem lædit, sed quandoque etiam atrophiam infert, & ventris tormina producit: quapropter eiusmodi laboribus incumbentes sæpiùs dictis tentantur infirmitatibus.

Spiritus sulphuris, vel vitrioli, ferrum rodens flatum spirat putridum, ita vt ab eius hausto odore viscera contremiscant.

Ven-

---

a *De morbo sacro*.

Ventum quoque halat maturarum vuarum ſuccus expreſſus, ex acido, & alcali pariter cum cæteris conſtans: & licet nulla in eo ſenſibilis aciditas percipiatur: quam primum tamen ſponte intepuerit, dormiens in illo acidum rodere incipit alcali, & alcali rurſus amplecti acidum: ex qua pugna oritur motus, qui vulgo paſſim fermentatio dicitur, quia reuera ſuccus feruere videtur: ab hoc motu aer ibidem detentur fortes fluctus facit: & niſi continentia vaſa eſſent aperta diffringerentur, *ſpirituum potentia ita cogente*: hic per inſpirationem in cellarijs clauſis hauſtus, ſenſus omnes habetat, mentemque perturbat, non aliter, quam qui ex fermenteſcente cereuiſia in cellarijs clauſis eleuatus inebriat ſuffocatque.

Differunt venti ſecundum naturam locorum, quibus excitantur, vnde patet tot eſſe ventorum genera, quot ſunt in orbe loca: ſingula enim propriorum ſeminum incomprenſibili theſauro opulenta ſunt; hinc certi venti, & ſtatæ tempeſtates ex certis prouincijs ſtabiliter erumpunt in macrocoſmo, quæ ſane loca vniuerſali fermento *nunquam quieſcente* aſſidue locupletantur: horum cauſa inſtabilibus fæcundari incipientibus aquis, non aeri per ſe attribuenda eſt, docendo id Magiſtro de aere, aquis, & locis.

Spiritus ergò ſeu Hippocraticum Diuinum ventorum vel flatuum cauſa ex-

O 5 ſtit,

ſtit, cui enim rei non adeſt? quocunque enim in loco acidum, & alcali iunguntur, ibi ventum excitari neceſſe eſt: & quò eorum maior copia, ac celerior coniunctio, eò copioſiorem, & impetuoſiorem ventum exſurgere experientia artificialis mechanicè hactenus oſtendit: *a* ſi enim non excitarentur in principio coniunctionis, neque deinceps in fructibus excitari poſſet.

Cum ergo in macrocoſmo, eiuſque fructibus hæc contingat, vt ab ignis, & aquæ coniunctione venti ſalubres aut inſalubres generetur; idem etiam ſic ſe habere in microcoſmo docet Magiſter; cum Natura hic, & vbique per eadem inſtrumenta operetur; nam de *flatibus ait*, cum quis varios, & diſſimiles inter ſe cibos (omnes enim ex acido, & alcali conſtant) aſſumit, ſeditionem mouent, & ventum, quia ſunt inæqualia, alia citius, aliaque difficilius coquuntur: cum multorum autem ciborum ingeſtione neceſſe eſt, & multum ſpiritum ingredi. Omnia enim quæ eduntur, & bibuntur, ſpiritus in corpus inferunt (quia quicquid inter cælum, & terram eſt, ſpiritu repletum eſt) aliquando plures, aliquando pauciores, id autem indè manifeſtum fit, quod plurimis eructationes poſt cibos, & potus euenire ſolent, diſcurrente nimirum aere in-

a *De diæta*.

re incluso, vbi perruperit bullas, quibus fuerat inclusus.

Rude ac omnibus notissimum exemplum proponit Hippoc. de primo, & generali ventriculo, insinuare volens, vbique & in subsequentibus ventriculis, seu digestionum officinis etiam flatus naturales vel salubres, & non naturales vel vitiosos excitari posse: cum quilibet musculus insitum suum ventriculum habeat, cuius alcali, dum trahit destinatum suum occultè acidum, & proportionatum alimentum, *a* tunc *NATVRALIS LABOR* sine strepitu quidem succedit, non planè tamen absque flatu: nam piscis etiam si frigidus, & in aqua anhelitu carens, nihilominus quandoque eructat bullas, quæ non incommodant, sed eius naturalis laboris, seu placidæ digestionis flatus manifestant; non secus, atque naturali, & tacito labore ex vino acetum, aut ex caseo sine strepitu, non autem sine flatu, vermes fiunt, docente id Magistro: *b* Quæ quidem ventriculus superat, *inquit*, quæque corpus recipit, ea nec flatum, neque tormina excitant. *c* At si ventriculus non superat, ab his, & flatus non naturales, & tormina, ceteraque id genus contingunt. Adeoque prudens, acidus, mollisque ignis

a *Hippoc.* b *De Affectionibus.*
c *In ventriculo habitat rector totius.*

cuncta gubernans, quæ in corpore contingunt in ventriculi ore habitare necesse est.

Alius itaque excitatur ventus ab edulijs in sano stomacho primario, alius in ileo, alius in alijs intestinis, alius in colo, alius stercorarius, qui per candelæ flammam dimissus flammam concipit, alius in vesica, alius & alienæ conditionis in Hydrope, *a* cuius venter, *ait Magister*, penitus euacuatus, intra tridui spatium rursus repletur. *b* Hæc est illa vis spiritualis, exclamat Helmont quolibet folle potentior, quam in penetralibus gerimus, cuius potentiam quotidiè admiramur, nunquam sciuimus, & vix per demonstrationem admittere adacti credimus: Quidnam aliud, *pergit Senex*, præter spiritus locum impleat? Quidue aliud si non spiritus tam citò implere possit? Sic & Apolexia, Epilepsia &c. ex alijs, & diuersi saporis, & odoris flatibus oriuntur, nimirum quando flatus frigidi (vel inebriante qualitate præditi vt in Caniscripta) & copiosi carnes subierint, atque inflauerint (Hippoc. phrasis est) hi enim corporis partes stupidas reddunt. Etsi quidem multi flatus totum corpus permeant, totus homo attonitus redditur (vt in suffocatis à carbonibus fieri solet) si verò partem aliquam, pars illa.

Atque

a *De flatibus*. b *De Hydrope*.

Atque vbi quidem flatus illi discesserint, morbus cessat, vbi verò permanserint, permanet & morbus, hæc autem sic se habere continuæ oscitationes indicant.

Sic in proposito nostro cum stomachi generalis insitus mollis ignis, seu multi ventris fermenti pars, quæ synouiæ præsidet, in aliam indolem sit mutata: vel vt cum Hippoc. loquar *alios mores* induerit, atque synouiam irradiauerit, statim seditionem excitari, & flatus necesse est; nõ secus quam si acidum, & alcali coniungantur; vt de spiritu vitrioli, & alcali tartari paulo ante dixi. *a* Ex hac demonstratione concludit Hippocrates obfirmatorum, *inquit*, & inhærentium morborum (inter quos podagra) à flatibus causam dependere, cuius esse manifestum existimo: horum enim omnium spiritus traiectio causa est, hic enim vbi crudus (ideſt acidus & nõdum salsum saporem adeptus loca tenera, inassueta, nec prius attacta incubuerit, ad instar spiculi infixi carnes subit: adeòque pro dolore podagrico, vnà cum acido etiam ventum in eodem tramite concurrere necesse est.

Ventosum hunc acidum spiritum podagræ doloris causam esse, & nullatenus humorem è capite per humeros, & vniuersum corpus vsque ad pedum digitos de-

a *De flatibus*.

descendentem, sed celerem, spiritualemque actionem notarunt cum Hippoc. plures præstantissimi viri ab experientia edocti, inter quos Guainerius, & Matthias de Gradibus, qui ventositatis seu flatus mentionem fecerunt. Et Cardanus materia arthritidis causa est quasi spiritus, quem Lucianus in Tragopodagra summa cum prudentia, & doctrina ANIMATVM appellat.

Cum verò multi ventris acidus spiritus primò, & generali ventriculo inhabitans nulla labe scatet, atque cum subsequentibus ventriculis concordat, illisque proportionatus est, atque in omnes maturus fluit, vel radiatur, tunc tacitè insensibiliter, in tranquilla quiete, & otio, NATVRALI LABORE, & actione procedit: non secus quam tacito labore, & summo silentio ouum ad pullum procedit; eò quod spiritus ille, seu ignis naturæ, seu Hippocraticum diuinum in rebus absconsum *nunquam quiescat*, sed iugiter ad finem suum tendat, properetque absque vlla vehementi seditione, motuque, vocaturque, in hominibus sanitatis temperamentum optimum.

a Ex dictis concludit Helmont, stomachi vita cunctis totius digestionibus præsidet, vtcunque in abditas vel etiam remotas latebras dispersis, id nimirum est ANI-

---

a *De sede Animæ.*

ANIMÆ singulari radiationi proprium, vtpotè quæ solo nutu, atque mandato quoquouersus obedientiam coactam imperat, & à quouis sibi deberi inuictè exigit. Vndè pariter sequitur, eundem vigorem vitalem dilatari quoquo versus: erroneoque ductu eiusdem exorbitationes transplantari morbificè vsque ad vltimos digitos. Quę autem sit ista imperans ANIMA sequenti capitulo declarabo.

Antiquissima duo principia IGNEM sc. & AQVAM Spiritum siue Hippocr. diuinum continere.

Cap. 6.

a IGnis ait Hippoc. omnia ornat, & aqua omnia, & per omnia nutrit, & paulo post: Corpus humanum, vbi temperationem ex tenuissima aqua, & rarissimo igne adeptum fuerit, saluberrimum habitum ideò efficit.

Ignem ostendi acidum: atque in illa aciditate habitare prudentem animam, docet mechanica, quod nimirum sibi ex alcali fabricat, format, ornatque domicilium simile illi, ex quo desumpta fuerat. Solius enim animæ est operatio Philosophorum sententia, ab vna scil. materia in alias se extendendi, easque conuertendi

a *De diæta*.

tendi in ſui Naturam. Non poteſt autem anima quò tendit peruenire propter diſconuenientiam, niſi ſpiritu mediante, qui eſt quaſi non corpus, ſed quaſi iam anima, ſiue quaſi non anima, & quaſi iam corpus. Adeòque anima dat ſpiritui eſſe, & ſpiritus eſt animæ capſula ſeu vehiculum, cuius benefitio corpori iungitur, & ferruminatur. Cæterum nullo ingenio, nulla arte, nulla induſtriã, nullaque diligentia ſpiritus, & animã poſſunt ab inuicem ſeparari, diuino obſtante decreto, ne homo inueniat opus, quod fecerat Deus Eccl. cap.3. v.11. vt in Claui per alcali tartari demonſtrauimus.

a Cum autem oculis plus credendum, quàm opinionibus, Hippoc. ſic docente, expedit, vt orationem clariùs, ac mechanicè ad oculum demonſtremus. Spiritum, vel nitri, vel ſalis, vel vitrioli, qui vt vt rectificatus ſemper nimirũ acidus eſt, & igneus, affunde puriſſimo alcali tartari, donec peracta vtrimque ſaturatione ſtrepitus ceſſet: fac exhalare humidum ſuperfluum vſque ad cuticulam, & ſpiritus (ſit nitri) quem affudiſti in alcali, in frigida ſtatione ſe format, & ornat (vt loquitur Hippoc.) in nitrum naturale, verum, flammam concipiens, & anginæ remedium, prorſus idem, ex quo

a *Lib.* 1. *De diæta*.

quo ille acidus spiritus proliciebatur: sola igitur anima dicti nitri potuit se extendere in alcali, illudque conuertere, ornareque in sui naturam, eò autem non potuit peruenire, nisi per eiusdem nitri spiritum, quo veluti oportuno vehiculo anima voto potitur. *a* Estque hæc anima, Hippocr. diuinum, quod omni igni seu acido semper, & inseparabiliter adhæret, per quod omnia mundi mirabilia, tam in morbis, quam in sanitate perficiuntur, quodque à spiritu separari impossibile hactenus ostendi, & in posterum vlterius ostendam.

b Vanum itaque est ab auri calce, vel ab auro foliato minutimue conciso, etiamsi in aurea vitrea, vel ferrea mola quantumuis Philosophica annos, vel mille teratur, atteratur, conteratur, & si vltra vis super conteratur, quicquam humidi ex se vnquam ex Angelica plana retortà iri extillatum, id namque perpetuò est impossibile, quocunque tandem vrgeatur igne: quod tamen. Quidam in Epistola Naturæ Curiosis dicata sine erubescentia scribillare non timet; præterea vanum pariter est, prædictam auri calcem, vel per mille annos contritione subactam, esse vnquam à se dimissuram tincturam in spiritum vini vt vt rectificatum:

---

a *Anima rerum est Hippocr. diuinum.*
b *Aurum non dimittit humidũ distillando.*

catum: Tinctura enim auri, corpus suum sequitur, & ab illo neutiquam separatur, vt homo non inueniat opus, quod fecerat Deus: Hæc namque est artis illusio, ipsis artificibus incognita. Mola autem philosophica terere idem prorsus mihi est cum Luciano, ac *ligone philosophari*: id est rustica opera subire, quod philosophorum non est, hi enim non baiuli, sed Naturæ opera sagaci ingenio sequuntur: quippè quæ iuxta Hermetem vtrobique suauiter, non operatorum more agit, vt hoc compendiolo per solutionis, & coagulationis naturali instrumenta prudentibus satis lucidè ostensum est.

a Sic nec aurum fulminans occultè acidum, vnà cum cocto, perfecto, purissimoque vitro (cuius pars alcali est) contritum, licet celeri fusione transeat in corpus opacum (*b* quod amauson siue vulgò smaltum vocant) purpurei coloris, & infinitæ penè dixerim tincturæ, attamen auri anima ex vitrea massa non augetur, quia supremi conditoris decreto cautum est, ne præstantior natura in deteriorem degeneret: *c* ità nec anima fili-

a *Encheiresin docet Hippocr. Chim. c. 7.*
b *Purpurei præparatio Auri fabrorum secretum.* c *Per Animam auri, transmutasse Bragadinum 1581, publicè vilia metalla in purum aurum narrat Dullionus, Historicus huius Regiæ.*

silicis, nisi per suum spiritum, transit in alcali vegetabile, neque ex eo augetur ad petream indolem, quam vitrum vocamus vt 3. cap. Clauis.

a Quemadmodum autem vegetabilium anima in nullo alio nisi in vegetabilium regno augetur: Et metallorum anima nisi in metallis: in auro enim semina sunt auri, canit Poeta: sic anima hominis in nullo alio nisi in homine augetur, concludit Magister. In cuius ventriculo habitat acidus spiritus (*b* vt Clauis cap. 9.) qui vinculum, & vehiculum animæ est, vt dixi. Homo igitur comestum gallum gallinaceum coctum (cuius corpus alcali esse in citato paulo antè capitulo Clauis euici) conuertit, & transmutat in sui naturam, & tam corpus, quàm spiritus, & anima istius hominis augetur: Et nisi anima prudens, cunctaque sciens spiritui ferruminata esset, gallum gallinaceum transmutare in humanam naturam non posset: nam anima dat spiritui esse, estque solius animæ in aliam rem sese extendere, atque in sui regno augere, & multiplicare.

Et vice versa, si gallus gallinaceus Doctorem cometat, eius anima sese extendit, atque doctorem in sui naturam conuertit, ita vt qui pridem in cathedra dicta-

---

a *Firmat id Hogelandus Tract. de Alchim. difficult. parte quarta*. b *De diæta*.

dictabat, iam galli vocem edat, ex supra dicto fundamento. *a* Hac ratione animam vnius entis intrare, alteriusque exire, Pitagorici dixerunt.

Si hęc ità sunt, vt reuera sunt, qua ratione, & veritate ineptissima societas potest per acetum animam separare à cupro; & falsa doctrina, & fraudulento sermone vulgo, & iuuentuti imponere. Vide Clauem cap. 6.

Hic quoque elucet crassus error scriptorum, qui quadrupedum sanguine in humanas venas transfuso, se non solum curare morbos, sed etiam hac ratione senectutem retardare arbitrati sunt, curiosissimi hi Magistri, Hippocratis decretum non considerarunt, quod nimirum anima hominis in nullo alio, quàm in homine augeri possit. Si enim comestibilia in primo ac vniuersali ventriculo (quo inhabitat prudens, omniaque sciens rector, seu spiritus acidus, animæ inseparabiliter iunctus) non animantur, in subsequentibus ventriculis errorem neutiquam emendari posse, *b* Galenus notat, ratio dictitat, & experientia rerum Magistra, & mentiri nescia confirmat, atque demonstrat. *c* Multum, *inquit*, differunt particulę animalium, quoniam ipsæ

a *Pytag. Animarum migratio quid.*

b *Lib. 1. cap. 2. de vsu partium.* c *Iournal des sçauans 1667. Mense Iunij.*

ipsæ animæ differunt. Quare ijs honorem, & gloriam, quam pro transfusionis sanguinis inutili inuento sibi deberi ambiunt, lubentes relinquimus.

Et quemadmodum in macrocosmi singulis mineris, plantis, earumque diuersis particulis, & ventriculis aqua de die in diem guttatim, certo pondere, mensura & proportione à supradicto prudenti sulphureo speciali spiritu, & anima, voca archeum vt lubet, & ab *alio nullo* multiplicarunt, coagulatur, & in eorum naturam cogitur, ità etiam in microcosmo, seu vniuerso humano corpore, particulis omnibus, singulisque musculis (quilibet enim suum habet ventriculum) præsidet acidus ille animatus, & pinguis spiritus, qui sanguinem illis appropriat, ornatque iuxta indigentiam, eò quod is in nullo alio, quam in homine reperitur. a *Corporis enim pars minima*, inquit Magister, *si aliquo morbo efficitur, eam affectionem, qualiscunque tandem fuerit, totum corpus sentit, quod minima pars corporis eadem omnia habet, quæ & maxima.*

b Mesues ait: Rhabarbarum, ex quo purgandi vis extracta est, anima perdidit, adeòque propria facultas rhabarbari, agrimoniæ, absinthij, in nullo alio reperitur, quam in rhabarbaro, agrimonia, absin-

a *De locis in homine.*

b *De simpl. medica, cap. de Rhabarbaro.*

absinthio &c. Ridicula itaque sunt simplicium succedanea in Theriacam, aliasque compositiones substituta. Animę enim est sui domicilij architecta, quæ sibi fabricatur conueniens, accommodatumque instrumeutnm ex Themisto: citat Scaliger, & idem 307. sect. 29. ipsa natura in animali omninò anima est, ipsa sibi fabricat calces, dentes, cornua ad vitam tuendam, itaque ius vtitur, & scit quo sit vtendum modo sine obiecto aut phantasia vlla.

Error itaque est, quid pro quo substituere: sanguinem nimirum quadrupedum sanguini sufficere humano, qui tantummodo in homine reperitur, in alioque nullo, neque venarum sanguis, arteriarum sanguini respondet, eò quod diuersis rectoribus subindè subsit ex supra dicta ratione: sic etiam in dispensatorijs legitimus pro cerui adipe, caprarum substitutum, aliaque quamplurima absurda, hanc fraudem hoc honesto vocabulo, *quid pro quo*, appellare consueuerunt.

Contra pertinacissimam, antiquam, & desperatam vteri hæmorragiam cum iam omnia conclamat essent, asinini lactis vsus fuit præscriptus: cuius loco ægra decepta, vsa est duos ferè menses lacte vaccino sine fructu; verum venditoris fraude (quid pro quo) detecta bibit asininum, ex quo breui perfecta sanitate conualuit: non quià lac istud solummodò

pri-

prima qualitate humectet, refrigeret; vel nutriat, id enim prorsus pręstat, & vaccinum, sed eò quia vtrumque Hippocraticum diuinum, morbique, remedijque sibi inuicem permista inter se cognoscuntur atque concordant (idest acidum morbosum vteri venas erodens, non auscultabat alij, nisi alcali asinini lactis) quæ concordantia bubulo non inest, vt praxis præsens edocet: longè quippè vtrorumque est alia natura, vt paulo ante de humano, ouilloque sanguine monstrauimus; vsque adeò quid pro quo, neque hic, neque alicubi locum habere queat. In alia vteri hæmorragia, nec asininum lac, nec aliud quicquam remedij profuit, nisi potus aquæ spermatis ranarum, vt alibi notaui.

Si ergo anima est sui domicilij architecta, morbos omnes, atque singulos, cum sint inter se diuersi, distinctas, & diuersas habere animas necesse est, estque illud, quod Hippocrates in morbis diuinum vocauit: *a cui enim rei non adest, aut quid sine eo fit tandem?* Hunc spiritum cuncta scientem, tam morborum, quam remediorum esse fabrum, docet Magister citato libro Mortalibus, *inquiens* vitæ, & morborum ægrotis solus is est auctor. Ergo & podagræ auctor non est humor excrementitius à capite defluens, sed specia-

a. *De flatibus.*

cialis, animatus inuisibilis spiritus, pro cuius exacta cognitione hunc tractatum ex pauperum commiseratione, & in proximi necessitatem conscribimus.

Naturæ, & Artis instrumenta per ignem, & aquam explicantur.

Cap. 7.

VNiuersalem ignem cuncta scientem, omnium rerum animam, occultum atque inuisibilem acidum spiritum ex Sole proficisci, quem aquæ in matrimonium iunctum fermentum vitale rerum constituere, & omnia, quæ mundus habet, in se comprehendere, ex Hippocrate demonstrauimus: Hæc tamen omnia prudenti medico non sufficiunt, tum ad cognitionem, tum ad curationem, nisi insuper etiam hominis naturam exactè cognosceret, & dijudicare didicerit, vt *ait Magister* cognoscere quidem ex quibus ab initio constitutus est, dijudicare verò, quæ in ipso partes dominium obtinent: si enim ab initio constitutionem non cognoscat, & id quod in corpore dominatur, non potest ea, quæ homini conducunt, offerre.

a Omnia igitur tum animantia, tum homo ipse ex duobus facultate quidem diuer-

a *De diæta*.

diuersis, vsu verò consentientibus constant IGNE scilicet, & AQVA. Quæ duo simul iuncta, tum alijs omnibus, tum sibi inuicem satis sunt: vtrumque verò seorsim, neque sibi ipsi, neque cuiquam lateri satis est potest. Horum igitur vtrumque hanc obtinent facultatem, IGNIS siquidem omnia semper mouere. AQVA verò omnia semper nutrire Hactenus Hippocrates.

Nutritus autem homo viuens duplici nutrimento *subiungit*, corporeo nempè, & spirituali, sine hoc autem illud parum ad vitam confert. Nisi enim acidum vitale seu mollis ignis in stomacho, corporeo alcali nutriatur, facilimè ambo in ruinam cadunt, & vice versa nisi alcali saturetur dicto spirituali, vitalique acido, perdit nutrimenti vim, atque in cadauer resoluitur.

Etenim sicut ostendi in macrocosmo ab alcali trahi magnetica virtute Solis filium, huncque rursus in alcali reuerberari à calore in nutrimentum: sic etiam ab homine per inspirationem pabulum illud spirituale (quod occultum vitæ cibum vocat Cosmopolita) attrahitur per pulmonem rectà ad microcosmi centrum Cor, quod hìc Solis vicem gerit, atque sedes est humidi radicalis, & focus; vbi naturæ humanæ ignis primò accenditur, vt in Clauis capit. 9. demonstratum est, attractumque vitę pabulum in alcali suo

modo reuerberando fixatur, atque rurſus indeſinenter attrahitur, formaturque humidum radicale, quod penes ſe habet omnia, quæ hominem conſtituunt.

Et quemadmodum ex hac VNA RE omnes res Macrocoſmi natæ ſunt, vt ſupra ex Hermete notauimus: Sicquoque ex hac VNA RE omnes particulæ Microcoſmi naſcuntur, vnde quælibet particula rurſus claudat in ſe particulariter VNICAM REM a neceſſe eſt: ideòque quælibet particula rotundo ore dici hac ratione poteſt Microcoſmus, *cuicunque verò parti à principio non inerit vnica hæc res, deinceps augeri non poterit:* b concludit Magiſter.

Prudens ille humanæ naturæ Princeps *omnia ſciens*, quæ in corpore contingunt, indeſinenter ſua ab arce imperans, facultateſque omnes, cæteraque organa harmonicè mouens, vitam & motum omnibus in microcoſmo ventriculis plus minus cuique pro ſingulorum exigentia inſpirat, *ſuſcipiuntque ea, quæ incidunt*, ait Magiſter. Inde fit, vt vniuerſalis ventriculus, qui reliquis omnibus præſidere cognoſcitur, vitali aura ſeu multiventri ſpiritu repletus ſit, cum neque ſolus eſſe, neque ſibi ſoli ſufficere valeat, appetere alcali (ſeu cibum)

a pro

---

a *Ventriculi partium.*
b *De diæta.*

a pro sui multiplicatione incipit, qui cibus attractus, & assumptus resoluitur, & fermentatur à dicto acido spiritu in materiam primam, vt ità dicam: in illa autem fermentatione, eademque opera, infunditur prædictæ materiæ anima, quæ (vt dixi) semper spiritui inseparabiliter adhæret, transmutaturque in acidum lacteum vitalem succum communi nomine chylum, *b* cui rursus omnia generationi, aut nutritioni necessaria insunt. Differt autem dictum fermentum acidum naturale ab alijs acetosis, quia scilicet quæ penetrat eadem etiam opera volatizat: spiritus autem acetosus artificialis quilibet dissoluendo ipsemet coagulatur, & fixatur.

Chylum autem manifestè acidum esse mechanichè demonstrauit olim Hippocrates Chimicus, *c* ita vt vel quilibet plebeus aciditatem fateri compellatur: Cum verò hic acidus succus in intima, non nisi errore admittatur: admissus enim stranguriam in vrina generat, colicam in intestinis, podagram in iuncturis, scabiem in pelle, propterea aciditatem deponere priusquam intranea subeat, necesse habet, sudorem, sanguinem, vri-

 nam,

---

a *Transmutationem alimenti vocat Galenus coctionem proficiscentem à totius substantiæ vi.* b *Chylus est succus vitalis.* c *Cap.13.*

nam, saliuam &c. falsa esse experientia docet, oportet itàque, vt etiam chylus salsus fiat, antè quam ad intima progrediatur.

Non potest autem acidus chylus salsum induere saporem nisi in alcali, cuius proprietas est iuxta sui principij indolem acida virtute magnetica attrahendi, & in salsum commutandi, vt hinc indè mechanicè docuimus, idcircò per mensenterij multiplicia vasa, alcali ditissima transit, (vt per potâtas acidulas, ipsumque vitriolum ad oculum ostendit Hippoc. Chimicus) cum quo concorditer copulatur, salsumque tunc induit saporem, vt omnia acido alcali iuncto in macrocosmo, & artificialibus contingit.

Hactenùs Anatome patentes ductus ibidem, per quos chylus fluere possit, nondum vidit, vndè hinc euincitur totus chylus vitali aura turgidus in vaporem ita volatilem (vt dixi) resolui, subtiliarique, vt solidam membranam peruadere nullo negotio possit, aliàs alimenti nomine ab Hippocratico medico vocari non licet, sic *docente Magistro* Alimentum est, quod in spirituales vapores conuersum est, à talibus nutriuntur spiritus vitales actiuorum autores.

Natura imitatur artem, & hæc rursus Naturam. Hinc cuilibet Hippocratico discipulo manifestè innotescit in artificiali coniunctione cuiuscunque acidi, & al-

cali

cali (quæ seorsim more sui principij nihil noui producunt) amborum licet purissimorum, plures tamen fæces propter nouam generationem, & in salsum transmutationem oboriri, quæ in tepore, & quiete à salso nouo subsident, & fæcum forma ad fundum vasis descendendo separantur : idem etiam intra microcosmum in naturali coniunctione acidi chyli cum alcali hinc indè per multiplicia in mesenterio vasa disperso contingere debet cum natura vbique per similia instrumenta operetur : separantur inquam pura ab impuris propter nouam generationem : Non enim potest, *a inquit Magister*, id quod similes mores non habet, in eodem loco permanere ; multa idcircò concurrunt *aliena*, non solum à dicta coniunctione, & necessaria noua generatione, sed etiam propter hominum intemperantiam, quæ *aliena* nisi secernantur hostilem dabunt succum, quem vsitato vocabulo crudum, vel impurum appellamus, lentarum febrium aliorumque contumacium affectum in mesenterio stabulantium originem : *b Oberrant enim ibidem velut ignota*, eò quod vitalis auræ symbolo destituantur, cuius character salsus esse sapor, abundè ostensus est: propterea in nidorosum, seu amarum suc-

a *Diæta*. b. *Mesenterij morbos ostendit Fernelius*.

cum, *a quem bilem appellare ſolemus* (ait Senex) in ſimplici tẽpore conuerti neceſſe eſt. Cum enim per intemperantiam fermentum vitale, ſeu ignis mollis in ſtomacho *importunè cogatur, omni ſucceſſu priuabitur. Permixta verò inter ſe cognoſcuntur. a*

Salſus hic vapor ex acido alcalique compoſitus, ab Hepatis ventriculo rurſus aſſugitur, ibique in liquorem condenſatur, qui vulgò ſanguis dicitur, eſtque (vtpotè volatilis, & vaporoſas) aqua microcoſmi (vt de macrocoſmi aqua quoque dictum eſt) omnium ſuccorum, muſculorum, venarum, capillorum &c. ſemina complectens, vitaliſque ſpiritus ſedes, iuxta ſacra, qui per venas tanquam per riuulos decurrens irrigat totam microcoſmi terram.

Et quemadmodum macrocoſmi ſeminibus ineſſe virtutem tranſmutatiuam aquæ, ex dictis claruit, quæ rare facta trahitur à radicibus mille, rurſuſque coagulatur in herbas mille, calidas, acres, amaras, dulces, acidas, inſipidas, frigidas, aliaſque infinitas ferè, diuerſi quaſque ſaporis (taceo colores) quam particularis prudens ignis ſeu intelligentia latitans occulto artificio in ſeminum ventriculis, exornat, adaptat, multiplicatque, & ſi quod ſuperfluum eſt, iterum

rum

a *De veteri medicina.* b *Verba Hippocr.*

rum rarefit, & in forma vaporis exhalat.

Sic etiam in microcosmi seminibus, seu minimis musculis, quorũ quilibet suum ventriculum habet, absconsa latet ratio vitalis, seu particularis inuisibilis intelligentiæ ignis, seu virtus transmutatiua sanguinis (dic vt lubet) qui indè rarefactus trahitur à singulis, atque condensatur in diuersas mille particulas, quæ transmutatiua virtus, NATVRALIS LABOR, vel partium ventriculus Hippocrati dicitur: a *qui vnicuique locum perficit, quo allabentia suscipiuntur, quæ verò superflua, & diuersos mores habent è regione protruduntur*. b Non obscurè idem *Galenus*: singulas corporis partes, vt suum nutrimentum, ita etiam excrementum habere, & superfluum, derelictum naturæ partis humorem esse, docet: Et ideo totum corpus perspirabile, adnotauit Senex, vt liberè, sineque impedimento, quod inutile est, diffluere posset: quibus addit Philosophus naturæ motus, *inquit*, continuus, ac indefessus est; non minus in partibus, quam in toto; agit enim illa semper, otij impatiens, adeò vt si momento quiesceret, rueret fabrica vniuersi, quæ legi motus perpetui mancipata est; neq; etenim terra stans, mare pacatum, aer tranquillus, quià moueri non

P 4 per-

a *Diæta*. b 5. *Aphor*.39.

percipiuntur, propterea omninò quiescunt; *non secus ac homo dormiens: quies illa actionis remissio est, non amissio vel cessatio*: Natura introrsum agit, quocunque tempore organa sua mouet, nec ab actione vnquam desistit: ipsa etiam cadauera motum corruptionis patiuntur; viuentia autem, licet non locali, organico tamen aguntur: hactenus ille. Subiungit, & firmat Hippocrates hanc doctrinam. HOMO *inquit*, edens sanus esse non potest, nisi etiam LABORET: oportet autem, vt par est, LABORVM vim pernoscere, tam NATVRALIVM, qui carnes in augmentum præparant (id per rarefactionem, & condensationem sequenti capitulo ostenditur) tum eorum, qui per vim fiunt, & carnes extenuant (vt palestrica, ligni-secium, & similia) quorum plurima de diæta recensent, cuilibet etiam satis abundè nota.

Naturales dictas duas operationes imitatur ars; quæ nequit quidem semina ipsa facere, illorum tamen acido, seu seminali virtute, ab ipso humido radicali, segregata (si indiget) pro ipso semine vtitur, in quo acido, cuiuscunque rei sit, occultę latitat particularis ratio, & intelligentia, seu virtus transmutatiua, non secus, quam in principio suo, nam si cum illo acido (spiritu nimirum nitri) *quod seorsim, neque sibi, neque alijs sufficit*, alcali (tartari) iungatur, acidum illud,

tra-

trahit alcali NATVRALI LABORE in sui dominium (femina, *inquit*, Magister ducunt materiam, quò volunt) fitque coagulum iuxta acidi naturam, & *quæ diuersos mores habent à ragione segregantur*, aut ad vasis fundum, vt ante dixi, aut in vaporis forma exhalant., vt in Clauis 6. capite multiplicibus exemplis mechanicè demonstratum est.

Diuini autem Numinis calumniatores, ab Hippocratica veritate expulsi, & à prudentiæ schola iamdudum eiecti, nunquam intelligere debent, quæ totus Medicorum chorus cum omnibus suis sectis intellexit; omnes scilicet humanas inuentiones a *vt ait Magister* imò, & ipsa artificia omnia, quæ, aut sunt, erunt, aut imposterum reperiri queant, nonnisi naturæ operationibus, ac vestigij inniti, eò quod prudens hæc Magistra in suo officio errare nunquam potuit, nisi loci vitio vel artificis ignorantia, quod per sequens mechanicum exemplum Dioscoride ostendit.

Cupri laminæ, *inquit*, in locum aridum cum vinaceis accescentibus conduntur, hæc aciditas rodendo rarefacit cuprum, & condensantur ambo in salinum corpus, quod æs viride vocatur, humidum quod superfluum est exhalat: perfacilis est labor, & in suo genere,

 per-

a *De diæta*.

perfectum opus, quia ars imitatur naturam.

Si verò idem cuprum vnà cum ijsdem vinaceis in locum humidum conderetur, non æs viride, sed liquamen daret inutile, erraretque natura loci vitio.

Et idem laminato cupro, si plures acidos succos affundas, vt pueriliter decanorum turba edoces, fit tantummodo, vt ex illa sine lege miscella confusio surgat inter succos illos, quorum vnus alium præoccupat, donec tandem, & ille, qui reliquos superat, a conflictu fatiscat; cumque cuprum alacriter amplius aggredi nequeat: ideò in turpis coloris æruginem condensantur, non quidem naturæ, sed ineptissimorum doctorum errore, qui ignorant, quid imitentur. Vndè rursus *Magister*: *a* quæ natura constituit, ea semper rectè habent: quæ verò rudes plebei, nunquam.

Rarefactio, & condensatio, Naturæ instrumenta, & artis, Podagræ causam manifestant.

Cap. 8.

SIcuti confuso Chao singulæ vniuersi partes commixtæ potentia inerant, quas Diuini spiritus opifex in actum separa-

a *Diæta lib.* 1.

parauit, & rarefecit: hancque operationem veteres Philoſophi à Greco SPAGYRIAM: Et Paracelſus more ſuo MYSTERIVM magnum nominauit, neque reuera inepté eſt locutus, licet eius ſenſus à pluribus non percipiatur. Sic & hodie ſingula rerum indiuidua multi ventris ſpiritui potentia inſunt, vt ſupra oſtendimus, priuſquam in lucem edantur; ideò radices rerum in aere eſſe doctrinaliter admodum ac præclarè ſcripſit Calid.

Ita arti, quæ ſapientiſſimæ Naturę ſimia eſt, commiſcere licet multos, ac diuerſos acidos ſpiritus, eoſque in vno vaſculo confundere in vnum Chaos ſiue multi ventrem ſpiritum: Huic ſpiritui affunde alcali tartari ad ſaturationis punctum, quod cum vicem materiæ ſubeat, adducitur in naturam ſpiritus, vt Hippocrates loquitur, ſuperfluum humidum per exhalationem ſegrega; donec cuticula deſuper caoguletur, vt in Clauis cap.6. docui, & in frigido loco reperies hoc naturali SPAGYRICO ſeu ſeparatorio labore tot diſtinctas ſalium ſpecies, quot acido liquores confudiſti vllum citra errorem: eò quòd duę formę in vno ſubiecto non concurrant, neque conuenire poſſint ob rationem ſuperius dictam, cum verò vnus illorum languet, eius productum ſal in forma quoque hebeſcat neceſſe eſt.

Discat hinc Diuini Numinis reprobatoria turba, spiritus illos lucis naturę scintillam in se recondere, intelligentiamque ex sua dotali proprietate habere, nisi enim intelligentię sensu pollerent, in vna ac simili materia locum singuli non seruarent suum: idque clarissimè apparet in acidis mineralium spiritibus, quilibet enim illorum ex eodem alcali fabricat aptum sibi, separatumque domicilium, altero alterius nequicquam perturbante locum: Estque id diuinum illud, tam in rebus, quam in morbis, quod Hippocratem in admirationem traxit, *a* & quod ieiuni decani tamquam nefandum quid, & proscripserunt, & blasphemarunt.

Non aliter se res habet in chaos, seu acido vitali humani ventriculi: in hoc quippè omnes particulę, tam solidarum, quam fluidarum vniuersi corporis partium potentia insunt, quas prudens opifex, & SPAGYRVS in stomacho sedens iuxta suam intelligentiam separat, ideòque vt eius principium, multiuentris spiritus dici meretur, in quo radices omnium partium corporis humani sitę sunt, occultęque latitant; non secus, quàm in ouo absconditur gallus gallinaceus, vnà cum pulcherrimis pennarum coloribus: *b* Nam

a *Diuinum Hippocr. quid?*
b *In Hyminis diæta.*

Nam tua naturam rerum prudentia mutat canit Orpheus: quod enim omnia habet, auget vnumquodque in suo loco, cuiuscunque verò pars à principio non inerit, augeri non potest *docet Magister*; *a* si verò vnica particula in spiritu languent, eius quoque productum hebescere, necesse est, quod mechanicę paulo ante demonstrauimus. Adeòque morbos nobiscum nasci, & non secus, quam barbam suo tempore erumpere, peritè admodum Plato dixit. *b* His præmissis perfigit Magister.

c Mucus, *inquit*, omnibus à Natura inest, & cum purus fuerit benè valent ARTICVLI, ideòque facilè mouentur, cum sint inter se lubrici.

Est autem mucus in articulis iuxta Philosophum illud gluten spermaticum, quod inter ligamenta, & ossium congressu est, articulorumque nutrimentum, & ibidem copiosius generatur ob motuum frequentiam, & ossium fortem compressionem, quandoquidem sine illo muco ossa ex mutuo confrictu æstuarent: hunc mucum Neoterici *d* Synouiam appellarunt, vt distinguerent illum à narium Muco.

Qua-

a *Gibbosi, cæci, claudi, &c. quomodo nascuutur? & in semine omnis futuri hominis ratio comprehensa est.* b *Senec. l.3.qu. Nat.c.29.* c *Mucus.* d *Synouia*

Quapropter Muci præses gubernatorque assiduus, quem ipsius inuisibilis muluentris spiritus particulam esse, vel radium superius ostendi, *a* Hippocrati verò auram leuem: Horatio auram diuinam: Virgilio igneum vigorem, & Galeno calidum innatum, omnia, quibus indiget in se habens, iugiter auxilium ac vitam dicto muco inspirat; hæc inquam particula, vel si spontaneo motu langueat, vel vt ait Hippoc. *alios mores induat*, aut per errorem à non naturalibus rebus, aut hereditario iure, perindè nunc est, præterque solitum efferuescat, vt aciditate superet reliquam partem! labor tunc illicò oboritur, & dolor: *Quodcunque enim alterum superauerit*, *illud ipsum incrementum suscipit*, ait Senex.

Labor autem oboritur, & dolor, vbi vexauerit, quæ à carne fluit, humiditas, *inquit* doctor meus, imò quandoque febriculam, seu ephemerinam suscipiat propter insuetum saporem, quem acidum vel crudum, vt vocant iugiter protrudit; de carnibus enim docet *quod nunquam quiescat*, & de humoribus; si quæ pars ante morbum laborauit, ibi morbi sedes erit.

Mucus autem indesinenter restaurari indi-

---

a *Pyripnon*, *idest igneum spiraculum sic vocat Orpheus, item ardentem spiritum*.
b *Diæta*.

indiget, vt, & reliqua constitutiua, propter continuam transpirationis necessitatem: Igitur eius humidum radicale, quod alcali esse Clauis cap.9. ostenditur magnetico modo, naturalique labore trahit viuificum illud calidum innatum, ipsi debitum, destinatumque vel metu vacui, vel ne massa continuè expirando absumatur, vel arescat: cum verò ait Hippoc. *alios mores*, idest, acidum saporem assumpserit, in illo coniunctionis puncto efferuescentiam, seditionem, ventumque excitari in ipso muco necesse est, oboriturque flatus con secus, quam si acetum corallis superfunderunt. Quando igitur, a *pergit Magister*, multus aer fortes fluctus facit, tunc & arbores radicitus euelluntur: ità & in microcosmo, quandò multa spirituosa aciditas muco impetuosè affluit, vel fortes fructus facit, tunc oboritur labor, & dolor, spirituum potentia ita cogente; *quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest?*

Cæterum gubernator spiritus pro particulari sua intelligentia cum sit semper officij sui memor nil aliud quam synouiam exornat, præparatque: interim tamen nescit, quod eam aciditare sua labefactet, ac in indiuidui ruinam ità laborando cudat: Synouia quoque vicissim metu vacui, magneticoque modo eundem

dem

---

a *De flatibus*.

dem in doloris tragœdiam nunquam attrahere desinit; & est, quod voluit Hippoc. a *Nesciunt, quid faciunt, sed destinatum fatum explens.*

Porrò synouiæ humidum radicale, (quod nil aliud est, quam illa pars multiuentris spiritus muco præsidentis, quæ Galeno calidi innatis pars dicitur, illo muco attracta, & à calore cordis alcali reuerberata, vt etiam Clauis cap. 9. ostendi) non posse attractum calidum innatum supra modum acescens in volatile salsum trasmutare, patet ex iuncturarum tumiditate, nil siquidem tunc temporis illac expirat, vt à priore in sanitate, transuolabili elaborato, longè recedens: vndè sequitur quotiescunque per errorem dicta acida leuis aura cum muco coniungitur, aut confluit (ventus enim tunc excitatur, & fortes flutus fiunt) sentiri quasi igneam guttant, b cadere: illicò namque alcali ebullit, constringiturque in acidi allabentis naturam, vt naturalis mos est, cuiuslibet acidi spiritus constringendi alcali in propriam indolem, & id est, quod docet Hippoc. femina, idest, acida abducere materiam, idest alcali, quò volunt. Natura siquidem vbique per eadem instrumenta Spagyricè semper laborat, vt suis locis demonstratum est.

Et-

a *De diæta.* b *Guttæ nomen.*

Et cum totum corpus in viuis perspirabile sit ex Hippoc. radiatur, diffunditurque spirituale illud fermentum à manibus ad pedes, & vice versa, liberumque vagatur hinc inde, sine impedimento vllo: hinc Senex. a *Articularis morbus cum detinet corporis articulos, ignis & dolor inuadit, prehendit etiam acutus, & ad alium atque alium etiam articulum vehementiores, & leuiores dolores decumbunt.*, ob id vocatur à vulgo Arthritis vaga, contaminat enim dictum mucum, vel synouiam, cui præsidet eodem prorsus modo, quo spiritualis odor ab adultorum dentibus efflans mucilaginem subindè ibi adhærentem petrifico odore pedetentim inficit, quam, nisi quotidiè abstergatur, temporis progressu in lapideam indolem durat, à multis inepto vocabulo tartarum appellatam: non enim decussa à dentibus in aqua bulliente, vt tartarus, liquescit. Vulgus in vrbe aptiùs cappas vocat. Pari quoque ratione occultus, & spiritualis acido sulphureus odor auripigmenti inficit, & denigrat sal saturni, etiam à se longè distans, vt habetur in Clauis cap. 9. Indè manifestatur ratio, & intelligentia fermentorum, *vnumquodque enim locum suum seruat*, vt paulo ante naturali labore, ac mechanicè patefecimus per acidorum actionem in alcali. Ignis ergò (non

a *Lib. de affectionibus.*

(non humor) *ait Magister*, *a* omnia, quę in corpore suo modo ad vniuersi imitationem, parua cum magnis, & vice versa disponit, non secus, quam artifex aquæ fortis igneos spiritus intra simplicem aquam per fumum intrudit, irretit, vincit, totamque aquæ massam in dicti acidi naturam sigillat, subiugat, & transmutat.

Eodem modo obedit tractiua vis synouiæ proprio ac destinato præsidit fermento, & nulli alij, illiusque trahit tantum, quantum protrudit, sicut homines, qui lignum serra secant, ait Senex, *b* alter trahit, alter protrudit, idem enim vterque facit. *c Igitur subijciam*, addit, *quod nō aliunde vnquam verisimile sit morbos euenire, quam inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerit*.

In Clauis 8. capite illustribus exemplis ostendi, fermentum, ignem, acidum solem, lumen easdem habere potestates; luminis autem proprium est, extendere radios ad circuli extremum ambitum: tuncque eosdem reflectere; hominis autem corpus physicum, cum sit perfectum, rotundi iura tenet, ideo forsan podagræ fermentum incipit quoque ab extremis pedum articulis pulcrumque sese reflectere (quod ruditer indicare videtur Senex:

a *De diæta*. b *De diæta*. c *De flatibus*.

nex: *a* Venæ, *inquit*, omnes corporis humani in pedum, & manuum digitos desinunt) donec tandem morbus vires acquirat eundo, ex peregrina inuisibili aura magnis magisque in dies incrementa fermentatione capiente supra auræ stomachi naturam; vndè vitale lumen paulatim illius contagio hostili superatur, vires amittit, propinquiora etiam loca, tunc infestantur, & frequentius recidiuant paroxismi.

Non est autem in pedum articulis ipsa podagra, sed eius soli fructus, quorum radix iuxta Calidis sententiam habitat in multiuentri spiritu, seu in stomachi fermento vitali, seu mauis in aere microcosmi, ita vt si dolentem pedem abscideris, podagram non proindè sanaueris, vel sustuleris.

Narratur in historijs quidam doloris impatientia maximum pedis digitum sibi securi amputasse, & de hinc à morbo totus immunis vixisse: Non fuit tamen radix in digito, sed in aura microcosmi, perturbatio autem animi, in ipso amputationis actu extinxit fermentum, quod vbique animatum esse ostendi. Sic ab animi passione plures à podagra sanatos narrant Scriptores.

Hieronymus Fabrit. Centur. 1. Epist. 47. decubuisse scribit quendam tetricum, & ma-

---

a *De natura pueri.*

& maledicum podagra laborantem, qui nec lecto affixus sibi à maledicentia erat temperando, quod cum homo quidam festiuus, qui & ipse eius petulanti lingua læsus fuerat, perciperet, sub crepusculum vespertinum, cum fortè ægrotus à familia solus tunc esset relictus, clam ædes ipsius laruatus, æthiopis instar, ingreditur, & ad decumbentis lectum accedit, ægrotus formæ insolentia, solitudine, crepusculo ipse perterritus, quis sit, & vndè venerit, quærit: alter nihil respondens propius lectum accedit, & brachijs, quæ & ipsa arthritide laborant, arreptum dorso inijcit, atque ita pendentem, vociferantemque extra cubiculum effert, pedes illius gradibus per quos discessurus erat, identidem allidens: vbi in areæ pauimentum ventum esset, ibi onere deposito hominem sistit in pedes, nihil locutus, tantum intuens, mox accurrit, quasi correpturus denuò, atque extra domum allaturus. Ibi qui prius pedibus insistere præ morbo non poterat, nec in plano ambulare, ne dum per gradus ascendere, gradus cursu repetit, superat, & ad cubile contendit, & per fenestras clamore totam viciniam excitat. Accurritur, ille anhelans, & metu penè examinatus narrat, à spectro se è lectulo extractum, & extra cubile elatum, tractatũ miserrimè, & nisi nomen Iesu ingemuisset, de se actum omninò fuisset. Et

quod

quod mirum, qui prius podagricus fuerat, indè conualescit, nec vnquam postea podagra fuit tentatus. Terrore itaque, vel gaudio quamplures à podagra liberati narrantur, quæ sanatio à nullo alio, quam ab Hipp. diuino dependet, vt probat sequens Historia Andreæ Libau j in Cista Medica, *quid enim sine hoc fit tandem?* ait Magister.

Patiens, *inquit*, erat hospes publicus. Medicus quidam Nobilis eques, qui pactus 300. florenis sanationem promisit, & recepto autographo curam aggressus est. Patiens iussus est pedes imponere trunco ligneo: aderant fortes serui Nobilis, qui sedentem tenerent. Ipse Nobilis ferreo malleo instructus clauibus pedes affixit ligneo trunco, moxque miserabiliter clamantem ægrotum reliquit, & se in equum coniecit. Interim crebro expiscatus est, num morbus fuisset reuersus, cognitoque iam elapso triennio non redijsse, ipse repetijt hospitium, & iocatus cum Hospite cognouit sanatum morbum, itàque chirographum produxit, & se medicum fuisse ostendit, poposcitque sostron. Consentit hospes licet crudeliter tractatus, equitemque tam diu pauit cum suis, donec trecenti floreni essent consumpti.

Ex quibus historijs clarissimè patet sola animi perturbatione morbum sanari. Aerem, *inquit Cosmopolita*, corrumpit, quem ite-

iterum emendat, id non ſolum in macro, ſed etiam in microcoſmo intelligendum iubet Hippoc. idem enim horum eſt principium.

Nihili ergo non ſunt, quę apud Paracelſum alioſque Authores paſſim leguntur podagram ſcil. ſanari per transplantationem, nimirum quando vngues, & capilli in arborem quandam ſodiuntur. Vt & quę Solinanter ſanctè affirmat, *ſi quis* (ait) Menſe Martij potet ſuccum Marrubij, iſto anno podagra non affligi. Cum nimirum fortis potenſque imaginatio concurrat.

Sic obſeruatum eſt diuites podagricos poſtmodum mutata fortuna in pauperiem lapſos, podagram euaſiſſe, non quod in hoc ſtatu frugalius viuerent, vt ignarum vulgus blaterat, podagram nimirum eſſe Veneris, & Bachi filiam; ſed ex ſola animi paſſione, & mœrore hic morbus ſuperatus eſt. Anima enim, vt docet Magiſter cuncta ſciens, pręuidet ex inopia plurima incommoda futura, hinc elanguet: vndè remoratur eius vehiculum ſpiritus acidus in actione ſtomachi primarij, qui cum reliquis omnibus alijs pręſideat, hi fatiſcant, *& alios mores*, à podagra diuerſos induant neceſſe eſt, hinc innapetentia, mala concoctio atrophia, tabes, & tandem mors vltima linea rerum.

Bre-

Breuis repetitio dictorum.

ACidum quodlibet constat ex anima, & spiritu, vt dixi, & in Capite 6. mechanicè demonstraui, estque hic, & vbique ventriculi loco, cui si alcali iungatur, transmuttat illud celeri coctione in sui naturam, & nutrimentum, non secus, quam eius principium, ignis in sublunaria omnia, & segetes, & fructus. In ipsa autem liquidorum coniunctione acidi, & alcali, licet ambo sint purissima aboriuntur tamen quædam fæces propter saporum diuersitate, quæ motu peracto in tranquillo otio, & quiete sponté fundum petunt, atque à puro se separant; tunc peracta dicitur cõcoctio: sicut etiam in ipso vuarum succo recenter expresso manifestè obseruamus, cui licet centies per cartham, aut laneum pannum percolaretur, nunquam tamen clarescit, nisi prius *Naturalis labor* rarefactio nimirum liquidis, & condensatio fęcum pręcedat: qui naturalis labor Neotericis non ineptè fermentatio dicitur: semel autem clarefactus licet validè conturbaretur, spontè tamen, paruoque temporis spatio denuò reclarescit, eò quod spiritus, anima, & alcali vnum corpus, & vna massa Spagiryco, seu prudenti naturalis labore perfecta sunt.

Simili prorsus modo ait Hippocrates

a ope-

a operatur hominis natura, cum qua omnes artes, omniaque artificia communicant, hac tamen distinctione, quod, quicquid acidum dissoluit in Macrocosmo, eadem prorsus opera cum dissoluto coagulatur, & FIXATVR in salsum: Acidum autem in microcosmo quicquid dissoluit, cum illo dissoluto, VOLATILIZATVR in salsum: ratio est quod in humano primo ventriculo sano habitat volatilis aciditas constans ex anima, & spiritu, quę cibum (pro maiori parte alcali ex Hippocr. chimico) *Naturali labore* transmutat in sui sequacem, volatilem naturam, seu volatile nutrimentum *Vnde Magister*, nutrimentum est, quod in spirituales vapores conuersum est, è talibus nutriuntur spiritus vitales actiuorum auctores. Hunc ordinem tenet natura in subsequentibus ventriculis omnibus, nec quicquam vsquam spiritus huius vacuum est *addit de flatibus*, in ipsa autem coniunctione oboriri quasdam fęces necesse est, plus minus, iuxta officinæ conditionem, quæ in otio, & quiete idest in sanitate sponté segregantur, & tunc, non prius, concoctio perata dici meretur, vt quotidiana excreta fæcum, vrinarum, & vaporum ad oculum demonstrant.

Si verò aut ex fortuitis casibus, aut in vsu

---

a *Diæta*.

vſu rerum non naturalium ſic dictarum; quis irrepat error, vt in primo ventriculo *Naturalis labor* exactè non perficiatur, alimentumque in ſuæ naturæ conueniens acidum volatile non maturetur, tunc nec in ſecunda, nec in reliquis digeſtionum officinis, ſeu ventriculis in ſalſum volatile emendari poſſe firmat Galenus, & ideò ſuperans aciditas ſubſequentes ventriculos conturbat, quia diſſimiles mores habet. Nam pergit Hippoc. *a* Si hæc in fauces fertur, raucedines oriuntur, anginæ, eryſipelata, & pulmonum inflammationes, hæc omnia primo quidem acria humida, *b* & acida demittuntur, & in his morbi confirmantur, quià ſapor fermentabilis, & contagioſus eſt, ſi non toti, ſaltem parti, cui inſidet. At verò vbi craſſiora, & magis cocta fuerint, omnemque acrimoniam depoſuerint, tunc iam febres, & quæ moleſtia afficiebant, deſinunt. Eas verò rei cuiuſcunque cauſas exiſtimare oportet, quę quidem cum adſunt hoc modo prouenire neceſſe eſt, & quibus in aliud temperamentum commutatis, ceſſare.

Quid clarius dici poteſt vnquam de omnium morborum, atque febrium ortu, atque progreſſu? *c* quicquid enim in ventriculis quocunque in loco diuerſos

Q mores

a *De veteri Medic.* b *Catarrhus quid?*
c *Febrium cauſa.*

mores à puro, & concocto habens propter motum, & agitationis molestiam, illud in morbis difflari, expirare, vel subside-re nequit. Exemplum sit muscinus in oculo: proh qua violentia non agitatur, atque contrahitur? *Ita vt humiditas immatura acris, & rodens copiosè è carnibus fluat,* *a* quem humorem (ait Magister) bilem flauam appellare solemus, quænam tunc anxietates, æstus, & impotentiæ detinent? sic quoque synouiæ insitus prudens Spagyrus, operator, seu ventriculus, quam primum à peregrina dicta acida aura percellitur, sicut oculus à muscula, è vestigio contrahuntur pori, digestio turbatur in circumuicinis locis, & ventriculis, ipsumque alimentum alias viuidum peruertitur in humidæ, crudæ, acris, mordacisque indolis liquamen: vbi vexauerit *ait Magister* humiditas, quæ tunc è carne fluit, oboritur labor, & dolor, qui perseuerant, donec tandem cessante ebullitionis motu: (crisim dicunt) superflua concoquuntur, transpirant, & conquiescunt.

Cum verò synouie semel aciditatem concæperit nisi arte; seu ipsa natura citò reducatur, tunc statis temporibus reuerberatur in alcali, trahens subindè auram peregrinam acido saturatam in sui augmentum, & incrementum, quarè exclamans

a *De veteri medicina.*

mans excelsi ingenij Raimundus: confortatio, *inquit*, vnius, sine alterius debilitatione fieri nequit, vndè infælix tandem nodorum coagulum. *a* Sibiungitque Magister: neque sanè, quæ dicta sunt, eorum quicquam oculis intuenti conspicere licet, quapropter etiam OBSCVRA mihi appellata sunt, non tamen quod obscura permaneant, & nos vincant, sed quantum possibile est, cognoscuntur, & superantur Spagyrico saltem artificio, alioque nullo: cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur, & cognoscuntur: Quare postquam cognouisset Hippocrates naturæ instrumenta, tam in macro, quam microcosmo omnia similia esse in hæc verba erupit. *b* Morborum omnium, *inquit*, vnus, & idem modus est, locus verò ipse eorum differentiam facit, quia acidum ab acido secundum loca differt, nisi enim differret semper idem generaretur, quarè videntur quidem morbi inter se nihil simile habere propter diuersitatem scilicet locorum, cum sit tamen vna morborum omnium, & species, & causa quoque eadem: à coniunctione nimirum amborum saporum acidi, & alcali, vel bonum, vel malum producitur.

Ex dictis, & ostensis liquet, quod in

a *De arte*. b *De flatibus*.

quocunque loco, musculo, carne, succo, vngue, imò & in minimo pilo, *similia*, & *dissimilia* concurrant, quę nisi Spagyrico, vel naturali labore rarefaciendi scil. & condensandi operatione, vel secernantur, vel concordi vnione copulentur, molestiam adferre, necesse est. *a* Quicquid autem homini molestiam adfert, morbus est.

Positis vetustissimis his fundamentis, Hippocraticam vetustissimam methodum, qua recens podagra in iuuene sanari possit, nunc breuibus subiungemus.

Antiquissima Hippocratica Methodus medendi, contraria methodo corruptionis.

Cap. 9.

POdagræ adolescentis perfecta sanatio in causarum ablatione consistit, quarum si quis veram cognitionem habuerit, *b inquit Hippocrates*, is vtique ex his, quę in corpore insunt, acquisita per contraria Podagrę cognitione facilè poterit, quę conferunt, offerre. *c* Sed cum de causis podagræ, vt in principio quoque dictum est,

---

a *De flatibus*. b *De flatibus præcipuum in medendo esse, morbum cognoscere docet Galenus*. c *At non minoris est ponderis arma quibus quisquam est dimicaturus ad nutum conducere*.

est, scriptores inter se variè natantes discrepent, easque proponendo dissentiant, sequitur vt auxilia quoque ambigua, infida, atque dubia necessariò hactenus maneant. Vnde Hippoc. *Maximè difficiles, & obscurissimos morbos* (inter quos podagra morborum Princeps est) *opinio magis quam ars iudicat*. *a* Patet hoc passim è consilijs medicis etiam pro principibus viris, ipsorumque scriptorum benefactoribus exaratis: quilibet enim sibi hostem absque certitudine, ac fundamento fingit, eumque impugnandum, expugnandumque suscipit, vnusquisque, *inquit Magister*, suam orationem testimonijs, & indicijs confirmat, quæ nullius sunt momenti. Res tamen plerumque redit, vt curationem ad caput, vt membrum mandans, & ad articulos, vt membrum recipiens, scopum dirigunt: non animaduertentes magnum Hippocr. de Natura humana dicentem: *Cum humor aliquis secesserit, & per se constiterit, necesse est non solum locum, ex quo excessit morbo tentari: sed eum etiam, in quem nimia copia influxerit dolore, & calore vexari*.

Nos fundamentis ab Hippocrate traditis, & supra expositis insistentes curandi Methodum breuiter proponemus, quibus medicinam esse, docemur, adiectionem, & subtractionem, adiectionem sci-

Q 3

a *De flatibus*.

ſcilicet deficientium per ſimilia, ſubtractionem verò ſuperantium per contraria. Hanc definitionem valdè prædicat Galenus lib. 11. capit. 12. M. M. Extracta enim eſt ex celeberrimo axiomate, ſimilia ſimilibus ſeruantur: contraria verò contrarijs curantur. Hæc medendi fundamenta ex ipſius Naturæ ſcrinio deducta, locum habent in omnium rerum naturalium mundificatione, purgatione, & exaltatione: *a* De his Hippoc. autoritate ex dietæ libro exempla deſumam primò ex mineralis regno, deindè vegetabili, & poſtremò animali Homine ſcil. vt omnium compendio. Labores enim, & morbos ſuos, *inquit Philoſophus*, *omnia vniuerſi corpora* patiuntur, licet diuerſimodè pro naturæ diſcrepantia, & perfectionis differentia, eorum tamen naturam, & conſtantiam ratione totius accidentia non immutant.

b Aurum omnium metallorum prætioſiſſimum, & perfectiſſimum conſtare ex mercurio (alcali) puriſſimo, & perfectiſſimo excocto, & maturato, ſulphureque acetoſo, flauo, non rubro (vt quidam ſomniant) præſtantiſſimo, & maximè fixo, his inquam duobus inter ſe exactiſſimè miſtis, indiſſolubilique vinculo

culo

---

a *Exempla ex 3. regnis deſumpta.*
b *Exemplum primum ſit aurum purum.*

culo vnitis. Hinc ponderosissimum esse: in igne perseuerare: malleo maximè dilatari: & in his proprietatibus consistere Auri temperamentum, sanitatem, & perfectionem hic, & alibi patefecimus.

Corrumpitur autem facilimè eius nobile temperamentum, non à materia (dico) visibile, sed ab inuisibili aura. Cum enim, vel semel tantum intepuerit ad ignem, qui recens quomodolibet liquefecerit antimonium; *a* statim aurum odorem antimonij persentiens longè recedit à statu suo naturali, fitque frangibile; ideòque morbosum in illo statu dici potest, quia sub malleo extendi plane non patitur. Idem contingit, si incanduerit ab igne, in quo plumbum fuerit paulo ante liquefactum, vel si etiam ignitum deponatur in loco, vbi plumbum nuper constiterit. *b* Patet indè immortale calidum auri suo modo, & sensu, & intelligentia pollere, & non vitale planè vacuum mortuum esse, vt decanorum turba vocifert: Sic enim per inuisibilem, & nostris sensibus imperceptibilem auram antimonij sulphuris, temperamentum, & sanitatem amittit, non tamen à sulphure communi, intelligentiam vt habeat necesse est; sulphur enim à sulphure distinguit hancque cognitinnem

a *Aurum morbosum.*

b *Aurum habet sensum.*

ita exactam sapit, vt vix peritissimo artifici concederetur nisi antimonij sulphur tantillum in viriditatem vergeret. Quod autem sulphure distinguatur, docet hæc mechanica: Auro, & Argento in vnicam massam, per fusionis ignem liquefactis sulphur commune inijcito, videbis, huius aciditate argentum in scoriam comburi, aurum verò purissimum sine labe relinqui: vbi à contrario sensu sulphur antimonij illud frangibile reddit, vt dixi: imò aurum auscultare matri, licèt alijs rebus sic commixtum, testatur Bernardus quarta parte sui libelli: Ipsa, *inquit*, trahit Regem, non Rex ipsem, intelligentiam ergò vt habeat necesse est.

Aurum ergo cum amiserint suam ductibilitatem per acidum sulphureum mineralem inuisibilem, nostrisque sensibus imperceptibilem odorem, indicat se iuxta tritam, vsitatamque Methodum, affici intemperie calida, iamque morbum adesse, quem esse tollendum indicatio generalissima est. Secundò esse morbum intemperiei, à qua sumitur indicatio, esse alterandum. Tertiò cum hæc sit intemperies calida, expetit refrigerium, & siccitas, quæ ordinario calorem consequitur, additur à quibusdam esse humectanda &c. hicque pedem sistit vsitata methodus, neque ad infimas species vltra progreditur. Nilominus qui huiusmodi vacua, inaniaque verbo dummodo

ad

ad vnguem recitare sine vlla rerum cognitione didicerint, Methodici, seu (vt nostro sæculo) Canonici à mulierculis, & ignara plebecula audire volunt, ist hæc autem cantilena est omnibus medicinæ sectis communis, vnaque plebi notissima, *a* quam Galenus in iuuentute mira artis solertia, ac venusto ordine digessit, ampliauit, ac ità eam amplexus est, vt parum absuerit, quin ipsius ergò, animam quoque, & Hippocraticum diuinum nil aliud, quam simplicem qualitatem esse diceret, vt libro primo de Elementis c.7. & lib.3. de temperam. c.1. & 4. videre est.

Hac inquam facilitate allectus acriter quandòque contra experientiam pugnat, illamque tanquam periculosum analogysmum, & ignorantiæ asylum demolitur, vt soli rationi in nuda qualitate fundatæ niti videatur.

Hinc maxima ex parte factum est, vt plerique medici prçter primas, & simplices qualitates, tam in morbis, quam in medicamentis nihil vltra quærendum opinarentur, sed cuncta ab his pendere, ideòque se pariter abundè satisfecisse officio, & rem quasi per compendium tractasse, si solùm temperamentis primarum qualitatum cognoscendis, & reliquis omnibus ad eas reducendis propriam operam nauauerint.

a *Galenus iuuenis*.

Verum quidem est, aurum prædictum ab igne incalescere, *a* & ab aqua frigida frigefieri, non tamen intrinsecus humectari, vt sua malleo ductile fiat, eò quod eius morbosa siccitas, atque fragilitas, non à simplici qualitate, sed ab altiori principio petenda est: ab anima nimirum seu (vt Peripateci volunt) à forma substantiali antimonij, quam manifestè acidam, ac proindè calidam alibi ostendi, & hæc illa est, quæ auri calidum immortale penetrando fragilitatem induxit; ab auro verò iterum subtrahi nullo alio modo possibile est nisi per ipsi contrarium alcali, quod vacuitatis non inimicitiæ ratione magnetico more animam trahit, sorbet, absumitque, quæ absorpta externo perseuerante igne adhibito vnà cum alcali in fumum abit.

Huic sapientis Naturę ordini insistit Magnus Hippocrates in morborum curatione. *b* *Neque opinor*, inquit, *ipsis est inuestigatum, quidnam per se sit calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum. Et si imperatur vt calidum, vel frigidum ægro offeratur, mox quærendum est, qualenam calidum, vel frigidum an frigidum acidum an insipidum: calidum amarum, vel calidum dulce, vel calidum insipidum.*

a Ad

a *Hic aqua haret.*
b *De veteri medicina.*

a Ad hanc altisonam veritatis tubam animi aures conuertens Galenus iam senior factus, se frustra artem tenere ratus est, si in qualitatibus primis solummodo persistere vellet. Nam cum ignis & aquę facultates ab Hippocrate Pytagoreorum more obscurissima traditas, admirandasque naturæ potestates ad dictas crases reduci impossibile cognouisset, ad experientiam tandem confugiendum esse meliore iudicio est arbitratus, tertiò Meth. med. cap. 2. b Hancque ità necessariam medico esse, vt eam alteri hominis cruri compararet, imò adeò abhorruit dubiam de qualitate doctrinam, vt eos, qui solum ad primas qualitates, tam in morbis, quam remedijs respiciuntur, similes esse dicat præconibus, qui notas fugitiui serui ab alijs enarratas tanquam cantilenam proferunt quidem, & publicant, seruum autem illum fugitiuum, & si propè assistat, non agnoscunt: indicare volens rerum virtutem non in visibilibus, sed in vmbra latente Hippocratico diuino seu (vt ipse loquitur) *in rei dispositione* ac si dixisset in re sibi ignota consistere.

Quapropter qui eius sectatores se esse gloriantur, magna iniuria efficiunt virum sapientem, ignorantiæ taxando docentes, nihil vel in morbis, vel in

Q 6 re-

a *Galenus senio*. b 6. *de sim. med. fat*.

remedijs ipsum quæsiuisse præter primas, & nudas qualitates. Nam de febrium differentia cap. 27. de febrib. intermittentibus cum scribat: Harum circuitus repetere minimè desinit, quò ad dispositio in parte generante seruetur. Et paulo post præcipuum sanationis scopum esse DISPOSITIONIS huius (id est ignotæ rei) correctionem: satis clarè ex his verbis constat, eò loci non solum intendere, refrigerare calorem, sed quid multo altius, quam libris Methodi, & primo artis ad Glauconem pro febrium curatione instituerit, adeòque seniorem factum Hippocr. diuinum agnouisse verissimile est, addo, quod librum scripserit de agentibus à totius substantiæ proprietate quorum facultate experientia edoctus confessus est, qui liber iniuria temporum ad manus nostras non peruenit: ideòque debent, qui falso titulo se Galenicos gloriantur, tempora distinguere, deindè scripturas concordare, ac ità Nobilissima Medicina ad vetulas, & histriones minimè declinaret, neque Comicis in facetias, mundoque in prouerbium prostitueretur.

Sed redeamus vndè digressi sumus. Itàque aurum amissa sua doctibilitate, & temperatura ab ingressu peregrini mineralis, incorporeique odoris, qui cum sulphureus deprehendatur, acidum quoque, & calidum esse necesse est: Indicat, in-

quam;

quam; aurum huius acidi, & calidi superantis, & naturæ suæ odiosi ablationem per contraria: non tamen indicat; neque indicare potest auxilium, seu medium quo id namque nosce, vulgatam medendi Methodum longè superat, atque antecellit, pertinetque ad intimam rerum, seu remediorum cognitionem, *a* saporumque potestatem, quorum remediorum numerus sicut multiplex est, ità eorum notitiam naturæque proprietatem mens auxiliatoris callere debet, priusquam auro morbosam fragilitatem adimendam suscipiat.

b Aurum ergò factum calidius, quam eius natura patitur, ideòque & inualidum, atque fragile ab odore scil. antimonij, siue acidi cuiusdam mineralis, indicat prorsus istud superans,& acidum; & (sicut acida cuncta) calidum, non solum per simplicem frigidam qualitatem; sed Hippocr. suasu per frigidum dulce; inane, & vacuum metallicum alcali sibi esse subtrahendum; istud verò alcali Metallicum, morboque familiare, acida cuncta non quidem per simplicem qualitatem contrariam sed per magneticam vim combibens, atque. absorbens in specie plumbum est: vt Clauis cap.6. non in reprehensionem, sed in commiserationem

a *Totius spagiricæ artis fundamentum.*
b *Aurum inualidum ab acido.*

nem de canis significauit: Plumbum, enim cum auro colliquescens, tandem follium igne vnà cum acido, quod ab auro sorpsit in fumum vertitur: tuncque aurum optimè à calido, seu acido vapore morboso refrigeratum, purgatum, atque resanatum in pura forma sese manifestat. Cur autem vegetabilium alcali aurum non repurget, alibi dictum est.

A contrario autem sensu aurum inualidum factum ab odore metallici alicuius alcali dulcis insipidi, ac frigidi ex. gr. *a* plumbi indicat alcali sibi superantis ablationem per ea, quæ vulgò videntur qualitate simplici contraria: hoc enim nosce res magni non est momenti, sed quibus rationibus, & modis, & medijs id efficias, id verè per omnia scire artificium est: non tamen indicat auxilium quo, quod tamen aurum Curantis mens probè callere debet: subtrahitur superans alcali non per simplicem, & qualitatiuam calefactionem, sed per contraria dicto alcali acida calida: huiusmodi verò multiplicia sunt quibus artifex, priusquam ad opus se accingat, luculenter instructus sit, necesse est: *b Hippoc. sic docente:* priusquam ad ægrum ingrediaris fac cognitum habeas, quid agendum sit. Commiscent igitur aurum istud infimum

cum

---

a *Aurum inualidum ab alcali.*
b *De decenti ornatu.*

cum sale cibario, quæ duo simul iuncta horas sufficienter, debitoque in igne, vt praxis docet, detinent, tunc temporis acidum sal magnetico more, & desiderio trahit, & sorbet ab auro spirituale alcali hostile, peregrinum, & frigidum: talique labore, huiusque medij ope expurgatur, calefit, mundificaturque aurum, vt posteà per fusionem purum, & sanum niteat, absque vlla sui ponderis diminutione; adeòque quicquid auri vitam læserit, non corporalem materiam, sed spiritualem auram fuisse constat. Sal verò, ne in valido igne colliquescat, cum duplo alias triplo contusorum laterum commiscent, quæ deindè mixtura apud auri curatores, seu medicos, cementum Regale dicitur: Hic acidus calidusque puluis (vt dixi) purgat, mundificatque aurum ab omni abundante extraneo frigido alcali, ideòque aurum per contrarium sibi inualidum factum, naturali quoque methodo per contrarium restituitur: Si enim remedium non aduersaretur morboso vapori, sed similitudine conueniret, idem intenderet quod morbosus vapor, aurique fragibilitatem augeret, & non expelleret. Rectè hinc Galenus *simile à simili pati non potest*.

Cibarium autem sal, licet salsum sit, in illo tamen aciditas præualet, vt Hippoc. Chimicus suo loco ostendit.

Quare autem salis mixturam cum lateri-

teritio puluere cementum Regale nuncupent, id inquirendi locus iste non est: Satis nunc esto, artificibus in sua arte ad lubitum loquentibus ità appellare placuisse ad distinctionem forsan aliarum mixturarum auro vt Regi metallorum non conferentium; non secus quam Galeno placuerit, mixturam quorundam simplicium vocare species Letitiæ.

Ne autem quis offendatur, quod medici nomine aurum Curantem donem, sciat, idem ab antiquis factum fuisse. Agricultura enim, pecudumque cura medicinæ nomine donabantur.

a Præseruatur autem aurum à simili morbo, si calefactum in posterum in impuris locis non locetur.

b Secundum exemplum ex vegetabili regno sit vinum optimum boni odoris, coloris, gratique saporis, neque omninò nouum, neque nimis vetustum, sed mediæ ætatis, omnibusque numeris absolutum, perfectumque, quod non minus quam aurum ex acido, & alcali, non quidem metallicis, sed vegetabilibus constare Hippoc. Chim. mechanicè demonstrat.

Huius vini acidum gustui subdulce, & palato gratum *Nunquam quiescere* ait Ma-

a *Exemplum 2. ex vegetabili Regno.*

b *Pucinum vinum cardialgiæ remedium, hinc podagricis confert non autem tempore paroxismi.*

Magister, sed sensim Naturali labore nostris sensibus imperceptibili progredi: *Naturæ enim motus*, inquit Philosophus, *continuus ad indefessus est, non minus in partibus, quam in toto*, donec tandem alcali superet, ac in acetum, quò tendit immutetur.

Vel vice versa vinum nisi præseruetur sulphuris odore præsertim Rhenanum, eius alcali superat acidum vtpotè nimia aqua dilutum, ac debile(vt sunt plerumque Patanina atque Mutinensia vina) & tunc facilè vinum in vappam migrat, potui ferè inutilem, nec vnquam propria spontè in aceti naturam vltra procedit, eò quod alcali dominium suscipiens, acidum oppressit; in vappam autem vinum mutatum, non est amplius redeundo in gratiam, indicatque solummodò sibi deficere acidum necessarium, seu stomachum suum, instar Hydropis, abundare alcali aquoso, sed non indicat quale acidum, seu auxilium, quo sibi succuratur, quod tamen scire artificem ex officio decet. Artifex igitur si peritus, sapiensque est, simile acidum, & cum deficiente oppresso consentiens, solum gradu superius in vappam introducit, sufficitque ad hoc piper, zingiber, pyrethrum &c. nisi enim remedium vappæ contrarium esset; ad idem, quod morbosum alcali collimaret, morbumque eo ipso augeret, nedum expelleret: vt autem

mo-

motus fermentationis ſuſcitetur, adduntur vuarum albarum petioli. Hoc compoſitum in vaſis, ſeu dolioli fundum ad hoc opus apti ſternitur, eique affunditur vappa: ſeu vinum iſtud planè euanidum, corruptum, fætidumque (rubrum an album ſit, nil refert) quod paucis abindè diebus vnà cum ſpeciebus incaleſcit, motum acquirit, acidum oppreſſum excitatur, reſurgit, creſcit, & ità augetur, vt alcali morboſum iugulet, acetum deniquè abſtrahitur, relictis ſpeciebus in vaſis fundo ad alios, aut ſimiles vſus; adeòque vinum illud mortuum, corruptum, & fætidum Hippocratica, & ſpagyrica Methodo naturalique labore tranſmutatur in optimum vini acetum. Natura enim, *inquit Philoſophus*, nunquam quieſcit, vel ipſa cadauera corruptionis motum patiuntur.

Ex dictis liquet: Naturæ Sapientem ignem dictam vappa licet fætidam, ſenſibuſque noſtris planè mortuam & inutilem ſibi ab interitu conſeruaſſe, rurſuſque omnia, quæ in corpore ſunt, ſecundum ipſius modum exornaſſe a *ad vniuerſi imitationem*, vt ait Magiſter.

In ipſa autem Criſi, ſeu nouo fermentationis motu, multa excrementa oboriri neceſſe eſt, quæ cum libera ſponte ſegregentur, non ſecus, quàm in

a *De diæta*.

in morbis, concocta vocari possunt.

a Horum exempla in arte per quamplurima enarrarem, nisi Magister satis abundè id ipse fecisset; quare subiungit, homines ex manifestis obscura in considerationem adhibere non nouerunt: ignorant enim, quod artibus vtantur Naturæ humanæ similibus: Diuina namque Mens edocuit sua opera imitari, cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes, quę imitantur sine enim dicto vetustissimo Spagyrico ornamento Medicina hodie nihil aliud videtur esse, quam quod pleræque obstetrices, & famulæ norunt, atque tractare solent.

Qui ergo, *pergit Magister*, hæc singula, quemadmodum se ad hominem habeant, ignorat, is neque, quæ ab alijs proueniunt, cognoscet, neque ijs rectè vti poterit: Quia simili prorsus modo operatur hominis natura, cum qua omnes artes, omniaque artificia comunicant, licet singulorum modus, quod in confesso est, aliquantulum aduersetur. *b* Vnde Scaliger: in Medico, *inquit*, nulla potest esse perfectio sine illa Encyclopedia, quæ hominis viam munit ad fælicitatem.

Hippocraticus ergo quisquis, *inquit*, solertissimus Medicus nosce quid supra vulgum debebit, statim non Natura modò, verum etiam primis doctrinarum rudimen-

dimen-

a *De diæta*. b *De re poetica lib.3. c.16.*

dimentis multum cæteris nimirum agriculturæ, auri, vini, & ab Hoppocr. doctrina diffectis, Medicis prestet, oportet, quia hi omnes vnum saltem ventriculum agnoscunt, eiusque auxilia quærunt.

a HOMO autem, *inquit Philosophus*, animalium, & inferioris mundi Princeps, & vniuersæ Naturę compendium, Microcosmus à veteribus dictus est, & vniuersi imaguncula. *b* Hic ait Hippoc. *plures habet ventriculos*, qui vnà cum anni temporibus mutationes accipiunt, quorum quilibet in sanitate spiritu, in morbis vero sanie pleni sunt.

Hi ventriculi vniuersaliter ægrotare possunt, vt in cacochymia, malignis ità dictis, & hæcticis &c. tunc enim digestio vitiatur, cessatque NATVRALIS LABOR vbique; *c* particulariter quoque ventriculos ægrotare docet Galenus: Actionem, *inquit*, in quouis membro vitiari posse, & ab affecta parte sæpè indicationem sumi scribit; imò eam tam necessariam esse in curatione rectè instituenda, vt si quis illam ommittat, *d* & læsam partem non consideret, nil obstat, quin tota medicina non sex mensium, sed

---

a *Tertium exemplum homo*. b *De aere aquis, & locis*. c *De locis affectis*.
d *Quare semestri spatio artem addisci posse dixit Thessalus?*

ſed ſex dierum ſpatio diſcatur, propterea medicamenta, quæ partibus APPROPRIATA dicuntur, alijs communibus præferenda eſſe, docet. Et lib.8. de compoſ. medicam impoſſibile eſſe, *inquit*, inuenire pharmacum ad multas affectiones optimum.

Ventriculorum autem mutationes; non ſolum confirmant podagræ obnoxij, qui ideò vulgo Calendarium habere in pedibus, & arthritici eſſe pluuiarum vates dicuntur, quià aeris inclementiam, & tempeſtates pedibus percipiunt: Sed & id teſtantur illi, qui vel callum in pedum digito gerunt, eò quod ipſa microcoſmi aſtra ſuperioribus, *Hermete teſte*, reſpondeant, influantque iuxta prudentis rectoris diſpoſitionem; licet anni tempora plurimum inter ſe differant, vt ait Hippocrates, ſicut enim macrocoſmi ignem omnia ſcientem inuiſibilem oſtendi ſolummodo ab effectu hactenus perceptibilem, illud idem de microcoſmico igne intelligendum eſt, iubet Magiſter: Nonnunquam enim per plures dies, imò hebdomadas, præcedit circa præcordia innominata quædam anxietas, & inquietudo, vnà cum febricula, priuſquam animata ignea aciditas ad articulos radietur.

a Cum autem totum corpus in viuis tran-

a *De morbis*.

transpirabile ſit, facilimè irradiatur, vel defluit furioſo impetu aciditas peregrina ſpiritualis animata (*vt ait Lucianus*), & inuiſibilis ex molli igne in ventriculo primario ſedente degener facta ad articulorum ventriculos, eorumque alimentum (quod mucum vocat Magiſter, Neoterici ſynouiam) cui præſidet, inficit, quo infecto, in tanti doloris cruciatus excitatur, non ſecus ac ſi quis bullientem Nitri ſpiritum oculis inſpergeret; *a* IGNIS & DOLOR inuadit ait Hipp. *b* Spiritus enim cum in alijs rebus tum maximè in animantibus corporibus plurimum poſſe demonſtrauit. Hinc Galenus pluribus in locis ſcribit nihil dolorem inferre poſſe niſi idem continuum ſoluere valeat. Quare Helmont morbus quiſque dici poteſt contagioſus: ſi non toti ſaltem parti ſuę, adeòque licet non contagioſus cuiuis, tamen non deſinit ſui de ſe odorem fermentalem inurere parti, cui inſidet. Hinc ſtatim loci digeſtio peruertitur, & alimentum illius aliàs viuidum, plerùmque degenerat, vt dum non inſpermaticum, ſaltem in extraneam igneam rodentem deflectat indolem.

c Ingentem hunc ex acido igneum dolorem, & cruciatum ſibi refrenari, ac retun-

a *De flatibus*. b *Hipp. lib. de inæquali intemperie c.6. de ſimpl. m. f. lib.4. c.2. Gal.* c *Dolor mitigandus*.

retundi saltem exoptant podagrici, & omninò necesse est, vt eius rationem habeat prudens podagricus, quià, *inquit*, Democritus, corporis habitus vbi dolet, mens ad virtutis exercitationem nullam adhibet diligentiam, præsens enim morbus animum vehementer hebetat, & intelligentiam in affectus cognationem secum adducit, insuper vigilias concitat, vires deijcit, cruorem exprimit, vt paulo post experientia ostendam, malumque auget, ideòque, *a ait Galenus*, curam ad se dolor meritò trahit.

Quarè aduersus ingentem hunc dolorem penè infinita excogitata sunt remedia passim ab Auctoribus hinc indè palam descripta, quæ semper, aut nullo, aut paruo cum fructu fuere applicata, quod expertus dico; eò quod causam huius indicibilis cruciatus in descendentem è capite pituitatem, atque catarrhum perpetuò retulere, & denique dolore repetitis euacuationibus nequicquam auscultante morbus planè incurabilis proclamatus est, licet in sui principio.

b Igitur quicquid dictam spiritualem, igneam, & animatam aciditatem in molli igne inchoat, augmentat, promouet, maturat, illud idem quoque microcosmi aerem perturbat, podagræque accessum sti-

a 12. *M. M. cap.1.*
b *De medicinis purgantibus.*

ſtimulat, donec id magiſtro: Acidos cibos, *inquit*, ſi quis citra delectum, ac inconſideratè exhibeat nihil commodi perficiet.

16 Albertus Gantherus Saxo vir eruditus inter cæteros Medicos Romæ degentes non infimus, cum peſtis tempore Anno 1656. vteretur in potu præſeruationis gratia copiosè nimis acido ſulphuris, arthriticus ex illius copia euaſit. Ab hac autem infirmitate ſe vindicauit animalium alcali vſu: hoc nempè in caſu quodlibet indifferens abſorptiuum alcali ſatisfecit, quia malum non erat ex animato, ſpecifico: degenerato radio, ſed ex immodico acido materiali citrà delectum hauſto.

Quæcunque etiam fætidum odorem vrinæ imprimere poſſunt, *a* fugienda ſuadeo, vt ſunt aſparagus, allium, cœpa, mentha, fungi, animalium cerebra, *b* vtpotè quæ putrefactiuum acorem promouent, deindè in eiuſmodi ſaporis flatum aſcendunt, & ità hac de cauſa accelerant acceſſum; nam quicquid per corruptionem fætet, aceſcat prius oportet, vt in carnium iuſculis manifeſtè apparet, quæ per noctem ſub canicula acidum manè ſpirant, quo putreſcere incipiunt. Hippoc. *c* ſic axplicat, cibos

a *Cibus* b *Ab ouis abſtinendum tempore paroxiſmi*. c *De veteri medicina*.

bos ſcil. valentiores ingeſtos, qui à Natura (id eſt à molli igne in ſtomacho primario ſedente) ſuperari non poſſunt, dolores, morbos, & mortem afferre, qui verò à Natura ſuperantur, alimentum, incrementum, & ſanitatem præſtare: de veteri medicina. Et de affectionibus, vt & de lege: Alimenta, *inquit*, quæ quidem ventriculus ſuperat, quæque corpus recipit, ea neque flatum, neque tormina excitant, at ſi ventriculus non ſuperat: ab his, & flatus, & tormina, cæteraque id genus contingunt. *a* Adeòque concludit, ſi homo parum edit, & parum bibit nullum morbum hoc ipſi inducit, quaſi diceret, licet cibus minus ſalubris ſit, id tamen beneficium præſtat, quod maximè notandum eſt, *b* nonnullus enim noui podagricos, qui nimis ſtrictò viuendi genere in deterius ruere.

Poma quoque propter celerem ſui in acidum putrefactiui nimiamque relaxandi potentiam præſertim tempore paroxiſmi comedenda non ſunt. Abſtinendum quoque à Cyprinorum piſcium eſu: fætor enim vrinæ imprimitur.

Vina pariter, quorum ſpirituoſa aciditas qua in acidum tendunt, alcali ſuperat, præualetque, largiter hauſta, *c* præſertim quando diſpoſitio (ſic voco

R etymi

---

a *De morbis*. b *Aphor*.38.*ſect*.2.
c *Potus*.

etymi defectu) adest podagrica, vitanda sunt. *a* Idem esto de cereuisia vetustissima iudicium: quippè quæ in multis Germaniæ locis ab hinc 20. & vltra annos vinosa adhuc habetur, & conseruatur; adeòque loco dictorum potuum bibant podagrici tempore paroxismi aquam simplicem, cui vt ventriculus minus etiam onoretur, commisceri potest modicum sacchari, & si lubet, in gratiam gustus addi succum limonum, quem licet acidum, vt & expressum ab aurantijs malis, fermentabilem tamen, & spiritualem non experimur, ideòque podagricis minus noxium imò nulli est detrimento, vt neque poma granata.

b Sic quoque perfectum acetum, nec curat, nec præseruat, sed in paroxismi vehementia deiectæ naturæ, & viribus præ dolore exanimatis, animique deliquio optatissimum cordiale, & maximum restaurans esse notaui, neque timendum, vt eiusmodi acida conseruatiua putredinem augeant, vel promoueant, imò progressum potius arcent. Differunt itaque vinum, & cereuisia in acetum naturali labore tendentia ab illo, quod iam perfectionem acquisiuit: illud enim, quod in via est, atque tacito opere ad

---

a *Abstemij podagram non patiuntur.*
b *Acetum.*

ad finem laborat, loca illa, quæ fermentabilis acor penetrat, contaminat, vt alibi probaui, hoc verò non, ſed famelica aciditas rurſus exſatiari optat, & ideò reſoluere, abſtergere, extenuare, & confortare acetum dicitur, licet aquæ copiæ permixtum, vulgo poſca dictum.

a Spiritus vitrioli rectificatus modicè aſſumptus per os, licet confortando refrigeret, & reſoluat, ſitim extinguat, attamen in podagræ paroxiſmo ab eo abſtinendum, præſertim febrim comitem habentis, aggrauat enim in hoc ſtatu accenſum ſtomachi rectorem, à functione nimirum aberrantem: ipſumque ſpiritum non exactè dirigentem, vt neque hic ſpiritus à podagra præſeruat, multò minus curat, licet ſtomachum, qui acida appetit, acuat, appetentiamque excitet, vt teſtatur plurimorum annorum inepta curatio Sereniſſimi Poloniæ Regis Vladislai Quarti à D. Chriſtophero Arciſſeuſchi per Epiſtolam publicata ad Ioannem de Laet, cuius ego quoque, ocularis fui teſtis, licet admodum iuuenis.

Sequitur inde, quecunque putrefactiuam aciditatem primi ventriculi in molli igne inhibent, interimunt, atque abſumunt, eò ipſo impedire putrefactionem, & per conſequens ſanitatem, ac-

R 2 cer-

a *Spiritus vitrioli.*

cerſere, & accelerare, quod probat mechanica, ſi enim coloſtro parum lixiuij immiſcueris nunquam inde fiet butyrum, propter alcali, omne fermentum acidum in macrocoſmo abſumens. *a* Quare, *inquit* Magiſter, ſimile prorſus modo operatur hominis natura, oportet ergo id quod cuique morbo eſt maximè aduerſum, non amicum, aut familiare exhibendo, nam ab eo, quod eſt inimicum extenuatur, & retunditur.

Huiuſmodi, acidis morboſis aduerſa; Myſtæ, pro maiori lumine, & intelligentiali vnico, generalique vocabulo Alcalia appellarunt, vocatur contraria vel magnetica, vel frigida, vel attractiua, vel abſorptiua, perinde mihi eſt, modo in re conuenientes idem inuicem intelligamus: *b* nimirum certo, & determinato morbo certum, & determinatum auxilium applicandum requiri ex Galenus.

Quare claret ex dictis, podagræ remedium non eſſe debere alcali quodlibet, ſed prudens, inſipidum, ſitiens certum, & determinatum acidum, atque nil aliud attrahens, quam inuiſibilem filium Solis microcoſmi inobedientem, deperditum, degeneratum, & moroſum; non ſecus, quam in macrocoſmo magnetis inſitum alcali inuiſibile, nil alius, quam fer-

a *De morbo ſacro.*
b *Lib. 8. de compoſit. medicam.*

ferri insitum, & inuisibilem ignem trahit, & amplectitur, non quidem primarum qualitatum virtute, sed quia prudens anima ambobus inest, quià reciprocè sese cognoscunt, nisi enim prudentia illis inesset, alterum ad alterum non inclinaret: ratio verò, cur ferri rubiginem, siue martis crocum magnes negligat, est, quià ferrum in illo statu anima amissa, vacat, quare ab Horatio sterilis vocatur rubigo, nec magnes aliud quidquam allicit, vel attrahit, licet ferro sit multò pretiosius, atque nobilius.

Hanc actionem ab occulta, & abstrusa qualitate fieri clamitat vulgus, quòd Hippoc. diuinum in rebus absconsu, & latens non comprehendunt. Aurum similiter trahitur à suo magnete, ab alioque nullo, quia amborum particularis prudentia non se extendit ad alia macrocosmica cognoscenda.

Fernelius antiquissimę medicinę viam subodoratus, nè palam in eam ingredi cogeretur, ob deficientis lucri metum in abdita tutus cautusque recessit: *a* scribit enim, quot affectus contra natura simplices, totidem existere, & medicamentorum facultates, parumque esse affectuum, atque remediorum numerum, cuius sententiam Magister sequenti exemplo olim explicuit.

a 1. *M. M. cap.* 2.

a Quibus acuti acres, & æruginosi humores instant, quinam furores, & viscerum, & thoracis lancinationes, animique abiectio inde oriantur? neque prius hæc quiescunt, quam euacuati, deiecti, & alijs permixti fuerint. Hoc autem productum medicinis purgantibus non auscultare, multoque minus producti fabrum, siue fermentum, quilibet medicinæ ingenuus practicus mecum sine dubio fatebitur, hinc natum est illud tritum inter medicos. Ab Hypochondriacis non soluentibus, libera nos Domine: quotiescunque enim, etiam dato, quod productum æruginosum excrementum, euacuatione foras pellatur, illicò nouum fabro relicto regenerante succenturiatur, eò quod latens hæc aciditas vnius speciei non est, sed multiplicis; b quot enim in Hypochondrijs ibidem membranæ, musculique totidem etiam digestionum officinas ibidem esse, necesse est, cum omnis musculus proprium ventriculum habeat, si enim ventriculorum diuersitas non esset, idem semper generaretur, neque vlla esset distinctio, aut diuersitas: Hinc itaque multiplicis huius acidi labefactati varietas, ac inter sese confusio causant sanando, & sananti difficultatem; maximè quia hæc aciditates spi-

a *De veteri medicina.*

b *Hypochondriacum acidum quid?*

ſpirituales ſunt, ideòque ait Senex, *oculorum conſpectum effugiunt, ita vt ſolum ab effectu, & mentis oculo cognoſci poſſint.* a Cæterum ſi ægro propinetur inſipidum, ſitiens, APPROPRIATVM tamen alcali quod producta ſolum auidè bibat, vt ſunt cancrorum lapilli, ſtatim enim horum puluis magnetis inſtar attrahit iſtud acre, & æruginoſum, illoque ſaturatur cum illo commiſcetur, aut in illo combibitur (dic vt lubet) poſt horam verò à puluere cancrorum exhibito, fuit quandòque ſimplex, atque lene vomitorum oblatum, indèque obſeruatum eſt, ab hac euacuatione, ſeu deiectione, ægrum aliquandò plane, vel ad tempus ſaltem liberari: Hinc igitur patet dictum lapillum vitale ſtomachi fermentum, licet acidum ſit, non attrahere, ſed ſolum noxium ſaporem, ſeu acidum præternaturale, adulterinum, & determinatum, neque vice verſa acidum vitale ad lapillum feſtinare, *eò quod ſe ſe inuicem cognoſcunt*; indè verò abſorpta aciditate peregrina, & æruginoſa alacrior redit appetitus: hacque methodo Hippocratis præcepto ſatisfit..,

Eidem aciditatis fundamento innixi chirurgi vulneratis prohibent vinum,

R 4 per-

a *Lapillos cancrorum in animi paſſione ab illata iniuria, rariſimum remedium eſſe deprehendi.*

perperam assignantes in causa, quòd calefaciat,; *a* ideòque sanationem impediat, sed vera causa est spirituali vini aciditate vulnus acescere, & ad putrefactionem promoueri, ità vt in ipso vulnere quandòque vermes exorti fuerint; Si verò ad mediam drachmam lapillorum cancrorum puluerem, aut eosdem solutos in aceto succoue limonum, quotidiè bis ad cochleare vulneratis propinaueris; etiamsi moderatè tunc vinum biberint, vulnus nihilominus citò, tutò, & iucundè etiam absque febre cicatrizabitur: *b* non quod hi lapilli, vel in puluere, vel soluti, materialiter ad pedis vulnus ab ore remotum properent, sed quià cohibeant acidum puris fabrum in ipsa pedis extremitate accensum, vel accendi paratum.

Nobili Heroi Georgio Frederico à Spaar iam sunt plures euoluti anni, ex quo plumbea sphærula bombardica pulmonem traiecerit, vt haustus aer ante, & retrò per vulnus eruperit, vnà cum indici-

a *Exercitatus quidam miles cum quis ex suis in prælio vulneraretur, statim porrigebat frustum nucis muscatæ, ad deuorandum, & vulnus nunquam computruit, sed citius sanabatur: quia balsami vices æmulatur Muscata.*

b *Potio vulneraria ad locum affectum non properat.*

dicibili sanguinis effusione, continuò tamen vsu horum lapillorum perfectè sanatus euasit, hodièque optima fruitur salute. Quidam ex hac felici cura vniuersalem conclusionem sibi stabiliuere sic arguendo: Si ità feliciter pulmonis vulnus ad cicatricem perduxit vulnerarius hic potus, quare, & non eiusdem pulmonis vlcus in tabido? *a* Verum ad hoc non solum hanc, sed & innumeras alias potiones sine fructu centies frustrà multi tentarunt, eò quod pulmonis ventriculus, seu incola in phthisicis corruptus in sui interitum nunquam feriando laborat. Vndè pulmonis vulnera (ait intellectualis medicus) quæ ab externa causa, & vitio digestiuo procedunt, prædictis potionibus perfectè sanari possunt, non verò vlcera quandò promanant à corruptione roboris, seu humidi radicalis innati.

Porrò, puluis iste in macrocosmo acida, quibus iungitur auidissimè cuncta combibit, attrahitque: in microcosmo verò per os assumptus mergitur in abyssum acidi vitalis in stomaco sedentis, quod neque in minimo, vel tangit, vel attrahit, vel coagulat, sed solummodò acidum illum inuisibilem radium, qui vulnus, offendit, hunc separat, attrahit, suumque intra ventrem abscondit:

a *Pulmonis vlcu quando sanabile.*

a Manifesto argumento, quod in stomacho sedeat argutus Iudex, & Spagyrus *cuncta sciens*, qui non solum hunc puluerem, sed & omnium rerum inuisibilem virtutem distinctè cognoscit, estimat, metiturque, non secus, quam pecora in alpibus intuitiua quasi scientia napellum cognoscunt: gramina enim vicina non depascunt, multoque minus ipsum napellum, aliàs non ingrati saporis, muscis ex illo victitantibus. Et quamuis horum lapillorum puluis pluribus alijs pulueribus commistus propinaretur, hunc tamen solum discernit, *b* ac amplectitur in hoc casu, negligens, separansque tanquam ad eiusmodi intentionem inutile pondus *quid quid alios mores habet*.

c Hoc ex fundameto facilè fuit Magistro Hippocrati viperinum puluerem, qui eius antipestilentiale pro certo habetur inter patriæ aromata ità commiscere, ac abscondere, vt & hodie à pluribus, quid fuerit, ignoretur; Spagyrus tamen peritissimus in stomacho sedens separat prudenter, quod sibi vtile nouit, reliqua, vt quisquilia, negligens. Hinc traxit Theriaca originem, quæ licet à Plinio *d* compositio luxuriæ nullo pondere propor-

a *Iudex in stomacho*. b *Artis Medicæ fundamentum*. c *Viperinus puluis alexipharmacum*. d *Lib.29. c.1.*

portionato dicatur, cum tot remedia dederit Natura, quæ singula voto sufficiant: attamen numerosa illa simplicia, si chimico artificio seu naturali labore, vel coctione, vt ait Galenus de Theriaca ad Pisonem cap. 14. in vnam massam prudenter confermententur, eorum virtutem in decuplo augmentari, experientia docet.

Exindè verò promanarunt infinita, absurda receptula, ridiculæque compositiones, vbi simplex vnum plerumque omninò indicationi satisfacit: quod probant vetularum subindè experimenta, quæ communiter ex vno, vel altero simplici constant; vt aliquando consumatissimis medicis calumniæ ignominiæque sint. Quarè summus Hippocrates eiusmodi probata remedia à plebeis curiosè sciscitabatur præceptionum libelli principio: Sic enim censeo, *inquit*, artem vniuersam commonstratam fuisse, quod singula ex fine obseruata, & ad eadem aggregata fuerint, Hermetis exemplo, qui in tam longa ætate non destitit experiri: *a* Vt & Galenus piscatores, & infimæ sortis homines plebeos, & imperitos aliquando consuluit. *b* Homines namque eiusmodi remedia non ex consilio, sed potiùs ex fortuna inuenerunt, neque artifices magis, quam plebei: Et

R 6 sanè

a *De simpl. med. facul.* b *Lib. de affect.*

sanè difficile est, curandi viam ratiocinatione vt tali assequi, de morbis vulgaribus lib. 4. sect. 7. text. 49. *a* Et ideo ars medica, vt citò addiscatur, fieri nequit; propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non potest: quod probat omnium morborum vilissimus pernio, inflammationis genus, quod tempore Hyberno in calcaneis, digitisque pedum, ac manuum oritur: omni quidem periculo vacat: *b* molestissimum tamen, doloriferum, atque pruriginosum valde est; nihilominus nullum video, *c* aut vidisse contingit medicinæ professorem, qui hunc inflammatum tumorem in essentia cognoscere, ac vero, certo, & determinato remedio tollere semper potuerit: aliquandò enim sanatur furfure accenso; nonnunquam rapis sub cinere coctis, vt docet Plinius: quandoque rafano crudo contuso: subindè mucilagine sem: Cydoniorum: spirituque Terebinthinæ. Sp. inquam non oleo, quem optimum, atque balsamicum in hoc casu deprehendi. In Hollandia fotu bubuli sanguinis calentis: plerùmque causticis acidis, vt spiritu vitrioli, & sulphuris oleosi quidam eliciunt sang. per hyrudines: aliàs alijs, vsque adeò idem morbus manifestè inter se diffe-

a *Rationales medici qui?* b *Pernio.*
c *Apertum vlcus pernionis Typha aquatica inspersa mirabiliter sanat.*

differat : imò inquam , mox esse calefaciendum : mox refrigerandum : rursusque transeundum ad contraria . a Pariter quoque aluum subducentia non semper operantur idem testatur Hippoc. Pharmaca enim non semper eodem modo se habent , neque præstant eundem perpetuò effectum : Sed nunc , & paulo post non idem faciunt , imò sibi contraria faciunt . De morbis vulgaribus lib.4. sect.7.

Hac ratione olim medicina à Diuino Numine accepta , atque donum Dei appellata fuit : ità vt veteres omnes vix crederent , humanis ingenijs potuisse inueniri , eò quod fundamentum eiusdem ità abstrusum , reconditum crypticum , ac admirabile censeretur , vt naturæ viribus citra multiplicem experientiam nequicquam vestigabile esset ; idcircò & hodiè reperiuntur plurimi clarissimi , ac celeberrimi Medici , qui longo vsu , studio , medicatione , labore sub magistra experientia plurima appropriata simplicia morborum remedia , inter quæ multa planè insipida, summi Hippocratis exemplo sub farragine aliarum rerum ingratæ multitudini nostro seculo cateruatim iniustè in se frementium , abscondunt : Diuinum enim in appropriato planè inuisibile , aut ad minus paruę molis , quod Mystæ computarunt 1800. partem sui cor-

a *De locis in homine*.

corporis esse (in Claui Typogra. errore 8800.) quod nullibi clarius, quam in antimonij vitro, vel leuiter calcinato a immaturo sulphureo accidoque occulto, & planè insipido manifestatur, cuius emetica vis, à multiplici infusione, neque exhauritur, neque quicquam ponderis eius corpus amittit: vnde satis lucidè apparet, vim illa catharcticam, ac emeticam incorpoream esse. Quin imò idem vitri puluis sæpius anteà infusus, seniorque factus, exsiccatus, & denuò in vitrum fusus pristinas in infusione vires recuperat, atque hoc pacto id infinities satis est.

b Idem de Antimonij regulo intelligendum est, ex quo, & pauxillo addito stanno pocula fiunt, in quibus per noctem vinum detentum sequenti mane bibunt; vndè ingentes ciuntur vomitus, quibus ignari sibi persuadent, istud liquamen putidum in stomacho latitasse, & poculum, quo illac exturbaretur, expectasse: nihilominus tamen aliquandò in nonnulis affectibus, & in robustis corporibus præsertim in morbi principio mira præstitit, vt & eiusdem flores, vel mercurius vitæ sic dictus. Non hæc adduco, quasi approbare vellem eiusmodi euacuationes, quibus vita viresque quan-

doque

a *Antimonium calcinatum.*
b *Methodus corruptionis.*

doque exhauriuntur : torrentis enim ad inſtar rapiunt, quę in itinere fluida offendunt, reliqua ſinunt : ſed vt ad inſtituti ſcopum peruenirem, innuere volui.

a Cautius procedunt, qui antimonium cum proprio ſecreto ſpiritu ſublimatum, & in clauſo reuerberio in rubrum alcali ſpongioſum fixatum in vino ebulliunt, aut cum vini ſpiritu extrahunt vt Paracelſus docet (hic non indico minerale bezaar, hoc enim acidis iunctum reacquirit immaturi antimonij vires, & plerumque cum nauſea vomitum excitat) varijſque in morbis propinant maximo cum fructu, ſine nauſea, ſine ſapore mouet vrinas, diapheresin, atque in principiis aluum blandè mollit, nam ſingulari manſuetudine reſoluit, & non exile præſtat auxilium naturalem calorem roborando, qui exindè acquirit poteſtatem cœteris partibus ſuccurendi, eas viuo calore reinduendo, ipſarumque virtutem renouat ſubtiliando, ac reſoluendo, tranſpirationem facilitando, & per poros noxia abigendo: iſtud antimonium, *inquit*, Paracelſus in magna chirurgia, eſt purgans medicamentum, quod (ſine ventris tamen laxatione, aut aſſellatione vt vocant) purgat, & mundificat corpus humanum, ſupra omnia arcana: quia radicitus ac funditus remouet ex eo, quicquid tolli debet edu-

a *Antimonij tinctura*.

educique, efficitque illud prorsus purum, ac ad altissimum sanitatis gradum reducit, eijciens ex eo omnes prorsus materias, quæ diuersas infirmitates, tam internas, quam externas, generare possent. Hanc antiquissimam medendi scientiam inculcat Galenus lib. suo 13. methodi.

Præcipua (inquit) intentio Medici esse debet ad naturalem statum reducere laborantem, & quod cæteris neglectis vna adhibenda cura est, vt illud conseruemus, à quo agendi facultas procedit. Hæc autem consistit in calido innato, quod dum validum est, nec impeditum corpus innoxium conseruat, itaut quicquid corpori accesserit præter naturam, quod sit amouendum, semper calido naturali valido egere, indubitatum axioma sit. Et quamuis in externis morbis, & in quibusdam alijs nihil conferre calor naturalis videatur, vt in amotione carnis superexcrescentis in vulnere, vel distantiæ labiorum vulneris reunione, tamen coniunctio, & carnis generatio, & cicatricis inductio; non fiunt nisi ab ipsomet calore innato: Hactenus Galenus.

a Vertiginosus fui ante triennium cum aurium sibilo, grauique tinnitu, ex quo è domo exire timerem, huius causam proficisci ratus sum ex superfluo pingui-

acido

a Cinnabarim Antimonij vel natiuam Epilepsiæ magnetem vocat Crato.

acido arteriali spiritus, *a* quare extractum dicti antimonij alcali, & fixi per aliquot dies bibi, promouens primis diebus vnam, atque alteram sedem extraordinariè citra vllum incommodum: antimonium tamen de pondere omninò nihil perdidit; vndè claro argumento est, eius animam diuinum in morbo penetrauisse, & placuisse, si me intellexistis.

b Fæminarum fuisse olim secretum crudi antimonij decocto mederi, notat Poterius, hodie verò illud in secreto habet sectatula noua, frequenterque sine rei cognitione sub domina incertitudine vnà cum sarza, visco, similibusque lignis præscribit, promittens catarrhum exsiccatum iri; credit autem pumicem addi ad antimonij correctionem, alij vt validius exsiccet, ignorantes, nisi antimonium cum pumice comisto spongiosum fiat, sulphurea eius anima siue diuinum aquam, cum qua bullit, irradiare non posse.

Hoc decoctum vt vulgo oculos perstringerent, aquam Spagyricam appellant (credulo enim popello iamdudum persuaserunt Antimonij remedia mera venena esse) illisque conclamat spe, casuque desperato, anchora Sacra, & vltimum.

a *Alij laudant electrum minerale Germanicè Rodtgulden ertz.*
b *Veterum plumbum Sacrum.*

mum refugium: si verò forte prudens aliquis, qui res per suas causas cognoscit, antimonium, vel oretenus solummodo nominet, non dico ritè præscribat, statim ignarum vulgus strependo obtrectat, maledicit, infamat spagyricam artem: hancque *a* cum Empirica confundens sine vocabulorum distinctione, cum tamen spagyria sit, & ars Sacra, & naturalis scientia, & diuinitus data, & omnibus hominibus familiarissima, vt testantur vini, cereuisiæ, & panis artificiosæ fermentationes: itemque saponis, vitri, aliarumque innumerabilium humano vsui necessarium rerum confectiones, vt in Claui luculentissimè demonstratum est. Quorum fundamentum ex summo Hippocrate nunquam intellexerunt, vt quotidiana experientia docet: *b* vtuntur, *inquit*, artibus naturæ humanæ similibus: diuina namque mens edocuit sua opera (id sonat Spagyrica) imitari, cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur.

c Empiricus autem dicitur ille, qui ex longa practica certi aliquid perficit, quorum empiricorum sententiam, & ipse Galenus in opere ipso, siue pro acquirenda medicinæ praxi sequitur. Et Celsus in præfatione in hæc verba fatur, qui se empi-

---

a *Spagiria ars Sacra*. b *Diæta*.
c *Empiricus quis?*

empiricos ab experientia nominant: adeòque quod venerandæ antiquitati, & hodiè viris eruditis virtus fuit, & est, ab ignara turba vitium habetur, & vt tale proscribitur. Iure igitur canit Poeta, *pro vitio virtus crimina sæpè tulit*.

Spagyria itaque naturalis est scientia, quæ nil aliud importat, quam cum prudentia SOLVERE, & COAGVLARE, & hæc sunt bina naturæ instrumenta, quę non solum requiruntur ad panis, vinique opificium, sed etiam ad omnium animalium vitam, sanitatem, & morbum: alia nempè instrumenta natura non habente; quare Hippocr. *a* totam antiquissimam MEDENDI METHODVM his duobus instrumentis comprehendit: omninò, *inquit*, Medicum sua prudentia obuiam ire conuenit morbis instantibus, & naturis, & anni temporibus. *Coagulata soluere, & soluta coagulare: hac namque ratione, vel maximè quod molestiam exhibet, quieuerit*: EAQVE MIHI CVRANDI RATIO VIDETVR. SPAGYRVS itaque prudens, non autem distillator quilibet in vrbe, Naturę est minister, & Medicus Hippocraticus, qui soluit, & coagulat, qui rarefacit, & condensat, sicut facit ipsa Natura in omnium rerum procreatione: aquam enim simplicem primò rarefacit, posteà condensat in herbas, flores,

a *De Natura hominis*.

res, fructus &c. quę rursus in animalium ventriculis resoluuntur, & denuò coagulantur in carnes, ossa, membranas, imò in spiritus resoluuntur. Ars Naturæ æmula, *inquit Philosophus*, in suis resolutionibus, & compositionibus simile experitur: *a* Quare ait Magister: huius SACRÆ SCIENTIÆ blasphematores sunt potiùs commiserationes, quàm reprehensione digni.

Reperiuntur quippè quamplurimi iactitantes se naturalem philosophicam solutionem, ac coagulationem, versatissimè callere; qua ex classe quidam vana gloria inflatus vbi legeret, spiritu salis, qui auri folia soluerit, per os assumpto hominem renouari, Enchyrisin pluries, sed frustra semper tentauit: folijs namque perseueranter, & indissolutis, & integris, & fulgidis, spiritui innatantibus, ea de causa crimine, & mendacij incusabat Crollium, aliosque naturalis scientiæ Doctores: Verum cum à me sibi indicaretur, nisi splendorem prius per ignitionem ab auro deterserit, spiritum in folia nunquam esse aditurum: simili prorsus modo ait Magister hominis natura, idest, acidus mollis ignis in stomacho, operatur, qui quoque in folia splendentia agere nequit, quod hactenus pauci aduerterunt, & ideò folijs, auri scobem prætulerunt.

Vndè

a *De lege*.

Vndè clarè liquet plurima minutiora, quæ nullius, vel parui admodum momenti imperitis videntur, maximi tamen interesse perquam diligenter in naturali philosophia obseruare: horum enim neglectu vniuersali vtrobiq; errorum stolones pullulascunt, ob id merito Geber exclamat: Habeat Spagyrus profundum ingenium: hæc est nimirum illa PRVDENTIA, quam Magister exposcit.

Sedes redeo, quò digressus eram ad remedia nimirum à Galeno APPROPRIATA dicta, à summa bonitate mortalibus gratis data, quamque plurima ferè insipida, quorum virtutes, nec odore, nec sapore, sed sola experientia cognoscuntur: non secus, quam purgantia omnia per meram experientiam inuenta sunt, non per demonstrationem aliquam, *a* Galeno auctore, vt & tota indè consequens medicina.

Ostiocolla nuperæ inuentionis lapis, antiquissimus tamen, insipidus, & ab igne calcinabilis, seu destructibilis non est, pulueritatus tamen, paruaque in quantitate ore assumptus *b* ossa fracta celerrimè conglutinat, quia acidum specificum ibidem putrefactiuum solutum sorbendo coagulat: eius tamen puluis ad fractum os non perreptat: eò enim perue-

nire

a 2. *acutar.* 11. *& in lib. de simpl. medic. facult.* b *Ostioccolla quomodo agit.*

nire non poteſt : oportet itàque vt in ſtomacho ſuum officium peragat adminiſtretque : illicò nempè ibi cognoſcitur à prudenti molli igne, vt gratus hoſpes in hoc caſu, cuius ignis ope lapidis diuinum feſtinat ad indiuidui conſeruationem, quod poſteà lubens amplectitur natura, vt quid ſibi conueniens, & concordans.

a Conſeruationis occaſione memoriam ſubit, ſaginatum caponem pro menſa fuiſſe mactatum, apparuitque eius ſtomachi clauſura vtrimque impedita ab extremis acutis acus chalybeæ, quam caſu cum polenta deglutiuerat : in quo ſagax Natura nunquam ferians hiantem ſtomachum deſeruerat (quem hiantem vidi, tetigitque: aridus ferè erat, ac ſi Solis calore fuiſſet exſiccatus, ex acu infixa) nouumque efformatum ſuccenturiauerat, quem certum eſt, ex veteri pullulaſſe: illi enim adhærebat, & acus non erat digeſta aut diſſoluta (alias in auium ſtomachis non difficilis diſſolutionis, nam ſilices, & arenas niſi ſubindè comedant, vix pingueſcunt, propter vehemens acidum illis innatum, & ideò etiam vitrum deglutitum paulatim abſumunt) quia claudere ſe non potuit, ſed macu-

a *Pelliculę ſtomachi gallinarum in renum, atque ſtomachi dolore magno ſunt vſui, vt & qui inuoluntariè ſtragula permingunt.*

maculis hinc inde nigris vitiatum illum conſpeximus.

Sic dens apri puluerizatus, & per os aſſumptus pleuriticos mirè ſubleuat, idem præſtat, & hirci ſanguis, vt & tauri, vel cerui priapus carpus, vel puluerizatus, quæ omnia ſunt ferè inſipida: non ideò quod pleura ſit amica priapo, vt quidam in ſuis conſilijs ſcribillat, nam ad pleuræ membranam priapus non admittitur: Sed argutus prudenſque iudex in ſtomacho ſedens eiuſmodi appropriata medicamina cognoſcit, eaque amplectitur, dirigitque, vt furioſum acidum inuiſibilis mollis ignis radium diſſolutum, putrefactiuum coagulent, tranſmutent, contemperent, dulcificent, permiſceant, atque per vrinam tandem educant, iuxta antiquiſſimam medendi methodum: quæ enim prodeunt, minimè copia ſunt æſtimanda, ſed qualia oportet purgare purgentur per loca conferentia, & facilè ferunt. Hæc mihi curandi ratio videtur, *a inquit Magiſter*, Adeòque (pergit Philoſophus) APPROPRIATA medicamenta, non per ſolas qualitates, vt vulgo placet, ſed per ſpiritus ſecretos agunt; neque enim ignis per ſimplicem caliditatis qualitatem calefacit, aut comburit, ſed per continuum ſpiritum, & radiorum fluxum. Neque terra, aut aqua per ſolas

---

a *De Humoribus*.

ſolas qualitates frigiditatis, & humiditatis refrigerant, *a* aut humectant, ſed per tenues vapores, & ſpiritus innatos, & emiſſos etiam eminus ſenſum feriunt: Neque venena per ſolas qualitates calidas, aut frigidas, ſed per ſpiritus maleficos tabem, ac mortem ſeriùs ocius inducunt. De plantis, & herbis idem iudicium ferre licet, quià ipſarum virtutes actiuæ non in qualitatibus, ſed in earum eſſentia latent, quam ſpiritibus locupletem fecit natura, cuius baſis, & vires præcipuè ſunt circa ſpiritualia; corpora enim ſunt tanquam vmbræ, aut rerum indumenta, ſub quibus inuiſibilis Natura occultatur; qualitates autem cum ſint rerum accidentia, earum eſſentiam conſtituere non valent, neque mirabiles eorum virtutes agendo explicare, ſed ſunt tantum inſtrumenta actionum, & paſſionum materiæ inſita, quibus etiam vtuntur ſpiritus mechanici, ſiue actionum artifices in agendo; verum illas eſſe actionum principia, & cauſas efficientes, Natura non patitur.

Plura adduci poſſent, ſed cum mei non ſit inſtituti hoc loco de appropriatis ex profeſſo agere, tranſeo ad incæptum opus peragendum.

Quemadmodum autem infinita ferè tranſmutationum remedia non ſine ſtudio,

---

a *Appropriata quomodo agunt.*

dio, labore, & diligentia certa, & infallibili experientia inuenta, & patefacta sunt: Sic etiam longa obseruatione in podagricis doloribus ex acidissimo, igneo, inuisibili animato, & dissoluto spiritu obortis, remedia elegerunt, quæ obseruarunt in macrocosmo acida omnia coagulare, & transmutare apta esse; non sine fundamento coniectantes ita quoque succedere debere in microcosmo: inter quæ lac primum locum habere existimatum est, eò quod in macrocosmo omnia acida recipit, occultatque: Sic enim Plinius *a* refert: plurimos asinini lactis vsu ab articulari morbo fuisse liberatos: quarè creditum est lac asininum esse arthriticis salutare, sed in microcosmo aliter se res habet, nam quibus iudex siue mollis ignis in generali stomacho sedens non satis potens est lac spontè acescit(asininum, & equinum per aluum magis dimittitur, quàm bubulum: ouillum aluum sistis: caprinum aluum subducit, hic autem perinde est) *b* vnde plurima profert incommoda: putrefactionis enim symbolum inducit, alimentumque fit corruptiuum, vndè postea cachexia, & quandoque mortalis hydrops, vt exemplis patet; hac occasione Hippocrat. lac capite dolentibus, & febricitantibus prohibet, eò quod aciditas non vitalis, sed

S cor-

a *Lib.28. c.9.* b *Hipp. lib.2. de diæta.*

corruptiua illud tunc temporis gubernat. Gracilibus verò hominibus articulari dolore vexatis, dummodo optimè concoquant, lac plerumque conuenit, atque ex hac ratione phthisicis pariter sub nutrimenti spe propinant; quod tamen ipse Galenus *a* negat, *inquiens*: Non enim ex ijs, quæ comeduntur, & bibuntur, fit nutritio, sed ex ijs, quæ probè à ventriculo concoquuntur: id sonat, licet lac sit optimum nutrimentum, attamen iudex in stomacho illud tunc temporis, ob rationes ante dictas, negligit: confirmat id etiam quotidiana experientia, quod nullus phthisicus à lactis (cuiuscunque animalis) vsu sit vnquam restitutus, aut enutritus, adeòque falsum est, lac phthisicos nutrire.

Quare autem lac modò fluxum cohibeat, modò verò laxet, ostendit Hippoc. Chimicus suo loco.

b Lac sequuntur ossa, de his Galenus, se nouisse, quondam ossa combusta potui exhibita fuisse haud scientibus, quod biberent: ne scilicet ea auersarentur, ac multorum tum Epilepsiam, tum arthritidem fuisse curatas. Rationem non addit Galenus: *c* hæc quippè superat humorum, ac qualitatum doctrinam, ideò solum

a *Lib.* 11. b *Lib.* 2. *de simpl. m. facult. de ossibus*. c *Contra vsitatam methodum scribit Galenus*.

ſolum experientiam appellat. Quià verò dicta oſſa in corpus leue inſipidum, vacuumque alcali per ignem redacta (*cum ſola tunc eſſe non poſſint*, iuxta antiquiſſimam methodum à Natura inſtitutam, *& ab Hippocrate* in ſecreto excultam) neceſſe eſt attrahere, combibereque, quod dicto alcali concordat, & quadrat, id autem nil aliud eſſe poſſe, ſi Galeno fides habenda, quàm ſpecificum acidum ſpirituales, & inuiſibile, vt probat prouerbium Gallicum.

En la fieure quarte, & goutte, le medisin n'y voit goutte.

Oſſa humana plurimi præferunt, boum, vt & ceruorum cornibus, horum aſſiduum vſum medicorum celeberrimi fortaſſe ex antedicto fundamento etiam num ſuadent ad inueteratum morbum eradicandum, quod tamen experientia teſte abſente febre admodum tardè ſuccedit: febrilis quidem aciditas à cruſtaceis promptiùs, quàm arthritica coagulatur, & combibitur: imò in quibuſdam febribus acidum errans peregrinum, volatile, & fermentans indeſinenter nouum alimentum contaminat: vndè ſpuriæ naſcuntur febres, quo in caſu burſæ paſtoris, & plantaginis ſucci alcali coagulans, & cum dicto febrili acido peregrino concordans ægrotantis pulſibus applicatur, à quo dictum acidum febrile tutò attrahitur, & coagulatur, ſine vlla ſenſibili pec-

cantis humoris euacuatione: Si verò ante dicti alcali appositionem fermentum acidum febrile fuerit pharmacho agitatum, effectus ità exactè non sequitur; vt neque si succi separatim apponantur quicquam præstant, nisi commixti, non secus, quàm vitriolum, & galla separatim nullatenus tingunt.

Alij euacuationem ficti catarrhi descendentis, ac intra excrementa submersi ità necessariam putant, vt vix sufficere prædicta ossa credant, nisi ea hermodactylis (quasi iuncturarum signaturam referentibus) diagrydio, aut similibus permisceant: neque melius sibi debitas partes adimpleuisse, nisi quandò virium substantiam pharmacis colliquatam sub laruato excrementi catarrho oculis vident, non considerantes, ab eiusmodi frequenti vsu purgantium vētriculum labefactari, *a* concoctionem inuerti, malumque augeri potius, non minui. Tale prorsus est pharmacum illud Hyperbolicum quod vanè ostentat Petrus Bayerus in suo Vademecum, scribitque se sibi id inuenisse scilicet Hermodactylorum, diagridij ana dr. i. costi, cymini, caryophyllorum, zinziberis ana dr. i. misce dosis dr. i.

Quem tamen puluerem inueni in Galeni lib. de dynamidis sub titulo Puluis cathar-

a *Corruptionis methodus*.

catharcticus: rectè tum recipit cyminum, quo flatus dissipentur: a At Galenus *in hæc verba fatur de his, qui per hæc purgantia purgant: Quod superuacuum est, euacuant illi quidem, sed tamen ne is, quod euacuatum sit, quid per simile gignatur, nullo modo sibi curandum proponunt.*

Bayrus scribit se, quam primum sentiret repletionis signa, sumere hoc electuarium, idque ter, aut quater in anno repetere: atque hoc modo ab arthriticis doloribus, quibus antea tentari frequenter solitus erat, libeam pro rursus, atque immunem 26. annos duxisse vitam.

Noui podagricum, qui, dolore dextrum pedem leuiter affligente; dictum pulverem sumpsit, quo euacuabantur quidem vires, corporisque simul substantia profusè in liquamen citrinum mutata, & sequenti die æger similiter etiam ità doluit, vt stratum lacrymis præ dolore irrigaret.

Hic verificatur sententia Asclepiadis: Non ideò deiectiones post assumpta medicamenta purgantia vt talia fieri, quod humores traherent, sed quod gignerent: Itàque repletio Bayri non fuit podagrica, sed potius à comessationibus: hocque in casu fateor, potuisse eius inuentum pharmacum sibi auxilio esse.

Inuenta sunt, quibus nocent purgantia,

a *Lib. de humoribus*.

Galenus M.M. vltimo, vndè vulgus communi sermone exclamitat: rixas, tumultus longè grauiores attrahere, idem de purgantibus vt talibus in hoc casu intelligendum suadeo.

a Hippocraticæ verò scientiæ adeptus experientia duce, & magistro docente, statuit Arthriticos nec purgantibus obruendos, nec crebrò lacessendos esse; quarè religioni esse debet, eos varijs morosisque medicamentis fatigare: Magister enim hoc in casu verbis iocatur in purgantia. Si enim alicui, *inquit*, qui biliosus iudicatur, medicamentum exhibueris, quod pituitam (vt vocant) educat, vt scammoniata, & coloquintida, pituitam tibi reddet, & sic de cæteris.

Iuuenis afflictissimus arthriticus bis quotidiè rasuram cornu Cerui in simplici frigida bibit: àiusculis enim abhorrebat, quià vnà cum doloribus etiam impensa febris aderat, à tertio tamen die ab omnibus doloribus liberatur citra vllam catarrhi euacuationem: febrilis namque vniuersalis acor, emunctoria cuncta contrahens, à spongiosa rasura cornu cerui facilè carpitur, atque coagulantur, emunctoria relaxantur, & quidquid substantiæ sub dolore degeneratum erat, summa quiete per diapheresin efflauit, Alcali, nimirum spongiosum subtraxit, absor-

a *De medicinis purgantibus.*

absorpsit, coagulauitque superabundans acidum iuxta Hippocr. Methodum à Galeno tantoperè celebratam, & ista est Methodus Naturæ, paulo ante in auri purgatione demonstrata.

Quarè considero, quod dissoluentia, & aperientia eiusmodi non sint semper ex classe sudoriferorum inconsideratè desumenda, sed ea duntaxat, quæ vniuocè concordant cum adulterino spirituali sapore, eumque desiderio, & magnetico more absorbent, ex quo statim pori relaxantur, quod aliquandò haustus aquæ frigidæ (quià alcali continet, vt ostendit mechanicè Hippoc. Chim.) præstat meliùs, quàm Bezaar, dummodo absumat, & absorbeat contracturæ causam, vt cornu Cerui fecit cum aqua simplici in hoc arthritico.

Hinc memoriæ occurrit, me olim iter fecisse in equo cursore (quem postam vocant) & vt fieri frequentius solet, noctem dormiui supra pauimentum lapideum tantillo stramine stratum: me autem cooperui sub penula pluuiali ex tela vernice illinita: idque consultò, quià Iunius mensis erat; ista autem tela propter vernicem, cum non admodum plicabilis sit, ad vtrumque latus plicas in cannas quasi efformauerat, mane exsurgens obseruaui quantitatem aquæ limpidæ ex cannis pallij in pauimentum decurrentis: horrui primo intuitu: at statim remini-

ſcor, pinguem vernicem aqueo exhalanti vapori tranſitum impediuiſſe, ideò aquam illam inſenſibilis tranſpirationis fructum eſſe, vaporemque ſub vernice, non ſecùs, quàm ſub vitreo alembico in guttas concreuiſſe: liquorem à pauimento collectum ſcypho vitreo indidi, & niſi oculorum menſura fefellit, quatuor vncias eius circiter fuiſſe notaui, quiſque namque ſanus ſeptem imò decem plus minus ſanguinis vncias ſibi quotidiè fabricat, vt Galenus docet, & ratio dictitat, vndè neceſſe eſt in ætate conſiſtente tantundem in dies conſumi, quantum de nouo generatur, aliàs in immenſum breui homo tumeret.

Tranſpirationis neceſſitatem manifeſtat paronychia regina dolorum: igneus enim hic tumor in vnguis radice ſeu eius ventriculo oritur; quandò ſcilicet occultum ibi fermentum errore exorbitat exterius, eoque loci tranſpiratione impedita, intercæptum aceſcit, accediturque (affluxum biliosi humoris hactenus accuſat vulgus) vndè ſi in eius principio cæca, qua tegitur, pellicula leuiter ſaltem ſcalpello abradatur: dolor omnis, & pulſatio illicò ceſſant: *a* quià degenerata, & noſtris oculis inuiſibilis acrimonia veluti effracto, quo impediebatur, obice libera expirat: eoque ipſo ſuper-

a *Hippoc.*

perfluum, quod aliàs viuidum alimentum in pus cummutare potis erat, euaporat, dissipaturque.

Liquet itàque, quotiescunque pori à causa occasionali contrahuntur, continuumque effluuium impeditur, & dolorem, & febrem necessariò in promptu esse, donec obstruens causa, aut natura, aut arte sit penitus absumpta, porique relaxati effumationem rursus liberam sinant: *a* Omnes enim naturæ indiuiduæ, *testante Philosopho*, spiritibus abundant, quorum plurimi iugiter effluentes adfluentibus cedunt, & ità per continuos spirituum accessus, & recessus fit quædam partium mundi, & naturarum renouatio. Adeòque spiritus est, qui dolet, & patitur, sed à corporea repati nequit, præterquam à sibi simili, hoc est à corpore spirituali, vel à spiritu corporali, quem, caue, alium credas esse, quam ipsammet naturam. Ergo non aliundè nobis dolores, molestias &c. quam indè concludit Hippocr. de morbo sacro.

b At pedum dolor, *inquit Magister*, his omnibus, quæ circa articulos contingunt, violentior quidem exit, & maximè diuturnus, quique ægerrimè soluitur, huic tamen eadem, quæ articulari morbo, conferunt. Non est tamen podagra,

---

a *Transpirationis necessitas.*
b *De affectionibus.*

dagra, vt supra dixi, dolor in digito pedis, sed est inuisibilis, prudentis, mollis ignis in Generali stomacho sedentis accensus in acido animatus radius particularis, nulla alia re, nulli alij liquori, quam articulari, muco præsidens: Mucus autem, vt supra dixi, est spermaticum dulce gluten, nullibi quam inter ligamenta, & ossium congressum reperibile, estque pellucida quædam mucilago albumini recentis oui non absimilis, hæc mucilago accensum radium hausta primò acescens, deindè opaca fit: hincque tam ad alendum, quam expirandum inepta fit. Quarè tunc pori non solum contrahuntur, sed accensus radius non cessat, *forti fluctu*, ad mucum festinare, & mucus hunc in sui ruinam amplecti, *quià nesciunt quid faciunt*, *sed destinatum fatum explent*, *a* ait Magister: Donec insitus, prudens Spagyrus acensum corruptumque radium iterum emendat, vt ait Cosmopolita. *Vnde rursus Hipoccrates: b* Si dulcis humor in aliam formam mutetur, non per alterius contemperationem, sed ipse desciscens, vel degenerans per ebullitionem (dic vt lubet) qualis nam plurimus futuris sit, amarus, aut salsus, aut acerbus, aut acidus, sit sanè acidus: *Ergo acidus humor reliquos præcellens maximè incommodus fuerit*, Sic vtique dulcis

a *De diæta*. b *De veteri medicina*.

dulcis omnium commodissimus existit, id si quis forinsecus quærens consequi possit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat.

a Hactenus forinsecus quærendi morborum causas per sapores nondum patuit alia via, quam per Spagyriam, & naturalem scientiam siue experientiam, hanc vnam calcauit summus Hippocrates, & vetustissimi Philosophi: hæc nempè vna docet, acidum podagricum multiplex quidem non esse, sicut Hyponchondriacum, sed vnius saltem speciei, differre tamen varijs attributis, & circumstantijs, varijsque mutationibus obnoxium esse, & ideò, aliquandò longiore mora assidere, docet Magister, *b* quo enim acidior sapor, eò calidior morbus, & maior dolor: Et licet Alcali generaliter in macrocosmo omnia acida sine delectu sorbeat, in microcosmo *c* autem secus est, eò quod acidum licet morbosum, & præternaturale, animatum tamen, & suo modo prudens magnetis instar existit, ideòque non festinet nisi ad illud alcali, cuius symbolum, & concordantiam penes se habet, sicut de eius principio ostendimus, & ob id *inter sese cognoscuntur*, vt docuit Senex. *d*

S 6 Hæc

a *Hippocrat. fuit Chimico medicus*.
b *Præceptionum libello*.
c *Vide c.9. in claui*. d *De diæta*.

Hæc obſcura , ardua , cryptica prudentia , diuinumque in rebus ità ſocordem ſocietatem ſtupefecit , atque dementauit, vt illud nefandum appellauerit, & tanquam quid infame abhorruerit, atque proſcripſerit, vt Clauis cap.9.

Nec minoris eſt admirationis , quod indefeſſus , & vndecunque conſumatiſſimæ eruditionis Sennertus Naturalem, Hippocraticam, vetuſtiſſimam, neceſſariam, ſacramque artem ſine ratione, imò artem ſine arte eſſe declamitet , ac vnà cum vili plebecula confundat , & farciminet , qui error tanto Doctori non eſt conniuendus ; ſic enim de conſenſu , & diſſenſu cap.9. *Neſcio* , inquit , *qui fiat* , *quod Chimia* , *quæ ars aliarum artium longè vtiliſſima* , *& nobiliſſima habeatur*, *pauca rationibus munita*, *& ex certis principijs deducta habeat* , *ſed infiniti penè proceſſus*, *& operationum formulæ paſſim extent*, *quibus tamen fundamentis* , *& cauſis illi nitantur pauci doceant* : *ità vt ars ſine arte eſſe videatur*: hæc ille.

Hinc liquet quod volumen de conſenſu tanto labore , & anxietate conſcriptum , veritatem ſitienti nulli vtilitati eſſe poſſit, eò quod antiquiſſima medicinæ fundamenta ſe ignoraſſe fateatur, cuius clariſſimi viri errorem in ſummi Spagyri gloriam, & veterum philoſophorum autoritatem hoc ſcripto manifeſtare non erubui .

a Chi-

a Chimica enim non significat compillare processus, & operari phantastico more, vt rerum ignari, decanique scribillant: sed chimiæ vox Ægyptum significat, & chymista, vel chimita secundum Berosium est sapiens, qui per scientiam Ægyptiacam potest cognoscere iustitiæ pondus IGNIS, & AQVÆ, quod Natura cuilibet mixto corpori tribuit: hæc enim scientia sola bonorum, & generosorum medicorum genitrix est: quam summus Hippocrates ad amussim callebat, vt eius genuina scripta testantur: hanc enim si ignorasset, hominem ex tenuissima aqua, & rarissimo igne compositum saluberrimum esse nullatenus iudicare potuisse. b Idcircò erubescant locutulei, medicique nomine indigni, qui Sacram, & necessariam, Hippocraticam artem ex mera stupiditate apud ignaram plebem falsis criminibus insimulant, vituperant, vilipendunt, ac instar canis rabientes inuadunt, suppeditant, lacerant, & se vetustissimæ sapientiæ cultoribus fronte perfricta longe anteponunt, & superciliosè despiciunt, nescientes interim eò ipso turpem suam ignorantiam prudentibus patefieri. Homines enim iudicio Orbis, & populorum probantur, & non coinquinatis quorundam balatronum sententijs. Vndè lubentes

tes

a. *Chimica quid*. b 1. *de diæta*.

tes finimus coniunctim omnes sacræ artis blasphematores tanquam Epicuri porcos in suo luto voluptari, ibique putrescere, cum veritatis fama eorum laudibus sicuti neque augeri, ità neque eorum detractione diminui queat. Nos enim hic in antiquissimæ Hippocraticæ Scientiæ gloriam, & detractorum confussionem methodum ostendimus vniuersalem prudentibus (prudentibus inquam, plebeus enim intellectus non valet attingere, tam macro, quam microcosmum ab inuisibili, spiritualique principio fuisse deriuatum) & medicinam simplicem naturalem in podagra nouella (de nodosa hæreditaria, & inueterata non loquor) mirabilem, quam Altissimus propter necessitatem creauit, quæ, nisi prouenientem fructum afferret, frustra Deus honorandi Medicum præceptum addidisset. Intereà non dubito, quin splendente hac lampade nobiliora ingenia viam sint initura, qua incedentia non solum pro incipiente, sed etiam inueterata podagra, alijsque morbis multò altiora in plenitudine dierum inuestigare queant: inuentis enim addere faciliùs est, quàm cryptica, & obscura in lucem eruere. Quarè redeo in viam.

Emendatio autem spontanea aeris microcosmi, cui ad Calidus doctrinam confirmandam radices rerum ex Hippoc. inesse ostendi: plerumque lento pede pro-

procedit : ea de causa spagyria , & antiquissima Hippocratica naturalis scientia subministrat nobis vetustissimam materiam , facie , opaco coagulatoque muco non dissimilem , sub cuius corporeo cortice mera , & efficax essentia , quę sensuum censuram non agnoscit, ocultatur , cuius anima arcano molli , humidoque igneo spiritu aucta in regenerato corpore diuiditur non solum in *a* SALINVM PODAHRICVM FEBRIFVGVM , sed ETIAM IN spongiosum leuissimum, & insipidum PRVDENS ALCALI, quod parua, repetitaque dosi per os assumptum à longè attrahit, combibit , & pedetentim innocuum ferè reddit particularem, igneum , animatum , & inuisibilem incipientem *b* podagricum acidum spiritum, non secus, quam magnes acum trahens extendit vim suam non solum ad quartam acum contiguam , sed vltra ; imò adolescens morbus , & remedium se inuicem contingunt, ac penetrant, inque neutrum conuertuntur, prout commune alcali artificiale igneum , & causticum , penetrat , combibit , & attrahit magnetico modo ignem , seu animam olei : idque transmutat in saponem salsum , linguam non amplius amburentem. Dixi.

Nolim tamen hic quisquam sibi stolidè

---

a *Mollis ignis Hip.*

b *Incipiens podagra sanatur.*

dè fingat, ſecretum hunc ſpiritum, mollemque ignem, de quo nobis ſermo habetur eſſe fætidum illud volatile quo Keslerus ex vini fæcibus diſtillare docet, de quo idem ingenuè fatetur nulli vſui inſeruire: quod etiam firmat Baſilius Valentinus: Tartarum, ait, cum ſe ſegregauit, reliquiſſe meliorem partem in vino, ideòque paruas poſſidere vires: Ergò multò minores fæcibus ineſſe neceſſe eſt, adeòque ex his non fieri Hippocraticum mollem igneum fatendum eſt, licet quidam ſermocinales in vrbe, rerum tamen naturalium ignari ab ignaris edocti ita firmiter credunt, dictiſque diſtillationibus gnauiter inſudant.

Vt neque ignem noſtrum eſſe aquam ſimiliter fætidum, quæ ex alcali cremoreque Tartari inuicem iuſta proportione in liquido commiſtis, prolicitur, quæque tamen perperam ab auctore (qui curam habet de prætermiſſis in Chimia) Epiſtolæ NATVRÆ CVRIOSIS dicatæ 1672. Hamburgi impreſſæ pro ſale Tartari volatili celebratur, ibidemque Helmont iniquè in teſtimonium falſi adducitur: fætida namque huiuſmodi aqua infinitis paraſangis diſtat in opere à tartari ſale volatili, neque leuiſſima quidem inter vtrumque comparatio intercedit; & ideò Hippocrates non ſine ratione exclamat de diæta lib. 1. *Multi*, inquit, *admirantur, ſed pauci huius cognitio-*

nem

nem habent : ex multo enim nobiliore stemmate prognatus est.

Cęterum, licet dictum APPROPRIATVM alcali centum alijs diuersis speciebus commiscueris, nihilominus prudens, & argutus ille Iudex, & Spagyrus in stomacho sedens pro sua intelligentia segregat illud, quod in hoc casu sibi vtile, & necessarium persentit, inutile verò negligit, reijcitque.

Hæc circumscriptio prudenti, & Hippocratica scientia digno satis clara est, neque indiget maiore explicatione. Insuper *Galeni clausulam* addo, omne nimirum remedium, quod propria sua substantia, vt ità dicam, partes ægras corroborat, & causas morbi parti alicui contrarias depellit, meritò excellentissimum nominari debet: qua ratione hoc prudens alcali propter indignos, & ingratos, huius sæculi filios, & antiquissimæ veritatis osores fuisset omnibus abscondendum, tenebrisque silentibus immergendum, nè gemmæ spagyricæ, naturalisque Philosophiæ sapidi fructus contemptoribus sub viderentur profecta *Galeni suasu*, suos discipulos seriò monentis, vt hoc secretum non patefacerent illis, qui adeò sunt improbi, vt ignorantiam suam non incusent, sed veritatem negent, ac eos, qui sua industria adinuenerint, irrideant.

Apud priscos sic comparatum erat, quod proles Æsclepiada sibi inuicem com-

communicabant secreta veluti de manu in manum, quapropter, & deorum loco fuerunt habiti, quod remedia illorum non ità essent communia, atque in vulgus spargerentur, vt fit hodie, sed sanctè sibi reseruabant sub religioso quodam silentio: populo verò etiam persuadebant, ea se per reuelationem quandam in somnij, aut templis accepisse à dijs suis, vt in maiori pretio haberentur.

Quin imò cremato Æsculapij templo, retulisse in cartis Hippocratem præceptiones medicas per quietem haustas, memoriæ proditum est. At hod è tam nobilem artem adeò communem, atque tritam, & tam à pristino suo splendore deturbatam videmus, vt mulierculæ etiam, & puerperarum famulatrices eam in ægrotos exerceant: ait Philos.

a Quarè Magister hoc naturæ, & spagyricæ artis opus, subsequentibus verbis olìm sic explicuit. Calidum, *inquit*, nullius alterius permistione, quàm frigidi, calidum esse desinit, nec contrà, frigidum, calidi, sic reliqua omnia cuiuscunque saporis, vel salsa, vel acida, vel amara &c. quæ homini insunt, quo enim pluribus, & appropriatis, APPROPRIATIS, *inquit*, permiscentur, eò mitiora, & meliora euadunt: hanc Magistri Mechanicam confirmat sequens historia.

Præ-

a *De prisca medicina*.

Prædicabat in vrbe 1671. Concionator celeberrimus ex Societate Iesu podagricus, qui quoties obseruabat transpirationem impeditam, & paroxismi accessum, assumebat per os puluerem insipidum, quem *del Fundacaro* vocabat, quasi diceret puluis Tabernarij, & tertiò die semper sine vlla sensibili euacuatione ad officium rursus ascendebat, dolore planè euanescente.

Puluis erat grisei coloris, micans ex insipido lapide præparatus, qui effoditur inter Palermum, & Terminum ex monte Cane, cuius præparatio non erat alia, quàm quod lapis diù conteri debebat cum fortissimo alcalizato lixiuio, deindè ablui, & pro vsu vt APPROPRIATVM podagrę remedium asseruari: hanc præparationem habuit à dicto siculo podagrico tabernario, qui huius pulueris fortassè inuentor erat.

Apud me habeo puluerem ità præparatum, qui candenti carboni impositus vmbram saltem humilissimæ flammæ edit, candidissimi coloris, nullius ferè odoris, argumento quòd ante pręparationem ardebat flammam acido-sulphurea: vt autem sulphur planè segregaretur, contritus fuit lapis diù cum alcali, donèc scil. omne sulphur, atque aciditas sit absorpta, & puluis hac operatione in alcali sit redactus. Hic puluis sulphure euacuatus solus esse nequit, per os assumptus reperit in podagri-

dagrico acidum, cum quo concordat, ab illo saturatur, & permiscetur, igneusque dolor cessat, donec nouus regeneretur.

Adeòque appropriata dicuntur ea non solum, quę qualitates simplices alterant, sed etiam illa, quæ infinitos sapores in partium ventriculis per errorem degenerantes in neutrum transmutant: sententiam rursus firmat Hippocr. *a* Si pharmaco non videbitur opus haberi, *inquit*, medicamenta in potu exhibeto, quibus febris, at transmutetur, aut deficiat. Propterea medicamenta, *b* quæ partibus APPROPRIATA dicuntur, alijs, communibus præferenda esse, concludit Galenus.

APPROPRIATORVM autem electio apprimè à quoquo fieri nequit propter abstrusam in singulis incolorum notitiam; ideòque plurimorum, etiam prę-stantissimorum arcanorum præsidijs nostro malo destituimur; quarè, & pro nunc ea suo loco relinquimus, Sacra enim cum sint, sacris solummodò demonstrantur, prophanis verò non, priusquam scientiæ sacris *c* (sacram vocarunt veteres artem propter summam eiusmodi cognitionis æstimationem, & amplitudinem) initiati fuerint. Sufficit Magistrum nusquam innanes rerum qualitates in mor-

a *Lib. de affectionibus*. b 4. *M. M.*
c *Hippoc. de lege*.

morborum curatione, vt actionis causam implorasse, neque legitur illustris Dioscorides eas posteritati indicasse, legitur quidem de dotibus simplicium frequenter sermonem instituisse: non quod primas qualitates, vt inutiles, reiecerint: nullum enim simplex primarum qualitatum exsors est, ideò qualitates illæ, a vt instrumenta in maxima consideratione, & necessitate semper fuerunt, & sunt, non solùm quià in omnium morborum curatione earum sit habenda ratio, & intuitus, sed etiam vt idiotis, & vulgo, qui non vltra frigidum, & calidum sapiunt, satisfiat.

b Quarè docet Magister: Qui differere instituit de hac arte, quæ plebeis nota sunt, dicere tantum debet: idiotæ enim rudes sunt, neque noscunt, quomodò morbi oriantur, & desinant, neque quas ob causas increscant, aut minuantur: Ergo *subiungit*: priuatim nosce conuenit, quæ quemuis ex populo cognoscere, consentaneum est, ex verò adhibere, & pertractare, quæ artis peritis scire, æquum est.

Cum autem huius mali semen, vt ex Hippocr. ostendi, non in materia, sed in peculiari acido animato, secreto, inuisibilique spiritu consistat, suique conseruatio-

a *Vt cap. de aqua.*
b *De veteri medicina.*

uationem (vt in natura semina quæque) optet, ideò furtiuè, atque proditoriè se molli igni in stomacho sedenti associat, donec fermenti more pedetentim hunc superet, itàut in posterum, nec naturali, nec artificiali separationi obediat, vel auscultet, non secùs, quàm si spiritus vini paulatim per infusionem, abstractionem, & cohobia se aromatum odori ità forti vnione maritat, vt deindè nulla arte, nullo ingenio ab inuicem separari possibile sit. *a* Hæc mechanica mouit Magistrum, vt olim inueteratam podagram insanabilem esse iudicaret. Et ideò necesse est, vt medicamentum, statim atque quis primum paroxismum passus sit, propinetur, hic iuuenis ait Hippocr. ab intelligenti medico sanari potest: qui notare debet, quoties venter sine data causa segnior fit, & consuetum excrementum intra pedum digitos non reperitur, & crura intumescunt, quod ex tensione cognoscitur instantem paroxismum significari: indicantur enim pori contracti, & ideò nil expirat, in hoc statu vesperi ante cænam tria grana aloes correctæ, vel violatæ cum antipodagrico per 5. vel 6. dies continuos deglutire, optimum præseruatiuum deprehendi.

Cum verò malum inueteratum sit, & multus aer fortes fluctus faciat, tunc arbores

---

a *Quare inueterata insanabilis?*

bores radicitùs eueluntur, & naues onerariæ in altum iactantur, spirituum potentia ita cogente, etiamsi oculis minimè sit conspicuus &c. verba Hippocr. in hoc statu, inquam, febrilis dolor animum vehementer hebetat, & intelligentiam in affectus cognitionem secum adducit, quarè nil quicquam per totum illud tempus assumendum præter tenuissimum cibum, bis terue in die alcali prodagrici in aqua dissoluti decem grana pro dosi: aluus interea studiosè lubrica seruetur, vt quicquid ad intestina confluit, educatur, nè mora simplicique tepore putrefactiuum fermentum contrahat.

a Si sabulum infestans, & vrinæ impedimentum adsit, præstantius nil inueni, quàm Nephriticum à Paracelso descriptum, aut per se, aut absente prohibente cum Terebintho, aut cum maceris grano, loca enim vrinæ grati odores refocillant. Hoc Nephriticum absorbet calculi fabrum in renibus (quem in Claui ex propria acido coagulatore ostendi) vreterumque contractura relaxatur, ac sabulum vnà cum vrina fæciliter effluit, & ita stranguria mitigatur, & si singulis mensibus, luna decrescente, vsum æger continuet, recidiuę occasio anteuertitur. *Aliquandò* inquit *per similia morbus oritur, & per similia oblata ex morbis sanatur*.

Quor-

---

a *Nepriticum*.

Quorſum reponens rerum naturalium ignarus: dictum ſcil. Nephriticum cum ex meris componatur lapidibus, eſſe potiùs ſabuli molem ſua præſentia aucturum, quàm veterem diminuturum: cui ſatis ſunto ea, quę ſub initium hic tractatus, ex Hippocrate docente, adducit, ſabuli ſcil. ſeu calculi, vt & morborum, rerumque omnium ſemina, prima ſui rudimenta, progreſſum, maturitatemque ab acido occulto nanciſci; quarè ſi eiuſmodi lapides in alcali, ſeu vacua corpora, arte Spagyrica, redacta fuerint, non poſſunt deglutita intus in nobis, quin ſaturentur acido petrifico ibidem reperto, ſibique congenere, *quia vacuum ſolum eſſe non poteſt*.

Cum autem ad renes non peruadant, Iudice menſenterij obſtante, ideò ſuum peragere opus in ſtomacho neceſſe eſt; in ſtomacho igitur more magnetis eiuſmodi alcalia per viſcera poris peruia attrahunt ſpiritualem calculi acidum fabrum ſibi vniſonum in renibus ſtabulantem: quo ità ab alcali hauſto, atque abſumpto, vna cum excrementis deiecto, relaxantur à contractura vreteres, moxque vrina ſimul cum fæce libera efﬂuit.

Itaque medicamenta, vt auxilio eſſe poſſit, ad locum affectum penetrandum non eſt, vt rerum inſcij Decani de cornu cerui aſſeruere, vt Clauis cap. 9. Eodem prorſus modo reliqua omnia medica-

men-

menta, vrinam mouentia, diuretica, diaphoretica &c. ibi suum munus absoluunt, dummodò cum acido morboso concordant, quę ideò Magister APPROPRIATA vocat.

a Sed est, & alius scrupulus eximendus, quomodo scil. dictum Nephriticum ex lapidum aceruo coagmentatum singulari proprietate donari iure possit, cum quilibet lapis proprio, & differente à quibuscunque alijs semine scateat.

Hippocrates Chimicus rem soluit exemplo sic: Si vina diuersa in eo instanti simul confundas, & bibas, non esse eiusmodi vinorum mixturam tuæ salubrem saluti: Si verò plures succos diuersissimarum vuarum ab initio confermentatio concoquat, fit inde tunc saluberrimus potus, non secùs quàm Theriaca ex differentibus simplicibus per fermentationem conuitis (illæsa tamen seminum potestare) euadit sub vnitatis symbolo insigne medicamentum, ideòque fermentata ab Auicenna magnæ virtutis titulo insignitur.

Idem esto iudicium de multiplicibus hisce lapidibus: hi enim omnes quià sub vnitate soluentis, & fermentantis spiritus coalescunt, ideò coniunctim pariter in vnitatem tendunt, atque conspirant. In

T hanc

a *Corbuli piscis lapillus Amuletum est contra calculi dolores.*

hanc autem rem de appropriatis testem experientiam Magister appellat: testatur enim, *a* se cum fructu salutis dedisse, mane mandragoræ radicem mœrore confectis, maleque habentibus, & mortem laqueo sibi consciscere volentibus, minore tamen pondere, quàm quòd furorem excitet. Vndè posteà elicit: morbum aliquandò per similia oriri, & per similia oblata ex morbis sanari. Plura de calculo indicabit Hippoc. Chim. Quia vtile esse *ait Magister* eorum, quæ offeruntur, varietatem constituere: nam propter varias casuum attributiones asseuerare non oportet, quod vnum aliquod remedium profuturum sit. Quarè in hoc casu tormina si ventrem torqueant, potum daucus aromatizet, *b* vel fomenti more, ventri imponatur, huius enim odorem à sabulo quoque præseruare docet Helmont.

Quibus aluus in podagra præsertim tempore paroxismi sicca est, *c ijs pharmaca non conueniunt, quià extenuant, & calefaciunt*, ait Magister, indè venter indies segnior fit, & tandem purgantibus vix auscultat; propterea satis est corporibus illis rosarum, vel violarum conseruę recentis mediam vnciam plus minus singulo mane manducare, mox superbibere hau-

a *De locis in homine*. b *Daucus*.
c *De locis in homine.*

haustum aquæ distillatæ melissę, vel borraginis, donèc sponté aluus secedat: alij amant cassiam recenter extractam : & remisso dolore tria vel quatuor grana aloes violatæ media hora ante cœnam, etiamsi febris adsit, nulli incommodo sunt, imò vsus eius etiam præseruatiuè, vnà cum podagrico alcali (vt ante dixi) frequens esse potest bis nimirum in hebdomada, nè peregrinum fermentum mollem ignem in stomacho sedentem suo odore contaminet. Clister ex simplici furfuris decocto etiam prodest cum salis communis drach. ii.

Frequens mihi vsus fuit olim pręsertim in vrinæ penuria dictum alcali cum tantillo terebintho non cocto, & sacharo in pilulas formare, quas amicorũ diuersi cum fructu sumpserunt post primam inuasionem, in recenti nimirum podagra, & in hunc diem deinceps nil quicquam doloris podagrici passi sunt, & hæc regula iuueni satis est.

Alijs autem non ità fœliciter cessit, licet induciæ sint factæ per annos, nam podagra longa, ait Magister, *a* ob id in promptu remedium tenent, & sanè tenendum, quod prudentiæ granum est: propter enim morbi longitudinem, veteres curam per duos nonnunquam per tres annos instituebant, propinabantque

T 2 sem-

a *De morbis*.

ſemper remedium luna decreſcente, & debili, id eſt, ante nouilunium tres vel 4. dies, ſemel aut bis ſingulis diebus, vt ſupra dixi ſcil. præſeruatiuè, dictos enim dies ſuperando tam calculi, quam podagræ fabrum oportuniores obſeruarunt experti, docente id Magiſtro: *a* Quidam morbi, ſemel per menſem occaſio eſt, vt curentur, *inquit*. Nam contraria paulatim inducere oportet, & interquieſcere, docet ibidem. *b* Hacque methodo facilitate magis, quam violentia medeatur, medicus ſiquidem, ſi ſuffecerit ad cognoſcendum, ſufficit etiam ad ſanandum.

Ab Arthritide verò vniuerſali plurimos hac methodo in minus tribus menſibus conualuiſſe notauimus.

Quandòque in vehementiori paroxiſmo exardens ſynouia, vel mucus etiam contigua accendit perioſtia, fitque malum duplex, arthritis nimirum, & membranarum, quæ articulos cingunt, inflammatio, cum tenſione, & dolore inflammante: hic ſtatus externa etiam ſubſidia expetit, quorum quędam huius methodi ratione, & experientia approbata paulò poſt recenſebo. Niſi enim quis hæc attributa, & circumſtantias (vt ait Magiſter) obſeruet, tunc ſanè podagra, etiamſi adoleſcens, inter incurabili adnumerabitur.

Itàquè podagrici doloris cauſa non eſt

humor

humor materialis à capite descendens, sed spiritualis aura ad similitudinẽ illius, quam in ęgrotante auro ostendi. *a* Quare Senex: Methodus, quæ sanitatem non inducit, vt excrementitia illa materialis, permutanda est; sin verò ad sanitatem vergat: nihil omnino ex his, quæ adhibentur, auferendum; neque aliud quicquam adiungendum, aut apponendum.

Igitur non consistit morborum sanatio in solo remedio (egli hà de belli secreti) sed potius in vetustissima naturali, & spagyrica medendi methodo, hanc qui tenet, illi difficile non erit, APPROPRIATA inuenire secreta, vt vocant. Vndè Hippocr. *b* Quæcunque in arte medica prudentia discuntur, & inueniuntur, aut de cibis, aut de medicamentis, ea ab ijs discere oportet, qui artem perfectè possident.

Methodus ergò, qua sanitas, citò, tutò, & iucundè restituitur, est vera, naturalis, antiquissima illa, quam venerabilis Pythagoras, & Plato in Ægypto didicerunt, quamque absconditam voluit Democritus qui eam soli Hippocrati pro compensatione visitationis reuelauit, illumque adstrinxit ità, vt prefationi operum suorum solenne iuramentum inseruerit, quod

a *De locis in homine*. b *De affectionibus*.

coram Dijs suis præstat, se hanc methodum alijs non reuelaturum, nisi qui fuerint de sua propria familia, aut de stirpe eius, qui sibi hanc communicauit, & qui idem iuramentum præstitissent.

Hanc Galenus ipse, vt eius vita testatur in Ægypto quęsiuit, vbi olim naturalis scientia floruit: huiusmodi autem quærendi anxietas, & peregrinatio pro triuiali methodo tanti non erat: vt insuper quoque iuramentum adderetur: vtpote quæ in vrbe nunc domique tam fæminis quam magistris æquè notissima prostituitur. Vndè tandem a Galenus senior factus non amplius nudas implorat qualitates, sicut in iuuentute: sed cum Hippocrate vniuersam concludit doctrinam. *Medicamenta*, inquit, *primum oblata* (non contendit de qualitate, vt inuidus, & liuidus nimiumque sapiens vrbis Myops de sperníoli calore) *si paululum conferant, tametsi tardius curent, ea sunt vsurpanda: nec temere protinus ad aliud transeundum: quæ autem noxia sunt, statim remouenda.*

Fælix esset mortalitas, si Galeni sententia, vel in podagræ saltem curatione obseruaretur. Reperiuntur tamen ità in excrementis submersi, vt potius cum plebe ceruicosa voluntate errare malint, quam cum paucis veritatem amplecti.

Satius

a *Aphor.* 52.

Satius est (palàm scribit Doringius magnæ æstimationis vir in Epistolarum volumine fol. 1193.) satiùs est, *inquit*, me in Naturali Philosophia, & Hippocratica medicina minus esse versatum, quam chimicorum placitis esse imbutum. Hic non solum contra summi Hippocratis præceptum, quo vbique inculcat: Naturæ scientiam esse medico necessariam, sed, & contra Aristotelis doctrinam, qui 6. Metaphis. cap. 1. *collocat medicinam sub naturalem philosophiam*, *& hæc*, inquit, *est scientia*.

Cœca hæc obstinatio (ait Philosophus) duas infirmitates hominibus communes esse, manifestat, quibus impediuntur ea, quæ ipsis proponuntur, cognoscere, & quæ mentem ipsorum tanquam tenebræ obcæcant, peccatum videlicet, & ignorantia. Peccati nomine venit inuidia, aut æmulatio, aut odium, aut affectus, qui præiudicium, & omnis generis versutias ratione carentes causat, quæ ipsos in tam fortem mentis obcæcationem præcipitat, vt nullo modo cedere velint: imò remedium, & doctrinam, vtraque sibi incognita, apud ignorantes, & vulgi plebem cauillari, & vituperare nunquam, & nusquam desistunt.

Eiusmodi ignorantia id nobis indicat, eosdem in cognitione Naturalis Philosophiæ, in Hippocr. summa scientia ac in præparatione, & compositione medica-

mentorum peregrinos, ac hoſpites eſſe, vt Clauis vbique manifeſtis argumentis euincit: Hinc enim eſt, clamoribus ſuis, vulgo, & ignaro popello imponentes proſcribere, ac vilipendere, quod ignorant. Vrbis enim moniales plerumque in hæc verba erumpentes audio, *V. V.! il noſtro medico non vuol ſentir de ſpagirica*: quibus reponens explico, quid ſit ſpagyria: Medicum ſcil. ſine ſuæ artis, nominiſque incommodo poſſe eſſe muſicum, mathematicum, legiſtam &c. ſcientijs ornatum longè diſſitis à medicina: medicumque eſſe muſicum, alearum, ſeu cartarum luſorem ægroto nil prodeſſe: Et quarè non poſſit eſſe (imò ex officio debeat) id, quod artis eſt, & ex quo, vt eloquar quod res eſt, ipſa medicina, & quicquid elegantis habet, originem deſumpſit? a Naturalis ſcil. Philoſophus, & cognitor propriorum inſtrumentorum, & remediorum? Non ità pridem vrbis patritius decumbens, viſitatus à medicinę publico lectore, & inter ſermonem, quem miſcebant, fauebat patritius ſpagiricæ ſcientiæ: cui lector hiulco ore proferebat, eam ſaltem verſari circa Antimonium, & mercurium, & ideò calidiſſima parturire remedia, qua de cauſa in his regionibus non eſſe eius vſus, ſed ſolummodo in frigidis, vti Germania, Anglia &c.

Sed

a *Spagyria quid?*

Sed vt verum fatear, cauillatores hos nullatenus me ægrè ferre, nisi enim scientiam aliò auerterent, lucrum, & munera frequentia sibi cessarent: quod detrimentum nos non timemus: ideòque palam profitemur Naturæ, & summi Hippocratis doctrinæ interpretes esse. Non nego interim, in vrbe quam plurimos ciniflones, & deceptores reperiri, contra prudentissimi magistratus vigilantiam: hi tamen omnes sine distinctione spagyrorum catalogo vulgo inscribuntur; non secus, quam in alias professiones, & omnium maximè in medicinam indigni plurimi passim se ingerunt.

Sciant itaque isti Theones, artis abusum non tollere vsum: nec ascribendam culpam artis, quæ non est artis, sed artificis titulum temere assumentis, de quo abusu ipse Hippocrates suspirans protulit. a *Medicinam omnium artium nobilissimam, nunc autem omnium vilissimam esse propter ignorantiam eorum, qui eam malè exercent.* Medici tamen prudentis, arteque Hippocratica digni generosus animus, vulgi calumnijs neglectis alta pace potitur, circumstrepentibus vndique in se imperitorum conuitijs, optimè conscius, ignorantiæ morem esse, stolidè debachari in virtutē, debitūque vicissim esse virtutis, eiusmodi sibi innocuis subesse iniurijs.

a *De lege.*

Cæterum qui propter eorum, quę plurima requiruntur defectum, prænominatum prudens alcali, sibi oportunè præparare non poteſt: vrgeat interim neceſſitas: huic ego autor ero, nil eſſe ſumendum, quod alcali inſipidum leue, ac ſpongioſum non ſit, vt ſitiens, acida errantia cum auiditate trahat, abſorbeatque. Superaddit Galenus, quod & ſit pala maximè gratum, ac familiare, & contraria vitentur. Prudentibus podagricis ſit ſequens corollarium.

Conſilium petijt vir Nobilis, qui in vrbe peregrinus erat, propter narium hæmorrhagiam admodum pallens, planeque extenuatus: hic oſtendebat fungi ſpeciem, quem cum manu teneret, vt incaleſceret, ceſſabat hæmorragia incantamenti inſtar, fungum autem betulinum iudicaui, huius enim odorem ſpirabat, eiuſque colorem referebat. Ceſſabat autem hæmorrahagia indubitatè, argumento, quod inſitus ſecretus fungi ſpiritus concordabat cum impetum faciente, illique certum temporis ſpatium adhærebat, adeòque remedium hoc morbo appropriatum dici poteſt, quià à nullo alio, quorum per annos plurima expertus erat leuamen hactenus ſenſit, adeòque inuicem ſeſe cognoſcere neceſſe eſt.

Sic ſpaſmum ferè continuum mitigatum vidi à lineo filo à mala fæmina ducto,

cto, & alligato. Hæmorrhoidum continuum dolorem à crassula radice: Sic Febres, Epilepsias, vteri strangulatus, & similia à suis appropriatis periaptis, vt Hippocr. Chim. data occasione recenset: imò ipsam pestem per Paracelsi Zenexton. Et ratio est in promptu: totum enim corpus ideò transpirabile, & permeabile natura plasmauit, vt continuè è nobis exhalare possent spiritus, qui nouis aduenientibus locum cedunt, quare Magister: quod vnica insensilis transpiratio pluris esset, quàm omnium vulgarium artificum purgatio: hi spiritus effluxi cum soli esse nequeunt, se associant quo cum concordant, imò attrahuntur non secùs, quàm magnes ferrum, probat lux candelæ in Clauis cap. 9.

Cum autem totus mundus, & quicquid habet eius ambitus ex inuisibili secreto spiritu constet, vt ex Hippocr. suo loco ostendi: sic quoque podagræ causa nullam aliam prærogatiuam habet, sed similiter ex inuisibili igne, & particulari animato acido impetum faciente spiritu constare debere, necesse est: Hippoc. docet, experientia firmat. Fultus ergo dictis rationibus.

Consideraui, num pro ingentibus podagræ doloribus simile non reperiretur Zenexton, quod, sicut prænominata, attractiuam illam vim, quam in omnium seminum profundo demersit Omnipo-

tens, vt cap.4. ostendi, haberet concordaretque cum H.ppocratico diuino in hoc morbo, eique concorditer, si non in perpetuum, saluem ad tempus adhereret? Nec vana fuit contemplatio! Amuletum enim appendi, ita vt stomachi orificium, natalem scil. locum attingeret, quod vt spongiosum, rarum; & vacuum sit, sicut ipsa terra, ratio suadet, quæ quoque attractiuæ vis, & inanitionis gratia trahit, & sorbet secretum multiuentris spiritum Solis filium ad suos fines vt ostendi. Hoc amuletum, quià alcali vices gerit, eiusque anima podagræ animato spiritui permixta, saturatur tandem alcalium more, & ideò sensim amittit tractiuam vim, quarè illud quandòque renouandum esse notaui.

Quemadmodum autem totus mundus exortus est ab vnico inuisibili prudenti igneo spiritu, quem ex Hippocr. suo loco Solis Filium ostendi, ideò, & hodie solari lumini æquatur spiritus vitalis noster, qui per fermenti symbolum suis in ventriculis varia officia in microcosmo subit, in oculis videt &c. vt dixi. Sic per inoportunum fermentum, seu odorem peregrinum dolores excitat, ideò etiam multiuentris spiritus microcosmi dicitur. Hic secretus spiritus, & Hermetis vnica res nulla alia re vt dixi, magis efficitur, quàm lumine, & odore, eò quod lux, & odo spiritus immediatè attingant, & penetrent,

trent, vt patet in Canis crypta, in cellarijs vbi potens cereuisia fermentescit, & aliquandò ibidem dormitantes suffocat, odor calcis &c. *a* vt Clauis cap.9. Quarè Amuleto adiungendum est suffumigium, quo hyberno tempore ipsum perfundi lectum, cum calefit, accensis carbonibus insperso, æstate vestimenta imbui possunt, & debent. Huius enim secretus spiritus animatus immediatè sese animato podagrico miscere, & penetrare potens est, atque continuato vsu à paroxismo præseruare, quià inter sese cognoscuntur ait Magister, & ideò etiam materia huius suffumigij animæ nomen adepta est.

Omittendum porrò non est, quod in magnis doloribus, & cruciatibus statim ad compescendos eos animus est adhibendus, relictis, & postpositis tantisper alijs intentionibus, donèc doloris carnificina cesset, in quo statu astans medicus non minus sæpe rubore suffunditur; & pudore, quàm æger dolore.

Quarè ex topicis spagyrica, & antiquissima Hippocratica methodo inuentis, & ratione approbatis selectiora nunc memorabo: asseuerare enim non oportet (Magistri verba) propter varia attributa, & circumstantias, quod vnum aliquod reme-

a *Qui non credit animam animæ misceri demens est Hippoc. lib.1. de diæta.*

remedium applicatum statim profuturum sit, & ideò varietatem constituere ratio suadet, horum plurima à vulgo practicantium, & ab Hippocratica vetustissima methodo dissecti citantur, nullum tamen horum legere aut videre contigit, qui minimam rationem addere potuisset; quarè hæc ità fierent? Cum autem citum, tutum, & iucundum auxilium animaduerterint, & ad frigidum, vel calidum quadrare non possit, vel nocuum, vel empiricum vocarunt, manifesto argumento, à nostris hæc, & alia excerpsisse, & eò ipsò ignorare se testantur, in Natura scilicet nil vnquam fieri posse, cuius legitima causa non præcedat.

At non solum in his, sed & in reliquis omnibus admodum ieiunos se manifestant: exempli gratia, bezaar, dicunt, vrinam, & sudorem mouere, perlas corroborare &c. nullus tamen, qua ratione sic indubitatè in corpore humano agerent; & ideò dicti sectarij à principio ad finem vsque sunt, manent, & consenescunt empirici, & experimentatores, semper discentes, & nunquam ad veritatem peruenientes, sic enim habet Autor in Hollerium de Vinaceis *ie l'ay practiquè cent fois, il n'ya rien meilleur sous la chappe du Ciel.* attamen nulli podagrico profuerunt vnquam, quarè illis receptula quædam, qualitatiuo, & frigido sermone roborare sine causarum cognitione satis est, superflua,

flua, ait Philosophus, discunt, necessaria ignorant, quià aliud non cognoscunt, quàm quod externo sensu, friget, vel calet: ideſt quod nesciunt, scire nolunt.

Sperma ranarum, luna decrescente, collectum, & ex balneo ad siccitatem distillatum, prolicitam aquam alcali insipidi ditissimam dabit, vt Hippocr. Chimicus mechanicè docet, quæ tepida cum lineis pannis applicata calidæ igneæque podagræ optimum est refrigerium. Aduertat tamen patiens, nè aquæ addatur alumen, vt suadent Crollius, Sala, Tenzelius, & alij: licet enim alumen sit refrigerando, eius tamen adstringentia poros cutis claudente, diaphæresis impeditur: dolorque in accessum augetur: experto crede. Vndè rectè Hildanus, alumen podagricis esse inimicum, monet.

Multò promptiùs dolorem leniueris, si aquæ prædictæ alcali acueris, siue multiplicaueris additione alcali vrinæ, tali proportione, vt inflammatam, dolentemque partem applicata aqua non pungat, quod lingua facilimè metiri poteſt. a Cum autem *ex magistri libro de morbis*, totum corpus, dum viuitur, transpirabile habeatur, dolenti loco tepidè duplicatis, vel triplicatis linteis fomenti modo adhibita, non poteſt alcali vrinæ non attra-

a *Fomenta iuuant podagram. Horat.* 1. *Epist.* 2. 11.

attrahere aciditatem ibi ebullientem, & cute per fomenti calorem rarefacta, acidum spiritum non extra corpus erumpere, ac proindè quietem non consequi dolorem, *verba Hippocr. de flatibus*. Dicta nempè aqua non primis qualitatibus, sed absumpto, ac attemperato acido igneo, refrigerare dicitur, ex quo posteà magno patientis solamine dolor mitescit.

Alij, loco spermatis ranarum aquæ, spiritum vini eligunt, atque vrinæ alcali commiscent, sed vbi inflammatio prævalet, cautè procedendum est: aliàs enim vrit, & vesicas attollit: etiamsi locus affectus plumaceolo leuiter tantùm eo perungatur.

Vrinæ spiritus commodissimè, ac celerrimè parabitur ex sale armoniaco, quod nil aliud est, quàm alcali vrinæ ligatum, vel condensatum cum acido communi sale cibario, vt docet Hippocr. Chimicus cap. 2. Si enim armoniaco addideris æquam alcali fixi (ex. gr. Tartari) portionem, & ex retorta vitrea leui calore ambo vnita pepulueris, in illo tempore fixum alcali tartari amplectitur, trahitque ad se acidum salem cibarium, & alcali vrinæ, quià fugax, & volatile, dimidiæ horæ spatio, in mediocris magnitudinis vas recipiens se recipit ab igne fugiens volatile, albissimumque, qui seruandus est ad vsus prædictos vasis vitreis cera perquam optimè obturatis.

Hac

Hac in operatione ſimpliciſſima, naturæ inſtrumenta rarefactio nimirum, & condenſatio oculis mechanicè patefiunt. Alcali enim volatile vrinæ liberum dimittitur à ſocietate acidi ſalis communis, ſe iterum alcali tartari fixiori copulantis. Vndè alcali vrinæ, ſi dolentem locum podagricum attingit acidum rurſus trahit, vtpotè vacuum, illoque ſaturatur: & in neutrum ambo vertuntur. a *Vnde Magiſter*: Generare, & interire idem, commiſceri, & diſcerni idem. Eò quòd Natura vbique, ſpagyricè, & maxima intelligentia penſa ſua abſoluit, ſiue res coagulatas reſoluat, ſiue demum ſoluta coagulet. Hinc exclamat Geber: Naturæ miniſter, ſiue ſpagyrus profundum habeat ingenium.

Recens etiam vrina ſani pueri, in defectu aquæ ſpermatis ranarum, ex Balneo diſtillari poteſt, adiecto cinere communi, cuius alcali ſorbet acidam vrinæ partem, & alcali vrinę cum aqueo humido aſcendit per alembicum: hęc quoque alcalizata aqua pluribus profuit.

Ex eodem fundamenno paratur ex tempore abſorptiua aqua ſine vlla diſtillatione, ſed ſimplici mixtione ex ſalis armoniaci pulverizati, & alcali tartari ana, cui mixturę affunde aquę communis, tantum, quantum pro ſolutione ſufficit, & li-

a *De diæta*.

lineis, molliusculis petijs duplicatis, fomenti modo tepidè applicatur.

Sunt, qui lacte recens mulcto vtuntur, eò quòd inter alcalia, quę acida bibunt: infimum locum non habeat; sed quià in calido statim in aliam naturam muratur, propterea omnibus non ęquè confert, placat interim, & mitigat acidum ignem trahendo, locique asperitatem demulcet, pręsertim quandò cum hyosciamo semel ebullierit, vt habent ab experientia plurimi practici.

Huc etiam referri potest Crollij vnguentum Anodinum præsertim febre absente, ab huius enim vnica tepefacta vnctione afflictissimum arthriticum à doloribus liberatum vidi, qui deinceps sospes vixit: caue tamen ab hoc, & alijs omnibus vnguentis, si dolor febriculam comitem habeat.

Sunt, qui virga, seu ferula cædunt dolentem podagricam partem, donec rubescat, sic acidum expirat, & à doloribus tuti viuunt.

Caro bubula alcali ditissima, vt Hipp. Chim. mechanicè ostendit, lacti præfertur, vt & prædictis omnibus: huius enim frustum crudum sine pinguedine partem dolentem olim superligauimus, à qua mane vesperique mutata fæliciter siluere dolores: memores, quod aliquandò quidam ità leuissimo teneretur pedis dolore, vt foras in publicum egredi sua peractu-

rus

rus negotia non dubitaret, verum in itinere parum progresso, dolor increbuit maiorem in modum circa malleolum externum sinistri pedis, intensissimo cum cruciatu: & deficiente vectura, pedibus domum laboriosè repetijt, carnis bubulæ frustum illicò applicabatur, cuius alcali acidum dolorosum, & igneum electiuè vel spagyricè trahente, sequenti mane locus circumquaque veluti attramento conspurcatus ater visitur, maximo patientis terrore: dolor tamen planè sublatus aberat: Eiusmodi enim nigredo sanguis erat ab igneo acido calore, violentoque dolorifero articulari motu extra venatus, ac expressus, qui ab alcali attrahentis appositu rarescens paulatim expirando euolabat.

Infimum locum hic etiam non habet spiritus vini camphoratus, præsertim à rosmarino rectificatus.

Insuper puluis radicis consolidæ maioris cum aqua communi in pultem coquitur, quam minimi digiti grossitie dolenti loco applicatam, optimum mitigatiuum in nouella podagra, primaque doloris inuasione deprehendi: etenim post tres, vel quatuor horas à parte eleuata nares ferit odore ex putri acido: argumento, acorem extrahere. Inueteratæ tamen podagræ nil commodi adfert.

Dolore & febre, etsì remissis, lecto ægrum sibi non obligante, attamen incessus,

ceſſus, ac ambulatio impoſſibiles ſunt: videntur enim mille aciculæ iuncturas lancinare. Vndè pro hoc ſtatu oportunum Emplaſtrum compoſui ex meris alcalibus, cuius præparatio hæc eſt.

℞. olei roſati lib. i. calefiat in patella, adde ſaponis albi raſi vnc. iiii. liquefacto ſapone, adde ceruſſę, minij, ana vnc. iiii. coque lento igne continuè mouendo ligneo paxillo, donec emplaſtro duriorem conſiſtentiam acquirat: Si enim eò duritiei non adducatur, rurſus in aere molleſcit, quià ſaponarium alcali humidum ab aere rurſus attrahit: cui demùm ab igne remoto, & non nihil refrigerato addatur ſub continua agitatione camphoræ vnc. i. prius ſolutæ in mortariolo ſpiritu vini ad pultis formam.

Hoc emplaſtrum ex meris alcalibus compoſitum mirabiliter non ſolum acidum podagricum ibidem latens, ſed & apoſtemata, tumores duros, pedum callos, varios dolores tam Nephriticos, quam ex acido vbicunque obortos, etiamſi febriles promptiſſimè ſopit, refrigerat, mitigat, adhæretque plures dies ſuper pellem extenſum, tandiù ſcilicet; donec poris apertis acidum morboſum exhalet, tunc nimirum degenerata humiditas expirans à cute depellit: quod autem morboſo acido non concordat, illud dolenti loco, neque adhæret, neque aſſidet.

Huius alcalizati emplaſtri encomium hìc

hìc non adduco, vt mihi esse velim ceu hæderam suspensam, sicut titillabundis decanis acetum, sub pomposo titulo: *spiritus veneris noster*, *sal vini nostrum*, *magisterium nostrum*, *& similia nostra*! neutiquam verò: abhorret enim animus meus ab eiusmodi vanis ostentationibus, quod norunt, qui, Tachenium liberi candoris alumnum esse, sciunt.

Decani verò docent, dolori podagrico oleum saponis esse lenimen, istud tamen oleum, quod ex sapone stillando eliciunt, cum nil aliud sit, quam distillata pinguedo vnà cum fixo alcali cocta in saponem, eorum vanitatem pro dolore placando illis lubentes relinquimus.

Est, & alius Arthriticus dolor sine inflammatione, & rubore, qui plerumque scapulis ità infixus hæret, vt respirationem non nihil aggrauet: hic ex acido dolor, quià non profundus, facilimè ideò mitigatur potentiori acido, quarè huic vsui spiritum vitrioli optimum esse deprehendi, ab vnica enim huius vnctione quies sequitur: cauendum tamen, ne inter vngendum linteamina, seu vestes alicuius momenti hoc spiritu attingatur: eas enim corrodit, atque instar ignis vrit, tam diù vngendo cum lanei panni frustulo continuandum est, vsquequò pars dolens pungi sentiatur, tunc ab vnctione cessantes locum abluimus tepida aqua, deindè superlinimus oleo Hypericonis.

a Ad-

a Addit *Magister*, acetum (eius enim tempore nondum innotuerat vitrioli spiritu) valere ad podagram, si non corpus vulneraret, eadem etiam fæx vini facit: frigidæ namque podagrę (ita loqui lubet) quandò scil. dolor igneus abest, aceti fotus accommodatissimus est.

Notandum hoc loco, verum non esse, quod turba scribillat: *spiritum vitrioli, & spiritum sulphuris idem esse, easdemque possidere vires*: quam assertionem pernitiosè falsam esse deprehendi, nam spiritus vitrioli sex dies, totitidemque noctes igne reuerberij natura possibilis expulsus, mercurium præcipitat: eundemque eo simul ipso reddit longè constantiorem præcipitato per sulphuris fumum condensatum, vt vt oleosum. Vitriolum enim ab igne cum non facilè fugiat, ideò mercurium ab eiusdem acido, firmiore constantia ditari, eoque perfectioribus dotibus insigniri, quàm à sulphuris flagmate præcipitatum, necesse est. Mercurius nempè terrestris cum cælesti symbolizat: eorum enim, quibus iungitur, induit potestatem, vt docuerunt Veteres sub experientiæ testimonio: vide Clauis cap. 8. Adeòque Turbith mercurij à prædicto vitrioli acido veniens, est medicamentum nobile, præsertim ad veneream luem, similia contagia, pestilentialesque morbos, exhibitum

---

a *De liquidorum vsu.*

bitum in rosarum conserua, pasta Russi, aut in succo liquiritiæ, sub pilulari forma &c. *a* Caue autem, ne ipsum commisceas cum scammonij resina, vel terebintho, vel gummi gutta, vt docet Hartmannus: omnis enim mercurius quocunque modo præcipitatus, pinguedinibus irretitus, vi laxatiua exuitur, & hactenus cinnabaris, quæ est sublimatus mercurius, aluum non ciet, pinguedini sulphureæ combinata.

Ischiadicus omnium arthritidis dolorum grauissimus ob doloris magnitudinem, & symptomatum superuenientium momenta, sedem in profundo habeat, necesse est, ideò inflammatio raro extra apparet. Itàque ad salutem flatus intus eò loci detentus discutiendus est. Cibi conueniunt tantillo saturegiæ aromatizati. Podagricum medicamentum exhibendum in haustu iusculi, vel vini semel ebulliti, vnà cum quatuor seminibus, calidis maioribus, & locus affectus foris perungendus oleo lini: desuperque noctù fouendus applicatione tepefacti sacculi cumini semine ruditer contuso, & furfuri commixto referti. Præsente febre, vehementique pulsatione, sanguinis missio mirificè confert: eà absente phlebotomia inutilis est, atque lini oleo adiungere, prestat dimidiam, vel quartam partem olei

a *Notabilia de mercurio præcipitato.*

olei laterini rectificati. Hacque ſimplici methodo, breui temporis ſpatio, ſanitas induci ſolet, dummodò morbus inueteratus non ſit.

a Sunt qui oſſa humana ad albedinem exuſta oleo vetuſto extingui, indèque diſtillari iubent, hoc poſteà, oleo laterino præferunt. Hi ſunt ex illa claſſe, de quibus dicitur, *quæ neſciunt, ſcire nolunt*, ſacram ſcientiam odio habentes vituperant, & vilipendunt, *quia neſciunt, quid faciunt, ait Magiſter*, neſciunt, inquam, oſſa combuſta olei in hoc caſu non plus communicare, quàm lateres igniti, eò quòd oleum in forma fumi ab illis eleuetur: oſſa enim ſemel candefacta, & ignita fiunt, ſicut lateres ipſi, inania, & vacua corpora rurſus exſatiari cupientia. Vndè per os aſſumpta, acida ſpecifica, non ſecùs, quàm cornu Cerui vſtum, bibunt, vt in Claue mechanicè oſtendi.

Dolorem verò iſchiadicum à ſanguine extrauenato, radix bryoniæ recens raſa, & cum lini oleo commixtà tepidè applicata mirum in modum pacat: renouandus eſt labor, donèc ſanguis planè diſſolutus, & ad tranſpirationem, ſeù volatilizationem aptus tranſſudet: intereà tamen temporis podagricum medicamentum nullo modo intermittas, vt acidum obortum ſorbeat, nouumque regenerari non patiatur.

Cly-

---

a *Zacut*.

Clysterem in hoc casu ex Bryonia, vt docet Donzellinus Neapolitanus in suo Dispensatorio nemini suadeo, nam rectum intestinum magnam habet consonantiam cum ore ventriculi, ideò choleram facilè causare potest.

Idem morbus inueteratus cum sit frigidus, & alcalizatus, oleum lini cum euphorbio applicatum loco affecto optimum deprehendi remedium, licet magno cum dolore agat.

Pedibus continuata diaphœresis ità requiritur in omnibus arthritidis speciebus, vt instantis paroxismi pręinditio sit, quotiescunque intra pedum digitos excrementum proprium, & consuetum non reperitur; quarè in subcalceolos, seu soccos ex denso lineo panno consutos, digitos pedum versus, infundo parum cineris ex herbis cephalicis, vt rosmarini, rutę, saluię, lauendulę, betonicę &c. eiusmodi enim cinis alcali suo modo volatile continet, vt Hippoc. Chim. docet, quod quià solum, inane, & vacuum esse non potest, ideò trahit per poros cutis, combibitque acidum pedum articulos torquens: vndè licet podagricus tota die sine motu deambulationis sedeat: renouandi sunt tamen quotidie linei subcalcei, aut ad minus cinis: horum enim continuato vsu, & perseuerat effluuium, & rarius deinceps morbus infestat.

Aliquandò poſt paroxiſmum, plures menſes pedum, malleolorumque tumor perſiſtit, quem tamen alcali dictarum herbarum vdonibus lineis inſperſum optimè, celeriterque demittit, complanatque.

Picem naualem emplaſtri forma applicatam hoc in caſu quoque proficuam eſſe animaduerti.

Cinis dictus non ſolum acidum trahit, ſed etiam pedes mundat à ſordibus, vt ablutione, quæ podagricis peſſima eſt, præſertim ab aqua, opus non ſit. Pedum verò lotionem ab aceto, vel vino inſtituere volentibus, per me, ſed valdè rarò, liberum eſto.

Sunt, quibus pedes olentem mephitim ſpirant, quod vitium conuerſatio ciuilis admodum horret, & præſertim in ijs, qui aulas frequentare habent, cuius cauſam plerique deſcendentibus neſcio quibus putridis humoribus adſcribentes, euacuationes cum cautela, ne hepar accendatur (res riſu digna) indeſinenter repetitas, & rigoroſum viuendi genus fruſtrà præſcribunt. Sufficit cinerem prædictum lineis calceis modo, quo dixi, inſpergi, & fætor vnàque difflues ſudoris mador illicò ceſſant: argumentum, id euenire non putridi humoris deſcendentis, ſed vitio ventriculi, cuti pedum inſiti, affluentem pro alimento ſanguinem deturpantis

tis

tis, & in eiusmodii fœtorem conuertentis: vt sanandi methodus ostendit, eò quod alcali dictorum cinerum acidum putrefactiuum ab ipso cutis ventriculo (non secùs, quàm alcali calcis cadauera) absorbeat, absumatque.

Sed nè ego, dum breuitati studeo, sim prolixus, finem operi imponere tempus est, quarè vos alloquor, vt ęqui sedeatis iudices, cum beneuolum lectorem non requiram, vtrùm Hippocraticum Diuinum, tàm in morbis, quàm in rebus, vt nefandum quoddam suppeditandium, & contumeliosè, vernili, scurrilique dicacitate contemnendum sit, imò vt stultum à viris doctis tractandum, vt canit decanorum inflata, importunaque turba: ego enim nunquam volui cuiquam aduersus, vel infestus esse, sufficit, me ab initio protestatum, carere animo iniuria quemquam afficiendi, sed vt mortales, vt decet, piumque est, ab erroribus, & imposturis vindicarem. Quarè ignoscendum, parcendumque illis, & resipiscentia speranda, cum nesciant, quid faciunt.

Quicquid ergò est operis, ęquo animo accipite, Naturæ enim meandros exquisitè apperuisse, mei instituti non est: intereà non putate, me vobis crambem à tot ingenijs recoctam (vt dicitur) apposuisse, licet tædiosum sit decanis hoc

ælogium deglutire, sed obtulisse, & propinasse vobis succum, & sanguinem vetustissimæ Hippocr. & Galenicæ doctrinę meo prælo, meo labore expressum, meo vasculo exceptum, si non capaci, saltem purissimo, & saluberrimo, libate, applicate, valete, & summo Spagyro, qui primus omnium hanc artem edocens confusas rerum naturas, ceu lucem à tenebris separauit, & distinxit, gratias indefinentes agite.

FINIS.

Ostende meliora si potes, & tunc carpe mea, tibique gratias habebo.

OTTONIS TACHENII

MERITO.

ABditus imparium nexus ſunt cuncta duorũ
  Viua dat Aura modos, ſenſile corpus Aqua
Illa ſedens aluo, ſcrutans res, arbitra vitę,
  Cuncta regit nutu: morſque ſaluſque ſibi eſt
Illa, inimica, furens quę, errorum ſemina, cædit
  Dogma, Canon, Methodus tangere nulla valent
Artis Apollineæ Praxi dictantè magiſtra
  Certa ſigilla mali, certa medela domet
Se ſubdat ratio Praxi, non hæc rationi
  Hæc methodus Veterum; hic vnus in arte canon
Hoc docet Hippocrates: docet hoc & Filius Otto,
  Anne Coum ſcaberis Mome ferire? feri.

Ioſeph Monticelli.
Phil. & Med. Doct.

INDEX

Capitum de Morborum Principe.

NOI

NOI REFORMATORI
dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per Fede del Padre Inquis. nel Libro intitolato *Ottonis Tachenij Hippocrates Chimicus*, *& Morborum Princeps*, non esserui cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concedemo licenza à *Combi*, *e La Noù*, di poterlo stampare, osseruando gli ordini, &c.

Data 3. Nouembre 1677.

Battista Nani Cau. Proc. Ref.
Leonardo Pesaro Proc. Ref.

Lodouico Franceschi Seg.